

ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอด
ศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอด
ศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

THAI WISDOM TO CREATIVE SYSTEM IN DIMENSION OF KNOWLEDGE BASE ON
ABSTRACT TO DESIGN THE CONTEMPORARY TEXTILE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Fine Arts DESIGN ARTS
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2022
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรม
เพื่อต่อยอด
ศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

โดย นายเก่งภักดี กลิ่นเทศ

สาขาวิชา ศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร. เรืองลดา ปุณยลิขิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (ผู้รักษาการแทน)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต นีร์ดีศัย)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ปรีชา ปั่นเกล้า)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร. เรืองลดา ปุณยลิขิต)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิศักดิ์ สีนธุมัค)

630420006 : ศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : น่าน, อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม, คุ่มเจ้านายเมืองน่าน, ภูมิปัญญาผ้าซิ่น, สิ่งทอร่วมสมัย

นาย เก่งภักดี กลิ่นเทศ: ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อาจารย์ ดร. เรืองลดา ปุณยลิขิต

งานวิจัยฉบับนี้ได้นำมาสร้างสรรค์การออกแบบ จากกรณีศึกษาที่สื่อถึงเรื่องราวและวัฒนธรรม การทอผ้าของจังหวัดน่าน ถ่ายทอดการรับรู้เชิงนามธรรมโดยใช้การถอดอัตลักษณ์จากพื้นที่ผ่านลวดลายและเทคนิคของสิ่งทอให้เกิดความร่วมมือ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเรื่องราวในคุ่มเจ้านายเมืองน่าน ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการสวมใส่ผ้าซิ่น 2) เพื่อใช้แนวคิดจากเรื่องราวดังกล่าว มาพัฒนาลวดลายในการออกแบบพื้นผ้า โดยใช้กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในการทอผ้าซิ่นเมืองน่าน 3) เพื่อนำเสนอการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาผ้าซิ่นในคุ่มเจ้านายเมืองน่าน มาใช้ในการสื่อสารในรูปแบบสิ่งทอร่วมสมัย

โดยเมืองน่าน หรือ นันทบุรีศรีนครน่าน เป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น ไทยวน ไทลื้อ ไทลาว จนกลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของจังหวัดน่าน และหนึ่งในความหลากหลายที่น่าสนใจก็คือ “ผ้าน่าน” โดยในการศึกษาค้นคว้าและเลือกกรณีศึกษาจากคุ่มเจ้านายเมืองน่าน คือ คุ่มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน เพื่อให้ทราบถึงเรื่องราว วิถีชีวิต และธรรมเนียมปฏิบัติในคุ่มที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการสวมใส่ผ้าซิ่นที่มีอิทธิพลต่อผู้คนที่ตั้งแตอดีตจนถึงปัจจุบัน และเลือกแหล่งวิสาหกิจชุมชนทอผ้า บ้านชาวหลวง เพื่อให้ทราบถึงเทคนิคการมัดก้านและกระบวนการในการทอ เพื่อเป็นแนวทางในการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากพื้นที่ดังกล่าว ผ่านการออกแบบลวดลายของสิ่งทอต้นแบบ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและเรื่องราวของผู้คนในพื้นที่ได้อย่างลงตัว จนเกิดเป็นสิ่งทอร่วมสมัยในรูปแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายที่คำนึงถึงลักษณะของการใช้งานได้อย่างสะดวกสบายในชีวิตประจำวันของผู้สวมใส่ ตรงตามความต้องการของตลาดสากลและกลุ่มเป้าหมายที่มีความสนใจในสิ่งทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ผลจากการประเมินการออกแบบต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย พบว่า สิ่งทอดังกล่าวกลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในระดับสูง เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในกระบวนการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี โดยได้เพิ่มเติมแผนการพัฒนาโมเดลธุรกิจจากสินค้าสิ่งทอที่ผู้วิจัยได้ออกแบบ ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางปฏิบัติของตัวอย่างกลุ่มชุมชนทอผ้า เข้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในสังคมปัจจุบันได้อย่างกลมกลืนและลงตัว

630420006 : Major DESIGN ARTS

Keyword : NAN, CULTURAL IDENTITY, THE ROYAL HOUSE OF NAN, THE WISDOM OF SARONG,
CONTEMPORARY TEXTILES

MR. KENGPUKDEE KLINTED : THAI WISDOM TO CREATIVE SYSTEM IN
DIMENSION OF KNOWLEDGE BASE ON ABSTRACT TO DESIGN THE CONTEMPORARY
TEXTILE THESIS ADVISOR : RUEANGLADA PUNYALIKHIT

This study aimed 1) to study the story of the royal house of Nan related to the culture of wearing a sarong, 2) to employ the idea from the story to develop patterns through a process related to the wisdom of Sarong in Nan, and 3) to propose the development of cultural identity from the wisdom of Sarong in the royal house of Nan to convey contemporary textiles.

Nan or Nanthaburi Srinakorn Nan is a city with ethnic diversity, such as Tai Yuan, Tai Lue, and Thai Lao until became a distinctive identity of Nan. One of the interesting diversities is "Nan fabric". In this study, a case study was the royal house of Nan which is the royal house of Chao Rajabutr, Mok Fa Na Nan to understand the story of life and traditions in the royal house related to the culture of wearing a sarong that has influenced people from past to present, and the weaving community enterprise was Ban Sao Luang weaving village to learn the technique and textile manufacturing process as a guideline for learning cultural identities from such areas through the pattern designs of the textile model to suit perfectly the way of life and stories of the locals, resulting in a contemporary textile in the form of apparel that focuses on the comfortable everyday use of the wearer and meets the needs of the international market and the target group who are interested in textiles from local wisdom.

The assessment results of contemporary textiles found that the participants were satisfied at a high level. They learned and understood the process of transferring identity presented by the researcher very well. A business model development plan was also added based on textile products designed by the researcher to be in accordance with local wisdom and practices of the weaving community sample harmoniously and perfectly with the dynamic way of life in today's society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับคำชี้แนะและแนะนำแนวทางในกระบวนการคิดและออกแบบจากอาจารย์ ดร. เรืองลดา ปุณยลิขิต ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย จึงขอขอบพระคุณในความกรุณาในครั้งนี้มาเป็นอย่างสูง อีกทั้งขอขอบพระคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปะการออกแบบทุกท่าน กรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมาเป็นอย่างสูง ที่ได้ชี้แนะทางความคิดและให้ข้อเสนอแนะที่ประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จนทำให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณเจ้าสมปรารถนา ณ น่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวคุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) และขอกราบขอบพระคุณ คุณกรกฎ แปงใจ และคุณเทิดศักดิ์ อินแสง ที่ให้ความกรุณาในการให้ข้อมูลศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นของเมืองน่าน ที่ใช้เป็นแนวทางกรณีศึกษาในการออกแบบสิ่งทอ

ขอขอบคุณตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างที่มีรสนิยมชื่นชอบผ้าขึ้นหรือผ้าพื้นเมืองในการเสนอความคิดเห็น ทำให้ผลงานการศึกษาออกแบบตรงตามความต้องการของตลาดกลุ่มเป้าหมาย

ขอขอบพระคุณ พ่อ แม่ และครอบครัว ที่เป็นแรงสนับสนุนทำให้ผู้วิจัยได้ทำตามสิ่งที่คิดหวังทุกอย่างเสมอมา ทำให้ชีวิตการศึกษาที่ผ่านมา รวมถึงในครั้งนี้ ประสบความสำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ นายวิทวัส อัยคำ และ นายณัฐนันท์ ทองประสม ที่ให้ช่วยกลั่นกรองระบบความคิดและอำนวยความสะดวกเป็นอย่างยิ่งในส่วนการตกแต่งกราฟิก (graphic design) ที่ทำให้แบบนำเสนองานวิจัยนี้สื่อสารได้อย่างสวยงามและเข้าใจ

ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร และวิทยานิพนธ์ทุกเล่ม ที่เป็นแนวทางตัวอย่างช่วยให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์ ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ ที่มีความสนิทสนมต่อตัวผู้วิจัยทุกคนที่คอยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือตลอดการทำวิทยานิพนธ์ที่ผ่านมา

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยหวังว่า องค์ความรู้จากแนวความคิดอันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้จะเป็นแนวทางหรือแรงบันดาลใจในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในการทอผ้าพื้นเมือง เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาในการนำเสนอให้เกิดความสร้างสรรค์และเกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่น่าสนใจแก่สังคมต่อไป

นาย เก่งภักดี กลิ่นเทศ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญรูปภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
สมมติฐานของการวิจัย	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
ขั้นตอนการศึกษา	4
เวลาที่ใช้ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	9
ส่วนที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของคัมเจ้านายเมืองน่าน	10
1.1 ความสำคัญของคัมเก่าเมืองน่าน	10
1.2 ความเป็นมาของคัมเก่าเมืองน่าน	10
1.3 กรณีศึกษา คัมเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน)	27
ส่วนที่ 2 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นเมืองน่าน	27

2.1	ผ้าขึ้นเมืองน่าน	28
2.2	ลวดลายและกรรมวิธีการทอ	37
2.4	บริบทของผ้าไทในสังคม	51
2.5	กรณีศึกษาข้อมูลจากปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน.....	53
ส่วนที่ 3	การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	54
3.1	แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	54
3.2	กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา	57
3.3	ต้นทุนทางวัฒนธรรม	62
ส่วนที่ 4	การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย.....	65
4.1	การออกแบบสิ่งทอ.....	65
4.2	แนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพื่อเพิ่มมูลค่า	67
4.3	เทรนด์สิ่งทอและงานสิ่งทอตัวอย่าง	72
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย	83
ขั้นตอนที่ 1	ศึกษาภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน	84
1.1	ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน)	85
1.2	ศึกษาภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน ผ้าขึ้นมัดก่าน	85
ขั้นตอนที่ 2	ศึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน.....	85
2.1	ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน	85
2.2	ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน	89
2.3	รวบรวมการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	93
ขั้นตอนที่ 3	ศึกษาการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย	93
3.1	แนวคิดในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	93
3.2	แนวคิดในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย.....	94
3.3	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	95

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	96
3.5 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	96
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	97
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	97
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินงานออกแบบ.....	98
4.1 ออกแบบลวดลายต้นแบบของสิ่งทอร่วมสมัย.....	98
4.2 ประเมินต้นแบบสิ่งทอโดยผู้ทรงคุณวุฒิ.....	98
4.3 แบบประเมินจากกลุ่มประชากร.....	98
4.4 สร้างต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย.....	98
ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล.....	98
5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบ.....	98
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	100
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	100
1.1 สรุปผลจากการสัมภาษณ์และกรอบแนวความคิดการพัฒนาสิ่งทอ.....	100
1.2 สรุปแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทางเลือกเส้นใย.....	107
1.3 สรุปแบบสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย.....	110
ส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบของผู้วิจัย.....	130
2.1 ลวดลายสิ่งทอจากการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม.....	131
2.2 นวัตกรรมที่ใช้ในการออกแบบสิ่งทอ (Innovations in textile design).....	134
2.3 การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย (Contemporary textile design).....	139
ส่วนที่ 3 การประเมินผล.....	151
3.1 การประเมินผลงานการออกแบบ.....	151
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	157
สรุปผลการวิจัย.....	157

อภิปรายผล.....	159
ข้อเสนอแนะ.....	160
ส่วนที่ 1 จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าของน่าน จำนวน 1 ท่าน.....	160
ส่วนที่ 2 จากตัวแทนกลุ่มประชากรเป้าหมายตัวอย่าง จำนวน 3 ท่าน.....	161
ส่วนที่ 3 จากผู้วิจัย.....	163
รายการอ้างอิง.....	167
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	174
ภาคผนวก ข ผลงานการออกแบบ.....	203
ประวัติผู้เขียน.....	237

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แนวคิดการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมือง.....	104
ตารางที่ 2 แนวทางสำคัญในการออกแบบ.....	106
ตารางที่ 3 ทางเลือกเส้นใยใหม่ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย.....	108
ตารางที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิกงานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือ สะสมผ้าซิ่นหรือผ้าพื้นเมือง	111
ตารางที่ 5 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปในลักษณะนิสัยในความชื่นชอบผ้าพื้นเมือง	112
ตารางที่ 6 ข้อมูลด้านภูมิปัญญาผ้าซิ่นเมืองน่าน.....	116
ตารางที่ 7 ข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์.....	122
ตารางที่ 8 การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย	125
ตารางที่ 9 แบบประเมินต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์.....	152
ตารางที่ 10 แบบประเมินต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยด้านการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย	155

สารบัญรูปภาพ

หน้า

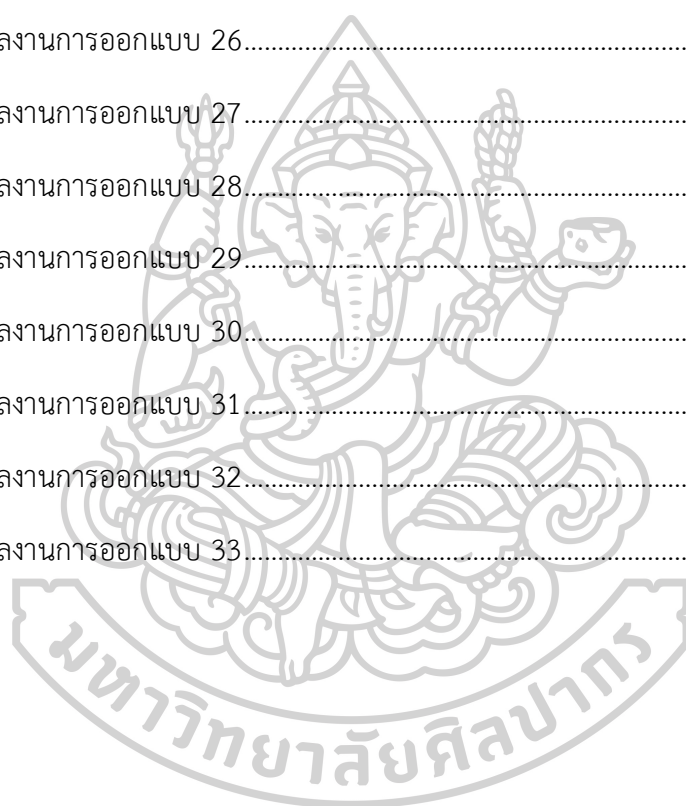
ภาพที่ 1	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน.....	11
ภาพที่ 2	หอคำ คุ่มหลวงในอดีต ด้านหน้าเป็นช่วงเมือง	12
ภาพที่ 3	คุ่มเจ้าราชบุตร	13
ภาพที่ 4	ลายละเอียดภายในคุ่มเจ้าราชบุตร.....	14
ภาพที่ 5	คุ่มเจ้าเทพมาลา.....	16
ภาพที่ 6	ด้านในคุ่มเจ้าเทพมาลา.....	18
ภาพที่ 7	คุ่มเจ้าจันทร์ทองดีในปัจจุบัน	19
ภาพที่ 8	พื้นที่ของคุ่มเจ้าเมฆวดี.....	21
ภาพที่ 9	พื้นที่ของคุ่มเจ้าบัวเขียว.....	22
ภาพที่ 10	พื้นที่ของคุ่มเจ้าทองย่น.....	23
ภาพที่ 11	พื้นที่ในบริเวณของโฮงเจ้าฟองคำ.....	24
ภาพที่ 12	พื้นที่ในบริเวณของบ้านคุณหลวง.....	25
ภาพที่ 13	ชินม่าน.....	28
ภาพที่ 14	ชินป้อง.....	30
ภาพที่ 15	ชินคำเคิบ	31
ภาพที่ 16	ชินก่าน.....	32
ภาพที่ 17	ชินก่าน.....	33
ภาพที่ 18	ชินเชียงแสน.....	34
ภาพที่ 19	ชินวิเศษเมืองน่าน.....	34
ภาพที่ 20	ชินไถลื้อ.....	35
ภาพที่ 21	ชินลายน้ำไหล.....	36
ภาพที่ 22	ลักษณะการแกะล้วง.....	37

ภาพที่ 23 ลักษณะการยกมุก	39
ภาพที่ 24 ลักษณะการขีด	41
ภาพที่ 25 ลักษณะการมัดก้าน	42
ภาพที่ 26 ลักษณะขึ้นม่านก้าน	43
ภาพที่ 27 ลักษณะขึ้นป้องกัน	43
ภาพที่ 28 ลักษณะขึ้นป้องกัน	44
ภาพที่ 29 การทอและการจก	45
ภาพที่ 30 โครงสร้างผ้าขึ้นตีนจก	46
ภาพที่ 31 ภูมิปัญญาไทยด้านเครื่องใช้ไม้สอยและศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่นในอดีต	58
ภาพที่ 32 แสดงการร่างภาพเพื่อการศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงจากผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา	58
ภาพที่ 33 ตัวอย่างแสดงการตัดทอนรูปทรงที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยด้านหัตถกรรมจากอดีต	59
ภาพที่ 34 แสดงการจัดการองค์ประกอบเรียบเรียงใหม่สร้างความหมายและบรรยากาศใหม่ ๆ	60
ภาพที่ 35 แสดงรูปทรงเครื่องปั้นดินเผา ก่อนและหลังการเผา	61
ภาพที่ 36 แนวคิดในการพัฒนาภายใต้โครงการ	68
ภาพที่ 37 ตัวอย่างการดึงลักษณะเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ	71
ภาพที่ 38 หนังสือ Thai Textiles Trend Book Autumn/Winter 2022 – 2023	73
ภาพที่ 39 ตัวอย่างลวดลายการทอในแต่ละภูมิภาค	74
ภาพที่ 40 ตัวอย่างลวดลายการทอในแต่ละภูมิภาค	75
ภาพที่ 41 โครงการดอนกอยโมเดล	77
ภาพที่ 42 ตัวอย่างวิธีการย้อมและขั้นตอนวิธีการทอ	78
ภาพที่ 43 Donkoi Sakon Fashion Collection	79
ภาพที่ 44 ผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายใน Young OTOP	80
ภาพที่ 45 ผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายใน Premium OTOP	81
ภาพที่ 46 การทดลองเชิงเทคนิคก่อนเริ่มการวิจัย ในการประยุกต์การทอและย้อม	84

ภาพที่ 47 Mood การถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคุ้มเจ้าราชบุตร	103
ภาพที่ 48 การพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมือง	105
ภาพที่ 49 แนวทางสำคัญในการออกแบบ	106
ภาพที่ 50 บริษัท ไทยนำโชคเท็กซ์ไทล์ จำกัด และ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ	107
ภาพที่ 51 กรอบความเชื่อมโยงของผลการวิเคราะห์ข้อมูลสู่แนวทางการออกแบบผลงาน	129
ภาพที่ 52 การพัฒนาลายอัตลักษณ์ครั้งที่ 1	131
ภาพที่ 53 การพัฒนาลายอัตลักษณ์ครั้งที่ 2	132
ภาพที่ 54 การถอดอัตลักษณ์จากลักษณะสำคัญ	133
ภาพที่ 55 นวัตกรรมเกี่ยวกับเส้นใย	135
ภาพที่ 56 นวัตกรรมเกี่ยวกับการย้อมและทอ	136
ภาพที่ 57 การย้อม ทอ และผ้ามัดก่านลายอัตลักษณ์ ผ้าพื้นเทคนิคจิต	137
ภาพที่ 58 BCG Model วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง	138
ภาพที่ 59 Mood board สิ่งทอ.....	139
ภาพที่ 60 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 เซตที่ 1	141
ภาพที่ 61 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 เซตที่ 2	141
ภาพที่ 62 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 เซตที่ 3	142
ภาพที่ 63 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 เซตที่ 4	142
ภาพที่ 64 Inspiration mood.....	144
ภาพที่ 65 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 2	145
ภาพที่ 66 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 3 (Final skate design).....	146
ภาพที่ 67 การ mix and match item	147
ภาพที่ 68 รายละเอียด 1 ใน 3 ชุด จาก Fashion set ที่ถูกคัดเลือก	148
ภาพที่ 69 ตรวจเช็คแพทเทิร์นเสื้อผ้า ก่อนการตัดเย็บ	149
ภาพที่ 70 ต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย	150

ภาพที่ 71	แพลตฟอร์มขับเคลื่อน Sao Luang BCG Model	165
ภาพที่ 72	หัวข้อหนึ่งใน BCG model to Branding.....	166
ภาพที่ 73	การสัมภาษณ์เจ้าของผู้สืบเชื้อสาย เจ้าผู้ครองนครน่านหรือผู้ดูแลคุ้มเจ้าราชบุตร	176
ภาพที่ 74	การสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน	178
ภาพที่ 75	ตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ประเมินต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย	202
ภาพที่ 76	ผลงานการออกแบบ 1	204
ภาพที่ 77	ผลงานการออกแบบ 2	205
ภาพที่ 78	ผลงานการออกแบบ 3	206
ภาพที่ 79	ผลงานการออกแบบ 4	207
ภาพที่ 80	ผลงานการออกแบบ 5	208
ภาพที่ 81	ผลงานการออกแบบ 6	209
ภาพที่ 82	ผลงานการออกแบบ 7	210
ภาพที่ 83	ผลงานการออกแบบ 8	211
ภาพที่ 84	ผลงานการออกแบบ 9	212
ภาพที่ 85	ผลงานการออกแบบ 10.....	213
ภาพที่ 86	ผลงานการออกแบบ 11.....	214
ภาพที่ 87	ผลงานการออกแบบ 12.....	215
ภาพที่ 88	ผลงานการออกแบบ 13	216
ภาพที่ 89	ผลงานการออกแบบ 14.....	217
ภาพที่ 90	ผลงานการออกแบบ 15	218
ภาพที่ 91	ผลงานการออกแบบ 16.....	219
ภาพที่ 92	ผลงานการออกแบบ 17	220
ภาพที่ 93	ผลงานการออกแบบ 18.....	221
ภาพที่ 94	ผลงานการออกแบบ 19.....	222

ภาพที่ 95 ผลงานการออกแบบ 20	223
ภาพที่ 96 ผลงานการออกแบบ 21	224
ภาพที่ 97 ผลงานการออกแบบ 22	225
ภาพที่ 98 ผลงานการออกแบบ 23	226
ภาพที่ 99 ผลงานการออกแบบ 24	227
ภาพที่ 100 ผลงานการออกแบบ 25	228
ภาพที่ 101 ผลงานการออกแบบ 26	229
ภาพที่ 102 ผลงานการออกแบบ 27	230
ภาพที่ 103 ผลงานการออกแบบ 28	231
ภาพที่ 104 ผลงานการออกแบบ 29	232
ภาพที่ 105 ผลงานการออกแบบ 30	233
ภาพที่ 106 ผลงานการออกแบบ 31	234
ภาพที่ 107 ผลงานการออกแบบ 32	235
ภาพที่ 108 ผลงานการออกแบบ 33	236

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีว่าในปัจจุบัน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกำลังเป็นประเด็นที่สำคัญที่ควรส่งเสริมและต่อยอดให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง วัฒนธรรมจึงเป็นคำที่มีความหมายรวมกันของพฤติกรรมของคนในสังคมอันเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่โดดเด่นเฉพาะตัว เป็นวิถีชีวิตของสังคมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ วัฒนธรรม เกิดจากความรู้ ความคิด ภูมิปัญญา ความเชื่อที่สั่งสมมายาวนานและยอมรับว่าเป็นสิ่งดีงาม รวมทั้งได้รับการยอมรับยึดถือปฏิบัติสืบต่อกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง (datsakron. 2556) จะเห็นได้ว่าการอนุรักษ์วัฒนธรรมถือเป็นการสร้างความมั่นคงของชุมชน เป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็น ถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมารวมไปถึงแสดงถึงเกียรติและความภาคภูมิใจของคนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งจังหวัดน่าน นับว่าเป็นดินแดนทางภาคเหนือที่สั่งสมความเป็น ‘ตัวตน’ ผ่านประเพณี ความเชื่อ ความรุ่งเรือง ซึ่งนับได้ว่าเมืองล้านนาตะวันออกเมืองนี้ เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจและต้องการความเข้าใจ ไตร่ตรองถึงการเปลี่ยนแปลงไปในภายภาคหน้า ที่ยังคงต้องรองรับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปทุก ๆ วันและส่งผลกระทบต่อ ‘อดีต’ อันมีคุณค่าจึงจำเป็นต้องรักษาซากแห่งแห่งตัวตน ผ่านการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น จากยุคสู่ยุคซึ่งจะนำความภาคภูมิใจมาสู่ชาวเมืองทุก ๆ คน (คมสัน ธีรภาพวงศ์. 2559)

เมืองน่าน หรือ นันทบุรีศรีนครน่าน เป็นเมืองที่ประกอบไปด้วยการรวมกลุ่มของกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทยวน ไทลื้อ ไทลาว ทำให้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์นี้ กลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของเมืองน่านที่ถูกผสมผสานและอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และหนึ่งในความหลากหลายที่น่าสนใจก็คือ “ผ้าน่าน” สำหรับผ้าทอพื้นเมืองน่านนั้น มีลักษณะเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยวน ไทลื้อ และไทลาว มีการใช้เทคนิคการทอผ้าที่หลากหลาย ได้แก่ เทคนิคเกาะลัวง เทคนิคมัดหมี่หรือมัดก่าน เทคนิคจก และเทคนิคขิด ซึ่งชาวเมืองน่านเรียกว่า เทคนิคมุก โดยมักเรียกชื่อผ้าขึ้นตามเทคนิคที่ทอ สามารถแยกออกเป็นชิ้นก่านป่อง ชิ้นก่านม่าน และชิ้นก่านลัวง นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มผ้าน่านอายุประมาณราว 50 - 100 ปีที่แล้ว มีความนิยมใช้เส้นเงิน เส้นโลหะ หรือตัดกระดาษเงินกระดาษทอง

พื้นแกนเส้นฝ้าย ทอสอดเข้าไปกับตัวชิ้นหรือตีนจก เพื่อให้มีความระยิบระยับแวววาว เรียกกันว่า ชิ้นคำเคิบหรือชิ้นเคิบ สำหรับเจ้านายและคหบดีได้สวมใส่ (Bank of Thailand. 2021) ซึ่งเมื่อนานนี้ เป็นเมืองประวัติศาสตร์เมืองหนึ่งซึ่งในอดีตเป็นนครรัฐขนาดเล็กกริมแม่น้ำน่าน มีระบบการปกครองเป็นแบบเจ้าผู้ครองนครเหมือนกับเมืองต่าง ๆ ในดินแดนล้านนาแถบนี้ โดยผ้าชิ้นน่านก็ได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของเจ้านายสตรีตามคุ้มต่าง ๆ ซึ่ง คุ้ม โสภ หรือที่อยู่ของเจ้านายเมืองน่านส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณรอบคุ้มหลวง ซึ่งเป็นที่ประทับของเจ้าผู้ครองนครน่าน โดยเจ้านายสตรีจะมีธรรมเนียมปฏิบัติในการสวมใส่ผ้าชิ้น เครื่องนุ่งห่ม แตกต่างกันไปตามลำดับชั้นในแต่ละคุ้ม และส่งอิทธิพลมาสู่ชนชั้นสูง พ่อค้าคหบดีและคนธรรมดาในเวลาต่อมา ดังนั้น อัตลักษณ์เฉพาะตัวของผ้าชิ้นน่านนี้ได้ถูกสืบทอดต่อกันจนมีลักษณะแบบแผนที่ชัดเจน ทำให้เกิดเสน่ห์ทางภูมิปัญญาที่น่าหลงใหล และควรได้รับการพัฒนาต่อยอดให้ยังคงอยู่ร่วมกับบริบทของสังคมในปัจจุบันได้ต่อไป

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น ความเป็นตัวตนของเมืองน่านในคุ้มเจ้านาย ที่ถูกถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านผืนผ้า ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่นได้อย่างแข็งแรง จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการนำมาศึกษาและต่อยอด เพื่อให้รูปแบบผ้าชิ้นเมืองน่านแบบดั้งเดิม ที่มีการอนุรักษ์รูปแบบลายหรือวิธีการทออย่างโบราณซึ่งยังเป็นการอนุรักษ์ค่านิยมแบบเดิมอยู่ แต่ยังคงความเป็นตัวตนของตนเองได้อย่างเด่นชัด สามารถเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ ที่เข้าใจและมีแนวทางที่พัฒนาให้เกิดความร่วมมือ เพื่อให้สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของสังคมในปัจจุบัน จึงมีแนวคิดที่จะศึกษาภูมิปัญญาผืนผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย โดยใช้เรื่องราวของการใช้เครื่องนุ่งห่มของสตรีในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน มาค้นหาแรงบันดาลใจเพื่อพัฒนาและออกแบบลวดลายผ้ารูปแบบใหม่ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเจ้านายเมืองน่าน โดยยังคงภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมการทอผ้าและองค์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับผ้าชิ้นเมืองน่านเอาไว้ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่านให้กับคุ้มเจ้านายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพื้นที่และเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าท้องถิ่น ให้สามารถเดินย้อนทางกลับไปหาจุดเริ่มต้นได้อย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผสมผสานกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน มองเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่เข้าถึงได้ง่าย สามารถนำแนวทางในการเผยแพร่และเรียนรู้นี้ ไปปรับใช้หรือพัฒนา เผยแพร่รูปแบบสื่อการออกแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสมเพื่อให้เข้าใจถึงจุดประสงค์และมีผลต่องานออกแบบด้านการอนุรักษ์แนวสร้างสรรค์แก่เยาวชนที่สนใจศึกษาต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ วิถีชีวิต เรื่องราว และธรรมเนียมปฏิบัติในคุ้มเจ้านายเมืองน่านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการสวมใส่ผ้าชิ้น
2. เพื่อใช้แนวคิดจากเรื่องราวของคุ้มเจ้านายเมืองน่าน มาพัฒนาทดลองในการออกแบบผ้ารูปแบบใหม่ ให้สอดคล้องกับเรื่องราวและพื้นที่ โดยใช้กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในการทอผ้าชิ้นเมืองน่าน
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาผ้าชิ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน มาใช้ในการสื่อสารในรูปแบบสิ่งทอร่วมสมัย ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตท้องถิ่นผสมผสานกับวิถีที่ดำเนินไปในปัจจุบัน ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้อย่างลงตัวและเข้าใจ

สมมติฐานของการวิจัย

ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย จะทำให้เกิดกระบวนการในการพัฒนารูปแบบสิ่งทอจากต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ศึกษาและการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร
 - ศึกษาเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของเจ้านายสตรีในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน
 - ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าชิ้นเมืองน่าน
 - ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยและงานสร้างสรรค์ เกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม
 - ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

2. การลงพื้นที่ศึกษา

- ศึกษาข้อมูลตัวอย่างของคัมเจ้านาย ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- ศึกษาตัวอย่างปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าซิ่นเมืองน่าน

3. การเก็บข้อมูล

- ศึกษาเรื่องราวของคัมเจ้านายและวัฒนธรรมการใช้เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มของเจ้านายสตรีเมืองน่าน

- ศึกษาตัวอย่างผ้าซิ่นและวัฒนธรรมการทอของจังหวัดน่าน
- ศึกษาแนวทางของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม
- สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างชุมชนทอผ้าและเจ้าของธุรกิจผ้าพื้นเมือง

4. กลุ่มประชากร

- กลุ่มบุคคลที่มีบุคลิก งานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าซิ่น

5. การออกแบบ

- กลุ่มนักออกแบบหรือแนวทางตัวอย่างของสิ่งทอสร้างสรรค์

ขั้นตอนการศึกษา

1. รวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อตั้งประเด็นให้สอดคล้องกับการลงพื้นที่ทั้งในด้านปฐมภูมิและทฤษฎี

2. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาภูมิปัญญาผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย จากการทบทวนวรรณกรรมและองค์ความรู้ที่ได้จากการทดลองเพื่อสอบถามความเป็นไปได้ ได้แก่

- แบบสัมภาษณ์ตัวอย่างจากคัมเจ้านายเมืองน่าน
- แบบสัมภาษณ์กลุ่มทอผ้าและกลุ่มธุรกิจผ้าพื้นเมือง
- แบบสอบถามการคัดเลือกเส้นใยใหม่และกลุ่มเป้าหมายประชากรตัวอย่าง

เพื่อใช้เป็นแนวทางร่วมในการออกแบบตัวอย่างสิ่งทอร่วมสมัย

3. วิเคราะห์สรุปผล เพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในรูปแบบลวดลายผ้า เพื่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

4. การออกแบบ นำผลงานการออกแบบภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยนี้ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น

5. การประเมินผล นำผลงานตัวอย่างไปประเมินเพื่อหาผลวิเคราะห์ว่าตรงกับสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผลการศึกษา

7. สรุปผลงานการวิจัยและข้อเสนอแนะ

เวลาที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ เวลาที่ใช้ในการวิจัย 6 เดือน

ปีการศึกษา 2564 - ปีการศึกษา 2565

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบใหม่ ที่เกี่ยวกับการทอผ้าขึ้นเมืองน่าน
2. สร้างการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้สื่อสารได้ง่ายและเข้าใจแก่สังคม โดยใช้หลักการของเรื่องราว พื้นที่ของท้องถิ่นนั้นมาใช้ในการพัฒนา
3. เป็นแนวทางสิ่งทอร่วมสมัยต้นแบบ ให้กลุ่มตัวอย่างที่สนใจในการเข้ามาใช้และศึกษาต่อ
4. ช่วยส่งเสริมกลุ่มชุมชนในการสร้างผลิตภัณฑ์สิ่งทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สามารถสอดคล้องกับวิถีในปัจจุบันได้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาพื้นผ้า คือ สิ่งที่คนในพื้นที่หรือกลุ่มคนที่รวมตัวกันเพื่อสร้างสรรค์ รั้งสรรค คัดค้น สิ่งที่ใช้รุ่งห่มซึ่งก็คือ พื้นผ้า เนื่องด้วยผืนผ้านั้นเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัย 4 ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับผืนผ้าย่อมมีขั้นตอนและกระบวนการในการผลิต เช่น เทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผืนผ้าขึ้นมา อันมีนัยยะที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ภูมิศาสตร์ ชาติพันธุ์ หรือวัฒนธรรมที่มีผืนผ้าเข้าไปมีส่วนในเรื่องต่าง ๆ ของชีวิต

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ภูมิปัญญาพื้นผ้า ที่จะถูกกล่าวถึงในการ ศึกษาและออกแบบ จึงหมายถึง **ภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าขึ้นเมืองน่าน**

ภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าขึ้นเมืองน่าน ผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดน่าน มีอยู่หลายท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ของตนเองตามกลุ่มชาติพันธุ์ มีทั้งผ้าทอที่ทอขึ้นโดยชาวเมืองดั้งเดิมและผ้าทอที่มีมาจากแหล่งอื่น เพราะจังหวัดน่านเป็นแหล่งรวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ลวดลายผ้าทอเมืองน่าน เป็นเรื่องราวของความสวยงาม ที่เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยวน ไทลื้อ และไทลาว ผ้าขึ้นเมืองน่าน ลักษณะเด่นของผ้าขึ้นเมืองน่านจะเน้นความสำคัญของการออกแบบ ลวดลายส่วนกลางพื้นที่เลียนแบบธรรมชาติและลายเรขาคณิต การทออยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ 1. การล้วง 2. การเก็บมุก 3. การคาดก่าน ผ้าพื้นเมืองดั้งเดิมของน่าน ได้แก่ ผ้าพื้น ผ้าขาวม้า กุญแจม ผ้าหม่ม(ผ้าสาแสง หรือผ้าตาไก่) ผ้าลายคาดก่านแบบน่าน ผ้าที่มาจากแหล่งอื่น เช่น ผ้าตีนจกจากเมืองพิชัย ขึ้นมาน ชิ่น เชียงแสนจากเชียงตุง ผ้าลายลือจากเมืองเงิน เมืองคง เมืองฮุนเมืองลำ และสิบสองปันนา ผ้าไหมขึ้นลาว จากเมืองหลวงพระบาง และเวียงจันทน์ขึ้นก่านคอกควายและขึ้นตามะนาวจากแพร่ขึ้นลายขวางจากเมือง เชียงใหม่ เป็นต้น (identitynana. 2020)

คำว่า ภูมิปัญญาพื้นผ้า ที่หมายถึง **ผ้าขึ้นเมืองน่าน** ในความหมายของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การรวบรวมความหมาย ขั้นตอน และกรรมวิธีในวัฒนธรรมการทอผ้าของคนน่าน ซึ่งก็คือเทคนิคการทอผ้าขึ้นที่เป็นเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาอันโดดเด่นของจังหวัดน่านที่ได้คัดเลือกมาศึกษา จึงเปรียบได้กับ “ภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นของคนเมืองน่าน”

คุ้มเจ้านายเมืองน่าน คือ คนน่านเรียกที่อยู่อาศัยของเจ้าเมืองว่า “คุ้ม” ซึ่งก็จะมีหลายคุ้มที่น่าสนใจและเป็นสถานที่ที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าคุ้มของเจ้านายเมืองน่านส่วนใหญ่กระจายอยู่โดยรอบคุ้มหลวงซึ่งเป็นประทับของเจ้าผู้ครองนครน่าน ภายหลังตกทอดสู่ทายาท บางแห่งขายหรือยกให้เป็นที่ทำกาของส่วนราชการ มีเพียงไม่กี่หลังที่ยังคงลักษณะตัวอาคารเดิม แต่ประโยชน์ใช้สอยเปลี่ยนไป หลายหลังรื้อออกแล้วขายที่ดินให้แก่ราชการและเอกชนและคุ้มเจ้านายที่ยังเหลืออยู่ก็จะมีอาคารหอคำ คุ้มหลวงเมืองน่าน คุ้มเจ้าราชบุตร คุ้มเจ้าเทพมาลา คุ้มเจ้าจันทร์ทองดี คุ้มเจ้าเมฆาวดี คุ้มเจ้าบัวเขียวสงวนศรี คุ้มเจ้าทองย่น โสภเจ้าฟองคำ เป็นต้น (จารุวรรณ ตูอินทร์. 2562)

คำว่า คุ้มเจ้านายเมืองน่าน ในความหมายของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ การรวบรวมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคุ้มและเจ้านายเมืองน่านที่เคยอาศัยอยู่ในคุ้มที่ถูกคัดเลือกมาเป็นคุ้มตัวอย่างที่นำมาใช้ในการศึกษา รวมไปถึงธรรมเนียมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผ้าขึ้นเมืองน่านที่เจ้าสตรีในคุ้มสวมใส่

การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรม คือ แนวทาง วิธีการ หรือขั้นตอนที่ใช้ในการสื่อสาร ให้สามารถเรียนรู้ รับรู้และเข้าใจ ในเรื่องราวที่ไม่สามารถรับรู้ได้ด้วยการมองเห็นเพียงผิวเผิน โดยเรื่องราวนามธรรมนั้นแอบแฝงนัยยะทางกรรมวิธีในการสื่อสาร โดยกลั่นกรองสิ่งที่เข้าใจยาก อย่างเช่น การนิยาม ที่เป็นการพูดถึงภาพรวมของสิ่งหนึ่งให้สามารถเข้าใจได้โดยง่ายจากค่านิยามนั้น โดยได้มีวิธีการในการจำแนกแยกแยะ กลั่นกรองรายละเอียด เพื่อให้สิ่งที่ถูกถ่ายทอดออกมาสามารถเกิดการรับรู้มองเห็นนามธรรมนั้น เป็นรูปธรรมที่เข้าใจง่ายได้มากยิ่งขึ้น

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรม ที่จะถูกกล่าวถึงในการศึกษาและออกแบบ จึงหมายถึง **การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม**

อัตลักษณ์ (Identity) คือ ได้มีการให้ความหมายคำว่า อัตลักษณ์ไว้ว่าคุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะ ของบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้นๆ เช่น เชื้อชาติภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนา ฯลฯ ซึ่ง มีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลับสังคม อื่นๆ พูด่ง่ายๆ คือ ลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่นๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อตต + ลักษณะ โดยที่ “อัตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน, ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึง สมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่รูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะ นำมาใช้หมายถึงลักษณะเฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึง หนึ่งเดียว จึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลายๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของ หลายๆ สิ่งมีร่วมกัน (ทิตกร สอนภาษา. 2551)

ดังนั้น คำว่า **การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรม** ที่หมายถึง **อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม** ในความหมายของงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง ลักษณะเฉพาะถิ่นที่เป็นวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มของจังหวัดน่าน ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในการทอผ้า อาทิเช่น ในเรื่องของวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผ้าชิ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

สิ่งทอร่วมสมัย หมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Inspiration & Appreciation) ซึ่งเป็นการศึกษาคุณค่าเชิงรูปธรรม (Tangible) ได้แก่ เส้นสายลวดลายรูปลักษณ์ รูปทรง สี สัน ตลอดจนพื้นผิวและวัสดุ และคุณค่าเชิงนามธรรมของผลิตภัณฑ์ (Intangible) ได้แก่ ความซาบซึ้งในเรื่องราว คุณค่าและความหมาย จิตวิญญาณ ที่แฝงอยู่ในภูมิปัญญาปรัชญาแนวความคิดการแก้ปัญหาเชิงความคิดและเชิงช่าง อาจจัดรวบรวมอยู่ในลักษณะของผังภาพแสดงอารมณ์หรือ Mood board เป็นต้น (อรัญ วาณิชกร. 2555) การปรับเปลี่ยนรูปแบบงานศิลปหัตถกรรมผ้าทอท้องถิ่น ผู้เขียนได้แบ่งออกเป็น 2 แนวทางด้วยกัน แนวทางที่ 1 การปรับแก้ไขรูปแบบเรื่องการเพิ่มสี

ลายผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ ของกลุ่มชุมชน แนวทางที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นผลิตภัณฑ์ของ
กลุ่มชุมชนเอง (กัมพล แสงเอี่ยม. 2020)

สิ่งทอร่วมสมัย ในความหมายของงานวิจัยชิ้นนี้ หมายถึง การนำเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าซิ่นและ
เรื่องราวของคัมเจ้านายเมืองน่าน มาค้นหาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงเรื่องราวหรือ
แรงบันดาลใจดังกล่าว ผ่านลวดลายจากภูมิปัญญาในการทอผ้าซิ่นเมืองน่าน ที่ถูกคัดมาใช้เป็น
กรณีศึกษาในครั้งนี้ เพื่อพัฒนาแนวความคิดในอีกหนึ่งรูปแบบให้กับสิ่งทอร่วมสมัย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

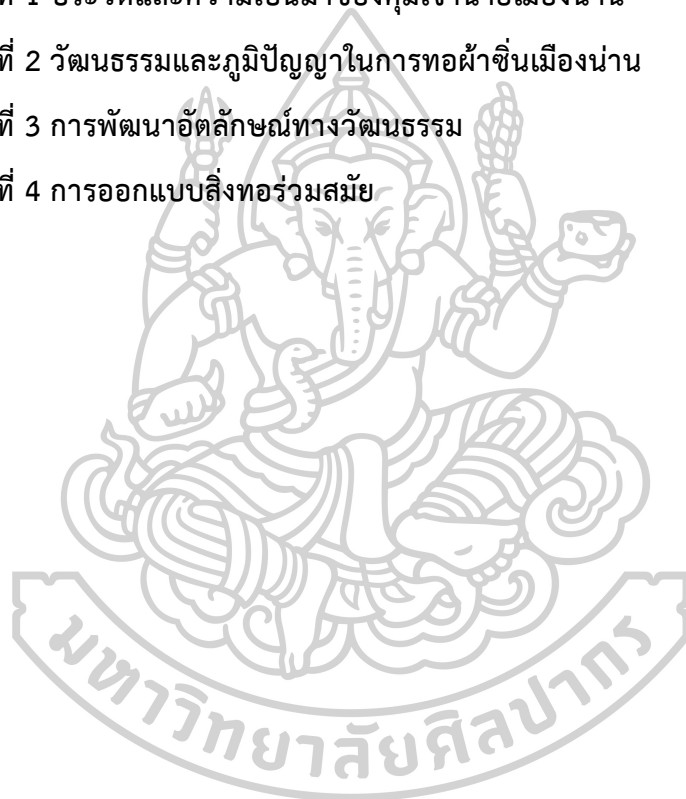
ผู้วิจัยได้การศึกษาและรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ ที่เป็นแนวทางและมีผลต่อ การศึกษา ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบ สิ่งทอร่วมสมัย โดยผู้วิจัยแบ่งส่วนของข้อมูลการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

ส่วนที่ 2 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าชั้นเมืองน่าน

ส่วนที่ 3 การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ส่วนที่ 4 การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

ส่วนที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

1.1 ความสำคัญของคุ้มเก่าเมืองน่าน

ปัจจุบันผู้คนรุ่นหลังไม่รู้จักสถานที่ที่อยู่อาศัยในอดีตของเจ้าเมืองหรือเจ้าผู้ครองเมืองในจังหวัดน่านว่ามีความสำคัญอย่างไรซึ่งคนในจังหวัดน่านจะเรียกที่อยู่อาศัยของเจ้าเมืองว่า “ คุ้ม ” ซึ่งก็จะมีหลากหลายคุ้มที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นสถานที่ที่สำคัญอย่างยิ่ง

จะเห็นได้ว่าคุ้มของเจ้านายเมืองน่านส่วนใหญ่กระจายอยู่โดยรอบคุ้มหลวงซึ่งเป็นที่พักประทับของเจ้าผู้ครองนครน่าน ภายหลังจากทอดสูทหายาท บางแห่งขายหรือยกให้เป็นที่ทำการของส่วนราชการ มีเพียงไม่กี่หลังที่ยังคงลักษณะตัวอาคารเดิม แต่ประโยชน์ใช้สอยเปลี่ยนไป หลายหลังรื้อออกแล้วขายที่ดินให้แก่ราชการและเอกชนและคุ้มเจ้านายที่ยังเหลืออยู่ก็มีอาคารหอคำ คุ้มหลวงเมืองน่าน คุ้มเจ้าราชบุตร คุ้มเจ้าเทพมาลา คุ้มเจ้าจันทร์ทองดี คุ้มเจ้าเมฆวดี คุ้มเจ้าบัวเขียวสงวนศรี คุ้มเจ้าทองย่น โสภเจ้าฟองคำ เป็นต้น (จารุวรรณ คูอินทร์, 2562)

1.2 ความเป็นมาของคุ้มเก่าเมืองน่าน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะพบว่าคุ้มเจ้านายเมืองน่านนั้น บางส่วนยังคงตัวคุ้มเดิมไว้แต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานไปตามความจำเป็นและความต้องการของผู้เป็นเจ้าของ บางแห่งปรับเปลี่ยนเป็นสถานที่ราชการ โดยยังคงเอกลักษณ์ลักษณะบางส่วนที่สื่อถึงตัวคุ้มเดิมเอาไว้ ซึ่งคุ้มเจ้านายที่ยังคงเหลืออยู่แต่ละแห่งมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

1.2.1 อาคารหอคำ คุ้มหลวงเมืองน่าน

ภาพที่ 1 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน
(chiangmainews.co.th, 2020)

อาคารหอคำในปัจจุบันเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนสองชั้นแบบตรีมุขรูปแบบผสมผสานระหว่างศิลปะไทยและศิลปะตะวันตก โครงสร้างภายในเป็นไม้ หันหน้าไปทางทิศตะวันออก พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช โปรดให้สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2446 ได้สร้างขึ้นแทนหลังเดิมที่เป็นเรือนไม้สักผสมไม้ตะเคียนเป็นอาคารรวม 7 หลังของพระเจ้านันทวรฤทธิเดชฯ โดยสร้างตรงบริเวณคุ้มเดิม ลักษณะหอคำเป็นอาคารทรงไทยผสมศิลปะตะวันตก แบบตรีมุข 2 ชั้น มุขหน้าหันไปทิศตะวันออกตรงกับแม่น้ำน่าน ตัวอาคารก่ออิฐฉาบด้วยปูน บานประตูหน้าต่างเป็นบานเกล็ด หลังคาเป็นทรงจั่ว มุงด้วยแป้นเกล็ด มีชั้นลด 2 ชั้น ประดับช่อฟ้า ใบระกา และหางหงส์ หน้าบันด้านหน้าเป็นรูป "ตราโคกสุภราช" อันเป็นตราประจำเมืองน่านที่ใช้ในสมัยพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ ส่วนหน้าบันอื่นทั้ง 3 ด้าน สลักกลวดลายเป็นรูปพญานาค 2 ตัวเกี่ยววัด โดยให้ส่วนหางขดเป็นวงกลมสลักโคอยู่ตรงกลาง (รูปโคเป็นสัญลักษณ์แทน สมณโคดมองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยนัยหมายถึงจังหวัดน่านได้ยกย่องให้พระพุทธศาสนาเป็นหลักชัยของเมือง) มีบันไดทางขึ้นด้านข้างสองด้าน ล้อมรอบด้วยกำแพงอิฐทึบสี่ด้าน กำแพงด้านหน้าอยู่บริเวณหลังต้นโพธิ์ อันเป็นที่ตั้งของวัดน้อย มีศาลารายยาวตลอดแนวกำแพง ประตูทางเข้าเป็นซุ้มเรือนยอด เจียรราชดนัย(เจ้าน้อยยอดฟ้า), โอรสองค์เล็กของพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เป็นสถาปนิกออกแบบ

ภาพที่ 2 หอค้า คุ่มหลวงในอดีต ด้านหน้าเป็นช่วงเมือง
(theoldtownofnan, 2562)

เมื่อเจ้ามหาพรหมสุรธาดา เจ้าผู้ครองนครน่านลำดับที่ 64 ถึงแก่พิราลัยเมื่อ พ.ศ.2475 ต่อมาเจ้านายผู้เป็นบุตรหลานของเจ้าผู้ครองนครน่าน จึงร่วมมือกับมออบอาคารหอคำพร้อมที่ดินให้แก่ทางราชการ และใช้เป็นศาลากลางของจังหวัดน่านตั้งแต่ พ.ศ.2576 จนกระทั่ง พ.ศ.2517 จึงได้มอบให้กรมศิลปากรเพื่อจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน และได้เปิดบริการอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ.2530

ปีพ.ศ.2532 หอค้า(อาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติน่าน) ได้รับการพิจารณาคัดเลือกจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ให้เป็นอาคารอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทอาคารสาธารณะ

ปี พ.ศ.2546 จังหวัดน่าน กำหนดให้หอค้า เป็นศูนย์กลางของพื้นที่เมืองประวัติศาสตร์ชั้นใน (หัวแขวนเมืองน่าน) ตามประกาศจังหวัดน่าน เรื่องกำหนดขอบเขตพื้นที่ เมืองประวัติศาสตร์ชั้นใน (หัวแขวนเมืองน่าน) ลงวันที่ 13 มกราคม 2546 เพื่อคุ้มครองโบราณสถาน อาคารประวัติศาสตร์ รวมทั้งปกป้องภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม อันเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของเมืองน่าน ให้คงอยู่เป็นมรดกของแผ่นดินสืบไป (จารุวรรณ ตูอินทร์, 2562)

1.2.3 คຸ່ມเจ้าราชาบุตร

คຸ່มเจ้า ราชาบุตร (หมอกฟ้า ฅ น่าน) สร้างขึ้นในราว พ.ศ. 2398 เพื่อเป็นคຸ່มของเจ้าน้อยมหาพรหม ฅ น่าน ต่อมาเมื่อได้รับสถาปนาเป็นมหาอำมาตย์โท และนายพลตรีเจ้ามหาพรหมสุรธาตา เจ้าผู้ครองนครน่านองค์ที่ 64 จึงย้ายประทับที่หอคำ จึงยกคຸ່มนี้ให้บุตรชายคือ เจ้าประพันธ์พงศ์ (เจ้าน้อยหมอกฟ้า ฅ น่าน) และให้เลื่อนเป็นเจ้าราชาบุตร เมื่อเจ้าราชาบุตรถึงแก่อนิจกรรมคຸ່มแห่งนี้ จึงตกแก่ทายาทซึ่งเป็นบุตรคนสุดท้ายคือ เจ้าโคมทอง ฅ น่าน ปัจจุบันอยู่ในความดูแลของเจ้าสมปรารถนา และเจ้าวาสนา โดยเจ้าสมปรารถนา ฅ น่าน ใช้เป็นที่พำนักในปัจจุบัน

ภาพที่ 3 คຸ່มเจ้าราชาบุตร
(nantourism.go.th, 2018)

คຸ່มแห่งนี้ไม่ได้เปิดให้เข้าชมอย่างเป็นทางการ แต่เนื่องจากเคยมีรายการโทรทัศน์ สารคดีต่าง ๆ มาถ่ายทำที่คຸ່มแห่งนี้ หนังสือพิมพ์เขียนลง ทำให้คຸ່มเป็นที่รู้จัก เมื่อมีคนมาขอชมท่านจึงยินดีเปิดบ้านให้ชมถ้าท่านอยู่ที่คຸ່ม นำชมด้วยตนเอง กล่าวได้ว่าเปิดให้เข้าชมมาตั้งแต่ปี 2542

คຸ່มเจ้าราชาบุตร เป็นเรือนไม้ 2 ชั้น ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ทรงปั้นหยา หลังคา มุงกระเบื้อง พื้นที่คຸ່มมีกว่า 7 ไร่ รายรอบด้วยสวนลำไยและไม้ยืนต้น มีไม้พันธุ์หายาก เช่น ต้น บุนนาค ไม้บางต้นมีอายุร่วมสมัยกับการสร้างคຸ່มแห่งนี้

ภาพที่ 4 ลายละเอียดภายในคุ้มเจ้าราชาบุตร
(asaconservationaward.com, 2016)

ชั้นบน ห้องรับแขกด้านหน้าจัดเป็นมุมเคารพของบรรพบุรุษของเจ้าของคุ้ม มีภาพถ่าย เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับยศ อาวุธ เครื่องถ้วยกระเบื้อง เครื่องแก้ว เหริยัญญาภัณฑ์ ห้องด้านในติดกับห้องรับแขก มีของเก่า ๆ มากมายหลายชิ้นที่น่าสนใจ อาทิ ตู้เขียนใช้น้ำมันก๊าดที่เริ่มซื้อมาใช้เมื่อปี 2496 พระมาลาของเจ้าเมืองน่านองค์ก่อน ๆ ชิ้นโบราณลวดลายวิจิตรของเจ้าแม่โคมทอง เป็นต้น ด้านหลังเป็นห้องครัวที่ออกแบบให้มีป้อมไฟระบายควันบนหลังคา ภายในยังมีเครื่องครัวแบบพื้นเมืองที่ใช้มาตั้งแต่รุ่นเจ้าแม่โคมทอง เช่น กัวะข้าว เต่าพื้น ไหเข้า ข้าวของเครื่องใช้แต่ละชิ้น หรือแต่ละมุมของบ้าน ล้วนแต่มีเรื่องเล่าที่ทำให้ผู้มาเยือน หวนนึกกลับไปถึงอดีตในอันรุ่งโรจน์ ของเมืองน่านผ่านเรื่องราวของท่านเจ้าของคุ้มแต่ละรุ่น

ปัจจุบันคุ้มเจ้าราชาบุตรเป็นสมบัติของเจ้าสมปรารถนา และเจ้าวาสนา ณ น่าน และได้อนุญาตให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ (nantourism.go.th, 2018)

- จากบทความ ล่องน่าน โครงการ การจัดการทรัพยากรทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมในชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรมในเขตเมืองน่าน

คุ้มเจ้าราชาบุตร (*ในสมัยก่อนนิยมเรียกกันว่า “โฮงเจ้าราชาบุตร” ซึ่ง โฮง เป็นคำพื้นเมืองล้านนา หมายถึงคุ้มหรือที่อยู่อาศัยของเจ้านาย)

ผู้ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล: เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน และคุณ สถาพร สุริยา

คุ้มเจ้าราชาบุตร ตั้งอยู่ในชุมชนข้างค้ำ บริเวณหัวมุมถนนระหว่างถนนผากองและถนนมหาพรหม ฝั่งตรงข้ามด้านทิศเหนือของวัดข้างค้ำ เดิมเป็นคุ้มของเจ้ามหาพรหมสุรธาตา เจ้าผู้ครอง

นครน่านคนสุดท้าย ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนระบบการปกครองในปี พ.ศ. 2475 โดยคุ่มหลังนี้เรียกได้ว่าเป็นคุ่มวังหน้าของเจ้าเมืองน่านมาก่อน

ในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้พระบรมโพธิสมภารของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ในปี พ.ศ. 2398 พระยานันทยศ ได้แต่งคนลงไปกราบทูลขอพระราชทานอนุญาตจากรัชกาลที่ 4 เพื่อขอย้ายเมืองจากเวียงเหนือกลับไปตั้งที่เดิมคือ เวียงใต้ จากนั้นได้ทำการซ่อมแซมบูรณะวัดวาอาราม กำแพงเมือง และสร้างคุ่มแก้วหอคำขึ้นมาเป็นเรือนไม้ติดกัน 7 หลัง เมื่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2400 ก็ได้รับพระราชทานพระอิสริยยศเป็น เจ้าอนันตวรฤทธิเดช ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้านครน่านคนแรก เนื่องจากเจ้าเมืองน่านในยุคต้นรัตนโกสินทร์มียศเป็นเพียงพระยาเท่านั้น ฉะนั้นเจ้าอนันตยศจึงเป็นเจ้าเมืองคนแรกที่ได้รับพระราชทานยศเป็นเจ้าราชวงศ์ผู้ครองนครน่าน ซึ่งเมื่อสร้างหอคำทั้ง 7 หลังเสร็จสิ้นแล้วเจ้าอนันตวรฤทธิเดชก็ได้พาพระชายาทั้ง 11 คน เข้ามาอยู่ในคุ่มหลวง(หอคำ)ด้วยกัน

ปีพุทธศักราชที่สร้างคุ่มหลังนี้ขึ้น จากบันทึกของเอกสารที่พบเห็นได้ทั่วไปบอกว่า คุ่มหลังนี้สร้างขึ้นครั้งแรกเมื่อเจ้าน้อยมหาพรหมมีชันษาประมาณ 20 ปี โดยสร้างขึ้นเพื่อเป็นเรือนหอในโอกาสเสกสมรสกับเจ้าหญิงศรีโสภา แต่จากการสอบถาม เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน ซึ่งเป็นเจ้าของคุ่มเจ้าราชบุตรในปัจจุบัน ท่านยืนยันว่า เจ้าน้อยมหาพรหมได้ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ที่นี้ตั้งแต่ยังเยาว์วัย ประมาณช่วงชันษา 11 ปี โดยคุ่มหลังนี้ถูกสร้างขึ้นใน พ.ศ. 2400 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับที่สร้างคุ่มแก้วหอคำทั้ง 7 หลัง คุ่มของเจ้าน้อยมหาพรหมหลังนี้ถือเป็นหลังที่ 8

ต่อมาเมื่อสิ้นสมัยของพระเจ้าสุริยพงษ์มลิตเดชแล้ว เจ้าน้อยมหาพรหมได้ขึ้นครองเมืองน่านต่อเป็นเจ้ามหาพรหมสุรธาตา และได้ย้ายออกไปอยู่ที่หอคำ คุ่มหลังนี้จึงตกเป็นของเจ้าราชบุตร (เจ้าประพันธุ์พงศ์) หรือเจ้าน้อยหมอกฟ้า ณ น่าน ซึ่งเป็นบุตรชายคนเล็กของแม่เจ้าศรีโสภา ชายาคนแรกของเจ้ามหาพรหมสุรธาตา

ในปี พ.ศ. 2484 คุ่มหลังเดิมชำรุดทรุดโทรมลงมาก เจ้าราชบุตรจึงได้รื้อเรือนหลังเดิมและเรือนโบราณหลังเล็กด้านข้างออกไป และสร้างเป็นเรือนหลังปัจจุบันนี้ ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเดิม แต่ได้เพิ่มพื้นที่ใช้สอยด้านหลังให้กว้างขึ้น โดยใช้ไม้จากเรือนหลังเดิมมาสร้างเรือนหลังปัจจุบัน และสร้างยุงข้าวขึ้นใหม่ด้านหลัง ในสมัยก่อนภายในคุ่มนี้จะมีผู้อาศัยอยู่ทั้งญาติพี่น้อง และบ่าวไพร่บริวาร จึงจัดสรรให้พื้นที่บนเรือนด้านหน้าเป็นห้องโถงใช้รับแขก ด้านล่างใช้เป็นที่ทอผ้า และตีเครื่องเงินไว้ใช้ภายในคุ่ม ห้องนอนอยู่ชั้นบนทางฝั่งทิศตะวันออก ส่วนพื้นที่ด้านหลังเรือนมีชานกว้างเชื่อมต่อกับ

เรือนครัว ซึ่งเป็นพื้นที่หุงหาอาหารสำหรับผู้อยู่อาศัยในคุ้มทั้งหมด ด้านหลังจึงมีห้องเก็บข้าวสาร อาหารแห้งที่มีมิติดี มีโหลข้าวขนาดใหญ่ และอุปกรณ์ทำครัวหลากหลายชนิด เจ้าสมปรารถนาเล่าว่า ในสมัยก่อน ญาติพี่น้องจะมาร่วมกันหุงหาอาหาร และรับประทานอาหารพร้อมกันที่นี่แม้จะอยู่คนละ บ้านกันก็ตาม

เจ้าราชบุตรมีลูกสาวสามคนคือ เจ้าจุมปี เจ้าบัวมัน และเจ้าโคมทอง ปัจจุบันนี้คุ้มเจ้า ราชบุตรเป็นสมบัติของเจ้าสมปรารถนา ณ น่าน ซึ่งเป็นบุตรสาวของเจ้าโคมทอง กับเจ้าประดิษฐ์ ณ น่าน (longnanproject.wordpress.com, 2013)

1.2.3 คุ้มเจ้าเทพมาลา

คุ้มเจ้าเทพมาลา ตั้งอยู่บนถนนมหาพรหม ด้านทิศตะวันตกของหอคำ เป็นเรือนที่สร้างขึ้นมา ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 มีอายุเรือนกว่าร้อยปีมาแล้ว คุ้มหลังนี้แต่เดิมเป็นของเจ้านางเทพมาลา ธิดาคนแรกของเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช กับแม่เจ้ายอดหล้า ซึ่งท่านเป็นหญิงชาวไทลื้อ เชียงคำ โดยใน สมัยนั้นถือว่า เชียงคำ เชียงทอง และปง อยู่ในเขตของน่าน แต่ปัจจุบันถูกแบ่งให้อยู่ในเขตของ เชียงราย และพะเยา ซึ่งจากคำบอกเล่าของเจ้าสมปรารถนา ณ น่าน ว่าญาติพี่น้องของเจ้าเทพมาลา และเจ้าเทพเกสรที่อยู่เชียงรายก็ยังคงมีการติดต่อไปมาหาสู่กันไม่ขาด

ภาพที่ 5 คุ้มเจ้าเทพมาลา

(www.facebook.com/คุ้มเจ้าเทพมาลา, 2018)

ในวัยเด็กของเจ้าเทพมาลาอาศัยอยู่ในหอคำกับพระบิดา จากหนังสืออัตชีวประวัติของ เจ้าศรีพรหมา พี่น้องต่างมารดาของเจ้าเทพมาลา ซึ่งได้เอ่ยถึงชีวิตในวัยเด็กของท่านและเจ้าเทพมาลา ว่า “...ข้าพเจ้าได้ใช้ชีวิตในวัยเด็กใกล้ชิดเจ้าหลวงมากกว่าแม่ ตอนนั้นมีน้องรุ่งราวคราวเดียวกันคน หนึ่งชื่อเจ้าเทพมาลา เป็นลูกเจ้าแม่ยอดหล้า จะเทียบเจ้านายทางใต้แม่เจ้ายอดหล้าก็คือมเหสี เราสอง คนนี้พ่อเป็นพี่เลี้ยง ทั้งอาบน้ำและป้อนข้าวให้เอง ข้าพเจ้าจำได้ว่าตอนหน้าหนาวเวลาตื่นนอนเข้า พี่เลี้ยงจะพาไปอาบน้ำเย็น หนาวเกือบตาย เสรีจแล้วพาขึ้นฝ้าเจ้าหลวง ท่านประทับรอรอยู่ที่เฉลียง ใหญ่หน้าห้องบรรทม ที่นั้นมีแม่เตาไฟติดด้วย ข้าวเหนียวปิ้งนี้เรียกว่า ‘ข้าวอั่วปลา’ ประกอบด้วยข้าว เหนียวหนึ่งแฉ่องเป็นแผ่นโรยเกลือ ทาน้ำมันหมู เอาปลาชนิดหนึ่งปิ้งสุกแล้วถอดก้างออก วางลงบน ข้าว ม้วนข้าวห่อให้มีเม็ดตัวปลา เอาไม้เสียบแล้วปิ้งที่แม่เตาไฟ ระหว่างปิ้งใช้ใบตองฉีกชุบน้ำมันหมูทา ไปพลง ปิ้งไปจนกรอบ รับประทานร้อนๆ อร่อยมาก แต่ก่อนจะได้รับประทาน เจ้าหลวงจะต้องให้ ข้าพเจ้าและน้องเทพมาลาทำอะไรรักอย่างหนึ่งเพื่อแลกข้าวจิ้นเช่น จ้อย (ร้องเพลง) และพ้อนไปด้วย ต้องพ้อนรอบแม่เตาไฟหลายรอบกว่าจะได้รับประทาน...” จากคำบอกเล่าของเจ้าศรีพรหมาแสดงให้เห็นว่า ทั้งสองเป็นธิดาที่รักของพระเจ้าสุริยพงษ์มาก อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ว่าเมื่อพระเจ้าสุริยพงษ์ ผลิตเดชทรงรื้อถอนหอคำที่เป็นเรือนไม้แฝดติดกัน 7 หลังของพระราชบิดาออก และสร้างหอคำขึ้น ใหม่เป็นอาคารก่ออิฐถือปูนตามแบบร่วมสมัย ส่วนไม้ของหอคำเก่าส่วนหนึ่งได้ถูกนำไปสร้างเรือน ให้กับเจ้าเทพมาลา ด้วยเหตุนี้จึงอาจพอสันนิษฐานได้ว่า คຸ່ມเจ้าเทพมาลา น่าจะถูกสร้างขึ้นในราวปี พ.ศ. 2446 หรือหลังจากนั้นไม่นาน

ต่อมา คຸ່ມเจ้าเทพมาลาได้ถูกขายให้กับ เจ้าบุญศรี เมืองชัย ซึ่งเป็นน้องชายของ เจ้าบุญโสมน น่าน ผู้เป็นชายาของเจ้าราชบุตร(หมอกฟ้า ณ น่าน) และปัจจุบัน คຸ່ມนี้ได้ตกทอดสู่ทายาทรุ่น ปัจจุบัน โดยมีคุณตาสัมพันธ์ เมืองชัย ซึ่งเป็นบุตรคนที่ 11 ของเจ้าบุญศรี เป็นผู้ดูแลรักษา โดย เจ้าบุญศรี ได้แต่งงานกับเจ้าบัวคำ มีบุตรธิดารวม 12 คน ซึ่งทุกคนเกิดและเติบโตที่คຸ່ມแห่งนี้ แต่ ปัจจุบันก็ได้แยกย้ายกันไปทำงานในต่างจังหวัดกันหมด เหลือแต่คุณตาสัมพันธ์ที่เกษียณอายุราชการ จากกรมป่าไม้ และกลับมาดูแลคຸ່มแห่งนี้เพียงลำพัง

ภาพที่ 6 ด้านในคຸ່มเจ้าเทพมาลา
(longnanproject.wordpress.com, 2014)

คຸ່มเจ้าเทพมาลาเป็นอาคารยกใต้ถุนสูงที่สร้างขึ้นจากไม้สักทั้งหลัง และมีการจัดวางผังอาคารแบบสมมาตร มีบันไดขึ้นสู่เรือนตรงกลาง โดยมีมุขหลังคาจั่วคลุมบันไดทางขึ้นที่นำไปสู่ห้องโถงกลางของเรือน ซึ่งปัจจุบันถูกใช้เป็นห้องนั่งเล่นและรับแขก ที่ขนาบด้วยห้องผิงหูกเหลี่ยมทั้งฝั่งซ้ายและขวาด้านหลังห้องนั่งเล่นเป็นห้องโถงย่อย ซึ่งเป็นที่วางเครื่องเรือนโบราณติดอาคารขนาดใหญ่ ซึ่งมีอายุพอๆกับตัวอาคาร ก่อนที่จะเปิดออกสู่เต็นและชานด้านหลัง ซึ่งเชื่อมเรือนครัวและห้องต่างๆ กับเรือนพักอาศัยเข้าด้วยกัน ในอดีตชานเชื่อมอาคารบริเวณนี้เป็นไม้ ก่อนที่จะถูกเปลี่ยนเป็นชานคอนกรีตปูกระเบื้องดังเช่นในปัจจุบัน หลังคาของคຸ່มเจ้าเทพมาลา นอกจากจะมีรูปทรงแปลกตากว่าอาคารอื่นๆ ในเขตเมืองน่านแล้ว ยังสามารถขึ้นไปใช้พื้นที่ใต้หลังคาได้อีกด้วย โดยมีบันไดขึ้นถาวรจากห้องชั้นล่างทางฝั่งตะวันออกของอาคาร ด้านบนพื้นที่ห้องใต้หลังคา นอกจากใช้เป็นพื้นที่เก็บของแล้ว ยังมีทางเดินไปสู่ระเบียงยื่นเหนือมุขจั่วหลังคาคลุมบันไดทางขึ้นเรือนด้านหน้าอาคาร ซึ่งในอดีตเจ้าเทพมาลามักขึ้นไปชมทิวทัศน์เมืองน่านจากระเบียงนี้อยู่เป็นประจำ

บริเวณพื้นที่ด้านหน้าคຸ່มสุดขอบที่ดินทางทิศตะวันตก ยังมีเรือนแถวไม้หนึ่งชุดที่เจ้าบุญศรีสร้างขึ้นให้เขาเพื่อเป็นรายได้เสริมของครอบครัว ปัจจุบันเรือนหลังนี้ผู้เช่าได้เปิดเป็นร้านขายอาหารในชั้นล่าง และใช้เป็นที่พักอาศัยในชั้นบน

คุ้มเจ้าเทพมาลาได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่สมควรเผยแพร่ ประเภท บ้านพักอาศัย (คุ้มเจ้า) ประจำปี พ.ศ. 2555 จากสมาคมสถาปนิกสยาม อย่างไรก็ตาม คุ้มเจ้าเทพมาลาปัจจุบันอยู่ในสภาพทรุดโทรมเป็นอย่างมาก ซึ่งสมควรได้รับการซ่อมแซมบูรณะอย่างเร่งด่วน เพื่อรักษาให้คงงามอยู่คู่เมืองน่านตราบนานเท่านาน (longnanproject.wordpress.com, 2014)

1.2.4 คุ้มเจ้าจันทร์ทองดี

พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้าผู้ครองนครน่าน องค์ที่ 13 (พ.ศ.2436-2461) ได้ปลูกสร้างบ้านหลังนี้เมื่อ พ.ศ.2459 เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและให้แก่บุตรธิดา จำนวน 5 คน คือ 1. เจ้าเทพมาลา 2. เจ้าเทพเกสร 3. เจ้าอินแสงสี 4. เจ้าจันทร์ทองดี 5. เจ้าสุภาวดี เมื่อเจ้าสุริยพงษ์ฯ ได้รับการสถาปนาขึ้นครองเมืองน่านจึงได้ไปพำนักอยู่ที่ "หอคำ" (ปัจจุบันเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดน่าน) บ้านหลังนี้จึงยกให้แก่ทายาทตลอดมาจนถึง เจ้าจันทร์ทองดี ณ น่าน ซึ่งได้สมรสกับเจ้าราชยาท (ขงคะवाल) แต่ไม่มีบุตรจึงได้รับ นางสมสมัย ณ น่าน เป็นบุตรบุญธรรมได้ครอบครองบ้านหลังนี้จนถึง พ.ศ.2503 เจ้าจันทร์ทองดี ได้ถึงแก่กรรม นางสมสมัย ณ น่าน (วุฒิสอน) ผู้รับมรดกได้ขายบ้านหลังนี้พร้อมที่ดินเนื้อที่ 2-3-33.2 ไร่ ให้แก่กระทรวงการคลัง (ใช้ในราชการกรมที่ดิน) ราคา 229,980 บาท เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2504 จึงได้ใช้บ้านหลังนี้เป็น "สำนักงานที่ดินจังหวัดน่าน" ถึง พ.ศ.2525 จึงได้ย้ายไปปฏิบัติงานในสำนักงานที่ดินหลังปัจจุบันซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน สำหรับคุ้มหลังนี้ ปัจจุบันกรมศิลปากรได้นำขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแล้ว (www.dol.go.th/nan, 2016)

ภาพที่ 7 คุ้มเจ้าจันทร์ทองดีในปัจจุบัน

(theoldtownofnan, 2562)

1.2.5 คຸ້ມเจ้าแม่ขวดี

ตั้งอยู่ที่ถนนมหาชัย ด้านหลังโรงแรมเทวราช มีอายุประมาณ 90-100 ปี สร้างขึ้นเพื่อเป็นเรือนหอของเจ้าหลและเจ้าแม่ขวดี ณ น่าน ตัวบ้านสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง หลังคามุงด้วยแป้นเกร็ดไม้เดิมบ้านมีใต้ถุนสูงแต่เจ้ามอญแก้วได้ปรับบริเวณ ใต้ถุน โดยก่อพื้นบ้านสำหรับเป็นสถานที่รับเลี้ยงเด็กตัวเรือนขานจากไม้มาเป็นคอนกรีต เนื่องจากมีสภาพผุพัง หลังคาเปลี่ยนมาเป็นมุงสังกะสี ปัจจุบันตกทอดแก่คุณอมรรัตน์ หุ่นนวล (ณ น่าน) ซึ่งเป็นธิดาของเจ้ามอญแก้ว (ธิดาเจ้าแม่ขวดี) (theoldtownofnan, 2562)

- จากบทความ แพรวดอทคอม เมื่อ 15 ม.ค. 2016 ได้กล่าวไว้ว่า คຸ້มนี้ เจ้าราชวงศ์สุทธีสาร ณ น่าน โอรสลำดับที่ 8 ของพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช เจ้าผู้ครองนครน่านองค์ที่ 63 กับเจ้าบัวเขียว ณ น่าน ธิดาคนโตของเจ้ามหาพรหมสุรธาตา เจ้าผู้ครองนครน่านองค์ที่ 64 (องค์สุดท้าย) สร้างเป็นเรือนหอให้เจ้ายายแม่ขวดี ธิดาคนกลางของท่าน ซึ่งแต่งงานกับเจ้าตาน้อยหล ซึ่งเป็นลูกของเจ้านานบุญรังษี โอรสอีกองค์ของพระเจ้าสุริยพงษ์ฯ เจ้าตาทำงานสัมปทานป่าไม้มาตลอด เจ้ายายแม่ขวดี มีพี่น้องผู้หญิงรวมตัวท่านทั้งหมด 3 คน คือ เจ้าดาวเรือง ณ น่าน เจ้าแม่ขวดี และเจ้าบุญคุ้ม (มารดาในเจ้านิรมิตร สิริสุขะ มารดาของปู่เป้-รามาวดี และเซอร์-เข้มอัปสร สิริสุขะ) และเจ้ายายก็มีลูกสาว คือ เจ้าแม่มอญแก้ว ซึ่งแต่งงานกับเจ้าพ่ออินทร ณ น่าน ทำงานศาล มีลูก 4 คน คือ ชูติมา วีรพล วัฒนา และวราภรณ์ ครอบครัวเราอยู่ที่นั่นมาตลอด (praew.com, 2016)

ภาพที่ 8 พื้นที่ของคุ้มเจ้าเมฆวดี
(praeuw.com, 2016)

1.2.6 คุ้มเจ้าบัวเขียว สงวนศรี

ตั้งอยู่ถนนมหาราช ติดกับโรงเรียนชินจง สร้างขึ้นในปี พ.ศ.2497 โดยรองอำมาตย์ตรี เสี่ยงม สงวนศรีและเจ้าบัวเขียว สงวนศรี(มหายศนันท์) ออกแบบและสร้างโดยขุนนันทพานิชย์ (ช่างผู้มีฝีมือในสมัยนั้น) ตัวบ้านทั้งหลังทำด้วยไม้สัก ประกอบด้วย 3 ส่วนแยกออกจากกัน อย่างเป็นสัดส่วน คือ เรือนครัว ยุ้งข้าวและตัวบ้าน โดยมีเรือนชานเชื่อมไปหาส่วนต่างๆ ภายในบ้าน หลังคามุงด้วยแป้น เกร็ดทำจากไม้สัก ตั้งแต่สร้างบ้านมามีการปรับปรุงเฉพาะส่วนหลังคาเนื่องจากไม้ผุพัง จึงมุงด้วยสังกะสีแทน ส่วนยุ้งข้าวได้ปรับมาเป็นห้องนอน

คุ้มเจ้าบัวเหี่ยว ชุมชนชาวคำ

ภาพที่ 9 พื้นที่ของคุ้มเจ้าบัวเหี่ยว

(www.facebook.com/LongNanProject, 2014)

ปัจจุบันคือบ้านเลขที่ 93 ถนนมหาวงศ์ ติดกับโรงเรียนชินจง ตรงข้ามไปรษณีย์จังหวัดน่าน เจ้าของบ้านคืออาจารย์บุญงำ สงวนศรี(ลูกสาว) อายุ 90 ปี อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีน่าน ตัวบ้านได้รับการซ่อมแซมและปรับปรุงให้อยู่ในสภาพดี โดยเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคาในปี 2521 และได้ปรับเก้าอี้เป็นห้องสำหรับใช้งานและปรับชานบ้านเป็นโถง (theoldtownofnan, 2562)

1.2.7 คุ้มเจ้าทองย่น

หากเราเข้ามาเมืองน่านทางถนนเจ้าฟ้า จะต้องมาเจอแยกวัดศรีพันต้น ซึ่งตรงข้ามกันจะมีคุ้มเจ้านายเก่าแก่อีกแห่งหนึ่งคอยต้อนรับผู้มาเยือนจากต่างเมือง นั่นคือ "คุ้มเจ้าทองย่น"

โดยจุลสาร ล่องน่าน ให้ข้อมูลว่า คุ้มเจ้าทองย่น เป็นชื่อเรียกติดปากกันของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในละแวกนี้ เนื่องจากบ้านหลังนี้เคยเป็นที่พำนักของเจ้าทองย่น บุตรีของเจ้าอินต๊ะ กับเจ้าบุญยืน สารรัตน์ (ณ น่าน) หรือก็คือเป็นน้องสาวของเจ้าฟองคำ คงกระจ่าง เจ้าของโฮงเจ้าฟองคำ ที่ดินและบ้านหลังนี้ แต่เดิมเป็นบ้านของรองอำมาตย์เอกเคียน รัตนวงศ์ไชย อดีตข้าราชการห้องคลังหลวง ซึ่งท่านมีลูกชายคนโต ชื่อว่า คุณสมบูรณ์ รัตนวงศ์ไชย อดีตผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ต่อมาได้พบกับเจ้าทองย่น ซึ่งเป็นสตรีที่สวยงามท่านหนึ่งในเมืองน่าน เมื่อแต่งงานแล้วเจ้าทองย่นจึงย้ายออกจากโฮงเจ้าฟองคำมาอยู่ที่คุ้มแห่งนี้ ปัจจุบันคุ้มตกเป็นของคุณอดิษฐ์ วิเศษวัชร ซึ่งเป็นบุตรสาว (www.facebook.com/roybilan, 2015)

ภาพที่ 10 พื้นที่ของคุ่มเจ้าทองย่น
(www.facebook.com/roybilan, 2015)

1.2.8 โสงเจ้าฟองคำ

โสงเจ้าฟองคำ เดิมเป็นคุ่มของเจ้าศรีตุ้มมา (หลานเจ้ามหวางค์เจ้าผู้ครองนครน่านองค์ที่๖) ตั้งอยู่ติดกับคุ่มแก้วซึ่งเป็นที่พักของเจ้าผู้ครองนครน่านในเวียงเหนือเมื่อเจ้านันทวรฤทธิเดชฯ ย้ายกลับมายังเมืองน่าน ปัจจุบันคุ่มแก้วถูกทิ้งร้างไป หลังจากนั้นเป็นเจ้าบุญยืน (ธิดาองค์สุดท้ายของเจ้าศรีตุ้มมากับเจ้ามโน (เจ้ามโนเป็นหลานของเจ้านันทวรฤทธิเดชฯ) ได้ย้ายตัวโสงลงมาสร้างในที่ปัจจุบันและตกทอดมายังเจ้าฟองคำ (ธิดาของเจ้าบุญยืนกับเจ้าอินต๊ะ) นางวาสีฐศรี (ธิดาคนสุดท้ายของเจ้าฟองคำ) และนายมณฑล คงกระจ่างตามลำดับ

โสงเจ้าฟองคำเป็นอาคารเรือนไม้ใต้ถุนสูง เดิมหลังคามุงด้วยแป้นเกล็ด (ไม้เกล็ด) หลังคามุงกระเบื้องดินขอ ลักษณะสถาปัตยกรรมล้านนาแบบเรือนคู่ มีนอกชนและหลังคาคลุมบันไดทางขึ้นบ้าน บริเวณโดยรอบร่มรื่นด้วยต้นไม้ พื้นที่ชั้นบนเป็นที่พักอาศัย และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นจัดแสดงวิถีชีวิตในอดีต และแสดงของโบราณที่มีคุณค่า อาทิ เครื่องเรือน เครื่องใช้ เครื่องเงิน ผ้าทอ พื้นที่ชั้นล่างเป็นใต้ถุนโสง เปิดให้เป็นพื้นที่สาธิตการทอผ้า การปั่นฝ้าย การปักผ้าหน้าหมอน เป็นต้น โสงเจ้าฟองคำเปิดให้ชมทุกวันยกเว้นวันจันทร์และอังคาร

ภาพที่ 11 พื้นที่ในบริเวณของโฮงเจ้าฟองคำ
(nantourism.go.th, 2018)

โฮงเจ้าฟองคำเป็นตัวอย่างของการอนุรักษ์เรือนไม้เก่ามีการนำมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน และยังเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต ที่ช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของชาวน่านไว้ให้คนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจ (nantourism.go.th, 2018)

1.2.9 บ้านคุณหลวง

ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันออกของวัดภูมินทร์เดิมเป็นบ้านที่เจ้าสุริยพงษ์ผริตเดช ได้ให้ช่างสร้างขึ้น เพื่อเป็นที่อยู่ของธิดาทางกรุงเทพฯ ได้ส่งอำมาตย์ตรีหลวง ธานานุสร (ช่วง โลหะโชติ) มาเป็นคลังจังหวัดคนแรกของน่าน เนื่องจากเป็นชาวพิษณุโลกเมื่อมาถึงจึงได้ขอซื้อบ้านและที่ดินนี้จากเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ

ภาพที่ 12 พื้นที่ในบริเวณของบ้านคุณหลวง
(pantip.com/topic/40181608, 2563)

รูปทรงของตัวบ้านส่วนหน้ายังคงสภาพเดิม เป็นบ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูง มีการเปลี่ยนแปลงโดยปรับเปลี่ยนห้องครัวด้านหลัง ถมดินด้านหน้าบ้านให้สูงขึ้น เปลี่ยนหลังคาจากแป้นเกล็ดมาเป็นกระเบื้อง กำแพงบ้านแต่เดิมสูงท่วมหัว แต่ปัจจุบันสูงระดับเอว ด้านหลังเป็นโกดังเก็บยาสูบคุณหลวง ทำกิจการยาสูบเมื่อปีพ.ศ.2490 จนถึงปัจจุบัน ลูกหลานได้สืบทอดกิจการเรื่อยมา (theoldtownofnan, 2562)

สรุป จากเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับคัมเจ้านายเมืองน่าน จะเห็นได้ว่าคัมต่าง ๆ ข้างต้น ส่วนมากเป็นคัมที่อยู่ร่วมระยะเวลาเดียวกันของเจ้าหลวงเมืองน่าน องค์ที่ 13 ในราชวงศ์ดันทิมหาวงศ์ ที่ปกครองนครเมืองน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2436 ท่านมีชื่อว่า พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ หรือให้เปรียบเทียบ ระยะเวลาที่เข้าใจง่ายก็คือ ในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ของ สยามประเทศ ซึ่งอยู่ในช่วงยุคที่นครน่านเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสยาม หรือเป็นยุคประเทศราชของสยาม (พ.ศ.2331 - 2442) เมืองนครน่านกลายเป็นประเทศราชของสยามตั้งแต่พ.ศ.2331 เป็นต้นมา ถือว่าเป็นการเปลี่ยนข้าอำนาจใหม่ พระมหากษัตริย์สยามเป็นผู้มีอำนาจสถาปนารับรองแต่งตั้งเจ้าผู้ครอง นครน่าน (เจ้าหลวง) ให้มียศเป็น “พระเจ้าประเทศราช” “เจ้าประเทศราช” หรือ “พระยาประเทศ ราช” มีพระสถานะเป็น “กษัตริย์ประเทศราช” ยุคนี้พระมหากษัตริย์สยามจะโปรดเกล้าฯ รับรอง สถาปนาเจ้าหลวงเมืองนครน่านแต่ละพระองค์สืบมาจนถึงเจ้าหลวงมหาพรหมสุรธาตา (เจ้าน้อยมหาพรหม ณ น่าน) เป็นเจ้าหลวงเมืองน่านพระองค์สุดท้าย (พ.ศ.2461 - 2474) (ภูเดช แสน สา, 2558) ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่อิทธิพลของตะวันตกและสยามได้เข้ามามีผลต่อ เมืองน่านในด้านต่างๆ รวมถึงในด้านของสถาปัตยกรรมที่ใช้ในการก่อสร้างและตกแต่งคัมต่าง ๆ ที่ได้ กล่าวถึงข้างต้น ก็ได้รับอิทธิพลของตะวันตกและสยามมาด้วยเช่นกัน

ผู้ศึกษาจึงได้พิจารณาเลือกคัมที่จะใช้เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาข้อมูล เชิงลึกในลำดับถัดไป ซึ่งก็คือ คัมเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) โดยใช้เหตุผลในการตัดสินใจ คือ

1. เป็นคัมที่เป็นผู้สืบสกุลเจ้าผู้ครองนครน่าน ทั้งก่อนและภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในประเทศไทย พ.ศ.2475 ที่เป็นเชื้อสายของเจ้าผู้ครองเมืองน่าน โดยเป็นทายาทที่ได้สืบทอด ตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครน่าน แห่งราชวงศ์ดันทิมหาวงศ์ ทั้งนี้ คัมอื่น ๆ เป็นคัมที่เป็นญาติพี่น้องกันที่มี ความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ แต่ไม่ได้เป็นคัมของผู้สืบทอดตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครน่าน นับตั้งแต่ ช่วงเวลาของพระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ ลงมาเป็นต้นไป

2. เป็นคัมที่ในปัจจุบัน เปิดให้ผู้ที่สนใจศึกษาติดต่อและได้เดินทางไปศึกษาเรื่องราวของ เจ้านายเมืองน่าน โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ *เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน* เป็นธิดาในเจ้าโคมทอง ณ น่าน ซึ่ง เจ้าโคมทอง ณ น่าน เป็นหนึ่งในบุตรจากทั้งหมดเจ็ดคนของเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) ผู้สืบสกุล เจ้าผู้ครองนครน่าน กับเจ้าบุญโสมน ณ น่าน เมื่อเจ้าราชบุตรพิราลัย เจ้าโคมทองจึงได้เป็นทายาทเจ้าผู้ ครองนครน่าน และเป็นผู้ดูแลคัมเจ้าราชบุตรแล้วได้ส่งต่อให้บุตรสาว คือ *เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน* โดยเจ้าสมปรารถนาเป็นผู้สืบสกุลเจ้าผู้ครองนครน่านสืบต่อมารดา และเป็นผู้ครอบครองคัม

เจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) ร่วมกับเจ้าวาสนา ภู่วฒิกุล ผู้เป็นน้องสาว และสถาพร สุริยา ผู้เป็นสามี (th.wikipedia.org/wiki/เจ้าสมปรารถนา_ณ_น่าน, 2564)

จากเหตุผลที่กล่าวมา ในหัวข้อ ประวัติและความเป็นมาของคุ้มเจ้านายเมืองน่าน ผู้ศึกษาจึงใช้คุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) มาใช้ในการศึกษาข้อมูลเชิงลึกโดยใช้แบบสัมภาษณ์จากการลงพื้นที่ศึกษา โดยได้แบ่งหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1.3 กรณีศึกษา คุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน)

ในการค้นคว้า ข้อมูลและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) เพื่อใช้ในการศึกษาภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ได้รับความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลจาก เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน ผู้เป็นผู้ครอบครองคุ้มคุ้มเจ้าราชบุตร ได้แบ่งออกแบบ 4 หัวข้อ ดังนี้

- 1.3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร
- 1.3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และเครือญาติ
- 1.3.3 การใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของเจ้านายสตรีในคุ้ม
- 1.3.4 ข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ของเจ้านายในคุ้ม

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปแบบสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นคำถามเป็นความเรียงใน บทที่ 3 (วิธีดำเนินการวิจัย) ในแต่ละหัวข้อย่อย โดยใช้ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 มาใช้ในการตั้งคำถามเพื่อใช้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นเมืองน่าน

การศึกษาภูมิปัญญาพื้นผ้าในงานวิจัยนี้ จะศึกษาถึงวัฒนธรรมสิ่งทอร่วมสมัยและภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นเมืองน่านนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลและเรื่องราวของผ้าขึ้นประเภทต่าง ๆ ที่มีอัตลักษณ์อันโดดเด่นที่พบเห็นในเมืองน่านโดยผู้ศึกษาอ้างอิงจากข้อมูลใน ส่วนที่ 1 หัวข้อ 1.3 โดยมีรายละเอียดที่จำแนกในส่วนที่ 2 ดังนี้

2.1 ผ้าซิ่นเมืองน่าน

ผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดน่าน มีอยู่หลายท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ของตนเอง ตามกลุ่มชาติพันธุ์ มีทั้งผ้าทอที่ทอขึ้นโดยชาวเมืองดั้งเดิมและผ้าทอที่มีมาจากแหล่งอื่น เพราะจังหวัดน่านเป็นแหล่งรวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย การแต่งกายด้วยเครื่องนุ่งห่มผ้าทอก็เป็นเอกลักษณ์เฉพาะอย่างหนึ่งที่ไม่ใช่แค่เรื่องของความสวยงาม แต่เป็นการบ่งบอกประวัติความเป็นมาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น วิถีชีวิตของจังหวัดน่านผ่านลายบนผืนผ้า ผ้าทอพื้นเมือง ของจังหวัดน่าน ที่เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยวน ไทลื้อและไทลาว ที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมา (identitynan.com, 2563) โดยที่โดดเด่นมีอยู่ 6 ชนิด ได้แก่

2.1.1 ซิ่นม่าน

เป็นซิ่นที่มีลายขวางสลับริ้วสีพื้นไม่เกิน 3 สี สีที่ใช้ เช่น สีดำ สีแดง ชมพู ม่วง มีลักษณะที่เด่นคือ มีบ้าน การจัดช่องขนาดของลายไม่เท่ากัน ดิ้นซิ่นจะต้องมีสีแดงและบ้านใหญ่ที่ต่อจากดิ้นซิ่นขึ้นไป จะใช้สีน้ำเงินเข้มหรือสีม่วง เพียงสีแดงและคั่นด้วยริ้วไหมเงินไหมทองทอสลับทั้งผืน (qsds.go.th/silkcotton/k_27.php, ม.ป.ท.)

ภาพที่ 13 ซิ่นม่าน

(www.facebook.com/HUKNANN, 2018)

ซิ่นม่าน เป็นซิ่นที่มีช่วงขนาดของลวดลายไม่เท่ากัน แต่ช่วงจะมีชื่อเรียกและขนาดของลายไม่เท่าแต่ละช่วงจะมีชื่อเรียกและขนาดของช่วงที่แน่นอนซิ่นป่อง มีช่วงขนาดของลายที่เท่ากันและเป็นผ้าซิ่นที่คล้ายคลึงมากกับซิ่นของไทยวนคณะกรรมการเอกลักษณ์น่าน (2549) ได้อธิบายรายละเอียดโครงสร้างและส่วนประกอบของผ้าซิ่นเมืองน่านไว้ดังนี้ซิ่นม่าน เป็นซิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของเมืองน่าน ลักษณะเป็นซิ่นลายขวางเย็บ 2 ตะเข็บ ทอด้วยฝ้ายปนไหมและนิยมทอลายมุก (จิต) ด้วยเส้นใยโลหะ (ไหมเงิน ไหมคำ) การจัดองค์ประกอบของลายขวางที่เป็นลายมุกสลับกับสีพื้น มีการจัดช่วงระยะไม่เสมอกัน แต่มีโครงสร้างที่แน่นอน โดยตัวซิ่นทอต่อเนื่องกับตีนซิ่นเย็บต่อหัวซิ่นด้วยผ้าพื้นสีแดง ส่วนตัวซิ่นนั้นอาจแบ่งองค์ประกอบเป็น 6 ช่วง จากบนถึงล่าง ได้แก่

1. หัวซิ่น เป็นผ้าสีพื้น นิยมใช้เส้นพุ่งไหมสีแดงหรือสีบานเย็นคั่นด้วยลายมุก (จิต) ที่เรียกว่า “ตาหมูหัว”
2. ท้องซิ่น เป็นผ้าพื้นสีเข้มขนาดกว้างกว่าช่วงอื่น ใช้เส้นพุ่งฝ้ายนิยมสีดำน้ำตาล หรือครามคั่นด้วยลายมุก (จิต) ที่เรียกว่า “ตาหมูท้อง”
3. ตาหีบบน เป็นผ้าพื้นใช้เส้นพุ่งไหม นิยมสีบานเย็นเรียกกันว่า “จัตออน” (สีออน = บานเย็น) อาจใช้สีอื่น เช่น เขียวหรือชมพูก็ได้คั่นด้วยตามหมูลายมุก (จิต) อีก 1 แถว
4. ตาหีบบน เป็นผ้าพื้นใช้เส้นพุ่งไหม นิยมสีม่วงเข้มหรือสีครามเข้มเรียกกันว่า “จัตแหล่” (แหล่ = สีเข้ม เช่น สีดำคราม)
5. ตาหมู เป็นลายมุก (จิต) กลุ่มใหญ่ 3 แถว หรือ 4 แถว นิยมทอด้วยเส้นโลหะ (ไหมเงิน ไหมคำ) หรือใช้ไหมสีสด เช่น สีม่วง เหลือง แดง ลายที่นิยมคือ ลายมุกกันถั่ว หรือมุกดอกแก้ว
6. ตีนซิ่น ที่เป็นมาตรฐานจะประกอบด้วย ป่าน ตีน เล็บ คือส่วนประกอบ 3 แถวของตีนซิ่นที่ทอต่อเนื่องจากตาหมูกุ่มใหญ่ เป็นส่วนของผ้าพื้น 3 สี ใช้เส้นพุ่งฝ้ายให้มีสีตัดกัน เช่น แดง ดำ แดง หรือม่วง น้ำตาลเข้ม ม่วง เป็นต้น (identityn.com/archives/803, 2563)

2.1.2 ซิ่นป่อง

เป็นซิ่นทอด้วยเทคนิคการจิต ลายขวางสลับริ้ว สีพื้นมีช่วงขนาดเท่ากันตลอด ลักษณะเด่นคือทอเป็นริ้วเล็ก ทอสลับกับลายมุกคั่นด้วยริ้วไหมเงินหรือไหมทองสีสลับนั้นเป็นสีเดียวกันทั้งพื้น เช่น พื้นแดง พื้นเขียว พื้นสีน้ำตาล สลับลายมุก (qsds.go.th/silkcotton/k_27.php, ม.ป.ท.)

ภาพที่ 14 ชินป๋อง
(intrend.trueid.net/north/nan, 2020)

ชินป๋อง เป็นชินลายขวางเย็บ 2 ตะเข็บ ลายขวางทอด้วยเทคนิคชิต (ซึ่งในเมืองน่านเรียกว่า เทคนิคเก็บมุก ยกมุก หรือ เก็บดอก) มีทั้งที่ทอด้วยฝ้ายไหม ไหมปนฝ้าย และไหมเงินไหมคำ โครงสร้างของชินป๋องในอดีตอาจแบ่งได้เป็น ชินป๋องตาเหลี่ยม (ออกเสียงว่า ต่า - เล่ม) หรือชินป๋องตา โทน (ออกเสียงว่า ต่า - โตน) เป็นชินที่มีลายขวางขนาดเท่ากัน สลับสีพื้นโดยเว้นช่วงระยะเท่ากัน ตลอดผืน ลายขวาง (หรือตา) ที่เป็นมาตรฐานจะประกอบด้วยลายทาง 5 แถว มีลายใหญ่ หรือลาย หลักร้อยตรงกลางและมีลายริ้วอีก 4 แถวประกอบ 2 ข้างดูรวมๆ แล้วก็เป็นลายใหญ่แถวเดียว มี ลายแถวสุดท้ายก่อนถึงตีนชินที่มักจัดองค์ประกอบต่างจากลายอื่นๆ (คำว่า เหลี่ยมหรือโทน บ่งบอกว่า เป็นตาเดี่ยวหรือแถวเดียว ไม่มีลายอื่นมาสลับอีก) ส่วนตีนชินทอต่อเนื่อง เป็นผ้าพื้น 3 ช่วงเรียกว่า ป่าน ตีน และเล็บเหมือนกับชินม่าน (identitynan.com/archives/803, 2563)

2.1.3 ชินคำเคิบ

เป็นชินที่ทอด้วยเทคนิคการเก็บชิตของชาวไทยวนจังหวัดน่าน โดยใช้ดินทองเป็นเส้นพุ่ง ตลอดทั้งผืน ลวดลายชินจะเป็นลวดลายขนาดเล็กนิยมต่อตีนที่เป็นจกด้วยดินทองเช่นกัน แต่บางผืน อาจจะไม่ต่อตีนจกแต่ทอด้วยผ้าฝ้ายสีพื้นธรรมดา (qsds.go.th/silkcotton/k_27.php, ม.ป.ท.)

ภาพที่ 15 ชินคำเคียบ

(www.facebook.com/ผ้าชิ้นตีนจกไท-ยวน-331195630403369/, 2016)

ชิ้นป่องเคียบไหมคำ ชิ้นชนิดนี้อาจเรียกชื่อตามวัสดุที่ทอว่า ชิ้นไหมคำ หรือ ชิ้นคำเคียบ หรือชิ้นเคียบก็ได้ เป็นชิ้นที่การจัดระยะของลายขวางเท่าๆ กันตลอดผืนแบบเดียวกับชิ้นป่องตา เหล้ม เพียงแต่นิยมทอด้วยเส้นโลหะหรือวัสดุที่ให้ความแวววาว ที่เรียกกันว่า “ไหมเงิน ไหมคำ” คำว่า “เคียบ” อาจมาจากคำว่า “เคลือบ” ตามการออกเสียงของชาวไทลื้อ ทั้งนี้วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่เท่าที่พบเป็นฝ้ายปั่นกับกระดาษเคลือบสีเงินหรือสีทอง ที่เป็นเส้นโลหะกะไหล่เงิน หรือกะไหล่ทอง พบน้อยเนื่องจากเป็นวัสดุนำเข้ามีราคาแพง จึงมักพบเฉพาะในผ้าชิ้นของเจ้านายหรือชนชั้นสูงในเมือง ส่วนวัสดุกระดาษเคลือบเงินหรือทองนั้นไม่ค่อยทนทานเมื่อใช้ไปนานๆ ก็จะหลุดเหลือเพียงเส้นใยฝ้าย แต่ยังคงมีเศษสีเงินเหลืออยู่บ้างเป็นหลักฐาน วัสดุสีเงินสีทองที่ใช้ในยุคหลังมักเป็นใยสังเคราะห์หรือพลาสติกชิ้นป่องเคียบไหมคำนี้ พื้นผ้านิยมทอด้วยไหมสีม่วง ตรงส่วนเชิงของลายขวางก่อนจะถึงตีนชิ้นจะมีลายเป็นเส้นๆ เรียก “สายย่อย” ทอต่อเนื่องด้วยตีนไหมสีม่วง (ในยุคหลังพบว่าทอด้วยฝ้าย บางผืนในตัวชิ้นมีการทอล้างลายน้ำไหลสลับลายมุกด้วย) (identitynan.com/archives/803, 2563)

2.1.4 ซิ่นก่าน

เป็นซิ่นของชาวไทลื้อ เมืองน่านที่ทอด้วยลวดลายมัดหมี่ ในภาษาถิ่นเมืองน่านเรียกว่า “มัดก่าน” หรือ “คาคก่าน” ซิ่นก่านนี้มีทั้งที่ทอในลักษณะโครงสร้างของซิ่นป่องและซิ่นม่าน เช่น ซิ่นก่านคอควายเป็นซิ่นพื้นบ้านของ ชาวไทยวน เป็นซิ่นสีดำมีริ้วสีแดงคาดตรงส่วนบนของตีนซิ่น (เหมือนกับการมัดหมี่ในภาคอีสานที่บ้านดอนไชย อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน)

(qsds.go.th/silkcotton/k_27.php, ม.ป.ท.)

ภาพที่ 16 ซิ่นก่าน

(board.postjung.com/1041955, 2017)

ซิ่นก่าน คือซิ่นที่เด่นด้วยเทคนิคลายมัดก่านหรือมัดหมี่เส้นพุ่ง เป็นซิ่นลายขวางเย็บ 2 ตะเข็บ พบในวัฒนธรรมผ้าทอไทลื้อ แถบอำเภอท่าวังผา อำเภอเชียงกลาง และอำเภอบัว มีทั้งมัดก่านฝ้าย และมัดก่านไหม สีนที่นิยม คือ สีม่วงคราม บานเย็น เขียว ลายมัดก่านเป็นลายเรขาคณิตเลียนแบบลายมุก เช่นลายดอกจัน ดอกแก้ว ลายกาบ ลายขอ ซิ่นมัดก่านฝ้ายล้วนพบในแถบอำเภอท่าวังผาซิ่นมัดก่านไหมเส้นยืนเป็นฝ้าย และซิ่นมัดก่านไหมเส้นยืนเป็นไหมพบในอำเภอบัว และอำเภอเชียงกลาง ซิ่นก่านนี้เรียกชื่อว่า ซิ่นมัดก่าน ซิ่นคาคก่านหรือซิ่นคาค ก็มิโครงสร้างของซิ่นก่านอาจแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

ซิ่นป้องกัน คือ ซิ่นก่านที่ทอในโครงสร้างของซิ่นป้องกันตาแหล้ม มีลายขวางมัดก่านสลับลายมุก
 เท่าๆ กันตลอดตัวซิ่น ตีนซิ่นเป็นสีพื้นทอต่อเนื่องตามแบบมาตรฐานซิ่นป้องกัน คือมี ป่าน ตีน เล็บ หรือ
 อาจเป็นตีนซิ่นสีเดียวกันก็ได้ ซิ่นป้องกันบางผืนมีลักษณะพิเศษ คือไม่มีลายมุกสลับ ใช้ผ้าสีพื้นสลับลาย
 มัดก่านหรือใช้ลายมัดก่านล้วน แต่สลับสี เช่น สลับสีม่วงกับบานเย็นทำให้เห็นเป็นลายขวางอยู่

ภาพที่ 17 ซิ่นก่าน

(www.facebook.com/PrisanaKarnda, 2022)

ซิ่นม่านก่าน คือ ซิ่นก่านที่ทอในโครงสร้างของซิ่นม่านการจัดลายขวางมัดก่านสลับสีพื้นและ
 ลายมุก ซิ่นบางผืนมีทั้งลายมุกสลับลายมัดก่านและสีพื้น แต่บางผืนเป็นซิ่นลายมัดก่านสลับสีพื้น
 เท่านั้น ซึ่งแต่ละผืนแม้จะมีรายละเอียดของการทอตกแต่งที่แตกต่างกัน แต่ยังคงเห็นโครงสร้างของ
 ความเป็นซิ่นม่านชัดเจนโดยดูได้จากการจัดสีและกลุ่มลายขวางซิ่นก่านล้วน คือ ซิ่นที่เป็นลายมัดก่าน
 ทั้งผืนโดยไม่ได้จัดโครงสร้างเป็นลายขวางตามแบบซิ่นป้องกันหรือซิ่นม่านแต่อย่างใด ซิ่นประเภทนี้พบใน
 กลุ่มไทลื้อแถบอำเภอปัว แต่พบไม่มากนักเป็นมัดก่านไหม นิยมสีม่วง (คณะกรรมการเอกลักษณ์งาน
 ,2549:203-206) (identitynan.com/archives/803, 2563)

2.1.5 ชิ่นเชียงใหม่

เป็นชิ่นที่มีลักษณะเป็นผืนผ้าสีแดงมีริ้วสีเข้ม เช่น สีดำ หรือ คราม เป็นลายขวางทอด้วยเทคนิคขัตสานธรรมดาตลอดทั้งผืน ชื่อของ ชิ่นชนิดนี้ แสดงถึงแหล่งกำเนิดว่าเป็นเอกลักษณ์เก่าแก่ของชาวไทยเชียงใหม่ในอดีต (qsds.go.th/silkcotton/k_27.php, ม.ป.ท.)

ภาพที่ 18 ชิ่นเชียงใหม่

(www.facebook.com/Hemmawittailuetextiles/, 2022)

ภาพที่ 19 ชิ่นวิเศษเมืองน่าน

(www.facebook.com/Hemmawittailuetextiles/, 2021)

ตัวอย่างเช่น ชิ่นพิเศษเมืองน่านหรือชิ่นเชียงแสนโบราณ เป็นชิ่นสามตะเข็บที่เรียกว่า ชิ่นสามตุ๊ก ที่มีการทออย่างประณีตจากหลากหลายเทคนิค คือ ชิด เกาะล้วง มัดหมี่ และจก ซึ่งชิ่นสามตุ๊กนี้ ถูกนำมาใช้ในพิธีกรรม เช่น การทำขวัญข้าว จึงไม่นิยมนำมาใช้สวมใส่ทั่วไปและชิ่นนี้จะตกเป็นมรดกสู่ลูกหลาน เรียกว่า "ชิ่นมุลมั่ง" (Bank of Thailand. 2021)

2.1.6 ชิ่นไทลื้อ

เป็นลวดลายผ้าของไทลื้อที่อพยพมาจากสิบสองปันนา ใช้ผ้าไหมที่มีสีสันทวยงามสะดุดตา มีการตกแต่งด้วยเทคนิคการชิด จก และล้วงมาก ซึ่งลักษณะของชิ่นลื้อจะมีลวดลายแตกต่างกันตามวัยของผู้นุ่ง ได้แก่ วัยสาวรุ่น แม่เรือน ผู้สูงอายุ และคนชรา ซึ่งชิ่นดังกล่าวจะมีเทคนิคการทอด้วยฝ้ายพื้นส่วนมากจะเป็นสีดำสลับแดง เหลือง เขียวขาว และยังสอดแทรกลวดลายการเก็บมุกเป็นรูปขอ รูปหงส์ รูปม้า รูปปลา รูปเขาบอกเขายิ่ง อ่านเป็นชื่อเรียกของเทคนิคในการทอ ของผู้ทอผ้าและการทอผ้า ด้วยลวดลายที่สวยงามและชำนาญลื้อล้วง เก็บมุกโดยความสามารถแลพฝีมือของผู้คนไทลื้อ (intrend.trueid.net/north/nan, 2020)

ภาพที่ 20 ชิ่นไทลื้อ

(<https://www.facebook.com/Hemmawittailuetextiles/>, 2022)

นอกเหนือจากนี้ ลักษณะเฉพาะของลวดลายผ้าของน่านที่ยังเป็นลักษณะเฉพาะอีกหลายมิติ ภูมิผ้าทอลายน้ำไหล ซึ่งเป็นการทอด้วยเทคนิคแบบล้วง โดยใช้ฝ้ายสีต่างๆ สอดขึ้นสอดลงให้ไหลไปในทางเดียวกัน ไล่ระดับไปเรื่อย ๆ คูคล้ายการไหล ของสายน้ำ ผ้าลายน้ำไหลเป็นลายที่ทอกันในยุคหลังประมาณ 80-100 ปี โดยพัฒนามาจากลายผ้าของชาวลื้อ ปัจจุบันมีการพัฒนาลายน้ำไหลเป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น ลายจรวด ลายน้ำไหลสายรุ้ง ปัจจุบันจังหวัดน่านยังคงทอลายนี้อยู่ เป็นผ้าลายพื้นเมืองของจังหวัดน่าน ที่สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ของสายน้ำ ความเป็นศิลปินในถิ่นน้ำไหลผ่านของชาวล้านนา สะท้อนถึงความเป็นอยู่ของชาวน่านที่หอมล้อมด้วยธรรมชาติสวยงาม อยู่ท่ามกลางขุนเขา และสายน้ำ ลายน้ำไหลจะมีลักษณะเป็นคลื่นเหมือนชั้นบันไดมองคล้ายกับสายน้ำกำลังไหลเป็นทางยาว

ภาพที่ 21 ชินลายน้ำไหล

(<https://identityn.com/archives/803, 2563>)

ซึ่งทอลายน้ำไหลนี้จะทอด้วยวิธีที่เรียกว่า การเกาะ หรือ ล้วง คือ ใช้มือจับเส้นด้ายต่างสี สอดหรือล้วงให้เกิดลาย เป็นการทอด้วยเทคนิคที่พบเฉพาะในการทอผ้าที่เมืองน่านเท่านั้น

สรุป จากการจำแนกข้างต้น ผ้าแต่ละประเภทคือผ้าที่แสดงเอกลักษณ์ของจังหวัดน่านได้อย่างชัดเจนเป็นการจำแนกผ้าตามรูปแบบลักษณะโครงสร้างที่พบเห็นในพื้นที่ต่าง ๆ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมบนผืนผ้านี้ ได้หลอมรวมกันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและเข้มแข็ง ซึ่งลักษณะดังกล่าวของผ้าชิ้นแต่ละประเภทจะมีเทคนิคและวิธีการทอที่นำไปใช้ร่วมกันอย่างสอดคล้อง

และกลมกลืนในการทอผ้าแต่ละประเภท เทคนิควิธีจึงเป็นอีกจุดสำคัญที่สามารถบ่งบอกได้ถึง
อัตลักษณ์ของผ้าเมืองน่านได้ ซึ่งผู้ศึกษาจะได้ทำการจำแนกแยกแยะในลำดับถัดไป

2.2 ลวดลายและกรรมวิธีการทอ

การจำแนกลักษณะโครงสร้างของผ้าชิ้นเมืองน่านนั้นเป็นวิธีที่ทำได้โดยง่ายโดยอาศัยการ
สังเกต แต่หากจะศึกษาลึกลงไปในรายละเอียดให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น การแบ่งประเภทของกรรมวิธีที่ใช้
ในการทอก็จะเป็นการจำแนกให้เห็นถึงลักษณะเด่นของอัตลักษณ์ผ้าทอเมืองน่านได้มากยิ่งขึ้น
ลวดลายผ้าเมืองน่านจะเลียนแบบจากธรรมชาติ และลายเรขาคณิต ซึ่งลักษณะการทอจะมีอยู่
5 ประเภท โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 ลายล้วง

หมายถึง ผ้าลายในเนื้อเกิดจากการใช้มือจับเส้นด้าย หรือไหมต่างสีสอด (ล้วง) ให้เกิดลายที่
ต้องการขณะที่ทอ มีชื่อลายเรียกต่างกันไป เช่น ลายใบมีด ลายน้ำไหล ลายดอกไม้ ลายธาตุ
ลายปู และลายจรวดที่พัฒนาขึ้นในระยะหลัง เป็นต้น (qsds.go.th/silkcotton/k_27.php, ม.ป.ท.)

ภาพที่ 22 ลักษณะการเกาะล้วง

(www.facebook.com/HugSinh-1559011264425375/, 2018)

ผ้าลายล้วงหรือเกาะ (Luang or Koh, Tapestry weave)

เป็นวิธีทอโดยใช้ด้ายเส้นพุ่งแทรกเข้าเส้นยืนตามแบบลายที่สร้างไว้ (ล้วง) แล้วย้อนเส้น
พุ่งนั้นกลับมาที่เดิม โดยให้เกี่ยวหรือคล้องกับด้ายเส้นยืนเส้นหนึ่ง (เกาะ) ที่ขอบตัวลายลักษณะนี้ช่วย

เพิ่มความแข็งแรงแก่ผืนผ้า ทำให้เกิดลวดลายที่ละเอียดและสลับกันไปมา แลดูคล้ายคลื่นหรือฟืนปลา แนวเฉียง จึงนิยมเรียกผ้าชนิดนี้อีกอย่างว่าผ้า ลายน้ำไหล ด้ายเส้นยืนมักจะเป็นด้ายสีดำ ส่วน ลวดลายและสีสันมาจากด้ายเส้นพุ่งซึ่งนิยมใช้เส้นพุ่งหลากสี แต่ละสีแยกใส่กระสวยเป็นอัน ๆ ผู้ทอ จึงต้องมีความชำนาญและแม่นยำในการทอไม่ให้เกิดลวดลายผิดพลาด ทั้งยังต้องมีความอดทนสูง เนื่องจากการทอล้างต้องใช้เวลานาน จึงเป็นวิธีทอที่นิยมเฉพาะกลุ่มเท่านั้นเช่นชาวไทลื้อ ปัจจุบัน หากกล่าวถึงผ้าลายน้ำไหลแล้ว คนทั่วไปมักเข้าใจว่าเป็นวัฒนธรรม การทอของชาวไทลื้อ ซึ่งที่จริง ผ้าชิ้นไหมลุนตยาอาชิก (Luntaya Achiek) ของพม่าก็ใช้เทคนิคทอชนิดนี้เหมือนกัน (วิณี พานิชพันธ์, 2547)

ผ้าชิ้นจากการทอล้าง (Tapestry weave)

เป็นเทคนิคการทอที่นิยมของชาวไทลื้อที่อยู่ในประเทศไทยและประเทศลาว ลักษณะการวาง ลายมีเอกลักษณ์ชัดเจนคือ มีลวดลายเป็นแนวขวางหรือแนวเฉียง นิยมใช้ด้ายหลายสี ลวดลายแลดู คล้ายคลื่น หรือสายฟ้า หรือฟืนปลา หรือชั้นบันได การเอียงมีทั้งเอนไปทางซ้ายและขวา แต่จะเอนไป ทางเดียวกันเป็นระเบียบ ลวดลายเกิดจากการทอด้วยสีเส้นพุ่งเฉพาะที่ไปเกาะเกี่ยวด้ายสีเส้นพุ่งอีก เส้นหนึ่งที่อยู่ในแนวเดียวกัน วิ่งกลับไปมาเหมือนกับการถักทอพรหมของชาวเอเชียกลาง ผลก็คือผ้าที่มี เทคนิคการทอผสมการถักทำให้ผืนผ้ามีโครงสร้างแข็งแรงมาก เมื่อเย็บต่อกันเป็นชิ้น เส้นยืนจะ ขนานกับลำตัวผู้สวมใส่ผ้าชิ้นที่ทอวิธีนี้มักใช้ลักษณะของลวดลายมาเป็นชื่อชาวไทลื้ออำเภอเชียงคำ เรียกว่า ลายเกาะ หรือ ดอกผักแว่น และที่รู้จักในวงกว้างก็คือ ผ้าลายน้ำไหลของชาวน่าน ซึ่งมี จุดเด่นในตัวเอง ไม่ว่าจะทอให้มีลายมากทั้งผืนหรือให้มีแถบลายเล็ก ๆ แถบเดียว เนื่องจากลายหยัก แนวทแยงเป็นลายที่เรียกร้องความสนใจได้ดีในทางทัศนศิลป์ นอกจากตัวลายแล้วลักษณะอีก ประการหนึ่งก็คือ ผ้าชิ้นลายน้ำไหลมักจะมีผืนแคบตามขนาดของพื้พื้นเมือง ชิ้นที่ทอด้วยเทคนิคนี้ จึงมักเป็นชิ้น 2 หรือ 3 ตะเข็บ แล้วแต่ความกว้างของผ้า ลวดลายที่ต่อตรงกลางตะเข็บบางทีก็เขย่งไม่ ตรงกัน บางทีมีการทอจกสลับแทรก และบางทีก็ทำตีนจกตลอดเป็นส่วนหนึ่งของตัวชิ้นไปเลย ไทลื้อเมืองอุ้มโฮมทอตัวชิ้นเล็ก ๆ แต่ต่อตีนชิ้นสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่มาก (วิณี พานิชพันธ์, 2547)

2.2.2 ลายเก็บมุก

มีวิธีทอที่สลับซับซ้อนกว่าลายธรรมดา คล้ายวิธีที่ทำลายขีดภาคอีสาน ช่างทอจะเก็บลายที่ต้องการไว้ก่อนด้วยไม้ต่างขนาด คล้ายกับการสานเสื่อ เมื่อถึงเวลาทอจึงใช้เส้นด้ายพุ่งไปแทนที่ไม้เก็บมุกที่เก็บลายไว้ ลวดลายมีหลายชนิดด้วยกัน คือ

- ลายดอกไม้ เช่น ลายดอกจันทร์แปดกลีบ ดอกแก้ว ดอกมะเฟือง ดอกกุหลาบ ดอกหมาก ดอกเปา (เต็งรัง) ผักกูด และข้าวลิบ ฯลฯ

- ลายของใช้ เช่น ลายโดม ผาสาท (ปราสาท)

- ลายสัตว์ เช่น ลายนก นกกินน้ำตัน (คณโฑ) พญานาค นาคชน นาคหวน (กระหวัด) ช้าง ช้างต่างม้า ม้าต่างหงส์ กระต่าย ฯลฯ

- ลายเรขาคณิต เช่น ลายเส้นตรง ลายเหลี่ยม สีเหลี่ยมผืนผ้า สีเหลี่ยมขนมเปียกปูน ขอน้อย ขอลวง ขอเหลี่ยม ฯลฯ

- ลายอื่นๆ เช่น ลายกาบ กาบหลวง กาบซ้อน เขี้ยวหมา (ลายยอด) รวมทั้งลายลือชนิดต่างๆ (qsds.go.th/silkcotton/k_27.php, ม.ป.ท.)

ภาพที่ 23 ลักษณะการยกมุก

(อัสนี สารทงศ์, 2558)

ผ้ายกมุก (Muk, Supplementary warp weaving)

การยกมุกมีลักษณะคล้ายกับการยกดอก แต่มีวิธีการปลีกย่อยซับซ้อนกว่า เพราะต้องเพิ่มเส้นยืนพิเศษ โดยเตรียมด้ายเส้นยืนพิเศษนี้เหนือเส้นยืนปกติซึ่งมี เขา กันเส้นด้ายเป็นลวดลายอยู่แล้ว ปลายเขาทั้งสองข้างมีถุงทรายถ่วงไว้ เมื่อต้องการให้เกิดลวดลาย ผู้ทอจะขยับถุงทราย เขาหรือไม้ค้ำก็ จะร้งด้ายเส้นยืนให้สลับกันจนเกิดเป็นลวดลาย

ลายมุกค่อนข้างมีความเป็นระเบียบมีขนาดเท่า ๆ กัน ดูประณีตกลมกลืน การสอดสีทำได้ยาก ลวดลายจึงแลดูไม่ฉูดฉาดแบบการถักหรือการจก ยกมุกเป็นแบบลายที่นิยมมากในกลุ่มชาวไทแดงและไทพวนอย่างไรก็ดี บางครั้งการทอมุกก็ให้ลายที่ดูคล้ายกับลายขิดและลายจกได้ จึงมีชาวไทลื้อบางแห่งเช่นที่จังหวัดพะเยาและจังหวัดน่านเรียกการขิดว่า มุก ที่อาจทำให้เกิดความสับสนได้ ดังนั้น ผู้ที่สนใจงานผ้า ต้องสร้างความเข้าใจในวิธีการทอ ต้องเข้าใจถึงลักษณะของเส้นพุ่ง เส้นยืน หรือแม้แต่เส้นพิเศษที่แทรกในการทอ (วิณี พานิชพันธ์, 2547)

ผ้าขึ้นจากการทอยกดอกและทอมุก

การรทอแบบยกและทอมุกมีลักษณะคล้ายกันที่ใช้ด้ายสีเดียวกันตลอดความกว้างของผ้า ลักษณะของผ้าขึ้นจึงค่อนข้างเรียบ แต่แลดูภูมิฐาน สุภาพ ส่วนใหญ่จะนำมาทำเป็นตัวขึ้น แล้วใช้ผ้าจกมาต่อเป็นตีนขึ้นอีกที (วิณี พานิชพันธ์, 2547)

2.2.3 ลายขิด

ผ้าขิด (Khit, Supplementary weft weaveing)

คือ เป็นการสร้างลวดลายด้วยการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษคล้ายกับการจก แต่ไม่ใช้วัตถุปลายแหลมเป็นเครื่องมือเปลี่ยนมาเป็นไม้ค้ำ (shed sticks) หรือเขา (string heddles) ลวดลายที่ได้เกิดจากการย้อมสีเส้นพุ่งก่อนนำมาทอและได้จากขั้นตอนการทอที่ใช้เขาช่วยสร้างลาย เขาเป็นอุปกรณ์กำหนดชุดลาย ทำจากไม้ไผ่เหลายาวประมาณ 50 ซม. โยงเข้ากับด้ายเส้นยืน เมื่อต้องการทอลายใดผู้ทอจะดึงเขาชุดลายนั้นมาใช้ ลายที่ไม่ใช้ก็จะเก็บเขาขึ้นไปแขวนเหนือที่ ดังนั้นเขา 1 อันจึงหมายถึงลาย 1 แถวเส้นพุ่ง เมื่อทอมาถึงเขาก็จะใช้ไม้ตาบ (blade) ลักษณะเป็นไม้แบนๆ ยาวๆ สอดผ่านเส้นยืนไปตามที่เขาที่กำหนดไว้ แล้วพลิกตาบให้สันตาบตั้งขึ้นเพื่อให้เกิดช่องว่างพอที่จะพุ่งกระสวยเข้าไปได้ เมื่อกระสวยผ่านไปจนสุดขอบผ้าแล้วจึงดึงไม้ตาบออก

การทอขิดของกลุ่มไท-ลาวมี 2 วิธีคือการใช้เขาหลายอันผูกกับแกนไม้โยงฟิมและเขา หากต้องการลายจากเขาใด ก็นำเชือกที่เขาลายนั้นไปคล้องที่ตะกอ (treadles) การทอขิดแบบหลายเขาเป็นวิธีนิยมในกลุ่มชาวไทลื้อแถบอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย

อีกวิธีหนึ่งเรียกว่า เขาเก็บขิด (vertical heddles) มีไม้ตาบสอดที่เส้นยืน ตามที่กล่าวแล้วว่าหนึ่งเขาสร้างหนึ่งลายแนวเส้นพุ่ง เมื่อไม่ใช้ลายนั้นแล้วก็เก็บเขาลายนั้นไว้ได้เส้นยืน เรียงกันไปทีละอัน เมื่อหมดลายชุดนั้นแล้วต้องการยอนลายใหม่ก็ดึงเขาจากด้านล่างขึ้นมาใช้อีก ทำให้ได้ลวดลายซ้ำ

เป็นเงาสลับกัน การทอซ้ำวิธีนี้ จะต้องมีผู้ช่วยคอยดึงไม้ สอดด้าย และเก็บเขา เป็นวิธีนิยมในกลุ่มภาคอีสานของไทย (วิถี พาณิชพันธ์, 2547)

ภาพที่ 24 ลักษณะการขีด
(ทีมประชาสัมพันธ์พัฒนาชุมชนจังหวัดเลย, 2563)

ผ้าชิ้นทอด้วยการขีด (Supplementary Weave)

การขีดผ้าชิ้นทั้งผืนมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่พบเพียงการขีดแทรกเป็นระยะๆ โดยแทรกพร้อมกับ การทอแบบอื่น เช่น ชาวไทลื้อจังหวัดน่าน นิยมแทรกการขีดในการทำผ้ามัดหมี่สลับเป็นช่วง ๆ ผ้าขิด น่านมักมีสีไม่ฉูดฉาดมากนัก ลายที่ทอแลดูคล้ายลายเรขาคณิตทบไปมา เช่นลายประแจจีน ลายขอ เรียงต่อกันไป หรือเป็นลายคล้ายลายโคมของการจก ผ้าชิ้นที่แทรกขิดจะแลเห็นชัดบริเวณตีนชิ้นและ ตัวชิ้น หากผู้สวมเป็นเจ้าของนิยมทอลายพญานาค ลายรักร้อย การใช้เส้นโลหะ คือ ดิ้นเงินดิ้นทองขิด เป็นช่วง ๆ ของตัวชิ้น ช่วยเสริมสถานะแสดงถึงความมั่งมีของผู้สวมและเรียกผ้าชิ้นนั้นว่า ชิ้นไหมคำ หรือ ชิ้นคำเคิบ (วิถี พาณิชพันธ์, 2547)

2.2.4 ลายคาค่าน

วิธีทำคล้ายกับ "มัดหมี่อีสาน" คือ มัดย้อมลายที่ต้องการอย่างง่าย ๆ ด้วยเชือกกล้วยลวดลาย ที่สำคัญได้แก่ ลายก่านแบบดั้งเดิม คาค่านน้ำไหล และคาค่านชนิดลายประดิษฐ์ ฯลฯ (qsds.go.th/silkcotton/k_27.php, ม.ป.ท.)

ซึ่งผ้ามัดหมี่ (Mud Mee, Ikat)

มัดหมี่หรืออิคัต เป็นการเรียกตามภาษาอินโดนีเซีย ลวดลายมัดหมี่เกิดขึ้นจากการออกแบบก่อนทอการสร้าลวดลายกระทำในขณะที่ยังเป็นเส้นด้ายอยู่ ด้วยการมัดลำด้ายเส้นพุ่งตามตำแหน่งที่ออกแบบไว้ เสร็จแล้วนำไปย้อมสีส่วนที่ถูกมัดจะไม่ถูกสีย้อมยังคงเป็นสีเดิมและจะเป็นส่วนที่ทำให้เกิดลายเมื่อทอเสร็จ เทคนิคการทอส่วนใหญ่เหมือนกับการทอผ้าพื้น ลวดลายไม่หนีออกจากเนื้อผ้า การมัดหมี่เป็นวิธีที่นิยมอย่างแพร่หลายในกลุ่มวัฒนธรรมไท-ลาวแถบลุ่มน้ำโขงซึ่งนิยมใช้ใยไหมทอ ทำให้ได้ผ้าผืนบางนุ่มเบา ชาวอีสานเหนือบางกลุ่มนิยมใช้ฝ้ายสำหรับผ้ามัดหมี่ ทำให้เนื้อผ้ามีน้ำหนักต่างจากผ้าไหม ส่วนชาวไทยวน ทางล้านนาเช่นที่อำเภอแม่แจ่มก็นิยมวิธีมัดหมี่อยู่บ้าง แต่เป็นการมัดเส้นด้ายที่เป็นเส้นยืน อันเป็นกรรมวิธีมัดหมี่แบบชาวลัวะซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมของล้านนา ชาวไทลื้อที่จังหวัดน่านนิยมใช้วิธีมัดหมี่ทอร่วมกับวิธีจิด แล้วเรียกรวมกันว่า มัดก่าน หรือ คาดก่าน

ข้อแตกต่างของการมัดหมี่สังเกตได้คือ หากมัดด้ายเส้นพุ่งหรือเส้นที่อยู่ตามแนวขวางของผืนผ้าจะได้ลวดลายตามแนวขวางเต็มความกว้างของผ้า แต่ถ้าลายเป็นแนวตั้งต่อๆ กันตามความยาวของผ้าแสดงว่าเป็นผ้ามัดหมี่เส้นยืน เช่นผ้าของชาวกะเหรี่ยงและชาวพื้นเมืองดั้งเดิมของเอเชียอาคเนย์เกือบทุกเผ่า (วิถี พาณิชพันธ์, 2547)

ภาพที่ 25 ลักษณะการมัดก่าน

(ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ, 2555)

ชาวไทลื้อในเขตพื้นที่ อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา และ อำเภอเชียงกลาง นิยมทอขึ้นด้วยเทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง เรียก “มัดก่าน” หรือ “คาก่าน” ตกแต่งในโครงสร้างของซิ่นม่านและซิ่นป่อง เรียกวา ซิ่นม่านก่าน และซิ่นป่องก่าน มีทั้งที่ทอด้วยฝ้ายล้วน ไหมล้วน และไหมปนฝ้าย

การมัดก้านแต่เดิมวัสดุธรรมชาติมัดเส้นไหมก่อนนำไปย้อมให้เกิดเป็นลวดลาย ได้แก่ เครือ ผิด(พืชชนิดหนึ่ง) เชือกกล้วย ปัจจุบันนิยมใช้เชือกฟางพลาสติก เนื่องจากหาง่ายและมีความสะดวก ซิ่นมัดก้าน ซิ่นคาดก้าน ก็มีโครงสร้างของซิ่นก้าน ซึ่งอาจแบ่งย่อยได้เป็น 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 26 ลักษณะซิ่นม่านก้าน

(สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย องค์การมหาชน, 2018)

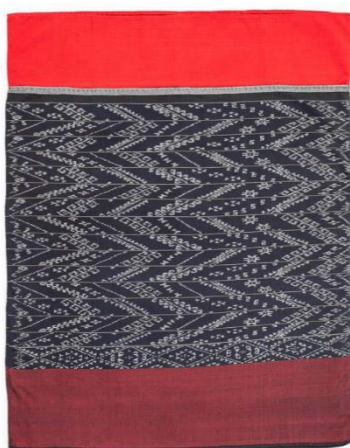
- ซิ่นม่านก้าน คือ ซิ่นก้านที่ทอในโครงสร้างของซิ่นม่าน การจัดลายขวางมัดก้านสลับสีพื้น และลายมุก เรียกว่า ลายก้านซิ่นมุก ซิ่นบางผืนมีทั้งลายมุกสลับลายมัดก้านและสีพื้น แต่บางผืนเป็นซิ่นลายมัดก้านสลับสีพื้นเท่านั้น ซึ่งแต่ละผืนแม้จะมีรายละเอียดของการทอตกแต่งที่แตกต่างกัน แต่ยังคงเห็นโครงสร้างของความเป็นซิ่นม่านชัดเจนโดยดูได้จากการจัดสีและกลุ่มลายขวาง

ภาพที่ 27 ลักษณะซิ่นป้อมก้าน

(สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย องค์การมหาชน, 2018)

- ชิ้นป้องกัน คือ ชิ้นก่านที่ทอในโครงสร้างของชิ้นป้องกันแหล้ม มีลายขวางมัดก่านสลับลายมุกเท่า ๆ กันตลอดตัวชิ้น ดินชิ้นเป็นสีพื้นทอต่อเนื่องตามแบบมาตรฐานชิ้นป้อง คือมี ป่าน ดิน เล็บ หรืออาจเป็นดินชิ้นสีเดียวก็ได้ ชิ้นป้องกันบางผืนมีลักษณะพิเศษ คือไม่มีลายมุกสลับ เรียกว่า ลายก่านอ่อย ใช้ผ้าสีพื้นสลับลายมัดก่านหรือใช้ลายมัดก่านล้วน แต่สลับสี เช่น สลับสีม่วงกับบานเย็นทำให้เห็นเป็นลายขวางอยู่

ภาพที่ 28 ลักษณะชิ้นป้องกัน

(สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย องค์การมหาชน, 2018)

- ชิ้นก่านล้วน คือ ชิ้นที่เป็นลายมัดก่านทั้งผืนโดยไม่ได้จัดโครงสร้างเป็นลายขวางตามแบบชิ้นป้องหรือชิ้นมันแต่อย่างใด บางครั้งเป็นการผสมผสานโครงสร้างและลวดลายเป็นแบบของผู้ทอเองซึ่งพบเฉพาะในเขตอำเภอป่า

ลวดลายการมัดก่าน เลียนแบบมาจากลายขีด หรือลายมุก (สุทธิพันธุ์ เหรา, 2542 : 70) โดยเป็นลายเรขาคณิตและลายพรรณพฤกษา เช่น ลายซิกแซก เรียกว่าลายดอกจ้ายหรือเครือจ้าย ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน เรียก ลายดอกหับ หรือ ต่ำหับ ลายขอ ลายดอกจัน ลายดอกปาง เป็นต้น

นอกจากเทคนิคที่เป็นที่นิยมในเมืองน่าน ยังมี ลายจก ถือเป็นอีกเทคนิคหนึ่งที่สอดแทรก รวมไปถึงเทคนิคที่ไต่ยกตัวอย่างมาดังกล่าว ซึ่งจะใช้เป็นส่วนประกอบของผ้าทอชนิดอื่น โดยที่พบเห็นได้อย่างชัดเจนจะใช้ทอบริเวณดินชิ้นของผ้าชิ้นคำเคิบ

2.2.5 ผ้ายก (Chok, Extra supplementary weave)

การจกเป็นการสร้างลวดลายขณะทอด้วยการเพิ่มเส้นพิเศษเสริมโครงสร้างปกติที่เป็นเส้นพุ่งหรือมีเส้นพุ่งพิเศษแทรกเข้าไปเป็นช่วงๆ ตลอดความกว้างของผ้า การจกต้องใช้อุปกรณ์พิเศษเป็นวัตถุปลายแหลม ในอดีตใช้ปลายนิ้วของผู้ทอ แต่ต่อมานิยมใช้ขนเม่น โดยใช้ปลายขนเม่นยกด้ายเส้นยืนเพื่อจะได้สอดเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นไปตามแนวขวางของผ้า เป็นลายที่เกิดจากสีสันของด้ายเส้นพิเศษนั่นเอง ด้ายแต่ละสีปรากฏ อยู่เป็นช่วงๆ ตามแนวของเส้นพุ่งที่อยู่ระดับเดียวกัน อันที่จริงการจกก็คือการปักด้ายสีต่าง ๆ ลงบนผืนผ้าขณะกำลังทอ แม้ลองดึงด้ายสีออกโครงสร้างของผ้าก็ยังคงอยู่ เพราะเป็นส่วนของจกเป็นเพียงแฉกงานตกแต่งมิใช่เป็นโครงสร้างจริงของผืนผ้า

ภาพที่ 29 การทอและการจก
(Aroundonline, 2019)

การจกทำได้ 2 วิธีตามความถนัดของผู้ทอและประเพณีท้องถิ่น ชาวล้านนาตะวันตกแถบลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ นิยมทอคว่ำหน้าผ้าลง เป็นการทอจากด้านหลังของผ้า ผู้ทอจะไม่เห็นลวดลายจริงจนกว่าจะทอเสร็จ ดังนั้น ผู้ทอจึงต้องมีความเชี่ยวชาญเรื่องการใช้สีและลวดลาย อีกทั้งยังต้องมีทักษะความจำที่ดีเยี่ยม การทอลักษณะนี้จะเก็บปมด้ายได้เรียบร้อยดีดูสวยงาม ใช้ได้ทั้ง 2 ด้าน อีกวิธีหนึ่งเป็นการทอด้านหน้าผ้า ผู้ทอจะเห็นลวดลายในขณะที่ทอ แต่ไม่สามารถเก็บปมด้านหลังให้เป็นระเบียบได้จนกว่าจะทอเสร็จแล้วจึงเก็บด้ายภายหลัง เป็นวิธีถนัดของชาวไทพวนหรือลาวพวน แถบจังหวัดสุโขทัย อุตรดิตถ์และลาวกลุ่มอื่นๆ

ผ้าซิ่นจากการทอจก การทอจกแต่เดิมนิยมทอเฉพาะตีนซิ่นจึงเรียกว่า ผ้าซิ่นตีนจก แต่ที่ตัวซิ่นมักจะใช้ผ้าทอธรรมดา ที่มีลายตามขวางลำตัวเรียกว่า ซิ่นตัว หรืออาจใช้ผ้ายกดอกย้อมสีเข้มแล้ว ต่อตีนจกเข้าไปที่เชิงช่วยให้เกิดความน่าสนใจขึ้น ชาวล้านนาบางกลุ่มนิยมทอซิ่นจกทั้งผืน ตั้งแต่ตีนซิ่นจนถึงตัวซิ่น บางส่วน หัวซิ่นจะเป็นผ้าสีพื้นเสมอ เช่นเขตจังหวัดน่านและบางส่วนของจังหวัดอุตรดิตถ์

ภาพที่ 30 โครงสร้างผ้าซิ่นตีนจก
(theonefan.lnwshop.com, 2020)

รูปแบบของลวดลายผ้าตีนจกทั่วไปมีแบบแผนคล้ายคลึงกัน ส่วนมากนิยมลวดลายรูปกรอบสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนเรียงต่อกันเป็นแนวยาว พื้นที่ภายในกรอบนั้นบรรจุลวดลายหลายแบบสื่อถึงความเชื่อเรื่องความอุดมสมบูรณ์ เช่นลายดอกไม้ ลายใบไม้ ลายนกคูกีนน้ำ เป็นต้น การทอตีนจกมีวิธีทอทั้งตามแนวขวาง และแนวนอน เส้นด้ายสีแต่ละเส้นถูกบรรจุสอดเรียงกันตามแบบที่คิดไว้ ยิ่งมากยิ่งใช้เวลามากในการสอดด้าย ผู้ทอต้องคอยเก็บปมจากการจกไปพร้อมๆกันด้วย ถือว่าเป็นงานทอที่ใช้เวลานาน ต้องใช้ความมานะพยายาม ใจเย็น และรอบคอบ แต่เดิมนักทอจะทอตีนจกเพื่อแสดงถึงความพร้อมที่จะออกเรือน อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ชายหนุ่มมาเกี้ยวพาราสีในขณะที่ทำการทอตีนจก ลายทอจกในอดีตมีหลากหลายลวดลาย ในปัจจุบันชาวบ้านที่ทอจกส่วนใหญ่ยังคงสืบทอดลวดลายเดิมไว้ได้มาก บางแห่งมีการประยุกต์ลวดลายเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ และองค์ประกอบหลักของลวดลายตีนจกตามแบบโบราณมีชื่อที่แตกต่างกันไปตามพื้นที่และแหล่งของการค้นพบ (วิณี พานิชพันธ์, 2547)

สรุป จากการจำแนกเทคนิควิธีที่ใช้ในการทอผ้าชิ้นเมืองน่าน จะเห็นได้ถึงอิทธิที่ได้รับมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดน่าน ทั้งไทยวน ไทลื้อ ไทลาว ที่ผสมกลมกลืนกันจนกลายเป็นจุดแข็งทางวัฒนธรรมการทอผ้า โดยผ้าชิ้นแต่ละประเภทก็จะมีเทคนิคที่ได้กล่าวถึงไป สอดแทรกไปในบางช่วงของการทอในแต่ละผืน สลับปรับเปลี่ยนกันไปตามความชำนาญของผู้ทอ ซึ่งผู้ศึกษาได้มีความสนใจใน ผ้าชิ้นที่ใช้เทคนิคมัดก่าน ซึ่งผ้าชิ้นดังกล่าวได้มีการรวมเอาเทคนิคที่โดดเด่นของเมืองน่านเข้าไว้ด้วยกัน อาทิเช่น มัดก่าน ขิด และนำไปใช้ในโครงสร้างของผ้าชิ้นน่านชนิดอื่น อีกทั้งยังปรากฏภาพถ่ายของเจ้านายในการนุ่งและสวมใส่ ผู้ศึกษาจึงจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์และถ่ายทอดองค์ความรู้ในลำดับถัดไป

2.3 ผ้าชนิดอื่น ๆ

นอกจากผ้าชิ้นที่เป็นผ้าที่ใช้สวมใส่ปกปิดร่างกายในชีวิตในทุก ๆ แล้ว ยังมีผ้าชนิดอื่นที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในวิถีชีวิตอีกมากมาย มีทั้งผ้าที่ใช้ประกอบความเชื่อหรือพิธีกรรมทางศาสนา ผ้าที่ใช้ในกิจกรรมประจำวันหรือในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ซึ่งผ้าทอของจังหวัดน่านสามารถแบ่งตามลักษณะการใช้งานออกเป็น ๒ ประเภท 1. ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน 2. ผ้าที่ใช้ในทางศาสนา โดยสามารถมีรายละเอียดของผ้าแต่ละประเภท ดังนี้ (วิไล พานิชพันธ์, 2547)

2.3.1 ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

- ที่นอน

โดยทั่วไปเรียกว่า ฟูก สำหรับชาวล้านนาเรียกว่า สะลี และชาวลาวเรียกว่า เสื่อ ส่วนใหญ่ที่นอนทำจากผ้าฝ้ายทอแล้วนำมาเย็บอีกชั้นหนึ่ง ยัดเนื้อในด้วยนุ่นจนแน่นเป็นรูปที่นอน ซึ่งทำให้สะดวกต่อการเก็บไม่เปลืองพื้นที่นอกจากนี้ ยังเป็นการกำหนดพื้นที่การนอน ด้วยคนไทยในอดีตไม่นิยมนอนบนพื้นที่กว้างมากนัก

- ผ้าปูที่นอน

ในวัฒนธรรมไท-ลาวเรียกว่า ผ้าหลบ มีหน้าช่วยให้การนอนบนที่นอนมีความสนิทใจมากขึ้นกว่าการนอนบนที่นอนโดยตรง เพราะส่วนใหญ่ผ้าหลบจะทำความสะอาดได้บ่อยกว่าฟูกที่นอน ชาวล้านนามีพัฒนาการการใช้ผ้าปูที่นอนคล้าย ๆ กับชาวไทลื้อ ยังมีผ้าปูนอนอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า

ผ้าแหลบ เป็นที่นิยมมากในกลุ่มชาวไทลื้อและชาวล้านนาผ้าแหลบเป็นผ้าปูนอนที่ใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องปูบนฟูก และใช้ได้หลายโอกาสเช่นเดินทางไปต่างเมืองนอนค้างที่วัด

- หมอน

หมอนที่ใช้ในอดีตมักจะมีขนาดเท่า ๆ กัน ลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า วิธีทำหมอนคล้ายกับการทำที่นอน คือใช้ผ้าทำเป็นลอนลูกฟูกยัดนุ่น ในล้านนามีหมอนสำหรับใช้นอนสองแบบ เรียกว่า หมอนสี่ และ หมอนหก สังเกตจากจำนวนลอนมี 4 หรือ 6 ลอน บางครั้งดูลักษณะคล้ายกับนำแท่งสี่เหลี่ยมยาว ๆ มาวางเรียงแล้วเย็บต่อกัน การตกแต่งหมอนนิยมตกแต่งเฉพาะหน้าหมอนทั้งสองข้างด้วยผ้าชนิดที่ทอลายเรขาคณิตด้วยด้ายสีตัดกัน หรือผ้าทอจกหลากสี หรือปักลวดลาย

- มุ้ง

ผ้าที่ใช้ทำมุ้งนิยมใช้ผ้าฝ้ายที่ทอตาห่างเพื่อให้มีลักษณะโปร่ง ระบายอากาศได้ดีส่วนใหญ่เป็นผ้าสีขาว แต่ก็มีบางกลุ่มที่ใช้สีดำ สันนิษฐานว่าการใช้มุ้งเป็นวิธีใช้ที่ชาวไท-ลาวสืบทอดมาจากจีนโดยนำผ้ามาเย็บต่อกันให้ได้ผืนยาวล้อมเป็นรูปสี่เหลี่ยม แล้วเย็บผ้าต่อกันเป็นผืนใหญ่เป็นหลังคามุ้ง ขอบหลังคาทำที่แขวนหรือ ทุ้ม การตกแต่งมุ้งมีหลายลักษณะคือ ใช้ผ้าลายจากการขีดหรือจก หรือผ้าแถบสีต่าง ๆ ทำทุ้มและอีกลักษณะหนึ่งคือใช้ผ้าแถบสีที่มีความยาวพอรอบมุ้ง เย็บที่ขอบหลังคาขอบที่ตกแต่งนี้มีความกว้างประมาณ 1-2 คืบ (ประมาณ 15-30 ซม.) นิยมมากในกลุ่มไทดำ ไทแดง และไทลื้อ

- ผ้าห่ม

ผ้าห่มของชาวล้านนาโดยทั่วไปเรียกว่า ผ้าแซงแดง ผ้าแซงดำ เป็นผ้าฝ้ายสีขาว ทอโดยใช้ย้อมสีแดงหรือสีดำเป็นเส้นยืนแทรกห่าง ๆ เสร็จแล้วเย็บหัวหางต่อกันเป็นบ่วงผ้า 2 ชั้น ชาวล้านนาในเขตจังหวัดอุดรธานีใช้ผ้าห่มแบบผสมระหว่างผ้าแซงแดงกับการขีดที่เชิงคล้ายผ้าหลบ นอกจากนี้ชาวล้านนายังเรียกผ้าห่มอีกหลายชื่อ เช่น ผ้าห่มตาแสง หรือ ผ้าตุ้ม เป็นผ้าห่มคลุมที่ใช้ได้ทั้งกลางคืนและกลางวันที่มีอากาศหนาว การใช้มักจะทำคลุมแล้วนั่งผิงไฟหรือผิงแดดที่หน้าบ้าน หากอากาศกลางคืนหนาวมากต้องใช้ผ้าห่มซ้อนกันหลายชั้นเรียกว่า ผ้าตัวบ

- ผ้าม่านหรือผ้ากั้น

ผ้าม่าน แต่เดิมหมายถึงผ้าที่ใช้แขวนในกรอบประตูห้องนอน ซึ่งเป็นจุดแบ่งพื้นที่ภายในส่วนตัวของเรือนกับพื้นที่รับแขกด้านหน้าตัวเรือน บุคคลภายนอกปกติจะไม่ล่วงล้ำผ่านผ้าม่านประตูเข้าไปในห้อง ถือเป็นกรุกกรุกพื้นที่ส่วนตัวผิดผีเรือน จะต้องขอขมาหรือทำพิธีเช่นไหว้ตามจารีต

ประเพณีมีฉะนั้นจะเกิดอาเพศและความอัปมงคลต่าง ๆ ตามมา ผ้ามานิยมทอเป็นผ้าลายตลกแต่งตามรสนิยมของชุมชน บางที่มีการเปลาะให้กว้างขนาดพอดีกับประตูห้อง มีหูหรือเชือกร้อยผูกกับวงกบประตู

2.3.2 ผ้าที่ใช้ในทางศาสนา

- ตุง (Banner)

ตุงเป็นผ้าทอสำหรับพิธีกรรมในภาคเหนือและภาคอีสาน ในภาคอื่น ๆ เรียกว่า ธง ลักษณะเป็นผ้าทอหน้าแคบ เน้นความยาวเป็นหลัก ยาวตั้งแต่ 50 ซม. ไปจนถึงหลายสิบเมตร การทอตุงนิยมใช้วิธีขีด สอดด้วยซี่ไม้ไผ่ เพราะสามารถสร้างลวดลายได้สะดวกตามความยาวลายที่นิยมมากคือ ลายปราสาท ลายเรือบรรทุทุกปราสาท ลายคนและสัตว์ เช่นช้าง ม้า นก

ตุงไฉย เป็นการทอตุงที่มีขนาดยาวประมาณ 3-5 เมตร ตัวตุงใช้ด้ายทอ หรือมัด หรือถัก แล้วค้นด้วยไม้ไผ่เป็นช่วง ๆ ทำให้ดูโปร่ง แลเห็นแต่เส้นฝ้าย ทางตุงมีหลายแบบ การถักเป็นอุษะดอกไม้ เป็นแบบที่นิยมมากของชาวล้านนา ด้านข้างตุงสองด้านประดับด้วยเศษผ้า ดอกไม้ หรือใบลานตัด เรียกว่า ใบไฮ

ตุงสามหาง เป็นตุงสำหรับพิธีศพเท่านั้น ใช้ในกรณีที่มีการเคลื่อนย้ายศพจากบ้านหรือจากวัดไปสู่สถาน โดยใช้ตุงนี้นำขบวนแห่ศพเพื่อตอกย้ำความหมายของไตรสรณะ ตุงสามหางมีทั้งที่ทำจากผ้าและกระดาษ ใช้สีขาวเป็นหลัก ที่ปลายด้านล่างแบ่งเป็น 3 ส่วนจึงเป็นที่มาของการเรียกชื่อ ตัวตุงใช้ผ้าหรือกระดาษตัดเป็นรูปปราสาทมีลวดลายดอกไม้ประจำยามตกแต่ง ปลายด้านบนแขวนไว้กับไม้ไผ่เพื่อสะดวกต่อการถือนำหน้าขบวนศพและวางพียงกับโลงศพ

ตุงแดง เป็นตุงเฉพาะกิจ ทางภาคเหนือสามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามจุดอันตรายบนเส้นทางที่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบ่อย ใช้ผ้าและกระดาษตัดเป็นทรงยาวปลายแหลมประมาณ 1.2 เมตรขึ้นไป

- ผ้าห่อคัมภีร์

คือการทอผ้าห่อหุ้มอีกชั้นหนึ่งเพื่อป้องกันฝุ่นและความสกปรก ลวดลายจากผ้าห่อคัมภีร์จึงมีความหลากหลายทั้งยังมีหน้าที่ช่วยให้ค้นหาคัมภีร์ที่ต้องการได้เร็วขึ้นอีกด้วย สันนิษฐานว่าคนไท-ลาวรับอิทธิพลการใช้ผ้าห่อมาจากชาวจีน ผ้าห่อคัมภีร์ส่วนมากนิยมทอด้วยเทคนิคขีด บางที่มีการจกและยกผสมอยู่ด้วย

- ผ้าจิวหรือชิวอน

เป็นผ้าทอของกลุ่มไทลื้อกว้างประมาณ 1-2 คืบ ยาวประมาณ 1 ศอก ทอด้วยเทคนิคขิดหรือจกเป็นรูปปราสาทหรือหม้อดอกไม้ ซึ่งกางบนไม้ง่ามเล็กๆ ปักบนหลังช้างหรือม้าไม้แกะสลัก ถวายเป็นพุทธบูชาส่วนมากจะพบตั้งอยู่หน้าพระประธานในวิหารของชุมชนไทลื้อและชาวลาว

- ผ้าเซ็ด

เป็นผ้าทอชนิดหนึ่งนิยมใช้มากในกลุ่มชาวไท-ลาว ในชีวิตประจำวันของชาวล้านนา นอกจากผ้าที่เป็นเครื่องใช้ในบ้านเรือนและวัดแล้ว ยังจำเป็นต้องใช้ผ้าบางชนิดเพื่อช่วยเสริมบุคลิกแก่ผู้ใช้ ผ้าเซ็ดที่จกกล่าวถึงนี้ส่วนใหญ่เป็นผ้าที่ใช้กันแพร่หลายของผู้ชายในอดีต ผ้าเซ็ดเป็นผ้าทอขิดผืนแคบแต่ยาว

- ผ้าเปียง

เป็นผ้าพาดบ่าของชาวล้านนาตะวันออก ชาวลาวพวนและลาวเหนือ นิยมใช้มากในกลุ่มผู้หญิงมีอายุ มีขนาดใหญ่และยาวประมาณ 2 เมตร ทอด้วยการจกและการขิด เน้นสีสันสดใส โดยเฉพาะสีแดง เวลาใช้จะทบผ้าตามแนวยาวให้ชายข้างหนึ่งพาดด้านหน้า ชายอีกข้างหนึ่งอ้อมหลัง แล้วลอดใต้แขนอ้อมมาด้านหน้าแล้วกลับไปด้านหลัง บางครั้งก็เรียกว่า สะว้ายแล่ง หรือ ผ้าว้าย

- ผ้าล้อ

เป็นผ้าที่ใช้ในพิธีแต่งงานของล้านนาตะวันออกและบางส่วนของลาว โดยหญิงสาวจะต้องทอผ้าล้อซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับผ้าแหลบมาก มีช่วงกลางผ้าเป็นลายขิดสีน้ำเงินขาว หัว-ท้ายผ้าเป็นการจกหลากสี ตัวผ้าเมื่อทอเสร็จแล้วจะกั้นขอบแดงทั้งสี่ด้าน

- ผ้าเคียนหัว

ในวัฒนธรรมไทลาวมักถือเรื่องสิริชะเป็นสำคัญจึงนิยมใช้ผ้าพันรอบสิริชะที่เรียกว่า เคียนหัว ซึ่งจำเป็นด้วยสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็น แต่ก็ยังแทรกเรื่องความเชื่อไว้ด้วย เช่นเชื่อว่าสิริชะเป็นที่สถิตของขวัญ หากไม่เคียนผ้าไว้ขวัญจะหนีทำให้ไม่สบายหรืออาจเสียชีวิตได้ ผ้าเคียนหัวเป็นผ้าฝ้ายทอให้มีความยาวพอพันสิริชะได้ 2-3 รอบ ที่ปลายผ้าแต่งลายด้วยการขิดหรือจก เป็นลายตาแหวนหรือเฉลวที่เชื่อว่าจะกันสิ่งชั่วร้ายได้

สรุป จากข้อมูลผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันและผ้าที่ใช้ในทางศาสนา เห็นได้ถึงวัฒนธรรมร่วมในการใช้ผ้าชนิดอื่น ๆ นอกจากการสวมใส่ผ้าชิ้นของกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา ที่ถูกกล่าวถึงอย่างมากในกลุ่มล้านนาตะวันตก หรือกลุ่มไทลื้อ (กลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนในพื้นที่จังหวัดน่าน) ที่มีวัฒนธรรม

ใกล้เคียงกันอย่างมากกับกลุ่มวัฒนธรรมไท-ลาว ที่ได้รังสรรค์ผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันและผ้าที่ใช้ในทางศาสนาเพื่อใช้ในวิถีชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อของกลุ่มชนของตนเอง แต่ลักษณะพิเศษที่พบได้เป็นจำนวนมากคือการนำเทคนิค การขีดและการจก มาใช้ในการตกแต่งผ้านดังกล่าว จากผ้าพื้นธรรมดาให้มีความพิเศษทางภายนอกให้มีความงดงามจากเทคนิคการทอ การจัดวาง จับคู่สี ให้เหมาะกับการใช้งาน และความพิเศษทางภายในที่ลวดลายจากการทอแฝงนัยยะทางความเชื่อในลักษณะต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับค่านิยมของกลุ่มชนของตนเองจนเกิดเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่สามารถบ่งบอกถึงรากเหง้าทางวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างชัดเจน

2.4 บริบทของผ้าไทในสังคม

จากอดีตที่ผ่านมาเกี่ยวกับหน้าที่และการใช้ผ้าของคนในสังคม และวัฒนธรรมไท-ลาว ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญ ดังนี้ (วิณี พานิชพันธ์, 2547)

2.4.1 ผ้าเป็นตัวกำหนดกิจกรรม และสถานภาพของชุมชนในสังคม

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผ้าโดยตรงคือ ผู้หญิง ดังนั้นการใช้ผ้าในกิจกรรมต่าง ๆ จะมีขึ้นอย่างถูกต้องหรือไม่ จึงเป็นการที่ผู้หญิงต้องรับผิดชอบ เช่นเดียวกับด้านสถานภาพของชุมชน หากชุมชนใดผลิตผ้าที่มีคุณภาพสูง เป็นที่รู้จักและต้องการโดยทั่วไป ย่อมแสดงให้เห็นว่าชุมชนนั้นเป็นชุมชนใหญ่ มีศักยภาพสูง มีความพร้อมทางวัสดุและแรงงานรสนิยมและค่านิยมทางศิลปะ ส่งผลต่อฐานะและหน้าตาของตนในสังคมโดยรวม

2.4.2 ผ้าเป็นตัวชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความผูกพันของเครือญาติ

สังเกตได้จากวิธีการทอและลวดลายบนผืนผ้าซึ่งครอบครัวสายสกุลหนึ่งปกติการผลิตสิ่งทอมักสืบทอดรูปแบบเดิมตามแบบของบรรพบุรุษไว้ หากมีการแยกย้ายกระจัดกระจายออกจากชุมชนเป็นเวลานาน สิ่งที่เป็นเครื่องหมายว่าเคยเป็นเชื้อสายครอบครัวหรือสายสกุลเดียวกันก็คือลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้า ตลอดจนรูปแบบการใช้สอยและรสนิยมการเลือกกลุ่มสีย้อมของผ้า

2.4.3 ผ้าเป็นเครื่องหมายแสดงถึงระดับชนชั้นในสังคม

เนื่องจากสังคมไท-ลาวเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทรกันระหว่างผู้ใหญ่และผู้ย่อยที่เป็นลูกหลานในบางประเพณี เช่น การดำหัววันสงกรานต์ ผู้ย่อยจะนำผ้าที่ทอเตรียมไว้ไปกราบไหว้ผู้ใหญ่ เพื่อแสดงความเคารพซึ่งยังคงปรากฏในปัจจุบัน คนไทยนำผ้าไปผูกกับสิ่งที่เคารพหรือเชื่อว่าศักดิ์สิทธิ์ เช่น ต้นไม้ ศาลพระภูมิ หอผี หลักเมือง บางครั้งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องหรือโยงไปถึงพระพุทธศาสนา เช่น การถวายผ้าห่มพระธาตุ ผ้าห่มพระพุทธรูป และผ้ากฐิน ในการแต่งงานเมื่อลูกหลานถึงเวลาออกเรือนเพื่อแสดงถึงความรัก ความเมตตา ผู้ใหญ่ก็มักจะให้ผ้า แม้กระทั่งการแจกจ่ายเสื้อผ้าใช้แล้วของคุณหญิงคุณนายแก่คนทุกชั่ยกหรือตามหมู่บ้านชาวเขาในฤดูหนาว ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชนชั้นของไทย

2.4.4 ผ้าเป็นสิ่งแสดงฐานะ

ผ้าแสดงถึงสถานภาพของครอบครัวในสังคมอีกทั้งยังแสดงถึงความมั่งมีของตระกูล สำหรับผู้ที่มีฐานะดีมักจะสวมใส่ผ้าที่ทออย่างมีคุณภาพ ตัดเย็บอย่างประณีต สำหรับทั้งผู้ใหญ่และเด็กหรือแม้กระทั่งบ่าวรับใช้จะต้องมีผ้าดีใช้เพื่อมิให้ผู้อื่นดูแคลน คนไทยส่วนมากจึงแต่งตัวดีอยู่เสมอแม้ว่าบางครั้งอาจมีฐานะยากจนก็ตาม การใช้ผ้าในพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การถวายผ้ากฐิน ผ้าป่า ถวายตุ่ง ผ้าไหว้ และผ้าก่วยสลาก บ่งบอกความพร้อมและการอยู่ดีกินดี ผ้าเหล่านี้แม้จะเป็นผ้าที่ผลิตขึ้นเฉพาะกิจและเป็นผ้าแห่งศรัทธา แต่โดยนัยก็มีความหมายซับซ้อนทางสังคม มีการอวดและแข่งขันอยู่ในที่ ดังนั้น การผลิตผ้าเหล่านี้จึงต้องใช้ฝีมือและความคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

2.4.5 ผ้าเป็นเครื่องหมายถึงความพร้อมของสตรี

ในอดีต ผู้หญิงทุกคนจะต้องทอผ้าเป็นตั้งแต่เด็ก เด็กหญิงทุกคนต้องทอผ้าเพื่อใช้เองและเพื่อครอบครัวในอนาคต เป็นการเตรียมพร้อมที่เมื่อถึงเวลาออกเรือน หญิงใดที่ละเอียดหนี่งนี้จะถูกสังคมโดยเฉพะญาติฝ่ายชายประณามว่าขาดคุณสมบัติ ไม่มีความพร้อม และขาดความรับผิดชอบ เมื่อสังคมสร้างข้อกำหนดนี้ไว้แล้ว ผู้หญิงที่ต้องการอยู่อย่างมีความสุขในสังคมจึงต้องหัดทอผ้าและเตรียมผ้าไว้สำหรับงานแต่งงานของตนเอง

- ก่อนแต่งงาน เมื่อมีการพบรักกัน ผู้หญิงต้องแสดงความสนใจหาด้วยการมอบผ้าทอแทนใจ บางชั้นแก่ผู้ชายเพื่อหยั่งการตัดสินใจ เช่น กุงยาม ผ้าเช็ด เป็นต้น ในผ้าผืนนั้นสิ่งทีฝ่ายชายอ่านออก

นอกจากจะแสดงถึงความพร้อมแล้ว ยังแสดงถึงความตั้งใจ ความคิดสร้างสรรค์ และความมานะ ขยันหมั่นเพียรของหญิงสาวด้วย

- เมื่อแต่งงาน นอกเหนือจากชุดแต่งงานของตนเองแล้ว ผู้หญิงยังต้องเตรียมผ้าเพื่อการออก เรือนอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญสูงสุดของชีวิตผู้หญิง ความรู้ความสามารถที่มีทั้งหมดจะ แสดงออกได้ในผ้าชุดนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ้าไหว้หรือผ้าต้อนรับญาติฝ่ายชายในชุดผ้าพิธีแต่งงาน จำต้องเตรียมเครื่องนอนสำหรับเรือนหอด้วย เช่น ที่นอน หมอน มุ้ง ผ้าหอบ ผ้าเช็ดให้พร้อม

- เมื่อตาย หลังจากแต่งงานแล้ว ผู้หญิงจะลดความสวยงามของผ้าทอลง เพราะต้องใช้เวลา กับครอบครัวและสอนลูกหลาน และเพื่อแสดงฐานะแก่สังคมว่ามีครอบครัวแล้ว ในระหว่างนี้ ผู้หญิง ต้องเตรียมทอผ้าชุดหนึ่งสำหรับใช้ในโอกาสสุดท้ายของชีวิตคือผ้าในงานศพ ทั้งที่ทอสำหรับบรรพบุรุษ เป็นการแสดงความกตัญญู ทอสำหรับครอบครัวเพื่อแสดงความรักดี และทอสำหรับตนเองเพราะไม่มี คนทอให้ในชั้นปลายของชีวิต นอกจากนี้ ผ้าทอที่ถวายเป็นพิธีกรรมทางศาสนา เป็นการสะสมอานิสงส์ ผลบุญ เพื่อค้ำจุนชีวิตที่ดีกว่าในชาติหน้า

2.5 กรณีศึกษาข้อมูลจากปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าพื้นเมืองน่าน

ในการค้นคว้า ข้อมูลและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นผ้าในการทอผ้าพื้น เมืองน่าน เพื่อใช้ในการศึกษาภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อ ต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ได้รับความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลดังนี้

1.ตัวแทนจากกลุ่มชุมชนทอผ้า คือ โรงทอผ้าบ้านชาวหลวง ต.บ่อสวก อ.เมืองน่าน จ.น่าน คุณกรกฎ แปงใจ ศิลปิน OTOP ปี 2561 ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย และเด็กและเยาวชนดีเด่น แห่งชาติ ปี 2561 สาขาศิลปวัฒนธรรม จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2.กลุ่มตัวอย่างเจ้าของธุรกิจผ้าพื้นเมืองน่าน คือ ร้านฝ้ายเงิน คุณเทิดศักดิ์ อินแสง เจ้าของของ ร้านและนักสะสมผ้าโบราณของเมืองน่าน

ได้แบ่งออกแบบ 4 หัวข้อ ดังนี้

2.5.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าพื้นเมืองน่าน	2.5.2 เส้นใยที่ใช้ในการทอและการย้อม
2.5.3 เทคนิคและวิธีการในการทอ	2.5.4 ความสัมพันธ์ของสีพื้นเมืองน่านกับคนเมืองน่าน
2.5.5 ความสัมพันธ์ของสีพื้นเมืองน่านกับเจ้านายเมืองน่าน	
2.5.6 ผลิตภัณฑ์ผ้าพื้นเมืองน่านร่วมสมัยและผ้าพื้นเมืองอื่นๆ	

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปแบบสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นคำถามเป็นความเรียงใน บทที่ 3 (วิธีดำเนินการวิจัย) ในแต่ละหัวข้อย่อย โดยใช้ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 มาใช้ในการตั้งคำถามเพื่อใช้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 3 การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

การสร้างสรรระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมในการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาวิธีการ แนวทาง ในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งมีหลากหลายนิยามที่สามารถหยิบมาใช้เป็นทฤษฎีอ้างอิงที่นำมาใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผืนผ้าและเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจของเมือง น่าน จึงสามารถจำแนกข้อมูลดังกล่าวได้ ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

เดิมเมื่อมีการพูดถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนหรือชุมชนมักใช้คำว่าเอกลักษณ์ แต่ปัจจุบัน นิยมใช้คำว่าอัตลักษณ์ เนื่องจากความหมายของคำว่าเอกลักษณ์จะสะท้อนในแง่มุมที่มีอยู่ หนึ่งเดียว อันเดียว แต่ในความเป็นจริงกลุ่มคน หรือชุมชนมีได้หลายเอกลักษณ์ ดังนั้นปัจจุบันจึง นิยมใช้คำว่า อัตลักษณ์ หรือความเป็นตัวตนมากกว่าเอกลักษณ์

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ “อัตลักษณ์” พบว่า ได้มีการกล่าวถึง “อัตลักษณ์” ที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเดิมนั้นเป็นที่เข้าใจว่า “เอกลักษณ์” และ “Identity” เป็นคำเดียวกันที่แสดงให้เห็นคุณสมบัติของคนหรือสิ่งหนึ่งและเป็นคุณสมบัติเฉพาะ ของสิ่งนั้นที่ทำให้สิ่งนั้นโดดเด่นขึ้นมาหรือแตกต่างจากสิ่งอื่นแต่ในทางสังคมศาสตร์ปัจจุบัน แนวโน้มทาง ทฤษฎียุคหลังสมัยใหม่ (Post modernism) วิธีคิดในกระแสนี้หรือถอนความเชื่อเกี่ยวกับคุณสมบัติที่เป็นแกนของปัจเจกภาพ ความเป็นปัจเจกกลายเป็นเรื่องของการนิยามความหมาย ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบท มิได้หมายถึงคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกต่อไป ดังนั้น จึงใช้คำ “อัตลักษณ์” แทนคำว่า “เอกลักษณ์” ในความหมาย Identity ในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ อีริก อีริกสัน (Erik Erikson) มองว่า การก่อรูปของอัตลักษณ์เป็นกระบวนการตลอดทั้งชีวิต ดังนั้นอัตลักษณ์ของอีริกสัน จึงเน้นบูรณาการ และดุลยภาพของพลังที่ขัดแย้งกัน อัตลักษณ์จึงเป็นความต่อเนื่องของคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์ของ คนคนหนึ่งและอิทธิพลของแนวคิดทฤษฎีวาดด้วย การกระทำระหว่างกัน เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic interaction) มีผลต่อแนวคิดวาดด้วยความเป็น อัตลักษณ์ ดังที่ Judith Cherni ได้กล่าวไว้ใน Social

– Local Identities ว่านักทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมได้เชื่อมโยงคำอธิบายของ “อัตลักษณ์” ว่ามีพื้นฐานมาจาก “Self” หรือ “อัตตาทางสังคม” ที่มีความหมาย 2 ส่วนที่สำคัญ กล่าวคือ ประการแรก การเป็น “Member’s identity” ส่วนนี้เป็นสำนึกของการเป็นสมาชิกที่บุคคลนั้นมีตัวตนอยู่รวมทั้ง การเป็นเจ้าของหรือความรู้สึกนึกคิด ที่เป็นส่วนของกลุ่ม ประการที่สอง มีความหมายเชิงอุดมการณ์ (Ideology) ที่เป็นโลกทัศน์ (Worldview) ในการมองสิ่งต่าง ๆ ของกลุ่มที่มีตำแหน่งในสังคม อย่างไรก็ตาม Chemi ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ “อัตลักษณ์” ต่อไปอีกว่าในการอธิบายหรือตีความเรื่อง “อัตลักษณ์ทางสังคม” นั้น ควรเน้นในการพิจารณาความสัมพันธ์ของปฏิกริยาโต้ตอบ (Reflexive action) การยอมรับของกลุ่มในด้านระบบการแสดงสัญลักษณ์ร่วมกัน การให้ร่วมกัน รวมทั้งปทัสถาน และกฎระเบียบที่ถูกสร้างขึ้นมาร่วมกัน ทั้งนี้พิจารณาความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นการให้คำอธิบายต่อปรากฏการณ์ทางสังคมในด้านการสร้างตัวตน การสร้างพื้นที่ การต่อสู้ และพลังทางสังคม ตลอดจนการจัดวางจิตสำนึกทางบุคคลและกลุ่มในสังคม (อัจนรา สโรบล, 2549) ซึ่งในความเป็นอัตลักษณ์ของผ้าทอเมืองน่าน มีสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นอัตตาหรือเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอก ความเป็นผ้าทอเมืองน่าน โดยมีเทคนิค วิธีการทอ โครงสร้างของผ้า ที่ได้รับวัฒนธรรมร่วมมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ ข้างเคียงและต้องการเชื่อมโยงกับคนในกลุ่มหรือทางสังคมให้ยอมรับความเป็นอัตตาของผ้าทอเมืองน่านผ่านทางลวดลายและเทคนิคการทอของผ้า

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2540: ระบบออนไลน์) กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่ง และวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (Social construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบเป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of culture) ดังนั้น อัตลักษณ์ทั้งหลายจึงมีกระบวนการถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และทั้งนี้ยังมีการสร้าง 7 ความหมายต่าง ๆ (Creating meanings) ผ่านทางระบบต่าง ๆ ของการสร้างภาพ ตัวแทน (Symbolic systems of representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ต่าง ๆ ทางอัตลักษณ์ อันหลากหลายที่เราเลือกใช้ หรือนำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา

นัทรนัย ประสานนาม (2545: ระบบออนไลน์) กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก

(Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือกความสำคัญของการแสดงตนก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไร และ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคอนอื่น คำว่า “อัตลักษณ์” มีความแตกต่างจากคำว่า “บุคลิกภาพ” เนื่องจากบุคคลอาจมีความเหมือนกันได้ในแง่ของบุคลิกภาพ เช่นการมีนิสัยหรือลักษณะบางอย่างที่อาจจะเหมือนกันได้ แต่การเหมือนกัน ในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการตระหนักรู้ (Awareness) บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา หมายถึงการยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบเข้ากับการแสดงตัวตน (Making oneself) ให้เห็นว่ามีเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น หรือบุคคลอื่น

และแนวคิดอัตลักษณ์ที่กล่าวถึงอัตลักษณ์กับการสร้างตัวตนในบริบทโลกาภิวัตน์ โลกาภิวัตน์ไม่เพียงแต่เป็นบริบทเท่านั้น แต่มันยังเป็นหัวใจหลักของการเกิดการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน การปฏิวัติของระบบการสื่อสาร คมนาคมได้ทำลายความต่างในเรื่องของมิติพื้นที่และมิติเวลา ทำให้การติดต่อสัมพันธ์กันถี่และเข้มข้นขึ้น ทำให้โลกดูหดแคบเข้า ทำให้การหุบยืมผสมผสานทางวัฒนธรรมซับซ้อนและหลากหลาย สิ่งเหล่านี้กระทบต่อจิตสำนึก ทำให้เกิด การทบทวนค้นหาตำแหน่งของตนเอง ในอีกทางหนึ่งการทบทวนและการสร้างความหมายใหม่ ๆ แก่อัตลักษณ์นำไปสู่การเสนอค่านิยมและแบบแผนชีวิตแบบใหม่ขึ้นมา ทำให้การสร้างภาพลักษณ์ กลายเป็นส่วนสำคัญของระบบบริโภคนิยม และการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึกและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง (Sucheep, 2552)

ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก เนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม แม้จะเป็นในระดับตัวบุคคลก็ยังคงมีการนิยามตนเองว่ามีตำแหน่งแห่งที่หรือมีบทบาทอย่างไรในสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่

สรุป ดังนั้นวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าชิ้นเมืองน่าน จึงเปรียบได้กับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมทางผืนผ้าที่จะสร้างความเป็นตัวตนของตนเอง ผ่านลวดลาย เทคนิคการทอและเรื่องราวเกี่ยวกับคุ่มเจ้านายที่มีความหมายและมีผลต่อเรื่องราวในวิถีของคนในพื้นที่จังหวัดน่าน เพื่อที่บุคคลภายนอกจะรับรู้ถึงความเป็นตัวตนผ่านสัญลักษณ์จากลวดลายผ้าจากเทคนิคที่เป็นจุดเด่นอันเลื่องชื่อของผ้าชิ้นน่าน

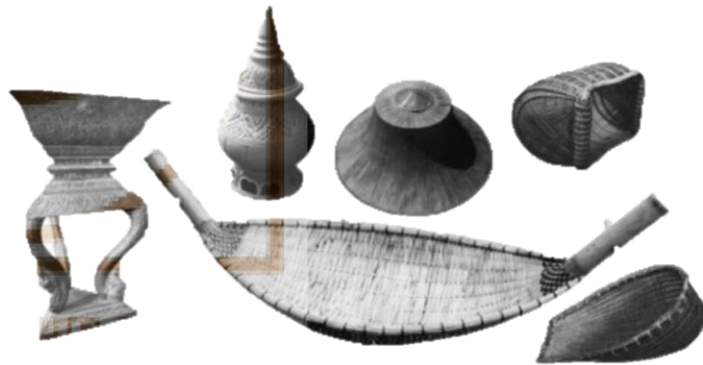
การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดน่านนั้น ในการศึกษาในครั้งนี้มีเรื่องราว เกี่ยวข้องการใช้ผ้าในเจ้านายสตรีของคุ้มเจ้านายเมืองน่าน ซึ่งวัฒนธรรมที่แสดงอัตลักษณ์ดังกล่าว ก็คือลักษณะภูมิปัญญาในการทอผ้าของจังหวัดน่าน

3.2 กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา

การถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจะแสดงให้เห็นถึงการวางกรอบวิธีคิดในการนำเสนอ การออกแบบให้สามารถเข้าใจได้ถึงอารมณ์ ความรู้สึก แรงบันดาลใจในงานออกแบบได้เป็นอย่างดี ซึ่ง เราสามารถมองเห็นขั้นตอนของการรับรู้ดังกล่าวได้ โดยอ้างอิงจากแนวคิดตัวอย่างได้ ดังนี้

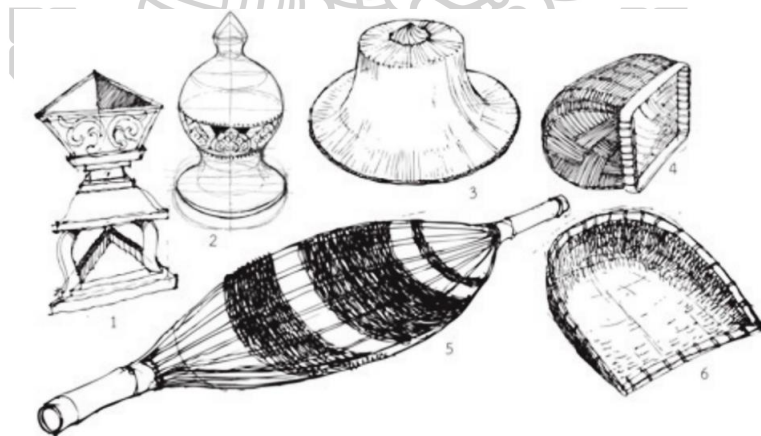
3.2.1 กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา

การออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเชิงทดลอง (Experimental Design) ครั้งนี้ ผู้เขียนได้หยิบยกกรณี ตัวอย่าง จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาโดย อภิปรายผลต่อยอดสู่การสร้างแนวคิดและองค์ ความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา ท้องถิ่นของไทย ผู้เขียนจะกล่าวถึงรูปทรง 3 มิติเป็นสำคัญ เนื่องจากรูปทรงเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญ ให้กับงานออกแบบ ผลิตภัณฑ์โดยการแบ่งรูปทรงในโลกนี้มีอยู่ 2 กลุ่มหลักๆ คือ รูปทรงจาก ธรรมชาติ (Natural Form) และรูปทรงที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man Made Form) ดังนั้นรูปลักษณะรูปทรง จาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยที่มีอัตลักษณ์ดั้งเดิม โดยยังไม่ถูกพัฒนา เปลี่ยนแปลงไป จึงเป็น วัตถุดิบชั้นดีที่ทรงอิทธิพลเป็นอย่างยิ่ง ต่องานออกแบบปัจจุบัน หากนักออกแบบมีความเข้าใจและ รู้จักหยิบยืมสัญลักษณ์รูปทรงจากวัตถุดิบรอบตัว จะทำให้นักออกแบบ สามารถสร้างสรรค์ผลงาน ออกแบบออกมาได้ต่อเนื่อง ไม่มี ข้อจำกัดด้านความคิดสร้างสรรค์ การศึกษาในครั้งนี้ผู้เขียนมี สมมติฐานว่า สัญลักษณ์รูปทรงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเรื่องราว อันทรงคุณค่าที่สามารถข้ามผ่าน ช่วงเวลาจากอดีตสู่การออกแบบ ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยได้โดยการปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้สอยให้มีความ ร่วมสมัย สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันหรือ จากแนวคิดทฤษฎีการออกแบบใน แนวทางที่ให้รูปทรงมาก่อน ประโยชน์ใช้สอย (Function Follow Form) โดยมีประโยชน์ใช้สอยที่ สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน โดยมีกระบวนการออกแบบดังนี้

ภาพที่ 31 ภูมิปัญญาไทยด้านเครื่องใช้ไม้สอยและศิลปหัตถกรรมของท้องถิ่นในอดีต
(อรัญ วานิชกร, 2555)

3.2.1.1 การสร้างแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Inspiration & Appreciation) ซึ่งเป็นการศึกษาคุณค่าเชิงรูปธรรม (Tangible) ได้แก่ เส้นสาย ลวดลาย รูปลักษณะรูปทรงสีสันทลอดจนพื้นผิวและวัสดุ และคุณค่าเชิงนามธรรมของผลิตภัณฑ์ (Intangible) ได้แก่ ความซาบซึ้งในเรื่องราว คุณค่าและ ความหมาย จิตวิญญาณที่แฝงอยู่ในภูมิปัญญา ปรัชญาแนวคิด การแก้ปัญหาเชิงความคิดและเชิงช่างอาจารย์อยู่ในลักษณะของผังภาพแสดงอารมณ์หรือ Mood board เป็นต้น

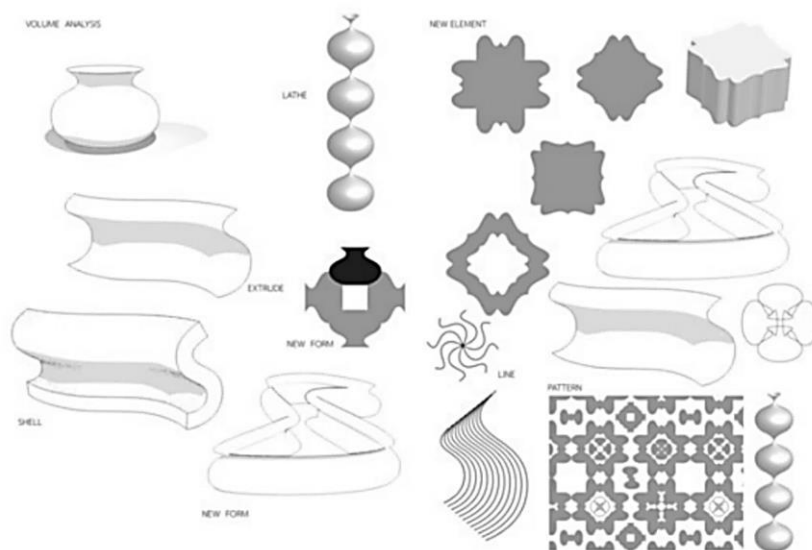
ภาพที่ 32 แสดงการร่างภาพเพื่อการศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงจากผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา
(อรัญ วานิชกร, 2555)

3.2.1.2 การร่างภาพเพื่อศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงจากมุมมองต่างๆ (Study & Sketch) ซึ่งขั้นตอนนี้ถือเป็นการมุ่งเน้นการศึกษา รูปธรรมของผลิตภัณฑ์ (Tangible) จากภูมิปัญญา (อรัญ วานิชกร, 2555)

ภาพที่ 33 ตัวอย่างแสดงการตัดทอนรูปทรงที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยด้านหัตถกรรมจากอดีต (อรัญ วานิชกร, 2555)

3.2.1.3 การตัดทอนรายละเอียด พื้นผิว สวดลายของรูปทรง ให้เข้าสู่โครงสร้างรูปทรงที่มีความเรียบง่าย (Simplicity Form) โดย พิจารณาใช้โครงสร้างเรขาคณิต (Geometry Form) เป็นพื้นฐาน เบื้องต้นก่อนจะใช้รูปทรงอิสระ (Abstract Form) ในรูปแบบอื่นๆ เพื่อสร้างทางเลือก (Solution) ให้รูปทรง ในขั้นตอนนี้อย่างลด บทบาทสัญลักษณ์ของรูปทรงรูปธรรม (Tangible) ให้มีความเรียบง่าย มากขึ้นเท่าไร จะเป็นการเพิ่มบทบาทและความหมาย ให้แนวความคิดของผลิตภัณฑ์ใหม่ ให้โดดเด่นมากขึ้นเท่านั้น และ ยังช่วยเพิ่มทางเลือกในการออกแบบสร้างสรรค์รูปลักษณ์รูปทรงในกระบวนการถัดไปให้มีความหลากหลาย และมีความเป็นสากล ขึ้นอีกด้วยความเรียบง่ายของรูปทรงนี้เอง จะช่วยให้ผลงาน ออกแบบผลิตภัณฑ์อยู่ได้นาน หลุดพ้นจากช่วงเวลาในอดีต สู่ปัจจุบัน และสามารถคงอยู่ได้ยาวนานถึงอนาคต

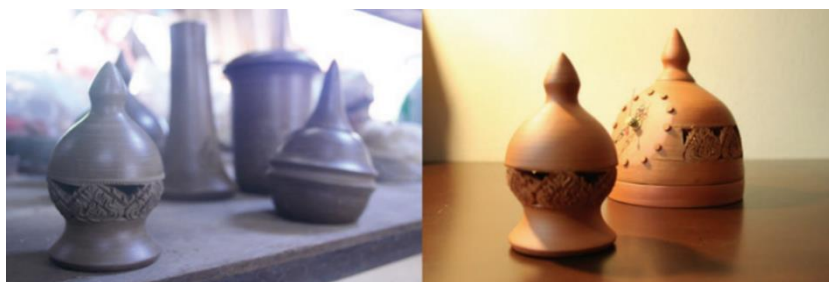

ภาพที่ 34 แสดงการจัดการองค์ประกอบเรียงเรียงใหม่สร้างความหมายและบรรยากาศใหม่ ๆ
(อรัญ วานิชกร, 2555)

3.2.1.4 การถ่ายทอดสัญลักษณ์รูปทรงสู่การจัดการรูปทรงองค์ประกอบต่าง ๆ (Elements Design and Principles) โดย ถอดองค์ประกอบต่างๆ จากรูปทรงเป็นจุดเส้นระนาบ รูปทรงใหม่เป็นลวดลายหรือเป็นพื้นผิว เปรียบเสมือนการเรียงเรียง องค์ประกอบเสียใหม่ ปรับสัดส่วนใหม่ ประกอบสร้างรูปลักษณ์ รูปทรงขึ้นใหม่ ให้เกิดความรู้สึกใหม่ บรรยากาศใหม่ เพื่อสร้าง ความแตกต่าง ความเป็นปัจเจกหรือความมีอัตลักษณ์ในขั้นตอน นี้จะเพิ่มศักยภาพให้กับงานออกแบบและช่วยขยายกรอบ การออกแบบจากงานออกแบบผลิตภัณฑ์สู่งานออกแบบประเภทอื่นๆ ที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ในขั้นตอนนี้อาจไม่จำเป็นต้อง ทบทวนการตัดทอนรูปทรงก่อนหน้าแล้ว ขั้นตอนนี้จะปรับเปลี่ยนสัญลักษณ์รูปทรงและก้าวผ่านบรรยากาศเดิม ๆ สู่นวัตกรรมการออกแบบสิ่งอื่น ๆ ได้อีกมากมาย ซึ่งถือเป็น การจัดเตรียมองค์ประกอบขั้นสูง เพื่อใช้ในการออกแบบ ทางกายภาพได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งถือเป็นการขยายขอบเขตในการทำงานออกแบบสู่งานออกแบบประเภทอื่น ๆ ต่อไปอย่าง ไร้ขอบเขตจำกัด เช่น การออกแบบกราฟิกการออกแบบอัตลักษณ์ องค์กร การออกแบบ ลวดลายผ้า ฯลฯ

3.2.1.5 การออกแบบเพื่อประสานพฤติกรรมและประโยชน์ใช้สอยในรูปแบบใหม่ (Functional) จะเป็นขั้นตอนที่เน้น การวิเคราะห์ ในขั้นตอนนี้อาจจำเป็นต้องพิจารณาจากความสอดคล้องของรูปทรงกับการใช้สอยด้วยโดยขั้นตอนนี้อาจใช้การพิจารณา ในประเด็นของ Osborn's

checklist เพื่อกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การเปลี่ยนวิธีใช้การพลิกมุมมองการเพิ่มคุณสมบัติ การลดคุณสมบัติการแทนที่ด้วยสิ่งใหม่การลำดับรูปแบบใหม่ การพลิกกลับและการผสมผสาน เป็นต้น

ภาพที่ 35 แสดงรูปทรงเครื่องปั้นดินเผาก่อนและหลังการเผา
(อรัญ วานิชกร, 2555)

3.2.1.6 การผลิตต้นแบบ (Prototype) เพื่อตรวจสอบประเมินและ ตูมผลลัพธ์ของการออกแบบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ รูปลักษณ์ ความสวยงาม ความสอดคล้องกับพฤติกรรม ความเหมาะสม ของวัสดุ การลดต้นทุนการผลิต เป็นต้น

กระบวนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์จาก ภูมิปัญญาทั้งหมดโดยเริ่มจากขั้นที่ 1 จนถึงขั้นที่ 7 ซึ่งอาจปรับลดกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งก็ ทำได้หากสามารถควบคุมผลลัพธ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ได้ โดยเมื่อถึงขั้นที่ 7 อาจใช้กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์โดยวนกลับมาขั้นที่ 1 ใหม่ จะสามารถต่อยอดผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาให้เป็นชุด (Set) หรือพัฒนาให้แตกต่างหลากหลายต่อไปได้ (อรัญ วานิชกร, 2555)

สรุป การถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากแนวคิดข้างต้นที่ได้กล่าวไปนั้น เป็นการถอดสัญญาณความหมายของงานหัตถกรรมที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น ให้ออกมาในรูปแบบของรูปร่าง รูปทรงที่นำความหมายหรือลักษณะการใช้งานในอดีต ให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดความร่วมสมัยกับปัจจุบัน ที่ยังคงรักษาความหมายที่แฝงอยู่ของงานหัตถกรรมนั้น ให้สอดคล้องกับรูปร่างรูปทรงที่ถูกลดทอนลงเพื่อให้สะดวกกับการใช้งาน แล้วการใช้งานนั้นก็ยังคงสอดคล้องกับความหมายในอดีตได้อย่างสมบูรณ์

3.3 ต้นทุนทางวัฒนธรรม

จากคำนิยามยามดังกล่าวที่กล่าวเกี่ยวกับ “อัตลักษณ์” พบว่า ได้มีการกล่าวถึง “อัตลักษณ์” มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้นการจะถ่ายทอดอัตลักษณ์เราต้องเรียนรู้จากวัฒนธรรมของตนเอง ยกตัวอย่างเช่น กรณีศึกษาในงานสัมมนาโครงการพัฒนามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมผ้าไทยสู่สากล TAPROOT THAI TEXTILES : THE SEMINAR ของกรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม ในหัวข้อ มรดกทางภูมิปัญญา : ทุนทางวัฒนธรรมอันสูงค่าของชาติ Intangible Cultural Heritage: Invaluable Cultural Capital โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทุนทางวัฒนธรรม หรือในอีกแง่หนึ่งสามารถเรียกได้ว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ ถือเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยได้อย่างมหาศาล ดังนั้นการธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ โดยนำองค์ความรู้จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไปใช้ในการสร้างสรรค์ พัฒนาต่อยอดให้มีคุณภาพหรือศักยภาพตามความเหมาะสมของเอกลักษณ์ที่มีต่างกันไปในแต่ละชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างให้เกิดมูลค่าที่มากขึ้น

ในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจใน 3 ส่วนที่สำคัญ

1. ทุนประวัติศาสตร์ 2. ทุนประดิษฐ์กรรม และ 3. ทุนบุคคล

1. ทุนประวัติศาสตร์

หมายถึง การเรียนรู้ความเป็นมาของมรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีความเชื่อมโยงอยู่ในวิถีชีวิต และประเพณีของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่เรียนรู้มาจากปู่ ย่า ตา ยาย ญาติ พี่น้อง อาจนับรวมไปถึงบุคคลอื่นเป็นที่เคารพของชุมชนนั้น ๆ

2. ทุนทางประดิษฐ์กรรม

หมายถึง สถานที่ สิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นอยู่ในชุมชน รวมไปถึงสิ่งประดิษฐ์ ชิ้นงานต่าง ๆ ที่เกิดจากชุมชน นับเป็นทุนทางกายภาพ หรือเรียกว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเป็นผลงาน ทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบนี้ สามารถสึกหรอ ผุพัง หรือเสื่อมสลายไปได้ หากไม่ได้รับการดูแล ส่วนใหญ่แล้วทุนทางประดิษฐ์กรรมประเภทนี้ไม่สามารถคำนวณออกเป็นมูลค่าเงินตราได้แต่เรียกได้ว่าทรงคุณค่าทางจิตใจ หรือมูลค่าทางประวัติศาสตร์มากกว่า

3. ทุนบุคคล

หรือเรียกอีกอย่างว่า ทุนมนุษย์ หมายถึง บุคคลผู้ที่มีความสำคัญในชุมชน ทรงความรู้ มีความสามารถตลอดจนทักษะหรือความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้สั่งสมอยู่ด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง จนก่อให้เกิดเป็นศักยภาพของชุมชนนั้น ๆ นับได้ว่าทรัพยากรบุคคลเป็นส่วนที่สำคัญอย่างมาก ทำให้ชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังสามารถแยกลักษณะของทุนทางวัฒนธรรมออกได้อีกแบบ คือ ทุนวัฒนธรรมในส่วนที่แฝงอยู่ในกาย ทุนวัฒนธรรมในส่วนที่อยู่ในวัตถุ และทุนวัฒนธรรมที่มาจากการสถาปนา

ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชนนั้นมีหลายรูปแบบ คือ

ก) ส่วนที่เกี่ยวกับการอยู่อาศัย

คือ การนำเอาคุณค่าของภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มาใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน ที่เน้นประโยชน์ใช้สอยเป็นสิ่งสำคัญเช่น การสร้างบ้านยกสูงของชุมชนติดแม่น้ำ เพื่อรองรับฤดูน้ำหลาก เป็นต้น

ข) ส่วนที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน

คือ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ใช้ในการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เช่น เรือกอและของภาคใต้ หรือการสานเครื่องจักรสาน เช่น กระจับปี่ กระจับปี่ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน

ค) ส่วนที่เกี่ยวกับการแต่งกายและการประดับตกแต่ง

แม้คุณค่าความงามจะเปลี่ยนไปตามยุคสมัย หรือแต่ละท้องถิ่นแต่สิ่งที่ดีงามอยู่คือวิธีการสร้างเครื่องแต่งกาย จนกระทั่งสิ่งเหล่านั้นกลายเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านไปในท้ายที่สุด เช่น กระบวนการปลูกฝ้าย กระบวนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กระบวนการถักทอเสื้อผ้า ที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สิ่งเหล่านี้เมื่อรวมกันจึงก่อให้เกิดเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาต่อยอดให้เกิดเป็น "สินค้าทางวัฒนธรรม" ได้ในท้ายที่สุด เรียกว่าเป็นประโยชน์ของทุนทางวัฒนธรรมในอีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ประโยชน์ของทุนทางวัฒนธรรมสามารถแยกไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นที่รวมแห่งองค์ความรู้ที่มีในอดีตทั้งหมด
2. เป็นที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์พิเศษและภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น
3. เป็นที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจของชุมชน
4. นำไปสร้างเสริมความมั่งคั่งให้กับชุมชน

นอกจากนี้ ยังสามารถจำแนกความสำคัญของการนำทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาโดยแยกออกเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดังนี้

1. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ

สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทยมาสร้างสรรค์เป็นสินค้าและบริการ ยังมีทุนทางวัฒนธรรมมาก ยังสามารถสร้างสินค้าและบริการที่มีความแตกต่างในการแข่งขันกับพื้นที่อื่น ๆ ได้มากตามไปด้วย

2. ด้านการพัฒนาสังคม

สามารถนำวัฒนธรรมเรื่องระบบคุณค่า ค่านิยม ความเชื่อ จารีตประเพณีที่ดีงาม เช่น ระบบเครือญาติ การมีจิตสำนึกร่วมกัน การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ฯลฯ ไปโน้มนำสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาให้ชุมชนมีความสุข

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สามารถนำวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อันเป็นการหลอมรวมการใช้ชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยในการดูแลรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์เช่น การทำฝายต้นน้ำ การใช้ประเพณีสืบชะตาแม่น้ำ การแสดงความเคารพต่อผีปู่ตา เป็นต้น

นอกจากการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างการพัฒนาในด้านต่าง ๆ แล้ว การรู้จักที่จะประเมินสถานการณ์ของทุนทางวัฒนธรรมยังเป็นส่วนสำคัญในการใช้มรดกทางภูมิปัญญาอีกด้วย จาก การประเมินสถานการณ์ของทุนทางวัฒนธรรมของประเทศไทย พบว่าด้วยความหลากหลายทางภูมิภาค ก่อให้เกิดความหลากหลายทางอัตลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นตามไปด้วย ความหลากหลายเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์อันโดดเด่นเป็นการเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างสรรค์สินค้าทางวัฒนธรรมได้อย่างมากมาย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

สรุป การมองเห็นต้นทุนทางวัฒนธรรมโดยอาศัยเหตุและปัจจัยในวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของกลุ่มชนที่ดำเนินชีวิตและอาศัยในพื้นที่ เกิดการปฏิสัมพันธ์จนสร้างเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็งจนกลายเป็นอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น ซึ่งการนำเหตุและปัจจัยดังกล่าวมาใช้ในการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยการนำทุนทางวัฒนธรรมในหลาย ๆ ส่วน มาจับประเด้นวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ แต่ยังคงคุณค่า ความหมาย หรือวิธีอย่างท้องถิ่นบางส่วนไว้ เพื่อที่จะได้สามารถ

มองเห็นและบอกเล่าเรื่องราวของกลุ่มชนในท้องถิ่นควบคู่ไปกับการถ่ายทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดแนวคิดจากใหม่จากต้นทุนทางวัฒนธรรมเดิมได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 4 การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

เพื่อให้การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในครั้งนี้มีคุณสมบัติสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงหลักการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้กับงานออกแบบ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จำแนกข้อมูลเกี่ยวกับงานออกแบบร่วมสมัยไว้ ดังนี้ (wikipedia/การออกแบบสิ่งทอ, 2564)

4.1 การออกแบบสิ่งทอ

การออกแบบสิ่งทอ (อังกฤษ: textile design) คือ การออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องใช้ประเภทผ้าผ่านแนวคิด และจินตนาการของผู้ออกแบบ ด้วยการนำองค์ประกอบทางศิลปะมาช่วยในการออกแบบให้สวยงาม เช่น สีสัน รูปร่าง รูปทรง และลวดลาย เป็นต้น และต้องให้เหมาะสมกับผู้สวมใส่หรือผู้ใช้งาน เช่น วัย เพศ บุคลิกภาพ และอาชีพ เป็นต้น โดยแบ่งเป็นแต่ละประเภทดังนี้

4.1.1 องค์ประกอบทางศิลปะที่ใช้ในการออกแบบและตัดเย็บ

องค์ประกอบทางศิลปะที่ใช้ในการออกแบบและตัดเย็บมีดังนี้

- สีสัน คือ ขนาดของรูปร่างของผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ ซึ่งต้องมีสีที่ผสมผสานในการใช้งาน เช่น ขนาดของแขนเสื้อต้องสั้นหรือเท่ากับขนาดความสูงของเสื้อ เป็นต้น

- รูปร่าง คือ รูปร่างของผลิตภัณฑ์ในลักษณะ 2 มิติ เช่น ความกว้างและสูงของกระเป๋ เป็นต้น

- รูปทรง คือ รูปทรงของผลิตภัณฑ์ในลักษณะ 3 มิติ ที่มองเห็นได้จากภายนอก เช่น ความคับและหลวมของเสื้อผ้าเมื่อสวมใส่ รูปทรงของ กระเป๋าผ้า เมื่อใส่ของจนเต็ม เป็นต้น

- จังหวะ คือ จังหวะของลวดลายบนผลิตภัณฑ์ โดยมีผลต่อความรู้สึกต่าง ๆ ของผู้ใช้หรือบุคคลรอบข้าง เช่น อ่อนหวาน หยาดกระด้าง เป็นต้น

- ช่องว่าง คือ ช่องว่างของลวดลายบนผลิตภัณฑ์ เพราะหากตกแต่งมากเกินไปจะทำให้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ลดลง การที่มีช่องว่างไว้บ้างจะทำให้รู้สึกสบายตาเมื่อมองผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

- ความกลมกลืน คือ ความกลมกลืนของสีและลวดลาย โดยสีควรใช้สีที่ไปโทนเดียวกัน และลวดลายควรเป็นลวดลายที่กลมกลืนกัน

- จุดเด่น คือ จุดสนใจที่เปรียบเสมือนจุดดึงดูดสายตา เช่น โลโก้บนผลิตภัณฑ์ เครื่องประดับที่ติดลงบนผลิตภัณฑ์ เป็นต้น

- การตัดกัน คือ ลักษณะที่ตรงกันข้ามบนผลิตภัณฑ์ เช่น ตัดกันด้วยเส้น ตัดกันด้วยสี เป็นต้น ซึ่งอาจช่วยเพิ่มความน่าสนใจและสวยงามให้ผลิตภัณฑ์ได้

4.1.2 การออกแบบเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้า

การออกแบบเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้า นั้นต้องออกแบบให้มีความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย มีความคงทน สามารถดูแลรักษา และทำความสะอาดได้

- ประโยชน์ใช้สอย นับเป็นสิ่งแรกที่ต้องให้ความสำคัญเพราะต้องออกแบบให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เช่น กระเป๋าต้องใส่ของได้ หมวกต้องใส่บังแดดได้ เป็นต้น

- ความสวยงาม สำหรับเครื่องใช้ประเภทผ้าควรออกแบบให้มีสีสันทที่สวยงามและดูแลแล้วสะอาดตา เช่น ผ้าเช็ดมือในห้องน้ำ ควรเป็นสีอ่อน ๆ ดูแลแล้วสะอาดตา เป็นต้น

- การดูแลรักษาและทำความสะอาด เครื่องใช้ประเภทผ้าที่เปื้อนง่ายที่ต้องทำความสะอาดบ่อยครั้ง ควรออกแบบให้พื้นผิวเรียบเนียน และทนทานต่อการซักกรีด เช่น ผ้าลินิน เป็นต้น

4.1.3 การออกแบบเครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกาย ต้องออกแบบให้มีความสวยงาม เหมาะแก่การสวมใส่ทั้งในเรื่องวัย เพศ บุคลิก หน้าที่การงาน รูปร่างและโอกาสใช้สอย

- วัยและเพศ นับเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญในลำดับแรก ๆ เพราะในเด็กกับผู้ใหญ่นั้นใส่เครื่องแต่งกายแตกต่างกัน เครื่องแต่งกายสำหรับเด็กมักออกแบบให้สะดวกแก่การเคลื่อนไหวและไม่ขัดต่อพัฒนาการของเด็ก เหมาะแก่การทำการกิจกรรมต่าง ๆ และที่สำคัญต้องใส่แล้วปลอดภัยไม่คับและไม่หลวมจนเกินไป นอกจากนี้ในเรื่องของเพศ ผู้ชายและผู้หญิงยังใส่เครื่องกายที่แตกต่างกันอีกด้วย

- บุคลิกภาพ การออกแบบเครื่องแต่งกายต้องส่งเสริมบุคลิกให้กับผู้สวมใส่ บุคลิกภาพสุภาพเรียบร้อย ควรออกแบบชุดให้มีจีบ บุคลิกภาพกระฉับกระเฉงแบบนักกีฬา ควรออกแบบชุดให้เรียบเสมอกันไม่มีจีบ สีผ้าควรเป็นสีเข้ม บุคลิกภาพสุขุมแบบผู้ใหญ่ ควรออกแบบเครื่องแต่งกายที่เน้น

ความสว่างาม อาทิ การตีเกล็ด การปัก บุคลิกภาพแก่ไก่ ควรออกแบบให้เครื่องแต่งกายดูโดดเด่น สี สัน
 สดใส บุคลิกภาพว่องไว ปราดเปรียว ควรออกแบบเครื่องแต่งกายให้ทะมัดทะแมง เคลื่อนไหวสะดวก
 ใช้น้ำสีเข้ม

- รูปร่าง การออกแบบเครื่องแต่งกายนั้นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องรูปร่างด้วยของผู้สวมใส่
 ด้วย เพราะการออกแบบที่ดีนั้นต้องอำพรางส่วนบกพร่อง และช่วยเสริมจุดเด่นให้กับผู้สวมใส่ด้วย
 รูปร่างผอมสูง ควรออกแบบโดยใช้เส้นตามขวาง ที่คอกคอกมีระบายลายผ้าตามขวางเพื่อลดความสูง
 คนอกใหญ่ ควรออกแบบโดยใช้เส้นตั้งฉาก เสื้อคอแหลม เสื้อเอวต่ำบริเวณสะโพก กระโปรงบาน
 คนสะโพกใหญ่ ควรออกแบบโดยใช้การตกแต่งบริเวณอื่นที่ไม่ใช่สะโพกเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ

- หน้าที่การงาน การออกแบบเครื่องแต่งกายที่ดีนั้นต้องให้ความสำคัญกับโอกาสในการใช้งาน
 ด้วย ชุดลำลอง ควรออกแบบให้ใส่สบายและใส่ได้ทุกโอกาส ชุดข้าราชการ ควรออกแบบให้ดูเรียบร้อย
 และสีสันไม่ฉูดฉาด ชุดทำงาน ควรออกแบบให้ดูเป็นทางการ น่าเชื่อถือและมีสีสันสดใส

4.2 แนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพื่อเพิ่มมูลค่า

แนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยแผนกนโยบายและแผน
 สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ สำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ได้สนับสนุนงบประมาณในปี
 พ.ศ.2561 ให้สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งเป็นหน่วยงานเครือข่ายภายใต้กระทรวง
 อุตสาหกรรมดำเนินการยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่ง โดยได้พัฒนาสินค้า
 สิ่งทอ เพื่อเพิ่มมูลค่าและข้อมูลการประยุกต์ใช้ แนวโน้มสีและแฟชั่นสำหรับท้องถิ่นและชุมชน” โดย
 มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ในการเพิ่มโอกาสในการจ้างงานที่มั่นคง ในท้องถิ่นและสร้างรายได้ก่อให้เกิด
 เครือข่ายในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ผ่านการพัฒนาต่อยอดการประกอบอาชีพให้กับกลุ่มผู้ประกอบการ
 สิ่งทอและวิสาหกิจชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็ง ของคนในชุมชน โดยมี

4.2.1 แนวคิดในการพัฒนาภายใต้โครงการ ดังนี้

ภาพที่ 36 แนวคิดในการพัฒนาภายใต้โครงการ
(ศูนย์ข้อมูลและดิจิทัลอุตสาหกรรม สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2018)

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการพัฒนาสินค้าสิ่งทอเพื่อเพิ่มมูลค่า
การค้นคว้าความรู้และวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาสินค้าอย่างเป็นระบบมาประยุกต์ใช้จริงในการผลิต
- ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอใหม่จากต้นทุนทางท้องถิ่น
การออกแบบสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรม จากต้นทุนท้องถิ่นผสมกับเทคโนโลยี เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเติมไม่ต่ำกว่า 25% ให้กับผลิตภัณฑ์สิ่งทอในรูปแบบใหม่
- ขั้นตอนที่ 3 การส่งเสริมด้านการตลาดและเพิ่มรายได้
ขยายช่องทางและสร้างโอกาสทางการตลาดให้สามารถแข่งขันได้ ทั้งตลาดในประเทศและตลาดอาเซียน+3
- ดังนั้น เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสินค้าสิ่งทอจากการออกแบบบนพื้นฐานของ ความคิดเชิงสร้างสรรค์และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยการค้นคว้าความรู้และวิเคราะห์ ข้อมูลแนวทางการพัฒนาสินค้าอย่างเป็นระบบมาประยุกต์ใช้จริงในการผลิต เพื่อเพิ่ม มูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์และตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ตลอดจนสามารถ เข้าสู่ตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.2.2 แนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพื่อเพิ่มมูลค่า

- พัฒนาสินค้าสิ่งทอโดยพิจารณาจากรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้งานผลิตภัณฑ์หรือการออกแบบโดยการลดทอนชุดเสื้อผ้าให้สามารถสวมใส่ได้ในชีวิตประจำวัน

- การปรับเปลี่ยนวัตถุดิบและลวดลายในรูปแบบดั้งเดิมไปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทันสมัยผสมผสานการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มมูลค่า

- การใช้แนวคิดและออกแบบลายร่วมสมัย

การใช้วัฒนธรรมในท้องถิ่นการใช้แนวคิดที่ทำให้รู้สึกได้ถึงความเป็นฤดูกาลหรือการนำเอาสิ่งรอบตัวอารมณ์และธรรมชาติมาร่วมออกแบบ

- การกำหนดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าและตลาด

เช่น กลุ่มคนทำงานกลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มตลาดเฉพาะหรือตลาดกำลังซื้อสูง

ทั้งนี้เพื่อเป็นการยกระดับผู้ประกอบการจากกลุ่มผู้ผลิตชุมชนเชิงธุรกิจไปสู่กลุ่มผู้ประกอบการที่มีการออกแบบของตนเอง (Original Design Manufacturing : ODM) ดังนั้น 7 ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ประกอบด้วย

4.2.3 ขั้นตอน 7 ขั้นตอนการออกแบบผลิตภัณฑ์สิ่งทอ

ขั้นตอนที่ 1 การหาแรงบันดาลใจในการออกแบบ (Inspiration)

- ความคิดจากข้อมูล ที่มาจากแรงบันดาลใจไม่ว่าจะเป็นประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ธรรมชาติรอบตัว การเดินทางพักผ่อนและความเป็นอนาคต เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 การร่างแนวความคิดการออกแบบ (Concept Design)

- เช่น กลุ่มลูกค้า แนวโน้มสี และแฟชั่น วัสดุ หน้าที่ใช้สอยและลักษณะกระบวนการผลิต เพื่อถ่ายทอดแนวความคิดสู่งานออกแบบและวางแผนการทำงาน

ขั้นตอนที่ 3 การร่างแบบแนวความคิด (Sketch Design)

- คือการร่างแบบและลงสี กำหนดตัวอย่างผ้าและวัสดุที่เลือกใช้ ตลอดจนเทคนิคที่ใช้

ขั้นตอนที่ 4 การคัดเลือกรูปแบบของผลิตภัณฑ์สำหรับทำคอลเลคชั่น (Collection)

- โดยกำหนดกลุ่มผลิตภัณฑ์หลักและผลิตภัณฑ์รองรวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประกอบ

ขั้นตอนที่ 5 การตัดเย็บผลิตภัณฑ์ต้นแบบ (Prototype)

- โดยการทดลองผลิตผลงานที่ถูกคัดเลือกเพื่อดูรูปทรงหรือเทคนิคต่าง ๆ ตรงตามออกแบบหรือไม่

ขั้นตอนที่ 6 การปรับแก้ไขผลิตภัณฑ์ต้นแบบ

- และปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพสวยงามเหมาะสมกับการผลิตเชิงอุตสาหกรรม

ขั้นตอนที่ 7 การนำผลิตภัณฑ์ต้นแบบที่สมบูรณ์

- เข้าสู่กระบวนการผลิตเชิงพาณิชย์และจำหน่ายต่อไป

4.2.4 การประยุกต์ใช้แนวโน้มสีและแฟชั่นสำหรับท้องถิ่นและชุมชน

(Creative Cultural Trend Guide 2019)

คาดการณ์สังคมและประชากรในปี ค.ศ.2050 โลกจะมีสัดส่วน ประชากรวัยเด็กลดลงเหลืออยู่เพียงร้อยละ 20.87 แต่ในทางตรงกันข้าม จะมีประชากรวัยสูงอายุร้อยละ 22.23 ทำให้กลุ่มผู้สูงวัยกลายเป็น ประชากรที่มีกลุ่มใหญ่ในสังคมมากกว่าวัยเด็ก สำหรับประเทศไทย ประชากรวัยเด็ก (0-14 ปี) จะมีแนวโน้มลดลง โดยคาดการณ์ว่า ในปี ค.ศ.2030 จะมีจำนวนประชากรวัยเด็กเหลือร้อยละ 16.7 ลดลง จากปี ค.ศ.2012 ที่มีอยู่ร้อยละ 19.5 ในขณะที่ประชากรสูงวัยจะมีจำนวน ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี ค.ศ.2030 และคาดการณ์ว่าจะมีสัดส่วน ประชากรผู้สูงวัยประมาณร้อยละ 17.4 เพิ่มจากปี ค.ศ.2012 ซึ่งมีเพียง ร้อยละ 9.5 เมืองหลวงขนาดใหญ่ของโลก ที่มีประชากรมากกว่า 10 ล้านคน มีมากถึง 41 เมือง การย้ายถิ่นฐานในเมืองอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดที่มนุษย์ต้องเผชิญอนาคตในเมือง การกำหนดรูปแบบการดำเนิน ชีวิตในการทำงานและการติดต่อทางสังคมก็จะทำให้ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมถูกออกแบบให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตและความท้าทาย แบ่งได้ตามความชอบส่วนบุคคลตามที่หลายคน เรียกว่า โลฟส์สไตล์ นั่นคือวิถีชีวิตรูปแบบ การดำเนินชีวิต ในแบบของตัวเองซึ่งย่อมมีความ แตกต่างหรือความคล้ายกัน

การกำหนด “โลฟส์สไตล์” สำหรับเพื่อประยุกต์ใช้ในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ จำแนกออกได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. Eco Lifestyle โลฟส์สไตล์ของคนรักธรรมชาติ
2. Sport Lifestyle โลฟส์สไตล์ของคนรักการออกกำลังกาย
3. Wellness Lifestyle โลฟส์สไตล์ของคนรักสุขภาพ
4. Cultural Style โลฟส์สไตล์ของคนรักวัฒนธรรม

ซึ่งในการจัดทำแนวโน้มวิถีไทยจะดึงในเรื่องของ Cultural Style วิถีของคนรักวัฒนธรรม หรือวิถีชุมชนมาสะท้อนโลฟส์สไตล์ในอนาคตคน จะหลีกเลี่ยงความแออัดไปสู่หัวเมืองชนบทใหญ่ ซึ่งในแต่ละภูมิภาคก็จะมี เรื่องราวและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป เช่น ภาคเหนือ ก็จะมีเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายของชนเผ่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ผ้าย้อมคราม ภาคใต้เช่น ผ้าบาติก ซึ่งในแต่ละภูมิภาคที่กล่าวมานั้นมีจุดเด่นสำหรับ ที่จะถอดรูปแบบสี เทคนิค วัสดุ มาสู่การกำหนดหรือการประยุกต์ แนวโน้มใช้สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ ในลักษณะเชิงวัฒนธรรม นั่นคือ “วิถีไทย วิถีถิ่น”(ศูนย์ข้อมูลและดิจิทัลอุตสาหกรรม สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2018)

ภาพที่ 37 ตัวอย่างการดึงลักษณะเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์ในภาคเหนือ (ศูนย์ข้อมูลและดิจิทัลอุตสาหกรรม สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ, 2018)

สรุป การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยนั้น ตามข้อมูลข้างต้นที่กล่าวมาพอจะสรุปใจความสำคัญที่จำเป็นต่อการศึกษาในลำดับถัดไป อันประกอบไปด้วยสองส่วนสำคัญด้วยกัน คือ

1. หลักการออกแบบเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายทั่วไป ที่ต้องคำนึงถึงข้อหลักการในการใช้งานเพื่อความความสะดวกสบายในการสวมใส่บวกกับการนำเอาการจัดองค์ประกอบทางศิลปะมาใช้เพื่อให้เกิดสุนทรียะทางความงามของเสื้อผ้า

2. หลักการนำเทรนด์และแนวโน้มไลฟ์สไตล์ของคนรักวัฒนธรรม มาใช้ในการออกแบบเพื่อให้เกิดความร่วมมือ โดยหยิบเอาเอกลักษณ์ของกรรมวิธีในการสร้างงานผ่านผืนผ้า ในท้องถิ่นที่สนใจมาค้นคว้าและศึกษา อาจเกิดจากการผสมผสานในหลาย ๆ กรรมวิธีเพื่อให้สะท้อนให้เห็นถึงรากเหง้าภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับแนวโน้มของสังคมในโลกยุคปัจจุบัน

4.3 เทรนด์สิ่งทอและงานสิ่งทอตัวอย่าง

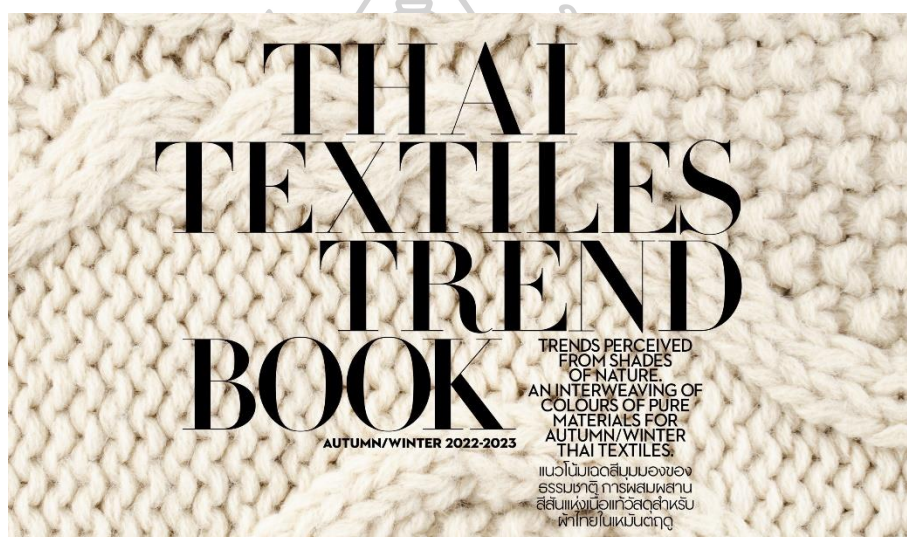
ในการศึกษางานออกแบบรูปแบบของการออกแบบสิ่งทอตัวอย่าง เพื่อเป็นการหาแนวทางที่เหมาะสมให้กับตัวอย่างการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยจากการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยศึกษาเทรนด์ที่กำลังเป็นที่นิยมในสังคมและความต้องการของตลาดสากลที่มีต่อสิ่งทอท้องถิ่น เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและสร้างความน่าสนใจที่โดดเด่นให้กับชุมชนต้นแบบในพัฒนาสินค้าสิ่งทอร่วมสมัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 Thai Textiles Trend Book Autumn/Winter 2022 – 2023

สีสันลมหนาวสู่ Thai Textiles Trend Book A/W 2022 - 2023 โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ

การเดินทางมาถึงของเหมันตฤดู เรื่องของลมหนาวที่มาพร้อมกับ "ผ้าทอ" งานหัตถศิลป์อันทรงคุณค่าของไทย สู่ Thai Textiles Trend Book Autumn/Winter 2022-2023 หนังสือที่เป็นคู่มือแก่ผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของแฟชั่น โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ‘ผ้าทอ’ ศิลปะหัตถกรรมที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน สิ่งที่จะช่วยเล่าเรื่องราวของแต่ละวิถีชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผ่านการขัดเกลารายละเอียดอย่างนับครั้งไม่ถ้วนจนเกิดเป็นเสน่ห์ที่น่าหลงใหลในงานปักเย็บ ทั้งสีสัน และลวดลายทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่น่าจดจำของทุกเชื้อชาติที่ดำรงอยู่

ซึ่งในการจัดทำหนังสือ Thai Textiles Trend Book Autumn/Winter 2022 – 2023 พระองค์ทรงได้รับแรงบันดาลใจมาจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมชมวัฒนธรรมต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็น เช่น พื้นที่ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของวัสดุในแต่ละพื้นที่ และได้ทรงเล็งเห็นถึงศักยภาพของผ้าทอในพื้นที่อากาศหนาว ว่าผ้าทอของเรานั้นสามารถสร้างสรรค์ให้เติบโตไปในวงการแฟชั่นในระดับโลกได้ ดังนั้นแล้วหนังสือ Trend Book เล่มนี้จึงเป็นการดำเนินเรื่องราวของผ้าทอผ่านวัฒนธรรมของพื้นที่ที่อากาศหนาวไม่ว่าจะเป็นเรื่องของลวดลายที่มีความประณีต และสีสันทันจากธรรมชาติที่ไม่ผ่านการปรุงแต่ง

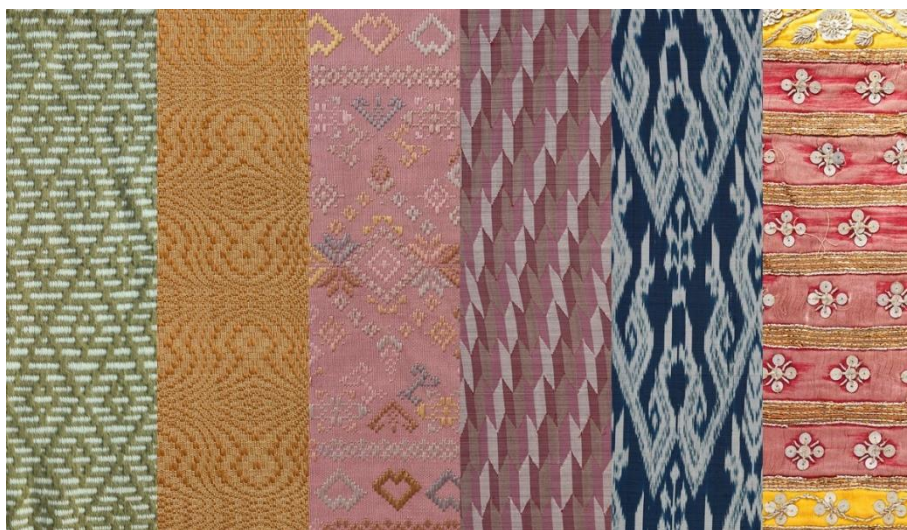

ภาพที่ 38 หนังสือ Thai Textiles Trend Book Autumn/Winter 2022 – 2023
(vogue thailand, 2565)

ลวดลายที่น่าสนใจในหนังสือเล่มนี้เองก็มีอยู่อย่างหลากหลายโดยเป็นลวดลายที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ไม่ว่าจะเป็น

- ลายยกดอก ที่ได้จากการทอแบบสลับเส้นด้าย
- ลายขีด ลวดลายที่เกิดจากการทอผ้าที่มีเนื้อหนา หรือนำเอาไหมเปลือกมาผสมในการทอ
- ลายจก ลายที่นำเส้นไหมลิบมาทอเพื่อให้เกิดความนุ่มฟู ผสมกับการสร้างลวดลายขนที่เป็นเอกลักษณ์
- ลายเกาะ หรือ ล้วง ลายที่เกิดจากการนำเอาเส้นใยต่าง ๆ ในธรรมชาติ มาทอรวมกับ เส้นไหมพุ่งที่มีสีสันทันทำให้เกิดมิติความหนาเป็นช่วง ๆ

- ลายมัดหมี่ ลวดลายที่เกิดจากการใช้เทคนิคการสร้างลวดลายด้วยการมัดลาย หรือแต้มสีบนเส้นไหมเปลือก และเส้นฝ้ายขนาดใหญ่
- ลายปัก เทคนิคการสร้างลวดลายด้วยการประดับตกแต่งพื้นผ้าให้มีความสวยงามจากการใช้วัสดุตามธรรมชาติและเทคนิคต่าง ๆ ให้ขึ้นเป็นลวดลาย

ภาพที่ 39 ตัวอย่างลวดลายการทอในแต่ละภูมิภาค
(vogue thailand, 2565)

นอกจากเรื่องลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์แล้วยังมีเรื่องของสีเส้นที่มีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก โดยในฤดูกาลนี้สีหลักที่นำเสนอผ่านสีเส้นแห่งหมันตฤดู นั้นคือ “สีคราม” สีที่มีความนิยมกันมาอย่างช้านาน มักจะเอามาเป็นสีย้อมในเครื่องนุ่มห่มต่าง ๆ จนขนานนามว่าเป็น “ราชาแห่งสีย้อม” เพราะนอกจากคุณสมบัติของสีครามที่สามารถป้องกันในเรื่องของแสงแดด รังสียูวี และยังมีสารต่อต้านอนุมูลอิสระที่จะช่วยเสริมให้สมุนไพรต่าง ๆ ที่เข้าสู่ร่างกายสามารถทำงานได้ดียิ่งขึ้น “คราม” เองก็ยังเป็นสีที่ให้จุดกำเนิดเฉดสีต่าง ๆ เพราะฉะนั้นในหนังสือเล่มนี้ “คราม” จึงเป็นเหมือนตัวเอกหลักที่จะเล่าเรื่องราวของหมันตฤดูให้แก่ทุกคนได้อ่านกันผ่านสีเส้นต่าง ๆ (vogue thailand, 2565)

Colors of The Nature โดยสีทั้ง 6 กลุ่ม แบ่งออกได้เป็น

1. Ripe and Maturity กลุ่มสีแดงอมม่วง จากการผสมครามและครามเข้มเข้าด้วยกัน เป็นสีที่สื่อถึงควมมีเสน่ห์และปรารถนา ดั่งเช่นคนที่สั่งสมประสบการณ์จนเริ่มสุขงอม
2. Profoundness Mind กลุ่มสีครามอมเขียว ให้ความรู้สึกสุขุมนุ่มลึก เป็นกลุ่มสีที่อิงมาจากสีธรรมชาติ เช่น ท้องฟ้าและน้ำทะเล รวมไปถึงสีฟ้าที่อิงมาจากทักษะในการสร้างสรรค์ของมนุษย์
3. Heaven on Earth กลุ่มสีน้ำตาลอมส้ม ให้ความรู้สึกถึงความหวัง ความเชื่อ และศรัทธา สะท้อนให้เห็นความรุ่งเรืองของอารยธรรมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
4. Nature of Wisdom กลุ่มสีเหลือง เปรียบเสมือนงานเทศกาลและประเพณีต่าง ๆ ของไทย ให้ความรู้สึกสนุกสนาน มีความสุข เบิกบาน และกระตือรือร้น
5. A Humble Journey กลุ่มสีเอิร์ธโทน ที่อิงมาจากสีต่าง ๆ ของธรรมชาติ ให้ความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย นอบน้อม
6. An Alternative Persuasion กลุ่มสีสเปกตรัม ได้มาจากการแยกสัดส่วนของแสง เปรียบเสมือนความอิสระ การค้นพบตัวเองของคนรุ่นใหม่ และความล้ำสมัย (readthecloud, 2565)

ภาพที่ 40 ตัวอย่างลวดลายการทอในแต่ละภูมิภาค

(Vogue Thailand, 2565)

4.3.2 ดอนกอยโมเดล Donkoi Model

“ดอนกอยโมเดล” บทบันทึกองค์ความรู้ ต้นแบบในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พื้นถิ่นภูมิปัญญาพื้นถิ่นให้มีความร่วมสมัย เพื่อวิถีชุมชนที่ยั่งยืน หนังสือจากพระวิสัยทัศน์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา

เนื่องด้วย สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมการทอผ้าของไทย และเสด็จทอดพระเนตรผลิตภัณฑ์ผ้าและงานหัตถกรรมชุมชนใน 3 ภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้เสด็จเยือนกลุ่มทอผ้าอ้อมคราม บ้านดอนกอย อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร เพื่อทอดพระเนตรขั้นตอนการผลิตผ้าโดยใช้เส้นใยจากธรรมชาติ ที่เป็นภูมิปัญญาพื้นถิ่นและเป็น มรดกแห่งภูมิปัญญา สนับสนุนการสร้างรายได้เสริมจากอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม พระองค์มีพระประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพผ้าของ ชุมชนบ้านดอนกอย ให้ไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบของประเทศ

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย น้อมสำนึกในพระกรุณาธิคุณในพระวิสัยทัศน์ดังกล่าว ประกอบกับข้อมูลเกี่ยวกับผู้ผลิต และผู้ประกอบการ OTOP ประเภทผ้า ในปี พ.ศ. 2563 บ่งชี้ว่าผู้ผลิต ผู้ประกอบการจำนวนกว่า 30,000 กลุ่ม/ราย ยังต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล และยังต้องมีการขยายตลาดผู้ใช้ให้กว้างขวางขึ้นทั้งในและนอกประเทศ ทั้งประเภทกลุ่มเสื้อผ้าแฟชั่น เครื่องแต่งกาย กลุ่มเคหะสิ่งทอ และงานหัตถกรรม กรมการพัฒนาชุมชน เล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องมีการคลุกคลีเพื่อพัฒนาชุมชนต้นแบบการทอผ้า มีกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบให้สามารถตอบสนองตลาดผู้บริโภคเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มที่นิยมผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ ซึ่งโดยมากเป็นกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูง นิยมเสื้อผ้าสำเร็จรูปแบรนด์เนม ตัดเย็บด้วยความประณีต ทันสมัย จึงเห็นควรที่จะพัฒนายกระดับมาตรฐานสินค้าผ้าไทยให้เป็นผลิตภัณฑ์พรีเมียม เพื่อเจาะกลุ่มลูกค้าที่มีรายได้สูงดังกล่าว เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นของลูกค้า ส่งเสริมภาพลักษณ์ และประชาสัมพันธ์แบรนด์ผ้าไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

ภาพที่ 41 โครงการดอนกอยโมเดล
(หนังสือดอนกอยโมเดล, 2564)

ด้วยเหตุนี้ กรมพัฒนาชุมชน จึงได้จัด โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายให้เป็น Premium OTOP ขึ้น และได้รวบรวมข้อมูลเนื้อหาและผลงานมาไว้ในหนังสือดอนกอยโมเดล บรรจุข้อมูลการพัฒนาหมู่บ้านทอผ้าย้อมครามและย้อมสีธรรมชาติ ในรูปแบบที่ทันสมัย ตามแนวทางของโครงการ “ผ้าไทยใส่ให้สนุก” ซึ่งเป็นโครงการที่เกิดขึ้นตามแนวพระดำริของ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา โดยนำรูปแบบของการพัฒนาคุณภาพการย้อมผ้า ทอผ้า รวมทั้งการพัฒนา Branding และ Storytelling มาเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าในระยะยาว เพื่อให้ชุมชนมีรายได้และช่วยเหลือตนเองได้อย่างยั่งยืน ตามวัตถุประสงค์ของแนวพระดำริโครงการ “ผ้าไทยใส่ให้สนุก” ที่ได้พระราชทานไว้ (bangkokbiznews, 2564) โดยภายในเล่มประกอบด้วยหัวข้อของเนื้อหาที่มีรายละเอียด ดังนี้

1. หมู่บ้านดอนกอย

- แผนที่ทางวัฒนธรรมดอนกอยโมเดล
- ประวัติบ้านดอนกอย
- 4 กลุ่มชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม
- โครงการดอนกอยโมเดล
- วัฒนธรรมการย้อมทอ

2. สีย้อมจากธรรมชาติ

- สีย้อมจากธรรมชาติ
- ต้นคราม
- สีย้อมคราม
- น้ำครามและการกวนน้ำคราม
- การเก็บรักษาเนื้อคราม
- การเตรียมน้ำขี้เถ้า
- วิธีการก่อกหม้อคราม
- การแก้ไขหม้อคราม
- กลุ่มสีธรรมชาติจากบ้านดอนกอย
- การปลูก ดูแล และเก็บเกี่ยวคราม
- การแช่ใบคราม
- การแยกเนื้อคราม
- การก่อกหม้อคราม
- การเตรียมน้ำต้มเปลือกไม้
- การดูแลหม้อคราม

3. ผ้าย้อมสีธรรมชาติ

- สีสันจากภูมิปัญญาพื้นถิ่น

4. เส้นใย

- เส้นใยที่ย้อมคราม : ฝ้าย / เรยอน
- การเตรียมเส้นใยฝ้าย

ภาพที่ 42 ตัวอย่างวิธีการย้อมและขั้นตอนวิธีการทอ

(หนังสือดอนกอยโมเดล, 2564)

5. การผลิตผ้าย้อมคราม

- การย้อมสีคราม
- ผ้าครามน้ำต่าง ๆ

6. การทอ

- อุปกรณ์การทอ
- การเตรียมเส้นพุ่ง
- การเตรียมเส้นยืน
- ขั้นตอนการทอ
- สรุปการผลิตผ้าย้อมคราม

7. พระวินิจฉัยกลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านดอนกอย

- ลายผ้าในพระวินิจฉัย

ภาพที่ 43 Donkoi Sakon Fashion Collection
(หนังสือดอนกอยโมเดล, 2564)

8. ผ้าลายโบราณบ้านดอนกอย

- ผ้าลายโบราณกลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านดอนกอย
- ผ้าลายโบราณกลุ่มทอผ้าย้อมครามบ้านคำประมง
- ผ้าลายโบราณกลุ่มสร้างเสริมอาชีพชุมชนบ้านดอนกอย
- ผ้าลายโบราณกลุ่มเยาชนบ้านดอนกอย

9. ดอนกอยสกลแพชั่นคอลเลคชั่น

- ดอนกอยสกลแพชั่นคอลเลคชั่น

10. แปรนดิ่งและบรรจุกัณฑ์

- การอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการดอนกอยโมเดล
- แปรนดิ่งและบรรจุกัณฑ์โครงการดอนกอยโมเดล (หนังสือดอนกอยโมเดล, 2564)

4.3.3 Young OTOP

แค่ตัดต้อกฉบับดิจิทัล ถ่ายทอดเรื่องราวในการสร้างสรรค์ผืนผ้าและผลิตภัณฑ์ที่ทรงคุณค่ากว่า 100 ผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกาย และส่งเสริมให้ทายาทของผู้ประกอบการ OTOP ต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายให้ดำรงคงอยู่ต่อไป

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จัดทำโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายให้เป็น Young OTOP ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ทายาทของผู้ประกอบการ OTOP และเยาวชนที่มีความมุ่งมั่นที่จะสืบสานภูมิปัญญาพื้นถิ่นทางด้านการสร้างสรรค์ผืนผ้า ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นการต่อยอดมรดกทางวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายให้ดำรงคงอยู่

ภาพที่ 44 ผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายใน Young OTOP

(Vogue Thailand, 2565)

ด้วยการสานต่อภูมิปัญญาแห่งการสร้างสรรค์ผืนผ้า การทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติ การออกแบบลวดลายบนผืนผ้า เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ Young OTOP ที่มีคุณภาพ มีความร่วมสมัยเทียบเท่าระดับสากล ตรงใจผู้บริโภคกลุ่มวัยรุ่นทั้งในประเทศและต่างประเทศที่แสวงหาเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใคร ผลิตภัณฑ์ทั้งหมดของโครงการ Young OTOP ได้ถูกนำเสนอในรูปแบบแค็ตตาล็อกฉบับดิจิทัล ถ่ายทอดเรื่องราวในการสร้างสรรค์ผืนผ้าและผลิตภัณฑ์ที่ทรงคุณค่ากว่า 100 ผลิตภัณฑ์

4.3.4 Premium OTOP

โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายให้เป็น Premium OTOP นี้ สร้างสรรค์ขึ้นโดย กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ภาพที่ 45 ผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายใน Premium OTOP

(กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2564)

ด้วยวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ OTOP ได้มีการพัฒนาอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นให้มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว พื้นคีนมรดกทางวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหาย ส่งต่อภูมิปัญญาในการสร้างสรรค์ผืนผ้า การทอผ้า การย้อมสีธรรมชาติ บูรณาการองค์ความรู้ในการทอผ้าลวดลายต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเป็นผลิตภัณฑ์ Premium OTOP ที่มีคุณภาพสูง เน้นความร่วมมือและความเป็นสากล ตรงใจผู้บริโภคที่แสวงหาเอกลักษณ์ไม่ซ้ำใคร ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ผ่านการออกแบบแนวคิดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขา นำเสนอในรูปแบบดิจิทัลแค็ตตาล็อกพร้อมทั้งเรื่องราวในการสร้างสรรค์ชวนประทับใจ เพิ่มคุณค่าและมูลค่าให้แก่ 250 ผลิตภัณฑ์ โดยหวังว่า โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องแต่งกายให้เป็น Premium OTOP นี้ จะช่วยให้ผู้ประกอบการทั้งหมดมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2564)

สรุป จากการศึกษาเทรนสิ่งทอและงานสิ่งทอตัวอย่าง ทำให้พบว่า เทคนิคในการผลิตสิ่งทอจากท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค รายละเอียด วิธีการทอ หรือเทคนิคที่ใช้ ทางกลุ่มชุมชนที่ผลิตสิ่งทอนั้น มีความชำนาญในการทอเป็นอย่างยิ่ง อันเกิดจากความเคยชินที่วัฒนธรรมการทอผ้าเข้าไปมีส่วนร่วมในชีวิตประจำวันของผู้คนจนเป็นจุดเด่น และเกิดการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเมื่อมีแรงสนับสนุนจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เข้ามาช่วยในการพัฒนา ให้ความรู้ ทั้งในเรื่องของการออกแบบสิ่งทอ ลวดลาย หรือแผนการพัฒนาสิ่งทอให้กลายเป็นสินค้าที่เกิดการเพิ่มมูลค่าจากสินค้าท้องถิ่นเดิม เมื่อทางชุมชนท้องถิ่นได้เรียนรู้จากองค์ความรู้จากนักพัฒนา โดยใช้ภูมิปัญญาในการทอผ้าดั้งเดิม ทั้งวัสดุและเทคนิควิธี มาประยุกต์ ปรับใช้ เพิ่มเติมหรือเสริมแต่ง ให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดสากลหรือกลุ่มเป้าหมายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังเช่น Thai Textiles Trend Book, ดอนกอยโมเดล Donkoi Model, Young OTOP, Premium OTOP ที่เป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งทอตัวอย่างจากชุมชนต้นแบบ ที่สามารถศึกษาเป็นกรณีตัวอย่างแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสิ่งทอในท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องของเทคนิควิธีที่สอดคล้อง การให้สีหรือย้อมสีจากธรรมชาติ การปรับสิ่งทอในรูปแบบเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับกลุ่มตลาดในชีวิตประจำวัน การใช้เทรนของสีให้สอดคล้องกับทรัพยากรในท้องถิ่น และแผนการพัฒนาสินค้าสิ่งทอท้องถิ่นให้สามารถก้าวไกลได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะหยิบองค์ความรู้บางช่วงจากเทรนสิ่งทอและงานสิ่งทอตัวอย่างดังกล่าว มาใช้เป็นแนวคิดในการพัฒนาสิ่งทอและแนวทางในการออกแบบสิ่งทอในลำดับถัดไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย เป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ศึกษาก่อนนำมาสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน คือ วิจัยเชิงสำรวจ(Survey research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยใช้แบบสัมภาษณ์การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative data analysis) เพื่อสอบถามแนวความคิดของผู้บริโภคหรือกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อต้นแบบของงานออกแบบ สร้างต้นแบบของสิ่งทอร่วมสมัย การประเมินผลการออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่านและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจด้านสืบสานอัตลักษณ์ผ้าขึ้นเมืองน่าน การวิจัยแบ่งวิธีการศึกษาเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินงานออกแบบ

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

ซึ่งขั้นตอนก่อนวิธีการดำเนินการวิจัยนั้น มีจุดเริ่มต้นมาจากความสนใจ สละสล และศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับผ้าขึ้นในดินแดนแดนล้านนาของตัวผู้วิจัย จึงใช้ความชื่นชอบและสนใจนี้เป็นที่ตั้งในการวางกรอบในวิธีศึกษาในงานวิจัยในครั้งนี้ โดยก่อนจะเริ่มการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ทดลองเชิงเทคนิคในการประยุกต์การทอและย้อมในการใช้เป็นแนวความคิดตั้งต้น โดยงานวิจัยนี้เป็นการหาแนวทางให้กับผ้าขึ้นของท้องถิ่นที่มีเทคนิควิธีในการทออันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว การย้อมสีจากวัสดุธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง การปรับใช้วิธีการทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันของกลุ่มเป้าหมายในสังคมด้วยแนวทางใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมนั้น จะเป็นการศึกษาเรื่องราวของพื้นผ้าในคุ้มเจ้านายที่สนใจ มาถ่ายทอดให้เกิดการรับรู้ผ่านการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในรูปแบบของลวดลายสิ่งทอที่

สะท้อนเรื่องราวจากพื้นที่ เพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยให้กับกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดสิ่งทอในปัจจุบัน กระตุ้นการผลิตสิ่งทอและเพิ่มเติมแนวความคิด ให้กับชุมชน ให้สามารถพัฒนางานสิ่งทอ ให้มีความหลากหลายทั้งงานในรูปแบบผ้าชิ้นดั้งเดิม และ รูปแบบงานสิ่งทอที่ถูกปรับใช้ให้เกิดความร่วมสมัย เพื่อเป็นทางเลือกให้กับกลุ่มคนที่สนใจ

ภาพที่ 46 การทดลองเชิงเทคนิคก่อนเริ่มการวิจัย ในการประยุกต์การทอและย้อม โดยดึงอารมณ์และโครงสร้างในการทอตีนจกมาปรับใช้ เพื่อหาแนวทางก่อนเริ่มการศึกษา (แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภูมิปัญญาผ้าชิ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) และคุ้มเจ้าอื่น ๆ ที่สำคัญในพื้นที่ เมืองเก่า น่านที่อยู่ร่วมช่วงเวลาเดียวกัน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกันทางด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมา และข้อมูลเกี่ยวกับผ้าชิ้นมัดก่าน ผ้าชิ้นเมืองน่านอื่น ๆ และภูมิปัญญางานหัตถกรรมผ้าท้องถิ่น ทั้งใน

งานวิจัยเอกสารประกอบ หนังสือหรือตำราวิชาการเอกสารสัมมนาวิชาการเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อใช้สรุปเป็นแบบสัมภาษณ์ในประเด็นที่สนใจ

1.1 ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน)

จากการสรุปในส่วนของที่ 1 ประวัติและความเป็นมาของคุ้มเจ้านายเมืองน่าน ของบทที่ 2 (ทบทวนวรรณกรรม) ทำให้ทราบถึงเหตุผลในการเลือก คุ้มเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) มาใช้เป็นกรณีศึกษาในด้านเรื่องราวของจังหวัดน่าน โดยจะได้ทำการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นคำถามที่น่าสนใจซึ่งได้จากการวิเคราะห์เอกสารประกอบ หนังสือหรือตำราวิชาการเอกสารสัมมนาวิชาการเอกสารอื่น ๆ

1.2 ศึกษาภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน ผ้าขึ้นมัดก่าน

จากการสรุปในส่วนของที่ 2 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นเมืองน่าน ของบทที่ 2 (ทบทวนวรรณกรรม) จะพบว่า กรรมวิธีการทอที่ผู้วิจัยสนใจในการศึกษา คือ เทคนิคการมัดก่าน ซึ่งกรรมวิธีดังกล่าว จากวิธีการทอของเมืองน่านที่ได้ศึกษานั้น เทคนิคการ เกาะล้วง ชิด จก เป็นขั้นตอนการทอที่ถูกสร้างสรรค์ขณะทอ แต่เทคนิคการมัดก่าน คือ การกำหนดลายหรือผูกมัดลาย ก่อนที่จะนำไปย้อมและเข้าสู่กรรมวิธีการทอ ซึ่งมีความแตกต่างที่กลมกลืน จึงจะหยิบนำมาใช้เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัย โดยใช้เทคนิคการขีดมาเป็นส่วนเสริมรองในขั้นตอนของการออกแบบ โดยจะได้ทำการสัมภาษณ์ในแต่ละประเด็นคำถามที่น่าสนใจจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน ซึ่งประเด็นคำถามจากการสัมภาษณ์ได้จากการวิเคราะห์เอกสารประกอบ หนังสือหรือตำราวิชาการเอกสารสัมมนาวิชาการเอกสารอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

สัมภาษณ์บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ดูแลคุ้มเจ้านาย (คุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน) เพื่อสอบถามข้อมูลวัฒนธรรมในการใช้ผ้าขึ้นของกลุ่มเจ้านายสตรี เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม และสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นผู้มีความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญ และมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผ้าขึ้นเมืองน่าน และวัฒนธรรมภูมิปัญญาในทอผ้าเมืองน่าน

2.1 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน

2.1.1 แบบสัมภาษณ์ (คุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน)

- เจ้าผู้สืบเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครน่านหรือผู้ดูแลคุ้มเจ้าราชบุตร คือ เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน

ข้อมูลเกี่ยวกับคุ้มเจ้านายเมืองน่าน แบบสัมภาษณ์ (คุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน) โดยได้ถอดคำสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อและมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และเครือญาติ
3. การใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของเจ้านายสตรีในคุ้ม
4. ข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ของเจ้านายในคุ้ม

1. ข้อมูลเกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร

- ประวัติและความเป็นมา

จากคำบอกเล่าของเจ้าสมปรารถนา ณ น่าน “คุ้ม” ในสมัยก่อนนั้นจะต้องเป็นเจ้าที่มีตำแหน่งเจ้านายผู้ปกครองเมืองนครน่านระดับสูงมี 5 ตำแหน่ง เรียกว่า “เจ้าชั้น 5 ใบ” ซึ่งเจ้าราชบุตร ก็เป็นหนึ่งในตำแหน่งเจ้าชั้น 5 ใบหรือนอกเหนือจากนี้ก็คือ ตำแหน่งเจ้านาย 13 ชั้นยศ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นตำแหน่งเจ้านายล้านนายุคเป็นประเทศราชของสยาม ซึ่งในวัยเด็กของเจ้าสมปรารถนานั้น คุ้มเจ้ายศดังกล่าว ที่ยังเหลืออยู่ในก็คือ คุ้มเจ้าราชวงศ์และคุ้มเจ้าราชบุตร

- อิทธิพลทางสถาปัตยกรรมและจุดเด่นประจำคุ้ม

อาคารคุ้มเจ้าราชบุตร เป็นเรือนไม้ 2 ชั้นยกพื้นสูง ประกอบด้วยเรือนพักอาศัยและเรือนครัว เชื่อมต่อกันด้วยชานแล่น มีบันไดทางด้านหน้าและด้านหลัง บันไดด้านหน้า มีซุ้มทางขึ้นเป็นซุ้มโค้งประดับลวดลายไม้ฉลุ พื้นที่ใช้สอยชั้นล่างประกอบด้วยพิพิธภัณฑสถานห้องเก็บของ และบริเวณจัดแสดงของใช้ในบ้านโบราณ ส่วนพื้นที่ใช้สอยชั้นบนประกอบด้วยห้องโถง ห้องนอน พิพิธภัณฑสถาน ห้องเตรียมอาหาร ห้องครัว และห้องน้ำ โดยมีระเบียงรูปตัวแอล (L) โอบล้อมห้องโถงและพิพิธภัณฑสถานทางด้านตะวันตก หลังคาหน้าจั่วหัวตัดมุงด้วยกระเบื้องว่าว ที่หน้าจั่วประดับด้วยลายไม้แกะสลักและฉลุลายเป็นรูปนาค 2 ตัว หันหน้าเข้าหากัน ตรงกลางเป็นลายดอกกลม ผงึนภายนอกอาคารเป็นไม้แผ่นตีเข้าลิ้นในแนวนอน ลูกกรงระเบียงเป็นไม้ฉลุลาย หน้าต่างอาคารชั้นล่างเป็นบานลูกฟักไม้ ส่วนหน้าต่างอาคารชั้นบนเป็นบานลูกฟักไม้มีช่องแสงกระจกเหนือหน้าต่าง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารเป็นการผสมผสานระหว่างสถาปัตยกรรมตะวันตกและเรือนพื้นถิ่น (ชนสรณ์ บุญจางค์, 2016)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และเครือญาติ

- ประวัติของเชื้อสายและวงศ์ตระกูล

จากคำบอกเล่าของเจ้าสมปรารถนา ณ น่าน การที่คุ้มและท่านได้เป็นทายาทผู้สืบเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครน่านนั้นนับได้โดยท่านมี เชื้อสายทางปู่คือ พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ และเชื้อสายตา คือ เจ้ามหาพรหมสุรธาดา ซึ่งเป็นเจ้าผู้ครองนครน่านทั้งคู่ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย พ.ศ.2475 ผู้สืบสกุลเจ้าผู้ครองนครน่านต่อจากเจ้ามหาพรหมสุรธาดา ก็คือเจ้าราชบุตรหมอกฟ้า ณ น่าน ซึ่งเป็นลูกของเจ้ามหาพรหมสุรธาดา เป็นเจ้าตาของเจ้าสมปรารถนา ส่งต่อมาให้เจ้าโคมทอง ณ น่าน ซึ่งเป็นเจ้าแม่ แล้วเจ้าโคมได้สมรสกับเจ้าประดิษฐ์ ณ น่าน ซึ่งเป็นเหลนทางเชื้อสายทางเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ จนมาถึงเจ้าสมปรารถนาในปัจจุบัน ซึ่งท่านได้ให้เหตุผลว่า หลักในการเลือกผู้สืบสกุลนั้นจะนับจากเจ้านายฝ่ายชายสมรสกับเจ้านายฝ่ายหญิงโดยทั่วไปจะนับทางเจ้านายฝ่ายชายเป็นหลัก ซึ่งจะมีความสำคัญกว่าเจ้านายฝ่ายหญิงที่สมรสคนธรรมดา

- ลำดับศักดิ์ของเจ้านายในคุ้ม

จากคำบอกเล่าของเจ้าสมปรารถนา ณ น่าน ได้เล่าว่าถ้าทำการนับจากเจ้าราชบุตรหมอกฟ้า ณ น่าน ซึ่งเป็นราชโอรสองค์ที่ 8 ในเจ้ามหาพรหมสุรธาดา ซึ่งเจ้าราชบุตรเองท่านได้ทำการสมรสกับเจ้าบุญโสม ณ น่าน ซึ่งเป็นชายาเพียงองค์เดียว มีโอรสธิดารวม 7 ท่าน เป็นชาย 2 หญิง 5 อาทิ เจ้าบัวมัน ณ น่าน และ เจ้าโคมทอง ณ น่าน ภรรยาเจ้าประดิษฐ์ ณ น่าน อดีตผู้แทนราษฎรจังหวัดน่าน และนายกเทศมนตรีเมืองน่าน และนัดดา คือ เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน ผู้ดูแลคุ้มเจ้าราชบุตร ซึ่งทำให้คุ้มนี้อยู่กันแบบครอบครัวแบบพ่อแม่ลูกอย่างค่านิยมตะวันตก มีศักดิ์และสิทธิ์เท่าเทียมกันทุกคน จะต่างกันแค่ตอนสมรสออกไปเท่านั้นเอง

3. การใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของเจ้านายสตรีในคุ้ม

- ผ้าซิ่นในกลุ่มเจ้านายฝ่ายสตรีและผ้าที่ใช้ในวิถีประจำวัน

จากการสอบถามโดยตรง ผ้าโบราณส่วนมากในคุ้มเจ้าราชบุตร ที่เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน เก็บสะสมส่วนมากจะเป็นผ้าซิ่นที่พบได้โดยทั่วไปในเมืองน่าน เช่น ซิ่นมาน ซิ่นป่อง ซิ่นคำเคิบ ซิ่นลายน้ำไหล ซิ่นก่าน เป็นต้น ซึ่งได้จำแนกใน ส่วนที่ 2 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าซิ่นเมืองน่านของบทที่ 2 ซึ่งจะคล้ายกับการสวมใส่โดยทั่วไปของสามัญชนในอดีต ทั้งโครงสร้างและลวดลาย จะแตกต่างกันแค่วัสดุหรือความพิเศษที่ใช้ในการทอและเทคนิคลวดลายที่มีความละเอียดขึ้น ยกเว้นแค่

ชิ้นค่าเคิบที่จะนิยมในหมู่เจ้านายและชนชั้นสูงในอดีตมักจะสวมใส่ออกงานสำคัญๆ ส่วนผ้าที่ใช้ในชีวิตประจำวันนั้น ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้สวมใส่ ซึ่งในวันปกติอาจสวมใส่ผ้าชิ้นที่ทอด้วยฝ้ายหรือผ้าแกมไหมทั้งผืน พอมีงานสำคัญก็ใช้ผ้าชิ้นที่มีการแทรกดิ้นโลหะเพื่อให้เกิดการเล่นแสงที่เงางามและมีรสนิยมตามยุคสมัย

- สัญลักษณ์ที่บ่งบอกลำดับศักดิ์ของเจ้านาย

ผ้าชิ้นโบราณส่วนมากที่เห็นจากจากคลังสะสมของเจ้าสมปรารถนา ณ น่าน สิ่งที่บ่งบอกความเป็นเจ้านายนั้นก็คือ การใช้วัสดุมีค่า ดิ้นเงินดิ้นทอง ดิ้นโลหะอินเดียที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศ ซึ่งผู้มีฐานะในอดีตจะนิยมสั่งจากห้างร้านที่รับเข้ามาขาย เพื่อนำวัสดุเหล่านั้นมาใช้ในการทอเพื่อให้เกิดความงดงามให้กับผ้าชิ้น และใช้เทคนิคการทอที่มีความละเอียดกว่าชิ้นทั่วไปของคนธรรมดา เช่น ชิ้นค่าเคิบที่ใช้เทคนิคขิดทั้งผืนด้วยดิ้นโลหะต่อดิ้นจกดิ้นโลหะ หรือชิ้นชนิดอื่นก็จะมีการพุ่งดิ้นโลหะมีค่าแซมเป็นระยะๆ หรือไม่ก็ใช้เส้นใยไหมเข้ามาประกอบการทอเพื่อให้เกิดความเงางาม ซึ่งค่านิยมเหล่านี้ก็จะมีคล้ายกับค่านิยมในหัวเมืองต่าง ๆ ของล้านนาด้วยเช่นกัน

4. ข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ของเจ้านายในคุ้ม

- เครื่องใช้ประจำตัวของเจ้านาย

จากการสำรวจและสอบถามในคุ้มเจ้าราชบุตร เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งส่วนหนึ่งเป็นสินค้านำเข้าจากตะวันตก เช่น งานพวกเครื่องแก้ว เครื่องกระเบื้อง อีกประเภท คือ ของใช้พื้นเมืองที่ใช้ในชีวิตประจำวันในอดีต เช่น เขียนหมาก (พานหมาก) สลุง (ขัน) ที่ตีขึ้นลายจากเงิน มีลวดลายค่านิยมอย่างชาวพื้นเมือง และที่สำคัญที่สุดคือของพระราชทานให้ตามตำแหน่งพระยศจากพระมหากษัตริย์ของสยาม อันมีพวกเครื่องประกอบพระยศ เสื้อครุย ปักดิ้น ลวดลายประณีตอย่างศิลปะไทย และมีของพระราชทานจากรัชกาลที่ 6 มอบให้แก่เจ้าราชบุตร ผู้เป็นเจ้าของคุ้มเนื่องในพระกรุณาโปรดเกล้าให้เป็นสหชาติ เมื่อ พ.ศ. 2459 เป็นหีบบุหรีเงิน 1 หีบ ถาดบุหรี 1 ถาด และกลักใส่ไม้ขีดไฟ 1 อัน สลักด้วยลายมังกรหรืองูใหญ่ซึ่งเป็นป็นกษัตริษะโรง เป็นนักษัตริษะโรงปีเกิดประจำรัชกาลที่ 6 ซึ่งเจ้าราชบุตรหมอกฟ้าก็ทรงเกิดป็นกษัตริษะเดียวกันกับรัชกาลที่ 6 และมีภาพประวัตินาศตรต้นฉบับในอดีตที่ถูกฉายอยู่ส่วนหนึ่ง เป็นต้น

จากคำถามในแต่ละประเด็นของการสัมภาษณ์ เจ้าสมปรารถนา ณาน ทำให้ทราบว่า จุดเด่นในแต่ละองค์ประกอบของคุ้มเจ้าราชบุตร มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่บอกเล่าเรื่องราวของเมือง นานได้เป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์และถอดอัตลักษณ์ในแต่ละรายละเอียดของคุ้ม ในลำดับต่อไปในบทที่ 4 (ผลการวิเคราะห์ข้อมูล)

2.2 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองนาน

2.2.1 ตัวแทนจากกลุ่มชุมชนทอผ้า

- โรงทอผ้าบ้านชาวหลวง ต.บ่อสวก อ.เมืองนาน จ.น่าน คือ คุณกรกฎ แสงใจ

ศิลปิน OTOP ปี 2561 ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย และเด็กและเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ ปี 2561 สาขาศิลปวัฒนธรรม จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างเจ้าของธุรกิจผ้าพื้นเมืองนาน

- ร้านฝ้ายเงิน ต.กองควาย อ.เมืองนาน จ.น่าน คือ คุณ เทิดศักดิ์ อินแสง

เจ้าของร้านและนักสะสมผ้าโบราณของเมืองนาน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัฒนธรรมสิ่งทอเมืองนาน

ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองนาน โดยได้ สรุปรายคำตอบจากปราชญ์ทั้งสองท่านร่วมกันเป็นความเรียง โดยได้ถอดคำสำคัญของแต่ละประเด็นการ สัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้แบ่งออกเป็น 6 หัวข้อและมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าขึ้นมัดก่าน
2. เส้นใยที่ใช้ในการทอและการย้อม
3. เทคนิคและวิธีการในการทอ
4. ความสัมพันธ์ของขึ้นมัดก่านกับคนเมืองนาน
5. ความสัมพันธ์ของขึ้นมัดก่านกับเจ้านายเมืองนาน
6. ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดก่านร่วมสมัยและผ้าพื้นเมืองอื่นๆ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าชิ้นมัดก่าน

- ลวดลายมัดก่านเกิดขึ้นจากการออกแบบก่อนทอการสร้างลวดลายกระทำในขณะที่ยังเป็นเส้นด้ายอยู่ ด้วยการมัดลำด้ายเส้นพุ่งตามตำแหน่งที่ออกแบบไว้ ซึ่งการมัดด้ายเส้นพุ่งหรือเส้นที่อยู่ตามแนวขวางของผืนผ้าจะได้ลวดลายตามแนวขวางเต็มความกว้างของผ้า

- ชาวไทลื้อในเขตพื้นที่ อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา และ อำเภอเชียงกลาง นิยมทอขึ้นด้วยเทคนิคการมัดหมี่เส้นพุ่ง เรียก “มัดก่าน” หรือ “คาดก่าน” ตกแต่งในโครงสร้างของชิ้นมันและชิ้นป่อง เรียกว่า ชิ้นมันก่าน และชิ้นป่องก่าน มีทั้งที่ทอด้วยฝ้ายล้วน ไหมล้วน และไหมปนฝ้าย

- มัดก่านในกลุ่มไทยวนจะใช้เป็นเทคนิคเสริมในการตกแต่งโครงสร้างของผ้าชิ้นมันหรือป่องมักเป็นลายเล็กๆ ชิ้นในระหว่างเส้นพุ่ง ส่วนของไทลื้อจะใช้เป็นตกแต่งมีขนาดใหญ่ขึ้นมา สามารถแบ่งได้ตามช่วงเวลาการค้นพบ คือ ยุคต้นและยุคปลาย สมัยเชียงแสนคลาสสิก ซึ่งอำเภอเวียงสา นาน้อย นานะหมื่น ในเมือง จะใช้ลายก่านลายเล็กกว่าประมาณนี้ไว้ก้อย แต่ถ้าเป็นอำเภอท่าวังผา ปัว ก็จะมีการพัฒนาอย่างวิจิตรในยุคปลาย พบหลักฐานทางจิตรกรรมวัดหนองบัว ในการใช้ผ้ามัดก่าน

- ผ้าชิ้นมัดก่าน ส่วนมากเกิน 80%-90% จะอยู่โครงสร้างของชิ้นป่อง มักพบน้อยมากในโครงสร้างของชิ้นมัน ไม่ว่าจะป็นทั้งลายก่านเล็กหรือใหญ่

- ชิ้นมัดก่านในยุคเชียงแสนคลาสสิกจากหลักฐานที่พบ มักจะพบเป็น ลายก่านข้อ ลายโคม ลายหงส์คาบโคม ลายงูห้อยส้าว

2. เส้นใยที่ใช้ในการทอและการย้อม

- จากผ้าส่วนมากที่พบ ชิ้นมัดก่านส่วนใหญ่ล้วนทอด้วยฝ้ายปั่นมือ จะมีน้อยมากที่พบเป็นไหมแกมฝ้ายส่วนมากผู้ทอจะทอชิ้นฝ้ายแกมไหมไว้ใช้ในโอกาสสำคัญ ในปัจจุบัน ช่างทอส่วนใหญ่จะใช้ฝ้ายสำเร็จจากโรงงาน เพราะประหยัดต้นทุนในการทอผ้า แต่ก็ยังมีการปั่นฝ้ายเองในบางครั้งแต่ไม่สามารถทำได้บ่อยเพราะต้องใช้เวลาในการเตรียมวัสดุนาน แต่ก็มีกลุ่มลูกค้าที่มีรสนิยมชอบฝ้ายปั่นมือ เพราะเป็นเสน่ห์อีกรูปแบบในการนุ่งผ้า พื้นผิวของฝ้ายปั่นมือที่ออกมามีลักษณะไม่สม่ำเสมอกันจะไม่เรียบเท่ากันเหมือนฝ้ายที่ได้มาจากโรงงาน

- ในการย้อมสีของมัดก่านที่มีความแตกต่างจากมัดหมี่ภาคอีสานคือ เมืองน่านจะใช้เป็น 2 สี คือ สีขาวจากลายที่มัดและสีพื้นจากลายที่ย้อม จะแตกต่างจากภาคอีสานที่มีการโอบสี แต้มสี หยอดสี ลงในลายสีขาวอีกขั้นตอนหนึ่งซึ่งจะมีวิธีที่ยากขึ้นไปอีกระดับ การมัดก่านแต่เดิมวัสดุธรรมชาติมามัด

ก่อนนำไปย้อมให้เกิดเป็นลวดลาย ได้แก่ เครื่องี่ด(พืชชนิดหนึ่ง) เชือกกล้วย ในอดีตมัดลายการด้วย
 ควบเส้นฝ้าย 4 จึงทำให้ได้ลายที่คมและชัด ปัจจุบันมัดลายด้วยการควบเส้นฝ้าย 8 เป็นต้นไป ทำให้
 ลายไม่ค่อยคมชัด ปัจจุบันนิยมใช้เชือกฟางพลาสติก เนื่องจากหาง่ายและมีความสะดวก

- สีที่ใช้ในการย้อมในอดีตสมัยยุคเชียงแสน จะนิยมสี แดง เขียว ดำ มาในยุคหลังเกิดการค้า
 ขยายแลกเปลี่ยนเกลือ ทำให้เกิดสีย้อมผ้าสำเร็จ สีกลัก ที่มาจากพ่อค้าจีนอินเดีย ที่สะดวกในการย้อม
 ทำให้เจดสีของผ้าที่ออกมา มีลักษณะออกสีม่วงแดงต่างๆ และได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน

3. เทคนิคและวิธีการในการทอ

- ในกลุ่มไทยวนจะใช้เทคนิคการมัดก้านเสริมในโครงสร้างผ้าชิ้นเป็นเหมือนตัวตักแต่งเป็นลาย
 เล็กๆ ผสมกับลายขีดหรือใช้การจกใส่สีไปในช่อง เช่น ก้านหย่อม ก้านป้อง หรือใช้การปั่นโกแทรก แต่
 ในเขตอำเภอท้อลี่ ท่าวังผา ปัว ลายก้านจะมีความใหญ่ตามช่างทอรังสรรค์

4. ความสัมพันธ์ของชิ้นมัดก้านกับคนเมืองน่าน

- ไม่ว่าจะเป็กลุ่มท้อลี่ หรือไทยวน เทคนิคมัดก้านเข้าไปเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของผ้าชิ้น
 จะแตกต่างกันแค่ความชำนาญในการใช้ลายในแต่ละกลุ่ม ถือเป็นผ้าชิ้นที่นิยมสวมใส่ทั้งใน
 ชีวิตประจำวัน และออกงานสำคัญ ซึ่งในปัจจุบันการนำเส้นใยชนิดอื่นอย่างเช่นไหม หรือฝ้ายแกมไหม
 มาปรับใช้เพื่อให้เกิดความสวยงาม และสะดวกสบายในการใช้

- ความเชื่อในการสวมใส่ในด้านของการนุ่งตะเข็บไว้กึ่งกลางเพื่อป้องกันคุณไสย เนื่องจาก
 ผ้าชิ้นน่านส่วนมากเป็นชิ้น 2 ตะเข็บ หรือชิ้น 2 ดูก

- การทอผ้าชิ้นมัดก้านในปัจจุบัน การสืบทอดภูมิปัญญาในกลุ่มทอผ้าในพื้นที่ต่างๆ นับได้ว่า
 ยังรักษาองค์ความรู้ไว้อย่างครบถ้วน ช่างแต่ละพื้นที่มีความชำนาญในการถ่ายทอดลวดลายอัตลักษณ์
 แบบดั้งเดิมได้อย่างชัดเจน ซึ่งเกิดจากความชำนาญในการทอการมัดลาย เป็นประจำจนเกิดความเคย
 ชิน การผูกลายหรือเปลี่ยนวัสดุในบางพื้นที่อาจทำให้ความเข้าใจผิดหรือไม่ถูกต้องตามจารีต อาจเกิด
 ความไม่เข้าใจในบางกลุ่มทอ

- การถ่ายทอดภูมิปัญญาส่วนมากได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มหน่วยงานทั้งภาครัฐและ
 เอกชนในการนำคนเข้ามาศึกษา ให้ความรู้ ดูงานและทดลอง ส่วนน้อยที่จะเข้ามาศึกษาแบบส่วนตัว
 จะเข้ามาเป็นกลุ่มกันมากกว่า ความรู้และเทคนิคที่ได้ ขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้เข้ามาศึกษา

5. ความสัมพันธ์ของชั้นมัดก่านกับเจ้านายเมืองน่าน

- จากหลักฐานการให้ข้อมูลของ คุณเทิดศักดิ์ อินแสง ได้ให้ข้อมูลว่า การนุ่งผ้าซิ่นของเจ้านายเมืองน่านถ้าเป็นชั้นธรรมดา เช่น ซิ่นม่าน ซิ่นป่อง หรือชั้นมัดก่าน จะใส่โครงสร้างเหมือนคนธรรมดาทั่วไปอาจจะแซมดินโลหะ แต่ตามหลักฐานของชาวบ้านทั่วไปก็พบการแซมดินในซิ่นของชาวบ้านเหมือนกันแต่พบเป็นส่วนน้อย ถ้าไม่ใช่ดินโลหะก็จะเป็นคำเคิบ คือ เส้นด้ายที่พันด้วยกระดาษคล้าย พรอยสีสันเงางาม ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นเจ้านายหรือคนธรรมดา เทคนิคการมัดก่านก็ยังคงเป็นที่นิยมในโครงสร้างผ้าซิ่นเช่นกัน

6. ผลกระทบผ้ามัดก่านร่วมสมัยและผ้าพื้นเมืองอื่นๆ

การให้ข้อมูลของ คุณเทิดศักดิ์ อินแสง และ คุณกรกฎ แแบ่งใจ ได้ให้ความเห็นในหัวข้อดังกล่าวที่มีใจความบางช่วงว่า

- การพัฒนาและต่อของผ้าซิ่นมัดก่านหรือผ้าซิ่นอื่นๆ มักถูกจำกัดอยู่ในหมุ่นักออกแบบและกลุ่มคนบางกลุ่มเท่านั้น ลูกค้าน้อยมากที่สนใจหรือมีความชื่นชอบในผ้าซิ่นมักชอบผ้าซิ่นแบบดั้งเดิม เพราะ ไซร์รายละเอียดของการทอได้ชัดเจน แต่ถ้ามีผลิตภัณฑ์ทำออกมาได้ตอบโจทย์ในการใช้งานกลุ่มลูกค้าก็จะเป็นตัวกระจายข่าวได้อย่างดี

- กลุ่มทอเองก็มีออเดอร์ทอผ้าแบบพื้นเมืองอยู่ตลอดหรือยังพัฒนาในแบบเดิม เลยไม่ค่อยมีโอกาสพัฒนางานสิ่งทอใหม่ๆ อีกทั้งข้อจำกัดของบางกลุ่มทอในเรื่องของจารีตอย่างเก่าและการเปิดรับคำแนะนำจากนักพัฒนา ทำให้พบเห็นงานพัฒนาสิ่งทอร่วมสมัยได้น้อยในผ้าน่าน

จากคำถามในแต่ละประเด็นของการสัมภาษณ์ ประชาชนผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าซิ่นเมืองน่าน ทำให้ทราบว่า เทคนิคในการสร้างสรรค์ผ้ามัดก่านนั้นมีหลากหลายวิธี และหลายโครงสร้างในการเลือกใช้ อีกทั้งความสอดคล้องของผ้าซิ่นมัดก่านกับผ้าซิ่นของเจ้านายก็ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกัน โดยในปัจจุบันกลุ่มช่างทอกลายเป็นผู้สร้างสรรค์หลักให้กับผ้าซิ่นผ้าพื้นเมือง ที่เป็นตัวแทนของเรื่องราวและชาติพันธุ์ของกลุ่มคนในพื้นที่ ถ้ายทอดแก่ผู้คนในสังคม โดยผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์และปรับใช้เทคนิคมัดก่านและเทคนิคการทอของเมืองน่านดังกล่าว ในลำดับต่อไปในบทที่ 4 (ผลการวิเคราะห์ข้อมูล)

2.3 รวบรวมการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

รวบรวมการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่ได้จากการสำรวจพื้นที่ของคุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน และลักษณะของผ้าขึ้นน่าน จากภาพถ่ายและการสัมภาษณ์เพื่อใช้เพื่อใช้ในการ วิเคราะห์งาน ให้ข้อมูลของคุ้มเจ้านายที่ได้จากการสำรวจที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องราววัฒนธรรมบน ผืนผ้าน่าน ใช้การเลือกแบบเจาะจง คือ นำข้อมูลจากการวิเคราะห์ที่ได้จากเกร็ดการใช้ผ้าในกลุ่ม เจ้านายสตรีในคุ้มเจ้าราชบุตร มาใช้ในกลุ่มผ้าที่มีเอกลักษณ์ทางเทคนิคการทอที่สนใจ ซึ่งก็คือ ผ้าขึ้น มัดก่าน เพื่อใช้ในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการออกแบบลวดลายบนสิ่งทอร่วมสมัย

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

การศึกษาในขั้นตอนนี้ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการสรุปผลของการสัมภาษณ์ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องเกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน ซึ่งก็คือแบบสัมภาษณ์จากคุ้มเจ้าราชบุตร และแบบสัมภาษณ์จากปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน มาใช้ในการพัฒนา และวางกรอบแนวความคิดที่จะนำไปใช้ในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

3.1 แนวคิดในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ในการศึกษาในบทที่ 2 (ทบทวนวรรณกรรม) ส่วนที่ 3 การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จึงใช้หัวข้อ 3.3 ต้นทุนทางวัฒนธรรม มาใช้เป็นแนวทางหลักในการถอดอัตลักษณ์ โดยมีหัวข้อหลักที่ สำคัญและสอดคล้องกับหัวข้อในการศึกษา ดังนี้

3.1.1 ทุนประวัติศาสตร์

หมายถึง การเรียนรู้ความเป็นมาของมรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีความเชื่อมโยงอยู่ ในวิถีชีวิต และประเพณีของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งเปรียบกับ ภูมิปัญญาผ้าขึ้นมัดก่าน ที่มีความ เกี่ยวข้องกับวิถีในการสวมใส่เครื่องนุ่งห่มของชาติพันธุ์ของกลุ่มคนในพื้นที่

3.1.2 ทุนทางประดิษฐ์กรรม

หมายถึง สถานที่ สิ่งก่อสร้างที่เกิดขึ้นอยู่ในชุมชน รวมไปถึงสิ่งประดิษฐ์ ชิ้นงานต่าง ๆ ที่เกิด จากชุมชน นับเป็นทุนทางกายภาพ ซึ่งเปรียบกับ เรื่องราวเกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร ซึ่งเป็นสถานที่ที่มี ความเชื่อมโยงกับช่วงเวลา ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวความเป็นมาของเจ้านายเมืองน่านและ สถานสภาพของผู้คนสังคมในอดีตที่ส่งผลมาถึงปัจจุบัน

3.1.3 ทุนบุคคล

หรือเรียกอีกอย่างว่า ทุนมนุษย์ หมายถึง บุคคลผู้ที่มีความสำคัญในชุมชน ทรงความรู้ มีความสามารถตลอดจนทักษะหรือความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้สั่งสมอยู่ด้วย ซึ่งเปรียบกับ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านชาวหลวง กลุ่มของช่างทอที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาในการทอผ้า ซึ่งบ่งบอกความเป็นสิ่งทอของเมืองน่านได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น เมื่อทุนทางวัฒนธรรมทั้ง 3 รวมเข้าด้วยกันย่อมเกิดเป็น สินค้าทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากร ซึ่งแผนในการพัฒนาดังกล่าว จะเข้าไปมีส่วนในการช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนในส่วนเพิ่มเติมในลำดับถัดไป และหัวข้อรองจากบทที่ 2 (ทบทวนวรรณกรรม) ส่วนที่ 3 การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มาใช้เป็นหลักในการออกแบบลวดลายในการถอดอัตลักษณ์ โดยใช้หัวข้อดังนี้

3.1.4 กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา

ที่จะนำการถอดรูปร่าง รูปทรง จากต้นทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าว และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา ให้ออกมาเป็นลักษณะโครงร่างของลวดลายบนผืนผ้า ที่ยังคงตระหนักในเรื่องราว คุณค่า และ ความหมาย ที่แฝงอยู่ในต้นทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา แนวคิด จากลวดลายที่จะนำไปสู่กระบวนการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยในลำดับถัดไป

3.2 แนวคิดในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

การออกแบบสิ่งทอ ที่มาจากองค์ความรู้จากบทที่ 2 (ทบทวนวรรณกรรม) ส่วนที่ 4 การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย จะเป็นการใช้หลักการจากหัวข้อต่าง ๆ มาปรับใช้ประกอบรวมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบสิ่งทอ โดยมีหัวข้อที่นำมาใช้ ดังนี้

3.2.1 การออกแบบสิ่งทอ

ที่จักใช้หลักการอันประกอบไปด้วย 1.องค์ประกอบทางศิลปะที่ใช้ในการออกแบบและตัดเย็บ 2.การออกแบบเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้า 3.การออกแบบเครื่องแต่งกาย ที่จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของเสื้อผ้าจากการออกแบบสิ่งทอ ให้เหมาะสมกับกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยได้นำรายละเอียดดังกล่าวไปใช้เป็นคำถามในแบบสอบถามแนวคิดจากกลุ่มประชากร

3.2.2 แนวทางการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพื่อเพิ่มมูลค่า

โดยได้นำหลักการต่าง ๆ มาปรับใช้ คือ การพัฒนาสินค้าสิ่งทอโดยพิจารณาจากรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย, การปรับเปลี่ยนวัตถุดิบและลวดลายในรูปแบบดั้งเดิมไปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทันสมัย, การใช้แนวคิดและออกแบบลายร่วมสมัย และการกำหนดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าและตลาด

3.2.3 การประยุกต์ใช้แนวโน้มสีและแฟชั่นสำหรับท้องถิ่นและชุมชน

การนำ Cultural Style วิถีของคนรักวัฒนธรรม หรือวิถีชุมชนมาสะท้อนไลฟ์สไตล์ในอนาคตของคน จุดเด่นที่จะถอดรูปแบบสี เทคนิค วัสดุ มาสู่การกำหนดหรือการประยุกต์ แนวโน้มใช้สำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ ในลักษณะเชิงวัฒนธรรม

3.2.4 เทรนสิ่งทอและงานสิ่งทอตัวอย่าง

โดยใช้ลักษณะที่ถูกกำหนดจากหน่วยงานในเรื่องของ 1.เทรนด์โทนสี 2.รูปแบบของเสื้อผ้าในลักษณะต่าง ๆ 3.เทคนิคแนะนำจากวิธีการย้อมและทอ 4.วิธีการพัฒนาสิ่งทอจากชุมชน เลือกมาปรับใช้ให้เหมาะกับต้นแบบของงานออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

จากขั้นตอนที่ 3 ศึกษาการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ในหัวข้อ 3.1 แนวคิดในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และ 3.2 แนวคิดในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ได้ทำการสรุปแนวทางและวิเคราะห์ให้เกิดการรับรู้ให้สามารถเข้าใจได้โดยง่ายไว้ในบทที่ 4 (ผลการวิเคราะห์ข้อมูล)

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3.1 ประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มชมรมหรือกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิก งานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าจีนหรือผ้าพื้นเมือง

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มจาก Facebook ชื่อว่า ทุ่งหม่องไทยใส่ใจวัฒนธรรม ซึ่งเป็นชมรมที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบสานและธำรงรักษาไว้ซึ่งศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ และอัตลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นไทย อันยึดถือตามกรอบของสังคมและกฎระเบียบต่างๆ อันมีการผ่อน

ปรนได้ตามยุคสมัยและผู้ที่มีความสนใจร่วมกันใน Facebook ของผู้วิจัย จำนวน 50 คน จากการยินยอมกรอกในแบบสอบถามผ่านช่องทาง google form

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

3.4.1 แบบสอบถามที่ใช้สอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง ที่ใช้เป็นแนวทางร่วมในการวิเคราะห์หาลักษณะโดยต้นแบบโดยการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามที่สรุปมาจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 2 และ 3 มาใช้เป็นแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบถึงเกี่ยวภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน เพื่อประเมินแนวโน้มของแนวทางในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยที่ผ่านการถอดอัตลักษณ์และออกแบบเพื่อใช้เป็นกรณีศึกษา รวมทั้งการสังเกตพฤติกรรมไลฟ์สไตล์การใช้สิ่งทอของกลุ่มเป้าหมาย

3.4.2 แบบสอบถามและสัมภาษณ์จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาที่เกี่ยวข้อง ที่ใช้ในการประเมินสิ่งทอ

3.5 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มีขั้นตอนในการสร้าง ดังนี้

3.5.1 ศึกษาข้อมูลจากแนวคิด หนังสือ เอกสาร บทความ ทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งข้อมูลทางด้านปฐมภูมิและทุติยภูมิจากหัวข้อทั้ง 4 ข้อ ในบทที่ 2 (ทบทวนวรรณกรรม)

3.5.2 นำแบบสอบถามที่ได้จากการสรุปประเด็นในบทที่ 2 ที่ได้สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมและให้ข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปประเมินผลงาน

3.5.3 ปรับปรุง แก้ไขจากคำแนะนำให้เกิดความสมบูรณ์กับแบบสอบถาม เพื่อนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ไปเก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 1. เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในกรอบของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2. พื้นที่จังหวัดน่าน เขตอำเภอเมืองน่าน ในกรอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับภูมิปัญญาผ้าซิ่นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

3.7.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบสิ่งทอของกลุ่มตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงคำตอบที่ตอบซ้ำกันมากที่สุด โดยจัดลำดับความถี่ด้วยการให้คะแนนลำดับที่ 1-5 ส่วนนี้ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำผลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ ผลของการวิเคราะห์จะเลือกใช้เครื่องมือสถิติในรูปแบบของอัตราส่วนร้อยละ

$$\text{อัตราส่วนร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนที่ตอบ} \times 100}{\text{จำนวนที่ตอบทั้งหมด}}$$

3.7.3 ข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ผลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาแนวทางนำไปสู่การออกแบบสิ่งทอที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินงานออกแบบ

4.1 ออกแบบลดทอนต้นแบบของสิ่งทอร่วมสมัย

โดยลดทอนใช้ข้อมูลในการพัฒนาอัตลักษณ์ภูมิปัญญาผ้าชั้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

4.2 ประเมินต้นแบบสิ่งทอโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยแบบประเมินต้นแบบสิ่งทอนี้ จะใช้ทั้งก่อนและหลังการสร้างต้นแบบตัวอย่าง

- แบบสอบถามเส้นใย เพื่อคัดเลือกในกระบวนการทอ โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเส้นใย เพื่อประเมินแล้วนำมาใช้ในการออกแบบสิ่งทอ (ก่อนการสร้างต้นแบบสิ่งทอ)

- แบบประเมินผลงานการออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าของจังหวัดน่าน (หลังการสร้างต้นแบบสิ่งทอ)

4.3 แบบประเมินจากกลุ่มประชากร

ที่ใช้ในการประเมินสิ่งทอต้นแบบ โดยคัดเลือกตัวแทนมาจากกลุ่มประชากรที่ทำแบบสอบถามในแต่ละช่วงอายุ (หลังการสร้างต้นแบบสิ่งทอ)

4.4 สร้างต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย

สร้างต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยจากการวิเคราะห์ผลสรุปการพัฒนาอัตลักษณ์ภูมิปัญญาผ้าชั้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบ

5.1.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินวิเคราะห์โดยกำหนดเกณฑ์คะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ความหมาย	คะแนน
ระดับเห็นด้วยมากที่สุด	5
ระดับเห็นด้วยมาก	4
ระดับเห็นด้วยปานกลาง	3
ระดับเห็นด้วยน้อย	2
ระดับเห็นด้วยน้อยที่สุด	1

5.1.2 นำเสนอผล โดยข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์
เนื้อหาและนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

5.1.3 สรุปความพึงพอใจจากกลุ่มประชากรตัวอย่างและประเมินต้นแบบสิ่งทอโดย
ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หลังจากงานสร้างสิ่งทอต้นแบบสำเร็จ

5.1.4 อภิปรายผลการศึกษา

5.1.5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทั้งพุทธิภูมิและปฐมภูมิ ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางภูมิปัญญาการทอผ้าของจังหวัดน่าน เรื่องราวของคัมเจ้านาย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ สร้างแบบสอบถามให้กับกลุ่มเป้าหมายที่มีความชื่นชอบในผ้าพื้นเมือง จากนั้นนำผลการสอบถามมาทำการสรุปผลหาแนวทางในการออกแบบ และหลังจากทำการออกแบบ นำผลงานที่ได้ไปประเมินกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาข้อสรุปผลงานการออกแบบ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบของผู้วิจัย

ส่วนที่ 3 การประเมินผล

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 สรุปผลจากการสัมภาษณ์และกรอบแนวคิดการพัฒนาสิ่งทอ

ผลการสรุปผลจากแบบสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นผู้มีความชำนาญ มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผ้าพื้นเมืองน่าน วัฒนธรรมภูมิปัญญาในทอผ้าเมืองน่าน และสัมภาษณ์บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ดูแลคัมเจ้านาย (คัมเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน) เพื่อหาอัตลักษณ์จากพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับคัมเจ้านายเมืองน่าน แบบสัมภาษณ์ (คัมเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน)เจ้าของผู้สืบเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครน่านหรือผู้ดูแลคัมเจ้าราชบุตร คือ เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน จากการถอดคำสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยหัวข้อทั้ง 4 ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับคัมเจ้าราชบุตร
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และเครือญาติ
3. การใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของเจ้านายสตรีในคัม
4. ข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ของเจ้านายในคัม

1.1.2 ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน โดยได้แบ่งจาก 2 ผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

- ตัวแทนจากกลุ่มชุมชนทอผ้า

โรงทอผ้าบ้านชาวหลวง ต.บ่อสวก อ.เมืองน่าน จ.น่าน คือ คุณกรกฎ แปะใจ ศิลปิน OTOP ปี 2561 ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย และเด็กและเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ ปี 2561 สาขา ศิลปวัฒนธรรม จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- กลุ่มตัวอย่างเจ้าของธุรกิจผ้าพื้นเมืองน่าน

ร้านฝ้ายเงิน คือ คุณ เทิดศักดิ์ อินแสง เจ้าของร้าน นักสะสมผ้าโบราณของเมืองน่าน และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัฒนธรรมสิ่งทอเมืองน่าน

จากการถอดคำสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยหัวข้อทั้ง 6 ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าขึ้นมัดก่าน
2. เส้นใยที่ใช้ในการทอและการย้อม
3. เทคนิคและวิธีการในการทอ
4. ความสัมพันธ์ของขึ้นมัดก่านกับคนเมืองน่าน
5. ความสัมพันธ์ของขึ้นมัดก่านกับเจ้านายเมืองน่าน
6. ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดก่านร่วมสมัยและผ้าพื้นเมืองอื่น ๆ

สรุป การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จากแบบสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับคุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน จึงใช้แนวคิดในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มาใช้ในการออกแบบ ลวดลายอัตลักษณ์บนสิ่งทอต้นแบบ โดยดึงเอาลักษณะสำคัญจากแบบสัมภาษณ์ออกมา ดังนี้

1. โครงสร้างทางสถาปัตยกรรมของคุ้ม คือ การฉลุลายเรือนขนมปังขิง สัญลักษณ์ตกแต่งคุ้ม การวางเรียงตัวของหลังคาแป้นเกล็ด

2. เรื่องราวความสัมพันธ์ของเจ้าของคุ้ม คือ ลำดับศักดิ์ของเจ้านายในคุ้มที่ทุกคนมีศักดิ์เท่าเทียมกันมาใช้ในการวางลาย

3. สิ่งของเครื่องใช้ที่ได้รับพระราชทานจากรัชกาลที่ 6 คือ หีบบุหรี ภาตบุหรี และกลักใส่ไม้ขีดไฟ สลักลายมังกรหรืองูใหญ่ซึ่งเป็นปีนักษัตรมะโรง เป็นนักษัตรปีเกิดประจำรัชกาลที่ 6 ซึ่งเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ก็ทรงเกิดปีนักษัตรเดียวกัน มาใช้ในการถอดลักษณะรูปทรงโค้งเว้าของนักษัตรปีมะโรง

4. โครงสร้างของผ้าขึ้นมัดก่านเจ้านาย การวางลายแบบดั้งเดิมของผ้าขึ้นมัดก่าน มาใช้ในการปรับรูปทรงของลายอัตลักษณ์ให้มีลักษณะการวางลายให้สอดคล้องกับลายดั้งเดิม

ส่วนแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน จะใช้ในการกำหนดกรรมวิธีที่ใช้ในกระบวนการสร้างสิ่งทอ ในเรื่องของ เทคนิคการการทอ การย้อมสี การปรับลักษณะของโครงสร้างผ้าขึ้น ให้สามารถใช้ประโยชน์ในรูปแบบของการตัดเย็บได้สะดวกต่อการใช้งานได้มากยิ่งขึ้น และการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์สิ่งทอร่วมสมัย

ภาพที่ 47 Mood การถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคุ้มเจ้าราชบุตร
(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

สรุป นำแนวความคิดจากการทบทวนวรรณกรรม และแบบสรุปโดยอ้างอิงจากหัวข้อต่าง ๆ มาวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านรูปธรรมและนามธรรมเพื่อถอดอัตลักษณ์ภูมิปัญญาผ้าขึ้นมัดก้านในคุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน เพื่อนำไปสู่การออกแบบเชิงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในแบบสัมภาษณ์บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ดูแลคุ้ม และแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้น

เมืองน่าน มาใช้ในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ของพื้นที่จากการดึงลักษณะสำคัญที่นำมาใช้ในการออกแบบดังกล่าว โดยได้ทำการออกแบบลวดลายทั้งหมด 7 ลาย โดยได้แสดงและกล่าวถึงในส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบของผู้วิจัย

จากข้อมูลที่ได้ออกแบบและสรุปในการถอดอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมจากแบบสัมภาษณ์ จึงได้มาวิเคราะห์และสร้างกรอบแนวคิดให้กับการพัฒนา โดยจากคำนิยามของการค้นคว้าในบทที่ 2 (การทบทวนวรรณกรรม) สรุปเป็นแนวคิดในการพัฒนาได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวคิดการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมือง

แนวคิดการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมือง			
ความเป็นท้องถิ่นหรือ ความเป็นไทย Cultural & Identity	การเพิ่มมูลค่า Function & Technology	การผลิตเทคนิค / การย้อมสี Techniques	ตลาดของ กลุ่มเป้าหมาย Marketing
-องค์ประกอบ โครงสร้าง หรือ เอกลักษณ์ที่โดดเด่น ของผ้าทอ 1. โครงสร้างของชิ้นมัด ก่า (ก่าลวด) 2. การกำหนดลวดลาย ก่อนทอ	-ด้านวัสดุ -ด้านเทคนิค 1. ผ้าฝ้ายลายพื้น สีเรียบ 2. การขัดกันของเส้น พุ่งและเส้นยืนคนละสี 3. เทคนิคการมัดก่า เส้นพุ่ง	-คู่มือในธรรมชาติ -เทรนสี 1. เทรนสี Thai TextilesTrend Book A/W 2022 – 2023 2. สีธรรมชาติ 3. ผ้าฝ้ายทอมี ลวดลายก่า	-กลุ่มลูกค้า -กลุ่มตัวอย่าง 1. แบบสอบถามข้อมูล เกี่ยวกับผ้าเมืองน่าน และความพึงพอใจ 2. กลุ่มบุคคลที่มีบุคลิก งานอดิเรกหรือรสนิยม ที่ชื่นชอบหรือสะสม ผ้าชิ้นหรือผ้าพื้นเมือง

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ ได้มีการกล่าวถึง “อัตลักษณ์” ที่มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมการทอผ้าชิ้นมัดก้านก็ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นองค์ความรู้ดั้งเดิม บวกกับเรื่องราวการใช้ผ้าของกลุ่มเจ้านายสตรีในคุ้มเจ้าราชบุตรก็ถือเป็นเรื่องราวทางวัฒนธรรม เหตุปัจจัยทั้ง 2 จึงถือเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ทำให้บุคคลในพื้นที่เข้าใจในตัวตนวัฒนธรรมของตนเอง อีกทั้งแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าชิ้นเมืองน่าน มาใช้ในการกำหนดกรรมวิธีที่ใช้ในกระบวนการสร้างสิ่งทอ ในเรื่องของ เทคนิคการการทอ การย้อมสี การปรับลักษณะของโครงสร้างผ้าชิ้น

ภาพที่ 48 การพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมือง
(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

จากข้อมูลที่ได้ออกแบบและสรุปในการถอดอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมจากแบบสัมภาษณ์ จึงได้มาวิเคราะห์และสร้างกรอบแนวคิดให้การพัฒนาในเรื่องของการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย จึงได้สรุปแนวทางสำคัญในการออกแบบ ดังนี้

ตารางที่ 2 แนวทางสำคัญในการออกแบบ

แนวทางสำคัญในการออกแบบ			
ดึงอัตลักษณ์	ทิศทางสีสันทัน	ลายผ้าทันสมัย	รูปแบบชุด
-ค้นหาแรงบันดาลใจ -อัตลักษณ์วัฒนธรรม ของผ้าของเจ้านายใน คุ้มเจ้าราชบุตร	-กลุ่มโทนสี กำหนดสีหลัก / สีรอง การย้อมสีธรรมชาติ	-มัดก่านลายขนาดเล็ก -ลายของเรขาคณิต -สวยงามกลมกลืนลาย เรียงตัว	-เรียบง่าย -แสดงบุคลิกชัดเจน -ตอบโจทย์ตลาด -กลุ่มเป้าหมาย

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ ได้มีการกล่าวถึงการสังเคราะห์ข้อมูลอัตลักษณ์ดังกล่าว และนำเสนอมตามกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อเข้าสู่ขั้นตอนการสร้างองค์ความรู้รูปแบบใหม่และการออกแบบลวดลายบนสิ่งทอร่วมสมัย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ผ้าทอที่ถ่ายทอดเรื่องราวของจังหวัดน่าน

ภาพที่ 49 แนวทางสำคัญในการออกแบบ
(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

1.2 สรุปแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทางเลือกเส้นใย

เพื่อหาทางเลือกเส้นใยใหม่ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ในงานวิจัยกรณีศึกษา เพื่อหาแนวทางให้กับเส้นใยที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในกระบวนการทอ จากผู้ทรงคุณวุฒิและรู้จักถึงลักษณะของเส้นใยแต่ละประเภท โดยได้รับความอนุเคราะห์ที่ให้ข้อมูลและคำแนะนำจาก

- คุณ คามิน พงศาโรจนวิทย์ ผู้จัดการ บริษัท ไทยนาโซคเท็กซ์ไทล์ จำกัด
- คุณ รัชชิต ทองเจริญ ผู้จัดการแผนกพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่เชิงพาณิชย์ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ

ภาพที่ 50 บริษัท ไทยนาโซคเท็กซ์ไทล์ จำกัด และ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ
(แก่งกะดี กลิ่นเทศ, 2565)

และใช้แบบสอบถามเพิ่มเติมกับทั้ง 2 ท่าน เกี่ยวกับคุณสมบัติของเส้นใยต่าง ๆ มาใช้ในการคัดเลือกเส้นใยที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในกระบวนการทอ โดยแบบสอบถามส่วนนี้จะแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ 1-5 มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 ทางเลือกเส้นใยใหม่ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย
 ตารางที่ 3.1 ลักษณะทั่วไปของเส้นใย

ลำดับ	รายละเอียด	ไหม	สับปะรด	บัว	นุ่น	ไผ่
1.	ความแข็งแรง เหนียวแน่น ทนทาน	3+2	5+4	2+3	4+3	5+4
2.	น้ำหนักเบาบาง	5+5	4+3	4+4	5+5	4+4
3.	สามารถย่อยสลายได้ง่าย	5+5	3+4	5+4	4+4	3+4
4.	ระบายอากาศ หรือ ความร้อนได้ดี	5+5	4+3	4+4	3+2	4+3
5.	ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	4+3	5+5	4+3	3+2	4+4
6.	ไม่ระคายเคืองผิว	5+5	4+3	4+3	4+3	4+5
7.	การดูดซับน้ำและความชื้น	3+2	4+3	3+4	5+5	3+4
8.	ทนต่อความร้อนและสภาพอากาศ	2+1	4+4	4+3	3+4	4+3
9.	ทนทานต่อจุลินทรีย์ เชื้อรา และแบคทีเรีย	4+2	4+3	4+3	4+4	4+2
10.	ทนทานต่อการซักล้าง ไม่ยับง่าย มีความยืดหยุ่น	3+2	5+4	3+4	3+3	4+4
รวม		71	78	72	73	76

ตารางที่ 3.2 ลักษณะเส้นใยที่นำมาใช้ในการทอ

ลำดับ	รายละเอียด	ไหม	สับประรด	บัว	นุ่น	ฝ้าย
1.	ย้อมสีธรรมชาติติดง่าย ไม่หลุด	3+4	4+3	3+3	3+4	3+3
2.	ลักษณะของเบอร์มีหลากหลายขนาด	5+4	3+4	2+3	2+4	2+4
3.	สร้างพื้นผิวสัมผัสใหม่ให้กับผืนผ้า	2+3	3+4	4+3	4+2	3+4
4.	เข้ากระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ได้	2+4	4+4	3+4	2+3	4+3
5.	ต้นทุนไม่สูง ราคาสามารถจับต้องได้	2+3	4+3	3+4	4+4	3+3
6.	เป็นทรัพยากรที่เป็นเหลือใช้จากภาคเกษตร	2+2	5+4	2+4	3+2	4+3
7.	เป็นทางเลือกใหม่เป็นที่สนใจและต้องการของตลาดสากล	4+3	4+3	3+5	3+4	4+4
8.	สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอท้องถิ่น	5+4	4+5	4+5	3+5	5+4
9.	ซื้อหาได้ง่าย สะดวกสบายในการใช้งาน	4+4	4+4	3+4	4+5	3+5
10.	ให้ความเงา แวววาว สร้างมิติให้กับผืนผ้า	5+5	4+2	3+3	2+3	3+3
รวม		70	75	68	66	70

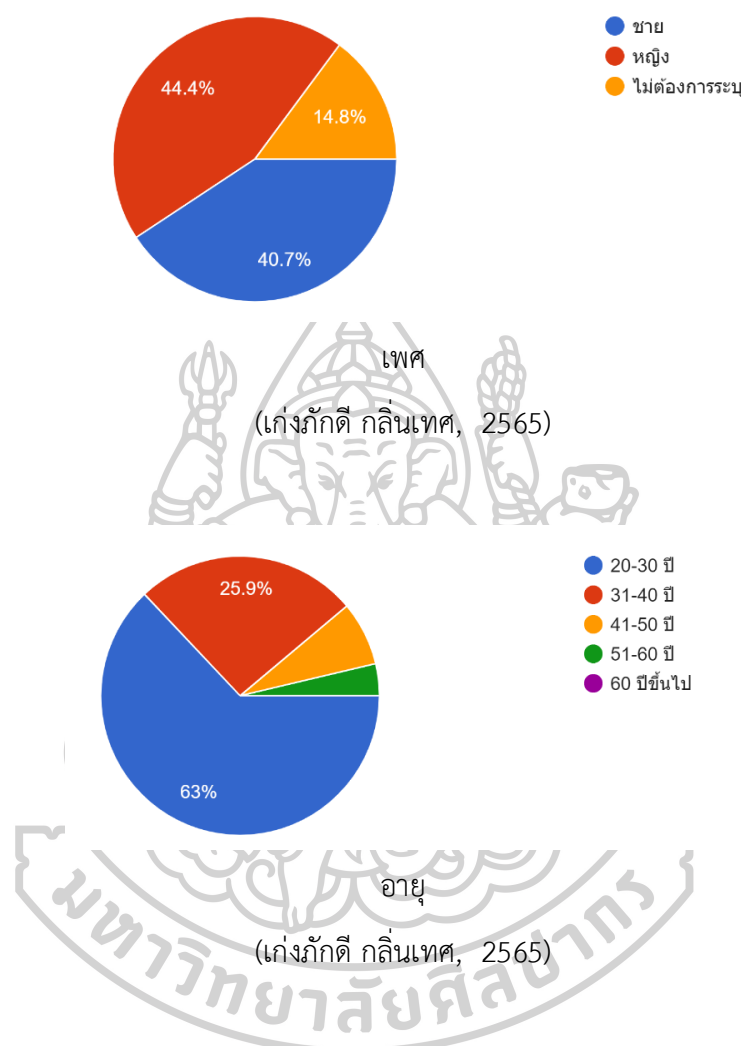
จากตารางที่ 3.1 ลักษณะทั่วไปของเส้นใย และ 3.2 ลักษณะเส้นใยที่นำมาใช้ในการทอ การรวบรวมผลของทั้ง 2 ท่าน ผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นใยธรรมชาติ ค่าของจำนวนเมื่อรวมกันแล้วมีลักษณะใกล้เคียงกันซึ่งเกณฑ์รวมแล้วอยู่ในช่วง 66-78 ทั้งนี้เพราะเส้นใยแต่ละอย่างมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยในการใช้งาน ตามคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและผลสูงสุดของ

จำนวน มีความเห็นและให้คำแนะนำว่า โยสับปะรด เป็นเส้นใยที่น่าสนใจ สามารถต่อยอดด้วยการผลิตเป็นเส้นใยผ้า ปัจจุบันมีการพัฒนาให้เกิดการเพิ่มมูลค่าให้กับเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรแข่งขันกับตลาดในกลุ่มยุโรปและอเมริกาที่มีกระแสการปลูกเส้นใยลินิน ดังนั้นเมื่อมีผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้นในระดับภูมิภาค เมื่อนำส่วนเหลือทิ้งมาแปรรูปจะช่วยลดการนำเข้าแล้วยังสร้างความยั่งยืนในด้านวัสดุเส้นใยธรรมชาติได้อีกด้วย อีกทั้งเส้นใยสับปะรดมีคุณสมบัติที่ดี มีความแข็งแรงทนทานมาก ไม่ขาดง่าย ไม่ยับง่ายโดยไม่จำเป็นต้องรีด ต้านแบคทีเรียและเชื้อรา และดูดซึ่มสีได้ดี และที่สำคัญสามารถส่งเสริม “BCG Economy Model” จากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ที่พัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยมีแนวทางในการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ช่วยลดมลภาวะไม่เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม หากนำมาปรับขนาดลดลงให้เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า ก็จะเป็นการสร้างเอกลักษณ์และจุดขายทางธุรกิจตัวอย่างให้กับชุมชนอีกด้วย ซึ่งโมเดลธุรกิจดังกล่าว ก็จะนำมาปรับใช้เป็นโมเดลตัวอย่างที่ใช้เสริมให้กับตัวอย่างของสิ่งทอร่วมสมัย

1.3 สรุปแบบสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย

ผลสรุปจากการออกแบบแบบสอบถามเชิงปริมาณกลุ่มชมรมหรือกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิกงานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าซิ่นหรือผ้าพื้นเมือง จากกลุ่มจาก Facebook ชื่อว่า นุ่งหม้อย่างไทยใส่ใจวัฒนธรรม และผู้ที่มีความสนใจร่วมกันใน Facebook จากการยินยอมกรอกในแบบสอบถามผ่านช่องทาง google form เพื่อวิเคราะห์หาข้อมูลที่แสดงถึงความเข้าใจในภูมิปัญญาผ้าซิ่นและเรื่องราวเกี่ยวกับคุ้มเจ้านายเมืองน่าน จำนวน 50 คน โดยได้สรุปมาเป็นจำนวนร้อยละเพื่อความสะดวก มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิกงานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าจีนหรือผ้าพื้นเมือง

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิกงานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าจีนหรือผ้าพื้นเมืองจำนวน 50 คน พบว่าเป็นเพศหญิง 44.4% และเพศชาย 40.7% และไม่ต้องการระบุ 14.8% ในส่วนของช่วงอายุที่มีคำตอบมากที่สุดอยู่ที่ 20-30 ปี จำนวน 63% เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่ใช้โซเชียลมีเดียได้คล่องตัว ใช้งานและติดตามข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว รองลงมา 31-40 ปี จำนวน 25.9% ส่วนช่วงอายุที่น้อยที่สุดคือ ช่วงอายุ 41-50 ปี และ 51-60 ปี ส่วนช่วงอายุที่มีเปอร์เซ็นต์น้อยตามลำดับ โดยช่วงวัยแล้วอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ซึ่งมีความรับผิดชอบในกิจการต่าง ๆ และอาจเกิดความล่าช้าในการติดตามข่าวสารออนไลน์และเหนื่อยล้าจากการอ่านแบบสอบถามที่มีหลายชุดคำถามด้วยกัน

1.3.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เพื่อศึกษาข้อมูลและความสนใจในภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับผ้าพื้นเมืองและมุมมองที่เกี่ยวข้องของกับผ้าพื้นเมืองของกลุ่มประชากร มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 5 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปในลักษณะนิสัยในความชื่นชอบผ้าพื้นเมือง

ตารางที่ 5.1 ข้อมูลด้านความสนใจภาพรวมทั่วไปเกี่ยวกับผ้าพื้นเมือง

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	ทำไม่ถึงมีความชื่นชอบในผ้าไหมหรือผ้าพื้นเมือง					
	- เรืองราวและที่มาของผืนผ้า	48%	26%	18%	4%	4%
	- ลวดลายและเทคนิควิธีการทอ	63%	30%	7%	-	-
	- เป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นในแต่ละพื้นที่	67%	22%	7%	4%	-
	- เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาติ	41%	26%	26%	-	7%
2.	การใช้ผ้าไหมหรือผ้าพื้นเมืองในสังคมเมืองปัจจุบัน					
	- งาน กิจกรรมหรือโอกาสพิเศษ เฉพาะ	36%	18%	39%	-	7%
	- สวมใส่ในวิถีประจำวัน	7%	22%	30%	37%	4%
	- ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน	26%	33%	37%	4%	-
	- พิธีการที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม	44%	37%	19%	-	-
3.	ปัจจัยที่ผ้าไหมไม่ได้รับความนิยมในสังคมปัจจุบัน					
	- ล้าสมัย ขั้นตอนการผลิตที่ยุ่งยาก	7%	22%	63%	4%	4%
	- ขาดการส่งเสริมพัฒนาช่วยเหลือ	41%	33%	18%	4%	4%
	- ต้นทุน ราคา วัสดุอุปกรณ์	52%	18%	30%	-	-
	- องค์กรความรู้วิธีการที่ซับซ้อน	33%	48%	8%	7%	4%

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
4.	ข้อดีของผ้าไท ผ้าพื้นเมือง ที่น่าสนใจ					
	- บอกอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์พื้นถิ่น	78%	15%	4%	3%	-
	- เทคนิคการทอที่ประยุกต์ได้	81%	15%	-	4%	-
	- ทำให้เกิดรายได้ให้ท้องถิ่น	74%	19%	7%	-	-
	- นัยยะเรื่องราวทางสังคม ประวัติศาสตร์	78%	15%	7%	-	-
5.	วิธีพัฒนาให้เกิดความนิยมในสังคม					
	- ตัดทอนเทคนิคในการผลิต	18%	19%	37%	15%	11%
	- ปลุกฝังและให้ความรู้ ความสำคัญ	70%	15%	11%	-	4%
	- สร้างกระแสนิยมและคอนเทนต์	70%	22%	8%	-	-
	- ถ่ายทอดแฝงในผลงานแต่ละ รูปแบบ	56%	37%	7%	-	-
6.	วิธีในการช่วยส่งเสริมผ้าทอพื้นเมืองของคุณ					
	- เป็นผู้ผลิต ต้นทางองค์ความรู้	30%	37%	19%	7%	7%
	- เป็นผู้บริโภค ช่วยซื้อหา สะสม	33%	30%	33%	4%	-
	- เป็นผู้ศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนา	48%	11%	30%	11%	-
	- เป็นผู้กระจาย เผยแพร่เกร็ดความรู้	45%	33%	11%	11%	-
7.	ทิศทาง อนาคตของสิ่งทอไทในความคิดของคุณ					
	- ร่วมสมัยปรับตามยุค	52%	33%	15%	-	-
	- ขั้นตอนการทอลดทอน ง่ายต่อการ ผลิต	33%	37%	11%	15%	4%
	- ถูกพัฒนาจากกลุ่มนักคิด ติดตลาด สากล	66%	22%	4%	4%	4%
	- ประชาสัมพันธ์ สร้างการเรียนรู้	74%	15%	11%	-	-

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
8.	ช่องทางในการเผยแพร่ให้ความรู้ แก่ผู้คนได้ง่าย					
	- หนังสือ วารสาร บทความ	18%	19%	41%	22%	-
	- พิพิธภัณฑน์ แหล่งจัดเก็บ งาน สัมมนา	41%	48%	7%	4%	-
	- โซเชียลสื่อสังคมออนไลน์ ทุก ประเภท	85%	11%	-	-	4%
	- ภาครัฐและเอกชนในองค์กร	37%	45%	11%	7%	-
9.	ช่องทางในการตอบสนองความชื่นชอบ					
	- หนังสือ วารสาร บทความ	30%	18%	30%	18%	4%
	- พิพิธภัณฑน์ นักสะสม งานสัมมนา	52%	37%	11%	-	-
	- โซเชียลสื่อสังคมออนไลน์ ทุก ประเภท	78%	18%	4%	-	-
	- การซื้อ หรือสั่งทอ สวมใส่ โดยเฉพาะ	56%	26%	18%	-	-
10.	ความชื่นชอบที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตอย่างไรบ้าง					
	- การแต่งกาย และจุดเด่นของตนเอง	59%	33%	8%	-	-
	- สะสมองค์ความรู้ พัฒนาสติปัญญา	33%	44%	19%	4%	-
	- ขับเคลื่อนด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรม	63%	26%	11%	-	-
	- เป็นความสุขรูปแบบหนึ่งของชีวิต	70%	19%	11%	-	-

จากตารางที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความสนใจภาพรวมทั่วไปเกี่ยวกับผ้าพื้นเมือง จำนวน 50 คน พบว่า ความชื่นชอบในผ้าไทหรือผ้าพื้นเมือง ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ เป็นเอกลักษณ์ พื้นถิ่นในแต่ละพื้นที่ 67% เนื่องจากในแต่ละภูมิภาค ผ้าทอมีลักษณะที่สามารถจำแนกข้อแตกต่างได้ ในด้านของการใช้ในสังคมปัจจุบัน ส่วนมากมีความคิดเห็นว่า ใช้ในพิธีการที่เกี่ยวกับศาสนาและ วัฒนธรรม จำนวน 44% เกี่ยวเนื่องไปถึงราคาและต้นทุนของผ้าทอ จำนวน 52% ส่วนข้อดีของผ้าไท โดยส่วนมากมีความเห็นที่สูงในทุกด้าน ซึ่งวิธีพัฒนาให้เกิดความนิยมกลับมีความคิดเห็นว่า การ ลดทอนเทคนิค จำนวนมากที่สุดมีแค่ 18 % แต่การผลักดันในเรื่องของการปลูกฝังให้ความรู้ การสร้าง กระแสนิยม คอนเทนต์ และการถ่ายทอดแผนในผลงานแต่ละรูปแบบ อีกทั้งในเรื่องของช่องทางในการ

เผยแพร่ ให้ความรู้ในรูปแบบโซเชียลสื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท เป็นสิ่งที่มีความคิดเห็นที่สูง ซึ่งวิธีส่งเสริมผ้าทอ จำนวนที่มากที่สุดคือ 48% และ 45% เป็นผู้ศึกษาและกระจายเพื่อเผยแพร่กระตุ้นความรู้ ส่วนทิศทางอนาคตของสิ่งทอ ผู้คนมีความเห็นว่า ควรถูกพัฒนาจากกลุ่มนักคิดให้ติดตลาดสากล เสริมสร้างการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ส่วนในเรื่องของความชื่นชอบที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตกลับพบว่า จำนวนที่สูงที่สุดคือ 70% กลายเป็นเป็นความสุขรูปแบบหนึ่งของชีวิตซึ่งสอดคล้องกับรสนิยมของกลุ่มประชากรที่เราตั้งเป้าหมายไว้เช่นกัน

ตารางที่ 5.2 ข้อมูลด้านบริบทของผ้าไหมผ้าพื้นเมือง (เปรียบเทียบกับในบริบทในสังคมปัจจุบัน)

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	ผ้าเป็นตัวกำหนดกิจกรรม และสถานภาพของชุมชนในสังคม	33%	22%	26%	8%	11%
2.	ผ้าเป็นตัวชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความผูกพันของเครือญาติ	15%	22%	26%	26%	11%
3.	ผ้าเป็นเครื่องหมายแสดงถึงระดับชนชั้นในสังคม	33%	33%	22%	-	12%
4.	ผ้าเป็นสิ่งที่แสดงฐานะ	26%	41%	22%	4%	7%
5.	ผ้าเป็นเครื่องหมายถึงความพร้อมของสตรี	30%	18%	26%	11%	15%

จากตารางที่ 5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทของผ้าไหมผ้าพื้นเมือง เมื่อเปรียบเทียบกับในบริบทในสังคมปัจจุบัน จำนวน 50 คน พบว่า เพอร์เซนต์ที่สูง คือ ผ้าเป็นตัวกำหนดกิจกรรมและสถานภาพของชุมชนในสังคม 33% และผ้าเป็นเครื่องหมายแสดงถึงระดับชนชั้นในสังคม 33% รองลงมา คือ ผ้าเป็นสิ่งที่แสดงฐานะ 41% ดังนั้น ไม่ว่าจะเวลาของสังคมจะเปลี่ยนไป แต่ค่านิยมของผ้าพื้นเมืองก็ยังคงจำเป็นในวิถีของสังคม แต่อาจถูกปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและกลมกลืนกับบริบทช่วงเวลาในปัจจุบันของสังคมด้วยเช่นกัน

1.3.2 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผ้าขึ้นพื้นเมืองน่านและเรื่องราวเกี่ยวกับคຸ່ມเจ้านายเมืองน่านเพื่อศึกษาข้อมูลและความสนใจ ในการศึกษาคณะความรู้เพื่อนำมาวิเคราะห์สู่การสร้างสรรค์แนวทางการออกแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 6 ข้อมูลด้านภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน

ตารางที่ 6.1 ความรู้หรือความสนใจเกี่ยวกับผ้าขึ้นเมืองน่านประเภทใดบ้าง

ลำดับ	รายละเอียด	ร้อยละ
1.	ขึ้นเชียงแสน	14
2.	ขึ้นม่าน	12
3.	ขึ้นป่อง	12
4.	ขึ้นมัดก่าน	13
5.	ขึ้นตีนจก	16
6.	ขึ้นไทลาวดู่พงษ์	11
7.	ขึ้นนาหมื่น	13
8.	ขึ้นเมืองเงิน	9

จากตารางที่ 6.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านความรู้หรือความสนใจเกี่ยวกับผ้าขึ้นเมืองน่าน เมื่อเปรียบเทียบกับในบริบทในสังคมปัจจุบัน จำนวน 50 คน พบว่า ผ้าขึ้นของเมืองน่าน นั้นมีลักษณะที่หลากหลาย ทั้งการจำแนกชื่อของผ้าขึ้นหรือการจำแนกจากโครงสร้างการทอของผ้า ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนและจำแนกได้ยาก ทำให้ผลที่ออกมา มีค่าของจำนวนร้อยละที่เท่า ๆ กัน แต่จำนวนที่มากที่สุดคือ ขึ้นตีนจก จำนวน 16% ซึ่งเป็นโครงสร้างที่พบได้บ่อยในผ้าพื้นเมืองของทางภาคเหนือ

ตารางที่ 6.2 ข้อมูลด้านความเข้าใจภูมิปัญญาผ้าชั้นเมืองน่าน

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	โครงสร้างของชั้นมัดก่านที่เคยศึกษาหรือพบเห็น					
	- ก่านโครงสร้างม่าน	4%	26%	30%	22%	18%
	- ก่านโครงสร้างป่อง	15%	22%	22%	22%	19%
	- ก่านล้วนทั้งผืน	18%	15%	26%	22%	19%
	- ก่านเสริมในโครงสร้างชั้นอื่นๆ	18%	15%	26%	19%	22%
2.	เทคนิคที่สามารถสังเกตพบเพิ่มเติมในชั้นมัดก่าน					
	- เกาะล้วง	11%	19%	33%	26%	11%
	- ชิด	22%	22%	33%	15%	8%
	- มัดก่าน	26%	22%	26%	19%	7%
	- จก	18%	22%	26%	19%	15%
3.	กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความชำนาญในเทคนิคมัดก่าน					
	- ไทยวน	15%	15%	37%	18%	15%
	- ไทลื้อ	37%	7%	30%	19%	7%
	- ไทลาว	37%	15%	26%	15%	7%
4.	อิทธิพลของชาติพันธุ์ใกล้เคียงที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมการมัดก่าน (มัดหมี่) ใน จ.น่าน					
	- ไทยวน	4%	33%	33%	19%	11%
	- ไทลื้อ	26%	22%	26%	19%	7%
	- ไทลาว	30%	26%	22%	15%	7%
5.	กลุ่มอำเภอที่โดดเด่นในการใช้เทคนิคมัดก่าน					
	- อำเภอเมือง เวียงสา นาน้อย นาหมื่น	22%	30%	26%	11%	11%
	- อำเภอเชียงกลาง ปัว ท่าวังผา	29%	26%	30%	4%	11%
	- อำเภอทุ่งช้าง เฉลิมพระเกียรติ	18%	26%	37%	4%	15%

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
6.	เส้นใยที่นิยมนำทอผ้าขึ้นมัดก่าน					
	- ฝ้าย	37%	22%	15%	19%	7%
	- ไหม	41%	22%	11%	15%	11%
	- ฝ้ายแถมไหม	22%	22%	30%	19%	7%
	- เส้นใยสังเคราะห์	11%	15%	33%	26%	15%
7.	สีที่นิยมการย้อมผ้าขึ้นมัดก่าน					
	- สีธรรมชาติ	48%	18%	11%	19%	4%
	- สีสำเร็จ สีสังเคราะห์	30%	19%	22%	22%	7%
8.	ข้อมูลหลักฐานตามความสนใจในผ้าขึ้นมัดก่านที่พบ					
	- จิตรกรรมฝาผนัง	45%	15%	26%	7%	7%
	- ความรู้พิพิธภัณฑ	44%	11%	22%	19%	4%
	- คลังผ้าโบราณของนักสะสม	37%	26%	15%	11%	11%
	- งานสัมมนาให้ความรู้	15%	30%	26%	18%	11%
	- สื่อสังคมออนไลน์	41%	26%	7%	19%	7%
9.	ความเข้าใจในลักษณะชื่อลายก่าน					
	- ลายเครือจ่าย	11%	15%	30%	26%	18%
	- ลายดอกหีบ	7%	15%	30%	30%	18%
	- ลายขอ	18%	15%	22%	30%	15%
	- ลายดอกบ่าง	7%	18%	26%	30%	19%
10.	อัตลักษณ์ของผ้าขึ้นมัดก่าน ในภูมิปัญญาผ้า่านาน					
	- มีความเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือน พื้นที่อื่น	26%	37%	19%	11%	7%
	- มีความคล้ายกับภูมิภาคใกล้เคียง	18%	33%	26%	19%	4%
	- สังเกตแล้วรู้ได้เลยทันที	30%	26%	18%	22%	4%

จากตารางที่ 6.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านข้อมูลด้านความเข้าใจภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน จำนวน 50 คน พบว่า ในเรื่องของโครงสร้างของชิ้นมัดก่านและเทคนิคการทอผ้ามัดก่าน มีเปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับ 3 ที่มีค่าสูงจำนวน 22%-33% ทำให้ทราบว่า ผู้ที่สนใจในผ้ามัดก่านสับสนในโครงสร้างและเทคนิคการทอ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความชำนาญในเทคนิคมัดก่านและอิทธิพลใกล้เคียงที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมการมัดก่าน (มัดหมี่) ใน จ.น่าน ผลเปอร์เซ็นต์แสดงให้เห็นว่า ไทลื้อและไทลาว ที่มีการใช้วัฒนธรรมบางอย่างร่วมกัน ส่วนกลุ่มอำเภอที่ชำนาญในการมัดก่าน มีเปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับ 3 ที่มีค่าจำนวน 26%-37% แสดงให้เห็นว่า ผู้คนรู้จักชิ้นมัดก่านแต่ไม่ทราบชัดเจนถึงแหล่งที่มาของชุมชนในอำเภอที่ชำนาญ ในด้านของเส้นใยมีค่าของเปอร์เซ็นต์ จำนวน ไหม 41% และฝ้าย 37% ก็ยังคงเป็นเส้นใยที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วกัน และที่รู้จักรองลงมาในระดับกลาง คือ ฝ้ายแกมไหมและเส้นใยสังเคราะห์ และการย้อมมีค่าอยู่ในระดับที่สูง สีธรรมชาติ 48% รองลงมาคือ สีสำเร็จ 30% ในด้านการรับรู้ในผ้าขึ้นมัดก่าน ผู้คนมีความเห็นว่า จิตรกรรมฝาผนัง ความรู้พิพิธภัณฑสถาน คลังผ้าโบราณของนักสะสมและสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับ 41%-45% และรองลงมาคือ งานสัมมนาให้ความรู้ในความเข้าใจในเรื่องของลาย มีเปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับ 3 ที่มีค่าจำนวน 22%-30% ซึ่งเป็นไปได้ว่า อาจเกิดความสับสนและจำแนกไม่ค่อยได้ แต่ในด้านของอัตลักษณ์ของผ้าขึ้นมัดก่าน ในภูมิปัญญาผ้า น่าน ที่สังเกตคร่าว ๆ แล้วสามารถรู้ได้ทันทีที่อยู่ในระดับ 30% รองลงมาคือ มีความเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนพื้นที่อื่น

ตารางที่ 6.3 ข้อมูลด้านเรื่องราวเกี่ยวกับคัมเจ้านายเมืองน่าน

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	ยุคสมัยของประวัติศาสตร์น่านที่รู้จักมากที่สุด					
	- ยุคการสร้างเมืองวรนคร-เวียงน่าน (ปลายพุทธศตวรรษที่ 18 - พ.ศ. 1992)	11%	15%	33%	11%	30%
	- ยุคขึ้นกับอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. 1993-พ.ศ. 2101)	22%	8%	33%	11%	26%
	- ยุคตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า (พ.ศ. 2103-พ.ศ. 2328)	7%	19%	37%	11%	26%
	- ยุคขึ้นกับกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2331-พ.ศ. 2474)	15%	22%	33%	11%	19%
2.	ความหมายของคัมตามความเข้าใจ					
	- เขตที่อยู่อาศัยของเจ้านาย 13 ชั้นยศ	15%	22%	45%	11%	7%
	- วังหรือที่ประทับของ พระมหากษัตริย์	15%	15%	40%	15%	15%
	- ที่อยู่ของเจ้านายฝ่ายเหนือทั่วไป	37%	19%	30%	7%	7%
3.	คัมเจ้านายเมืองน่านที่รู้จักมากที่สุด					
	- คัมหลวง (หอคำ)	33%	19%	26%	11%	11%
	- คัมเจ้าราชบุตร	34%	11%	22%	22%	11%
	- คัมเจ้าเทพมาลา	26%	7%	26%	30%	11%
	- คัมเจ้าเมฆวดี	18%	19%	22%	30%	11%
	- โสงเจ้าฟองคำ	22%	11%	22%	34%	11%
	- คัมอื่น ๆ	21%	4%	21%	37%	17%
4.	ลักษณะของคัมที่สังเกตได้มากที่สุด					
	- รูปแบบของสถาปัตยกรรม	52%	18%	19%	7%	4%
	- สัญลักษณ์เฉพาะที่ใช้ตกแต่ง	44%	15%	30%	7%	4%
	- ความกว้างขวางของพื้นที่โดยรอบ	37%	15%	37%	7%	4%

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
5.	ความแตกต่างของผ้าที่ใช้ในคุ้มเจ้านาย					
	- ลวดลายการทอ	56%	15%	7%	18%	4%
	- ดิ้นโลหะที่ใช้ทอ	56%	15%	7%	18%	4%
	- วัสดุที่ใช้ทอ เช่น ฝ้ายหรือไหม	44%	22%	11%	19%	4%
	- สีสันเฉพาะตัว	41%	11%	26%	18%	4%
	- โอกาสในการใส่	37%	15%	22%	19%	7%
6.	ประเภทของผ้าขึ้นเจ้านาย					
	- ชินม่าน ชินป้อง	15%	30%	26%	22%	7%
	- ชินคำเคียบ	30%	26%	15%	22%	7%
	- ชินมัดก่าน	15%	30%	22%	26%	7%
	- ชินน้ำไหล	18%	22%	19%	30%	11%
7.	เรื่องราวของเจ้านายที่ส่งผลต่อตนเอง					
	- เป็นองค์ความรู้ประกอบความชื่นชอบ	37%	22%	19%	15%	7%
	- เป็นแรงบันดาลใจในการสะสมผ้า	30%	22%	26%	15%	7%
	- เป็นเกร็ดความรู้เชิงประวัติศาสตร์	37%	26%	22%	11%	4%

จากตารางที่ 6.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านข้อมูลด้านเรื่องราวเกี่ยวกับคุ้มเจ้านายเมืองน่าน โดยต้องการสอบถามความรู้ความเข้าใจเบื้องต้น จำนวน 50 คน พบว่า มีเปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับ 3 ที่มีค่าจำนวน 33%-37% แสดงให้เห็นว่า ในเรื่องของยุคสมัยทางประวัติศาสตร์คนส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจไม่มาก ในเรื่องของความหมายของคุ้ม เป็นที่ทราบโดยทั่วไปว่า เป็นที่อยู่ของเจ้านายฝ่ายเหนือทั่วไป จำนวน 37% รองลงมาคือเปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับ 3 ที่มีค่าจำนวน 30%-45% ในเรื่องของคุ้มเจ้านายเมืองน่านที่รู้จัก คนส่วนมากรู้จักคุ้มหลวง จำนวน 33% เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวชื่อดังในจ.น่าน รองลงมาคือ คุ้มเจ้าราชบุตร จำนวน 34% นอกจากนั้นค่าจะอยู่ในระดับกลาง ๆ อีกทั้งในเรื่องลักษณะของคุ้มที่สังเกตได้ พบว่า มีค่าของเปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับ 5 จำนวน 37%-52% ในทุกด้าน ๆ ในเรื่องความแตกต่างของผ้าที่ใช้ในคุ้มเจ้านาย พบว่า ลวดลาย ดิ้นหรือวัสดุที่ใช้ทอ สีสันโอกาสในการใส่ มีค่าของเปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับ 5 ซึ่งอยู่ในระดับสูง สื่อให้เห็นว่าผ้าของเจ้านายนั้นก็

ยังคงมีเอกลักษณ์ที่เห็นได้ชัด แต่ในเรื่องประเภทของผ้าชิ้นเจ้านาย ค่าของเปอร์เซ็นต์อยู่มีจำนวนที่ใกล้เคียงกันในค่าแต่ละระดับ และสุดท้ายในเรื่องราวของเจ้านายที่ส่งผลต่อตนเองนั้น กลุ่มเป้าหมายก็ยังคงมองว่า เป็นองค์ความรู้ เป็นแรงบันดาลใจในการสะสมผ้า เป็นเกร็ดความรู้เชิงประวัติศาสตร์ มีค่าของเปอร์เซ็นต์อยู่ในระดับ 5 ตั้งแต่ 30%-37% แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทั้ง 3 ด้าน มีความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมาย

1.3.3 สรุปจากการออกแบบแบบสอบถามเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์หาความคิดเห็นจากข้อมูลในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากเรื่องราวของคุ้มเจ้านายและภูมิปัญญาเรื่องผ้าเมืองน่าน เพื่อศึกษาให้ทราบการรับรู้ ความเข้าใจถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์จากกรณีศึกษาตัวอย่าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 7 ข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	อัตลักษณ์ของผ้าที่โดดเด่นมากที่สุด					
	- เป็นผ้าที่บอกชาติพันธุ์ตามพื้นที่	44%	33%	19%	4%	-
	- รูปแบบและประเภทของผ้า เช่น ซิ่นม่าน ซิ่นป้อง	41%	29%	26%	4%	-
	- ลักษณะและเทคนิคการทอ เช่น เกาะลั้ง ชิด มัดก่าน	41%	41%	15%	3%	

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
2.	กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาที่เหมาะสมมากที่สุด					
	- การสร้างแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	44%	30%	22%	4%	-
	- การร่างภาพเพื่อศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงจากมุมมองต่างๆ	26%	44%	26%	4%	-
	- การตัดทอนรายละเอียด พื้นผิว ลวดลายของรูปทรง ให้เข้าสู่โครงสร้างรูปทรงที่มีความเรียบง่าย	22%	41%	30%	7%	-
	- การถ่ายทอดสัญลักษณ์รูปทรงสู่การจัดการรูปทรงองค์ประกอบต่าง ๆ	30%	44%	19%	7%	-
	- การออกแบบเพื่อประสานพฤติกรรมและประโยชน์ใช้สอยในรูปแบบใหม่	37%	33%	22%	8%	-
3.	การพัฒนาต้นทุนทางวัฒนธรรมรูปแบบใดเหมาะสมที่สุด					
	- ทุนประวัติศาสตร์ - เช่น มรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้าน	48%	37%	15%	-	-
	- ทุนทางประดิษฐ์กรรม - เช่น สิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์ ชิ้นงานต่าง ๆ ที่เกิดจากชุมชน	56%	22%	22%	-	-
	- ทุนบุคคล เช่น บุคคลผู้ที่มีความสำคัญในชุมชน ทรงความรู้ มีความสามารถ	45%	44%	11%	-	-

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
4.	ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน ข้อใดที่สอดคล้องกับชีวิตมากที่สุด					
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการอยู่อาศัย	37%	44%	19%	-	-
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน	37%	48%	15%	-	-
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการแต่งกายและการประดับตกแต่ง	48%	37%	15%	-	-
5.	ประโยชน์ของทุนทางวัฒนธรรมใดเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งทอร่วมสมัย					
	- เป็นที่รวมแห่งองค์ความรู้ที่มีในอดีต ทั้งหมด	37%	37%	26%	-	-
	- เป็นที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์พิเศษและภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น	45%	44%	11%	-	-
	- เป็นที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจของชุมชน	33%	48%	19%	-	-

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ โดยพิจารณาจากการถอดอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมจากคัมภีร์ราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน จำนวน 50 คน พบว่า อัตลักษณ์ของผ้าน่านที่โดดเด่นในแต่ละด้าน มีค่าของเปอร์เซ็นต์ที่สูงทั้งในระดับ 5 และ 4 แสดงว่า ผ้าน่านนั้นมีอัตลักษณ์ที่เฉพาะตัวที่โดดเด่นจดจำได้ง่าย ในเรื่องกระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา มีค่าของเปอร์เซ็นต์ที่สูงทั้งในระดับ 5 และ 4 จำนวนเท่า ๆ กัน สืบให้เห็นว่า กลุ่มคนมีความเข้าใจในกระบวนการที่นำมาใช้ในการออกแบบอัตลักษณ์ อีกทั้งเรื่องต้นทุนทางวัฒนธรรม เรียงตามลำดับตามเปอร์เซ็นต์ในระดับ 5 คือ ทุนทางประดิษฐ์กรรม 56% ทุนประวัติศาสตร์ 48% ทุนบุคคล 45% แสดงให้เห็นว่าทุนทางวัฒนธรรมมีส่วนสำคัญในการพัฒนาอัตลักษณ์ เรื่องทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ค่าของเปอร์เซ็นต์ที่สูงในระดับ 5 มีจำนวน 48% คือ ส่วนที่เกี่ยวกับการแต่งกายและการประดับตกแต่ง เพราะ เป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยในการดำรงชีวิต สุดท้ายประโยชน์ของทุนทางวัฒนธรรมนั้น มีค่าของเปอร์เซ็นต์ในระดับ 5 และ 4 อยู่ที่จำนวนประมาณ 33%-48% แสดงให้เห็นว่า องค์ความรู้ เอกลักษณ์พิเศษของภูมิปัญญา และความภาคภูมิใจของชุมชน เป็นสิ่งที่ผู้คนมองเห็นถึงข้อดีและความสำคัญของอัตลักษณ์

1.3.4 สรุปจากการออกแบบแบบสอบถามเชิงปริมาณ เพื่อวิเคราะห์แนวทางการพึงพอใจต่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 8 การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	การออกแบบเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้าควรคำนึงถึงเรื่องใด					
	- ประโยชน์ใช้สอย	67%	33%	-	-	-
	- ความสวยงาม	78%	22%	-	-	-
	- การดูแลรักษาและทำความสะอาด	55%	37%	4%	4%	-
2.	การออกแบบเครื่องแต่งกาย					
	- วยและเพศ	56%	33%	11%	-	-
	- บุคลิกภาพ	82%	11%	7%	-	-
	- หน้าที่การงาน	59%	30%	7%	4%	-
	- รูปร่างและสัดส่วน	81%	15%	4%	-	-
3.	การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอใหม่จากต้นทุนทางท้องถิ่น					
	- พัฒนาสินค้าสิ่งทอโดยพิจารณาจากรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย	67%	22%	11%	-	-
	- การปรับเปลี่ยนวัตถุดิบและลวดลายในรูปแบบดั้งเดิมไปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทันสมัย	56%	18%	22%	4%	-
	- การใช้แนวคิดและออกแบบลายร่วมสมัยเหมาะสมกับพื้นที่	74%	15%	11%	-	-
	- การกำหนดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าและตลาด	78%	18%	4%	-	-

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
4.	การรับรู้และการสื่อความหมายของงานออกแบบสิ่งทอในครั้งนี้					
	- มีความร่วมสมัย	67%	22%	7%	-	4%
	- มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นน่าสนใจ	67%	26%	7%	-	-
	- แสดงออกถึงความเป็นสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับเรื่องราวของคุ้ม	55%	26%	15%	4%	-
	- มีการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคมในการทอผ้าขึ้นมัดกาน	67%	18%	11%	4%	-
	- การออกแบบสอดคล้องพื้นที่สร้างสรรค์ แสดงอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาผ้าทอเมืองน่าน	63%	22%	15%	-	-
	- แสดงสัญลักษณ์ที่ถอดความมาจากเรื่องราวของคุ้มอย่างได้เด่นชัด	67%	18%	15%	-	-
	- การใช้สีและลวดลายในการออกแบบเหมาะสมสอดคล้องกับเทรนในปัจจุบัน	67%	22%	7%	-	4%

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ที่มาจากการถอดอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมจากคุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน ในรูปแบบของการวางลายผ้าและเทคนิควิธีการทอ จำนวน 50 คน พบว่า สิ่งที่ควรคำนึงในการออกแบบจากผ้า อันดับแรกคือ ความสวยงาม 78% ประโยชน์ใช้สอย 67% และการดูแลรักษาและทำความสะอาด 55% ตามลำดับ ในเรื่องของการออกแบบเครื่องแต่งกายจากเปอร์เซ็นต์ระดับ 5 ที่มีจำนวนสูงสุด คือ บุคลิกภาพ 82% และรูปร่างสัดส่วน 81% ตามลำดับ ทำให้เห็นว่าหากเสื้อผ้ามีความสวยงาม ใส่แล้วเสริมบุคลิกภาพเข้ากับรูปร่างรูปทรงของตนเองจึงเป็นหลักสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย ในตารางลำดับที่ 3. และลำดับที่ 4. ในเรื่องของการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอใหม่จากต้นทุนทางท้องถิ่นและการรับรู้และการสื่อความหมายของงานออกแบบสิ่งทอตามลำดับ จะเห็นได้ว่า ค่าของเปอร์เซ็นต์ในระดับ 5 ของข้อย่อย

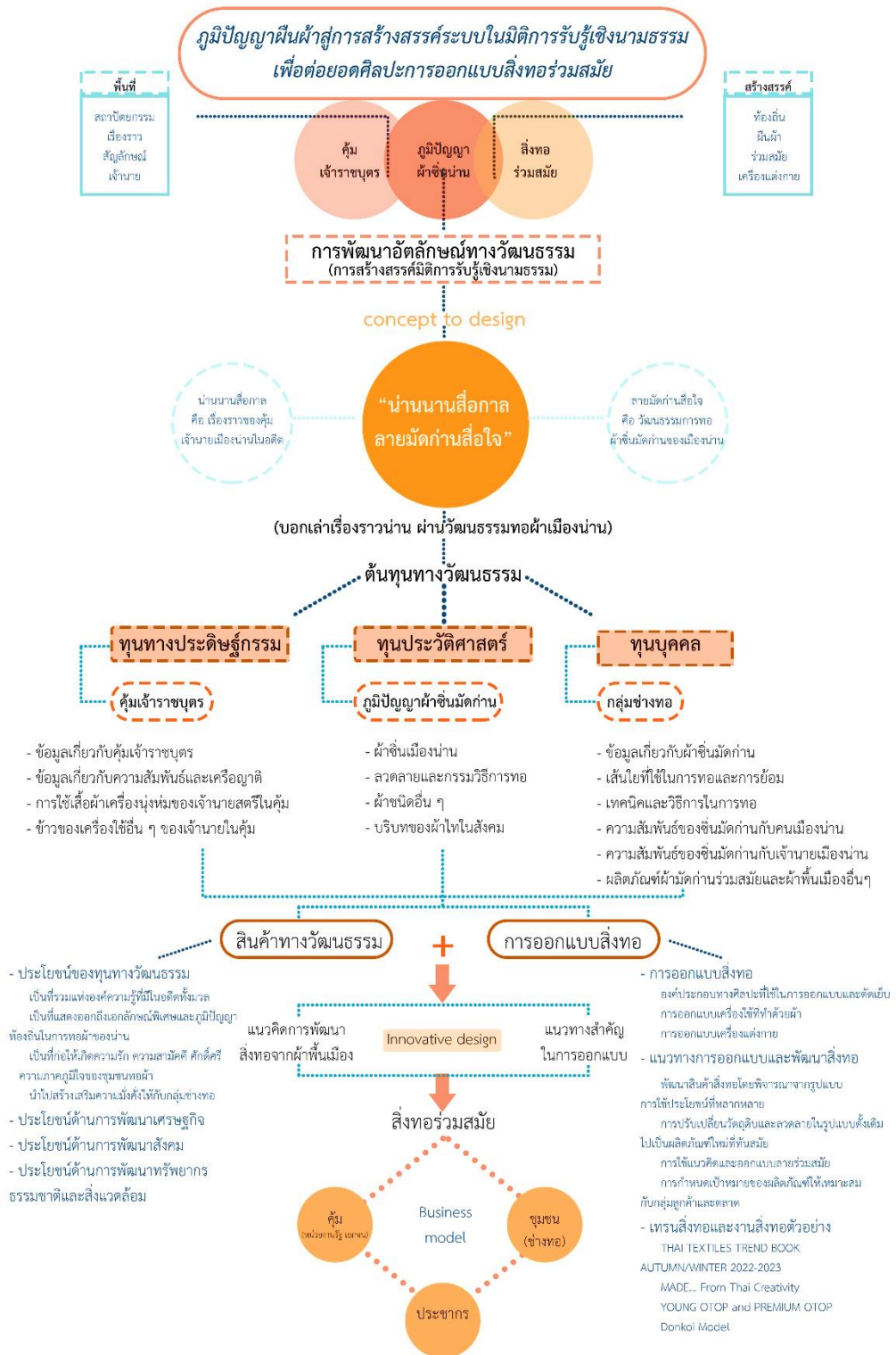
ในทุก ๆ ด้านจะมีค่าเปอร์เซ็นต์เกิน 50% ในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า หลักการถอดอัตลักษณ์จากพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ส่งผลต่อการออกแบบต้นแบบของงานสิ่งทอร่วมสมัย สร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มเป้าหมาย จากการพิจารณาข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้คนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับความตั้งใจที่จะพัฒนางานต้นแบบของสิ่งทอให้เกิดความร่วมมือกลมกลืนไปกับสังคม

สรุป ผลจากการออกแบบแบบสอบถามเชิงปริมาณกลุ่มชมรมหรือกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิกงานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าชิ้นหรือผ้าพื้นเมืองทั้งหมด ทำให้มองเห็นแนวทางของความคิดเห็นในหลากหลายด้านของกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้แบบสอบถามที่มีคำถามย่อย ๆ จากคำถามหลักในการให้ค่าของความพึงพอใจ ทำให้ได้สถิติที่ละเอียดมองเห็นทุกแง่มุมได้โดยง่าย หากจะสรุปให้เข้าใจได้ง่ายก็คือ กลุ่มประชากรส่วนมากมองเห็นภาพรวม ข้อดีข้อเสีย และวิถีของการพัฒนาสิ่งทอไทยได้เป็นอย่างดี โดยไม่จำเป็นต้องลดทอนวิธีการทอ แต่ควรปรับใช้ให้เข้าถึงกลุ่มคนได้หลาย ๆ กลุ่ม สร้างกระแสนิยมจากคอนเทนต์ในสื่อสังคมออนไลน์ที่เล่าเรื่องราวที่ให้ความรู้ได้ไปในตัว ส่วนข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผ้าชิ้นมัดก้านและเรื่องราวเกี่ยวกับคຸ້ມ ในเรื่องของผ้ามัดก้านกลุ่มประชากรส่วนมากมีความเข้าใจ สามารถจำแนกด้วยการสังเกตและบอกเล่าเรื่องราวได้มากพอสมควร หากลงรายละเอียดจำแนกไปในแต่ละด้านก็จะเป็นความชื่นชอบของแต่ละบุคคลไป และในเรื่องของเรื่องราวเกี่ยวกับคຸ້ມ เจ้านายก็เป็นเช่นเดียวกับเรื่องของผ้าชิ้นมัดก้าน โดยกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของเจ้านายได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้สถานที่ท่องเที่ยวใน จ.น่าน ก็เป็นตัวบอกเรื่องราวได้เบื้องต้น แต่หากลงรายละเอียดไปในเรื่องราวแต่ละด้านก็จะเป็นความชื่นชอบและศึกษาค้นคว้าของแต่ละบุคคลไปเช่นเดียวกัน สุดท้ายในเรื่องของข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์และการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ประชากรมีความเข้าใจและสามารถให้ความคิดเห็นที่ชัดเจนในทั้ง 2 เรื่อง เพราะมีการแนบตัวอย่างการถอดแบบอัตลักษณ์และรูปแบบตัวอย่างของสิ่งทอ ทำให้เกิดความคิดเห็นที่ชัดเจนในการออกแบบตัวอย่างของสิ่งทอร่วมสมัย ให้สามารถเข้ากับช่วงอายุจากผู้ทำแบบสอบถามให้เข้ากันได้อย่างสวยงามและลงตัวร่วมสมัยไปกับสังคม

1.4 สรุปความเชื่อมโยงในกระบวนการของการศึกษางานวิจัย

จากขั้นตอนการศึกษาในบทที่ 3 (วิธีดำเนินการวิจัย) และบทที่ 4 (ผลการวิเคราะห์ข้อมูล) ในส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งการสรุปผลจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านของการศึกษาและกลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำแนวคิดบางส่วนสู่การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย สามารถสรุปผลเป็นภาพแสดงความเชื่อมโยงในแต่ละกระบวนการของการศึกษางานวิจัย ให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย มีรายละเอียดครบของโครงสร้าง ดังนี้

ภาพที่ 51 กรอบความเชื่อมโยงของผลการวิเคราะห์ข้อมูลสู่แนวความคิดการออกแบบผลงาน (แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

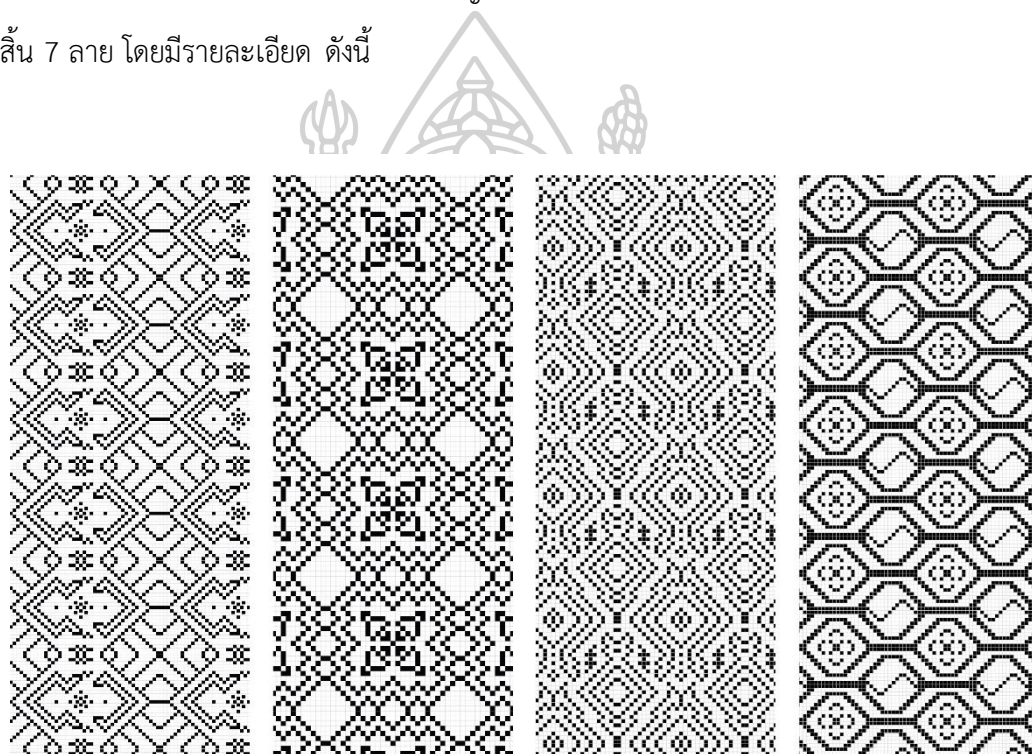
จากการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาผ้าซิ่นในคุ้มเจ้านายเมืองน่านสู่การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย จะเห็นได้ว่า เมื่อทำการถอดคำสำคัญออกมาจากชื่อของหัวข้อในนิยามศัพท์จะได้ Key Word ออกมาเป็น 3 เรื่องด้วยกัน คือ 1. เรื่องราวเกี่ยวกับคุ้ม 2. ภูมิปัญญาผ้าซิ่นน่าน 3. สิ่งทอร่วมสมัย เมื่อนำทุกองค์ประกอบมาวิเคราะห์ร่วมกันแล้วก็จะเกิดเป็นการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในรูปแบบของลวดลายบนสิ่งทอร่วมสมัยต้นแบบจากเทคนิคภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น จึงได้วาง Concept to design ไว้ว่า “น่านน่านสีอกาล ลายมัดก่านสีใจ” น่านน่านสีอกาล จึงหมายถึง เรื่องราวของคุ้มเจ้านายเมืองน่านในอดีต และ ลายมัดก่านสีใจ จึงหมายถึง วัฒนธรรมในการทอผ้าซิ่นมัดก่านของเมืองน่าน ซึ่งเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อผ่านการวิเคราะห์ห่ออกแบบจึงกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมและการออกแบบสิ่งทอ เพื่อเป็นแนวทางสู่สิ่งทอร่วมสมัยโดยพิจารณาจากแนวคิดการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมืองและแนวทางสำคัญในการออกแบบ ซึ่งจากการพิจารณาวิเคราะห์แนวทางทั้ง 2 จึงเกิดกระบวนการคิดนวัตกรรมที่ใช้ในงานออกแบบสิ่งทอที่มีใจความสำคัญว่า “งานออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ในครั้งนี้คือการเปลี่ยนวัสดุที่แปลกใหม่บนเทคนิคการทอ และย้อมของท้องถิ่น” แล้วเกิดเป็นสิ่งทอร่วมสมัยในปลายทางที่มีบริบททางสังคมที่สอดคล้องกับพื้นที่ในท้องถิ่น โดยใช้แนวทาง BCG Economy Model จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทางด้านเส้นใย ที่ปรับให้เล็กลงเหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนโดยอ้างอิงให้สอดคล้องกับสินค้า กิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชุมชนทอผ้าที่มีมาแต่เดิม มาใช้เป็นส่วนเสริมที่ใช้ในต้นแบบตัวอย่างการพัฒนาสิ่งทอร่วมสมัย

ส่วนที่ 2 ผลงานการออกแบบของผู้วิจัย

ในส่วนการออกแบบผลงานตัวอย่าง การออกแบบภูมิปัญญาผืนผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

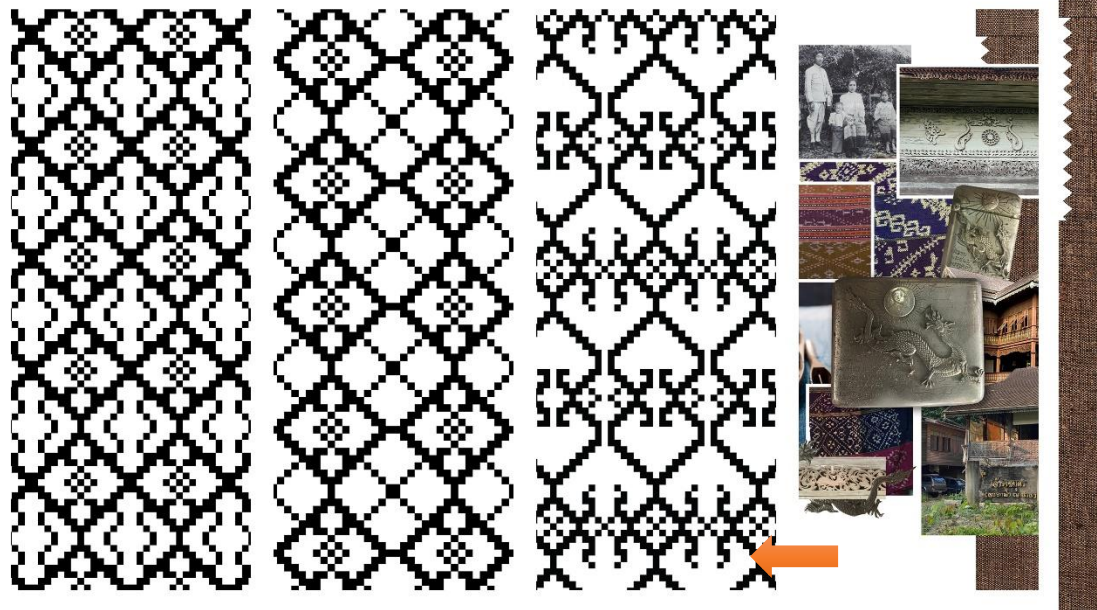
2.1 ลวดลายสิ่งทอจากการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

จากแนวคิดในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน ที่นำมาใช้ในการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์บนสิ่งทอต้นแบบ ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบลวดลายอัตลักษณ์ในครั้งที่ 1 เป็นจำนวน 4 ลาย ซึ่งยังมีลักษณะไม่ลงตัวคล้ายกับลวดลายอย่างโบราณ ยังมีรายละเอียดของลายที่แน่นเกินไป จึงได้ทำการพัฒนารูปแบบของลายในครั้งที่ 2 เป็นจำนวน 3 ลาย โดยพัฒนาผุกลวดลายมาจากลายในครั้งที่ 1 ให้มีรูปแบบลายที่มีความสมมาตร มีพื้นที่ว่างเป็นช่วง ๆ ให้เกิดความสบายตา โดยดึงเอาลักษณะสำคัญจากแบบสัมภาษณ์ออกมาใช้ในการออกแบบลาย รวมทั้งสิ้น 7 ลาย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 52 การพัฒนาลายอัตลักษณ์ครั้งที่ 1

(แก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ภาพที่ 53 การพัฒนาลายอัตลักษณ์ครั้งที่ 2
(แก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

โดยได้เลือกกลายล่าสุดในการออกแบบต้นแบบสิ่งทอ ทางผู้วิจัยจึงได้ตั้งชื่อว่า “ลายนาค
เกี้ยว” ที่ปรากฏในลักษณะสำคัญจากการถอดอัตลักษณ์ เพื่อจะนำมาใช้เป็นลวดลายบนตัวอย่าง
สิ่งทอร่วมสมัยในลำดับต่อไป

ภาพที่ 54 การถอดอัตลักษณ์จากลักษณะสำคัญ
(แก่งภักดี กลินเทศ, 2565)

ลายนาคเกี้ยว ที่ถูกคัดเลือกมาใช้ในการออกแบบนั้นได้ดึงลักษณะสำคัญจากข้อมูลในส่วนต่าง ๆ จากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้จาก Mood การถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคุ้มเจ้าราชบุตร เป็นแนวทางของลวดลาย มีทั้งหมด 6 ส่วนด้วยกัน คือ

1. หัวพญานาค	2. ดอกหน้าบัน	3. ก้านต๋าหับ
4. สักกัที่ที่เท่ากัน	5. ฉลุเรือนขนมปังขิง	6. ความโค้งเว้าของนาค

โดยลายอัตลักษณ์คุ้มเจ้าราชบุตรที่ได้คัดเลือกจะเป็นตัวแทนของเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเมืองน่าน และจะใช้เป็นลวดลายบนต้นแบบของสิ่งทอร่วมสมัยทั้งผ้าลายและผ้าพื้น โดยมีโครงสร้างของแนวคิดการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมืองและแนวทางสำคัญในการออกแบบ เป็นกรอบในการกำหนดทิศทางของสี วัสดุ รูปแบบของเสื้อผ้า และอื่น ๆ ที่จะช่วยสร้างให้สิ่งทอต้นแบบมีความ

น่าสนใจ มีลักษณะที่แตกต่างไปจากสิ่งทอพื้นเมืองที่เห็นได้โดยทั่วไปจากการปรับเปลี่ยนให้เกิดความเหมาะสม แต่ยังคงเทคนิคและวิธีการทออย่างท้องถิ่นไว้ดั้งเดิม

2.2 นวัตกรรมที่ใช้ในการออกแบบสิ่งทอ (Innovations in textile design)

จากการวิเคราะห์ในส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งได้เลือกฉายอัตลักษณ์จากการศึกษาในพื้นที่คุ้มเจ้าราชบุตร และการศึกษาวรรณกรรมการทอผ้าในเทคนิคมัดก้าน ในการสร้างกรอบแนวความคิดให้กับการพัฒนาสิ่งทอให้เกิดความร่วมมือ จึงเกิดเป็นแนวคิดการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมืองและแนวทางสำคัญในการออกแบบ ซึ่งเมื่อพิจารณากรอบแนวคิดทั้ง 2 ส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกัน จึงทำให้เกิดการนำนวัตกรรมที่ใช้ในการออกแบบสิ่งทอมาใช้ โดยนวัตกรรมที่ใช้ประกอบการพิจารณามี 2 ส่วนหลัก และ 1 ส่วนเสริม คือ

2.2.1 นวัตกรรมเกี่ยวกับเส้นใย (พิจารณาจากแบบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทางเลือกเส้นใยใหม่ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย)

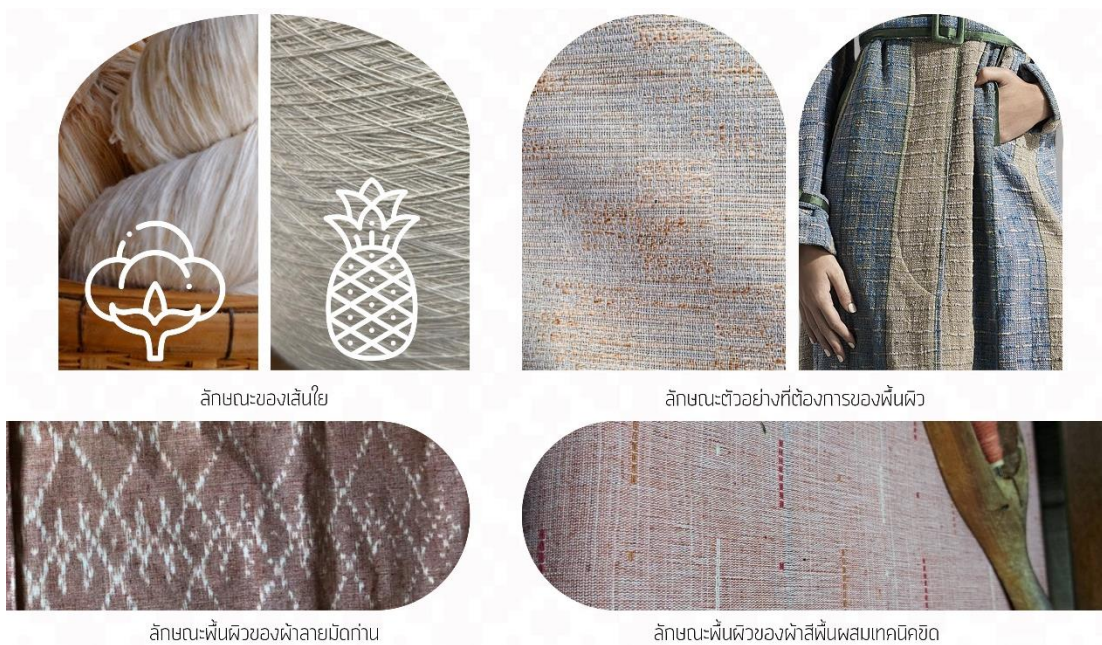
การใช้เส้นใยเพื่อสร้างพื้นผิวใหม่ ให้กับสิ่งทอ โดยการคัดเลือกเส้นใยที่นำมาใช้ทอให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดสากล โดยใช้

- ในการใช้เป็นเส้นยืน

เส้นใยฝ้าย เป็นเส้นใยเบอร์ปกติที่ใช้ เนื่องจากทางชุมชนมีความชำนาญในการใช้เส้นใยฝ้ายเป็นเส้นยืน เพราะ คงทนและแข็งแรงในการยัดเกี่ยวในขั้นตอนการทอ

- ในการใช้เป็นเส้นพุ่ง

ใช้เส้นใยสับปะรด เบอร์ NE5/1 65% Cotton/35% Pineapple เป็นเส้นใยทางเลือก โดยเป็นของเหลือจากภาคเกษตรมีความมันเงาและแข็งแรงสามารถสร้างพื้นผิวใหม่ให้กับสิ่งทอ

ลักษณะของเส้นใย

ลักษณะตัวอย่างที่ต้องการของพื้นผิว

ลักษณะพื้นผิวของผ้าลายมัดก่าน

ลักษณะพื้นผิวของผ้าสีพื้นผสมเทคนิคขัด

ภาพที่ 55 นวัตกรรมเกี่ยวกับเส้นใย

(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

2.2.2 นวัตกรรมเกี่ยวกับการย้อมและทอ

การย้อมเส้นใยจากสีธรรมชาติ โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นให้มีแนวโน้มสีใกล้เคียงกับ Thai Textiles Trend Book A/W 2022 - 2023 เพื่อให้สีที่ได้จากการย้อมมีลักษณะใกล้เคียงกับเทรนของสีให้มากที่สุด โดยย้อมทอจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง ต.บ่อสวก อ.เมืองน่าน จ.น่าน

- วัสดุในการย้อม เปลือกต้นประดู่ ต้นสารเงิน (กระถิน)

ประดู่+สารส้ม = น้ำตาลที่ใช้ย้อมผ้าลาย

ประดู่+สารเงิน+น้ำต่าง= น้ำตาลที่ใช้ย้อมผ้าพื้น

*สีแดงเล็กน้อยจากครั้ง ใช้ย้อมผ้าพื้น โดยการย้อมนี้เลือกใช้เทรนของสี HEAVEN on EARTH

- การทอ ในขั้นตอนของการทอ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ผ้าลาย ด้วยเทคนิคการมัดก่าน ด้วยลายจากการถอดอัตลักษณ์ ในเส้นพุ่งของผ้าลาย

ผ้าพื้น ด้วยเทคนิคการขัดลาย ด้วยรูปทรงเรขาคณิตเล็ก ๆ เป็นระยะ ๆ ในผ้าพื้น

Dyeing . การย้อม

HEAVEN ON EARTH

Mood ของโทนสี

ชื่อของคู่สีใน Thai Textiles Trend Book

ประดู่ (Burma Padauk)
Pterocarpus macrocarpus Kurz
 ส่วนของพืช : เปลือก
 สีที่ได้ : น้ำตาลอมแดง
 สารช่วยติดสี : เกลือแกง
 ค่าความคงทนสีต่อการซัก : 4
 Used Part : Bark
 Color : Red-brown
 Mordant : Sodium Chloride
 Color Fastness : 4

กระถิน (River Tamarind)
Leucaena leucocephala (Lam.) de Wit
 ส่วนของพืช : เปลือก
 สีที่ได้ : น้ำตาลอมแดง
 สารช่วยติดสี : เกลือแกง
 ค่าความคงทนสีต่อการซัก : 4
 Used Part : Bark
 Color : Red-brown
 Mordant : Sodium Chloride
 Color Fastness : 4

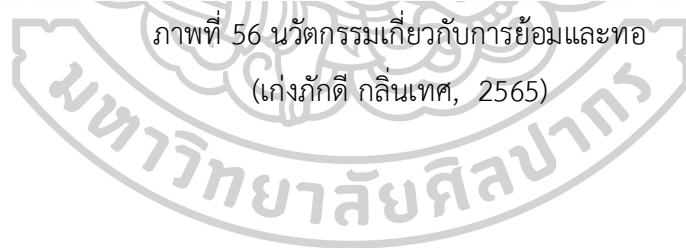
ลักษณะของผ้าลายและผ้าพื้นจากเทคนิคการทอ

Weaving . การทอ

ลักษณะของผ้าลายและผ้าพื้นจากเทคนิคภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพที่ 56 นวัตกรรมเกี่ยวกับการย้อมและทอ
 (แก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Dyeing and Weaving process

ขึ้นท่าง

นำเส้นใยมาเตรียมบนอุปกรณ์ โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า ท่างวันท่าง (ภาษาเมืองน่าน) นำมาซึ่งบนท่างให้ตั้งพอดีเรียงบนท่าง จากบนลงล่าง

มัดท่าง

การมัดลาย โดยเริ่มต้นด้วยการมัดเก็บสีขาวเป็นลวดลายเล็ก ๆ จากนั้นจึงมัดลายหมี่ข้อเป็นระยะ ๆ ข้อดีของการมัดหมี่ด้วยเส้นพุ่งคือผู้ทอจะสามารถสร้างลายได้ไม่จำกัดความยาวของผ้า

ย้อมสี

นำออกจากหลักและไปย้อมสี ต้มในน้ำเดือด ใส่เกลือ 1 กำมือเพื่อให้สีติดทน ต้มทิ้งไว้ 1 ชั่วโมง ใส่น้ำปูนขาวต้มทิ้งไว้ 10 นาที สังเกตว่าสีน้ำจัดจางลง แสดงว่าเส้นใยดูดสีไปจนได้ที่แล้ว

ชักตาก

นำขึ้นหมักทิ้งไว้ 1 คืน แล้วนำไปชักน้ำสารส้ม 1 น้ำ แล้วชักน้ำเปล่าให้สะอาดจนสีส่วนเกินละลายออกหมด แล้วตากให้แห้ง จะได้เส้นใยที่สลับสีชั้นลายตามต้องการ

ปั่นหลอด

แล้วนำเส้นใยที่ย้อมแล้ว ไปปั่นใส่หลอด โดยเรียงลำดับก่อนหลัง ตามลวดลาย จัดเก็บใส่ถุงเป็นชุด ๆ เพื่อนำไปทอผ้าต่อไป ไปใส่กระสวยเพื่อใช้เป็นเส้นพุ่ง

ทอผ้า

เริ่มทอผ้าเก็บตะกอบแบบแนวตั้ง ซึ่งใช้กระบวนการสำคัญของการทอผ้าก็คือการนำเส้นใยมาขัดกันให้เป็นลายกับเส้นยืนที่ทำไว้เป็นหลัก อาจใช้วิธียกทอหรือการขัดเพื่อเพิ่มความสวยงามบนพื้นผ้า หรือใช้วิธีทอลายมัดท่างทั้งผืน

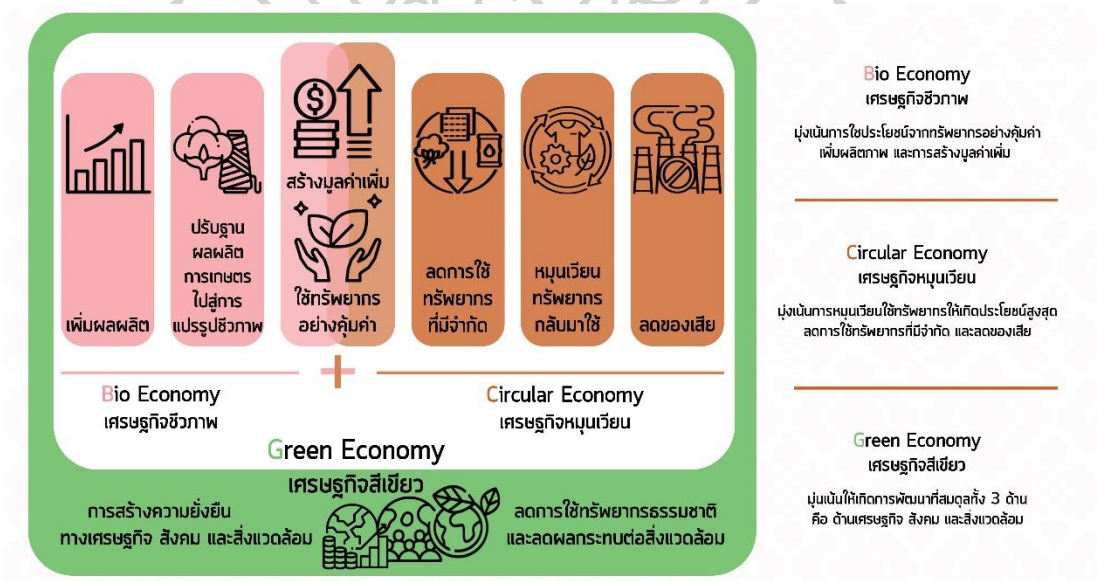
ภาพที่ 57 การย้อม ทอ และผ้ามัดท่างลายอัตลักษณ์ ผ้าพื้นเทคนิคขีด (แก่งรักดี กลิ่นเทศ, 2565)

2.2.3 นวัตกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจ (BCG MODEL)

ในส่วนเสริมนี้ สืบเนื่องจากในส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล หัวข้อ 1.2 ผลสรุปแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทางเลือกเส้นใยใหม่ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย จากคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของการส่งเสริม “BCG Economy Model” จากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่

- เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy)
- เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)
- เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

โดยนำมาปรับขนาดลดลงให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง เป็นตัวอย่างแพลตฟอร์มขับเคลื่อน BCG Model ในรูปแบบจุดภาคขนาดย่อยสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่เป็นแหล่งผลิตงานสิ่งทอร่วมสมัยต้นแบบให้ผู้วิจัย นำเสนอโมเดลในรูปแบบแบรนด์ดีดิง บรรจุภัณฑ์และการจัดวางในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมสิ่งทอและพัฒนาการทำงานร่วมกันขององค์กรในท้องถิ่นก็จะเป็นการสร้างเอกลักษณ์และจุดขายทางธุรกิจตัวอย่างให้กับชุมชนอีกด้วย ซึ่งส่วนเสริมนี้ถูกเพิ่มเติมและกล่าวถึงในบทที่ 5 (สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ)

ภาพที่ 58 BCG Model วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง

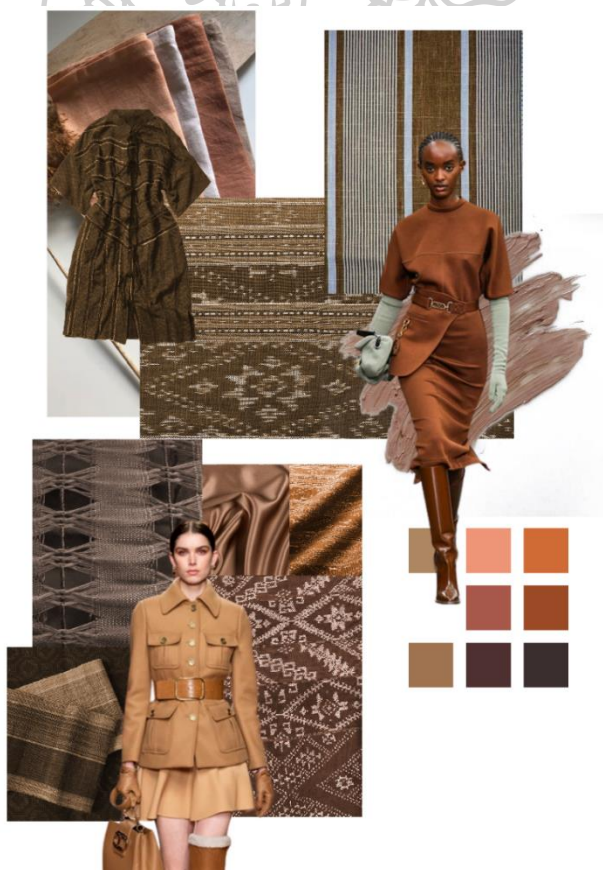
(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

2.3 การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย (Contemporary textile design)

จากการวิเคราะห์ในส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล ในกรอบแนวความคิดกับการพัฒนาสิ่งทอให้เกิดความร่วมมือ ซึ่งมีแนวคิดการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมืองและแนวทางสำคัญในการออกแบบ จนเกิดเป็นนวัตกรรมที่ใช้ในการออกแบบสิ่งทอ อีกทั้งในหัวข้อ 1.3 ผลสรุปจากการออกแบบแบบสอบถามเชิงปริมาณกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาเพื่อนำแนวทางความคิดเห็นบางส่วนจากผลสรุปมาใช้ร่วมกันในการออกแบบ โดยมีรายละเอียดของการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ดังนี้

2.3.1 Mood board

จากผลสรุปของแบบสอบถามกลุ่มประชากร ทำให้ทราบว่าสิ่งทอร่วมสมัยในรูปแบบของเสื้อผ้าควรมีความสวยงามเป็นอย่างไรแรก สวมใส่แล้วเสริมบุคลิกภาพ เข้ากับรูปร่างรูปทรงของผู้สวมใส่ จึงเป็นหลักสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย จึงได้แนวทางในการสีอารมณ์และความรู้สึกผ่าน Mood board

ภาพที่ 59 Mood board สิ่งทอ

(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ทิศทางของสีเส้นตามเทรนจาก Thai Textiles Trend Book A/W 2022 – 2023 แนวทางสี HEAVEN on EARTH โดยมีความหมายที่แฝงนัยยะสอดคล้องกับเรื่องราวและภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ

ความมหัศจรรย์จากผืนดิน ที่หมายถึง บุคลิกของกลุ่มคนที่เชื่อในแนวคิดของบริบทความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และมรดกทางอารยธรรม สะท้อนสู่ทัศนคติการใช้ชีวิตที่เคารพในมรดกจากคนรุ่นก่อนความโหยหาทางอารยธรรมที่ถูกเพิ่มเติมด้วยการมองหาสิ่งท้าทายอื่น ๆ เพื่อสืบสานและต่อยอดองค์ความรู้ จนกลายเป็นผู้นำชุมชนที่มีแนวคิดแบบคนรุ่นใหม่ มีความเชื่อและความศรัทธาชีวิตในอุดมคติเป็นผู้ที่เชื่อในดินแดนแห่งความมั่งคั่งและอุดมสมบูรณ์ ที่เต็มไปด้วยทรัพยากรที่รังสรรค์โดยมนุษย์ในผืนดินและร่องรอยจากอารยธรรม

2.3.2 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 (Skate design 1)

จากผลสรุปของแบบสอบถามกลุ่มประชากร สืบให้เห็นว่าเห็นสิ่งทอร่วมที่อยู่ในรูปแบบของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ควรมีความสวยงาม เสริมบุคลิกภาพ เข้ากับรูปร่างรูปทรงของผู้สวมใส่ จึงได้ทำการออกแบบสิ่งทอในรูปแบบของเสื้อผ้าสไตล์ Ready to wear เพื่อให้สะดวกสบายต่อการสวมใส่ เป็นเสื้อผ้าพร้อมสวมใส่ในทุกวาระโอกาสต่าง ๆ เป็นทางเลือกหนึ่งในการหยิบสิ่งทอจากท้องถิ่นมาใช้งาน โดยได้แรงบันดาลใจในรูปแบบของชุดมาจาก Premium and Young OTOP ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มาใช้ในรูปแบบแนวทางของเสื้อผ้าเพื่อใช้พัฒนาต่อยอดให้เกิดความลงตัวในลำดับถัดไป

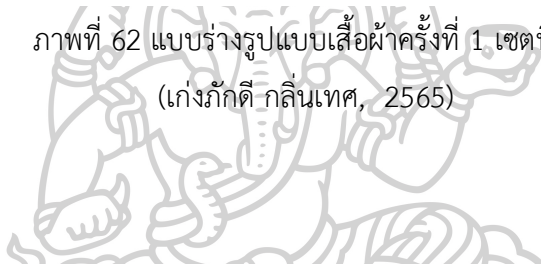
ภาพที่ 60 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 ชุดที่ 1
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ภาพที่ 61 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 ชุดที่ 2
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ภาพที่ 62 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 ชุดที่ 3
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ภาพที่ 63 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 1 ชุดที่ 4
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

2.3.3 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 2 (Skate design 2)

จากแบบร่างของรูปแบบของเสื้อผ้าสไตล์ Ready to wear ที่มีความเหมาะสมกับช่วงวัยและลงตัวในการสวมใส่ สามารถเป็นต้นแบบของสิ่งทอร่วมสมัยได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงได้ทำการออกแบบ inspiration mood โดยอ้างอิงเปรียบเทียบช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์แฟชั่น คือ ยุคเอ็ดเวิร์ดเดียน (Edwardian Era) ในช่วงระยะเวลา ค.ศ.1900 - ค.ศ.1910 เป็นช่วงเริ่มต้นของสงครามที่ผู้ชายบางส่วนต้องไปออกรบ ผู้หญิงจำนวนมากจึงกลายเป็นคนที่ต้องออกมาทำงาน และเริ่มสวมเสื้อผ้าที่มีข้อจำกัดน้อยลง เพื่อที่พวกเขาจะได้เคลื่อนไหวได้อย่างอิสระเพื่อทำตามตารางประจำวันของพวกเขา ทำให้รูปแบบของเสื้อผ้าในยุคสมัยนี้ ลักษณะบางส่วนของเสื้อผ้าผู้ชายจึงถูกดึงมาปรับใช้บนเสื้อผ้าของผู้หญิงที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน

จากยุคสมัยเอ็ดเวิร์ดเดียน (Edwardian Era) ที่ได้กล่าวถึงไปข้างต้น ซึ่งอิทธิพลสากลเหล่านี้ ล้วนส่งอิทธิพลมาถึงรูปแบบการแต่งกายของเหล่าเจ้านายสตรีฝ่ายเหนือด้วยเช่นกัน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับช่วงเวลาของไทยจะตรงกับช่วง พ.ศ.2443 - พ.ศ.2453 ซึ่งตรงกับช่วงเวลาของผู้เป็นเจ้าของคุ่มที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรณีศึกษา คือ เจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน ซึ่งระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงเวลา que เจ้าราชบุตรดำรงอิสริยยศเป็นเจ้าน้อยหมอกฟ้า ณ น่าน ในปี พ.ศ. 2445 ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลเหล่านี้ มาใช้ออกแบบ inspiration mood เพื่อให้ต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยในรูปแบบของเสื้อผ้ามีลักษณะเด่น ๆ ของยุคสมัยอยู่ร่วมกับรูปแบบของเสื้อผ้าสไตล์ Ready to wear ได้อย่างลงตัว

ภาพที่ 64 Inspiration mood
(แก๊งรักดี กลิ่นเทศ, 2565)

โดยลักษณะสำคัญของยุคสมัยเอ็ดเวิร์ดเดียน (Edwardian Era) ที่ถูกดึงมาใช้ในการออกแบบรูปแบบของเสื้อผ้า คือ การจับพลีทเป็นชั้นของผ้า การใช้ลักษณะของกระดุม ความโปร่งบางและลวดลายฉลุที่มองเห็นได้ของลักษณะลูกไม้ที่ใช้ตกแต่ง มาใช้กับเสื้อผ้าใน Fashion set ที่ถูกแบ่งให้เหมาะสมกับไลฟ์สไตล์ในปัจจุบันของคนสังคม โดยคำถึงถึงช่วงอายุของกลุ่มประชากรในแบบสอบถาม ที่ช่วงอายุ 20-30 ปี มีจำนวนมากที่สุด รองลงมา 31-40 ปี น้อยที่สุดคือ 41 ปีขึ้นไป โดยการออกแบบต้องมีลักษณะที่เหมาะสมในทุกโอกาส สุภาพเรียบร้อย แต่ยังคงโชว์รายละเอียดในสัดส่วนของความเป็นผู้หญิง ที่แฝงความสดใสที่อยู่ในความสุภาพได้อย่างกลมกลืน

ภาพที่ 65 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 2
(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

2.3.4 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 3 (Final skate design)

จากแบบร่างของรูปแบบของเสื้อผ้าสไตล์ Ready to wear ที่ผสมผสานลักษณะสำคัญจาก inspiration mood ของยุคเอ็ดเวิร์ดเดียน (Edwardian Era) ผู้วิจัยจึงทำการพัฒนาปรับแก้จากคำแนะนำของช่างตัดเย็บก่อนการตัดเย็บจริง ให้เกิดความพิเศษและลงตัวกว่าแบบเดิม

โดย Fashion set นี้แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดราตรี (evening gown) ที่มีความตั้งใจที่จะใช้ชุดนี้เป็นชุด Concept ที่มีความพิเศษกว่าชุดอื่น และอีก 2 ชุด ที่มีลักษณะการใช้งานเป็นชุดลำลอง (everyday) หรือชุดทำงาน (working) ที่ออกแบบให้เหมาะสมกับการใช้งานทั้งสองโอกาส เพื่อใช้เป็นทางเลือกต่อการใช้งานของกลุ่มเป้าหมาย

ภาพที่ 66 แบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 3 (Final skate design)
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Mix&Match items

ภาพที่ 67 การ mix and match item
(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

จากการออกแบบ Final skate design ของผู้วิจัย ที่มีความตั้งใจที่จะให้ชุดทั้ง 2 ชุด นอกจากชุดราตรี (evening gown) ที่ใช้เป็นชุด Concept สามารถแลกเปลี่ยน item ของเสื้อผ้าซึ่งกันและกัน เป็นการหมุนเวียนการใช้เสื้อผ้าให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาธุรกิจ ในหัวข้อเศรษฐกิจหมุนเวียน ของ BCG MODEL ซึ่งส่วนนี้จะถูกกล่าวถึงในบทที่ 5 (สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ)

2.3.5 ต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย (Contemporary textile)

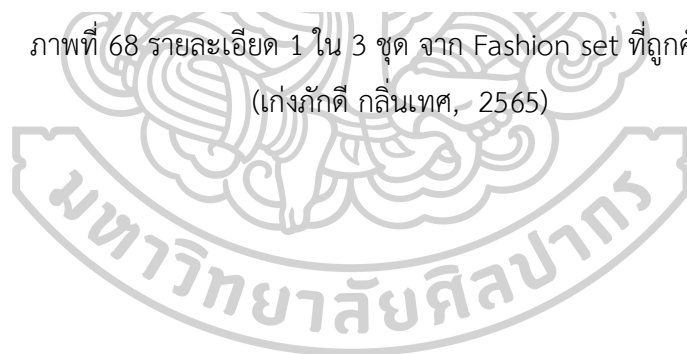
จากขั้นตอนกระบวนการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ในรูปแบบเสื้อผ้าสไตล์ Ready to wear ที่ผสมผสานลักษณะสำคัญจาก inspiration mood ของยุคเอ็ดเวิร์เดียน (Edwardian Era) ผู้วิจัย จึงได้เลือก 1 ใน 3 ชุด จาก Fashion set ที่ได้ออกแบบมาใช้ในการตัดเย็บจริง เพื่อนำเสนอการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาผ้าขึ้นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน มาใช้ในการสื่อสารในรูปแบบต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย ที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตท้องถิ่นผสมผสานกับวิถีที่ดำเนินไปในปัจจุบัน ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้อย่างลงตัวและเข้าใจ ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลและเหตุปัจจัยหลายประการที่ไม่ได้ตัดเย็บทั้งหมดใน 3 ชุด ซึ่งจะกล่าวถึงในบทที่ 5 (สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ) โดยชุดที่ได้

คัดเลือก มีส่วนประกอบทั้งหมด 3 ชิ้น คือ ตัวเสื้อซีทรูชั้นใน ตัวเสื้อชั้นนอก และกระโปรง โดยมีรายละเอียดของการตัดเย็บและผลงานการออกแบบต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย ดังนี้

Skate details

ภาพที่ 68 รายละเอียด 1 ใน 3 ชุด จาก Fashion set ที่ถูกคัดเลือก
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ภาพที่ 69 ตรวจสอบแพทเทิร์นเสื้อผ้า ก่อนการตัดเย็บ
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ภาพที่ 70 ต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย
(แก่งักดี กลีนเทศ, 2565)

ต้นแบบสิ่งทอที่ได้ทำการออกแบบ ทำให้เกิดสินค้าทางวัฒนธรรมจนกลายมาเป็นสิ่งทอร่วมสมัย โดยตั้งแต่กระบวนการถอดอัตลักษณ์จากพื้นที่กรณีศึกษาจากคุ้มเจ้าราชบุตรเพื่อออกแบบ ลวดลายสิ่งทอ ไปจนถึงกระบวนการผลิตสิ่งทอร่วมสมัยก็ใช้วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวงในการผลิตสิ่งทอ แล้วส่งมาให้ผู้วิจัยนำเข้าสู่กระบวนการตัดเย็บในรูปแบบของชุด ซึ่งการพัฒนาดังกล่าว ผู้วิจัยได้จัดทำแผนพัฒนาธุรกิจซึ่งเป็นส่วนเสริมของนวัตกรรมที่ใช้ในการออกแบบสิ่งทอ (Innovations in textile design) เพื่อเป็นแนวทางตัวอย่างในการพัฒนาแบรนด์สิ่งทอร่วมสมัยนี้ กระจายสู่กลุ่มของลูกค้าและตลาดสากล ซึ่งจะกล่าวถึงในบทที่ 5 (สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ) ในลำดับถัดไป

ในส่วนของการออกแบบต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยในรูปแบบเสื้อผ้าสไตล์ Ready to wear ที่ผสมผสานลักษณะสำคัญจาก inspiration mood ของยุคเอ็ดเวิร์ดเดียน (Edwardian Era) อีกทั้งกระบวนการในการถอดอัตลักษณ์และขั้นตอนของงานออกแบบที่เกี่ยวข้อง เมื่อทำการผลิตต้นแบบสิ่งทอสำเร็จ ผู้วิจัยจึงได้ทำแบบประเมินผลงานการออกแบบเพื่อให้ได้ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการนำมาปรับใช้ให้ดียิ่งขึ้น

ส่วนที่ 3 การประเมินผล

3.1 การประเมินผลงานการออกแบบ

ได้ประเมินหลังจากผลิตต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยแล้ว โดยใช้ผู้ประเมินผล คือ

3.1.1 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าของจังหวัดน่าน ได้แก่ คุณกรกฎ แปงใจ ตัวแทนจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง จำนวน 1 ท่าน

3.1.2 ตัวแทนแต่ละช่วงอายุของกลุ่มประชากร จำนวน 3 ท่าน โดยคัดเลือกมาจากกลุ่มประชากรที่ทำแบบสอบถามให้มีความแตกต่างกันแต่ละช่วงอายุ คือ 20-30, 31-40, 41-50 ปี เพื่อให้ผลการประเมินมีความคิดเห็นของแต่ละช่วงวัยได้อย่างชัดเจน

โดยแบบของการประเมินผลงานการออกแบบใช้แบบสอบถามเดียวกับกลุ่มประชากรตัวอย่าง แต่เลือกมาใช้เพียง 2 ชุดแบบสอบถาม จากในส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูล หัวข้อที่ 1.3.3 แบบสอบถามความเข้าใจถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์จากกรณีศึกษาตัวอย่าง และ 1.3.4 แบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์แนวทางความพึงพอใจต่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ซึ่งผลการประเมินในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการประเมินหาประสิทธิภาพของผลงานหลังออกแบบว่า การออกแบบ

ต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยสามารถสื่อถึงการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากพื้นที่การศึกษา สามารถให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างพึงพอใจได้หรือไม่ ซึ่งเป็นการสอบถามหลังการออกแบบว่าผู้ประเมินมีความคิดเห็นและคำแนะนำเพิ่มเติมอย่างไร โดยจะสรุปผลเป็นความเรียง และมีการให้ค่าของระดับความคิดเห็นโดยสรุปผลได้ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตารางที่ 9 แบบประเมินต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์

ลำดับ	รายละเอียด	ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ	ค่าเฉลี่ย
1.	อัตลักษณ์ของผ้า่านที่โดดเด่นมากที่สุด		
	- เป็นผ้าที่บอกชาติพันธุ์ตามพื้นที่	5, 5, 5, 4	4.75
	- รูปแบบและประเภทของผ้า เช่น ชิ่นมาน ชิ่นป่อง	5, 4, 3, 4	4.00
	- ลักษณะและเทคนิคการทอ เช่น เกาะล้วง ชิด มัดกาน	5, 5, 5, 5	5.00

ลำดับ	รายละเอียด	ผลประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ	ค่าเฉลี่ย
2.	กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาที่เหมาะสมมากที่สุด		
	- การสร้างแรงบันดาลใจจากภูมิปัญญาท้องถิ่น	5, 5, 5, 5	5.00
	- การร่างภาพเพื่อศึกษาสัญลักษณ์รูปทรงจากมุมมองต่างๆ	5, 4, 5, 3	4.25
	- การตัดทอนรายละเอียด พื้นผิว ลวดลายของรูปทรง ให้เข้าสู่โครงสร้างรูปทรงที่มีความเรียบง่าย	4, 5, 5, 4	4.50
	- การถ่ายทอดสัญลักษณ์รูปทรงสู่การจัดการรูปทรงองค์ประกอบต่าง ๆ	5, 5, 5, 4	4.75
	- การออกแบบเพื่อประสานพฤติกรรมและประโยชน์ใช้สอยในรูปแบบใหม่	3, 4, 5, 4	4.00
3.	การพัฒนาต้นทุนทางวัฒนธรรมรูปแบบใดเหมาะสมที่สุด		
	- ทุนประวัติศาสตร์ เช่น มรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้าน	5, 4, 4, 4	4.25
	- ทุนทางประดิษฐ์กรรม เช่น สิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์ ชิ้นงานต่าง ๆ ที่เกิดจากชุมชน	5, 5, 5, 5	5.00
	- ทุนบุคคล เช่น บุคคลผู้ที่มีความสำคัญในชุมชน ทรงความรู้ มีความสามารถ	5, 5, 5, 5	5.00

ลำดับ	รายละเอียด	ผลประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ	ค่าเฉลี่ย
4.	ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน ข้อใดที่สอดคล้องกับชีวิตมากที่สุด		
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการอยู่อาศัย	4, 4, 5, 4	4.25
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน	5, 5, 5, 4	4.75
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการแต่งกายและการประดับตกแต่ง	4, 4, 4, 5	4.25
5.	ประโยชน์ของทุนทางวัฒนธรรมใดเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งทอร่วมสมัย		
	- เป็นที่รวมแห่งองค์ความรู้ที่มีในอดีตทั้งหมด	5, 5, 5, 4	4.25
	- เป็นที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์พิเศษและภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น	5, 5, 5, 5	5.00
	- เป็นที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจของชุมชน	4, 4, 4, 4	4.00

สรุป จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนแต่ละช่วงอายุของกลุ่มประชากร ตัวอย่างเกี่ยวกับความเข้าใจของข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ หลังการออกแบบต้นแบบสิ่งทอ พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 - 5.00 ซึ่งหมายถึงผู้ประเมินมีความเข้าใจในขั้นตอนการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ตั้งแต่การดึงลักษณะสำคัญของเรื่องราวของคุ้มจนถึงลักษณะของลวดลายที่ถูกออกแบบ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากการแนบเอกสาร Mood การถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคุ้มเจ้าราชบุตรไปในแบบประเมิน จึงทำให้ผู้ประเมินมองเห็นภาพและแนวทางในการออกแบบลวดลายของผู้วิจัย

ตารางที่ 10 แบบประเมินต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยด้านการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

ลำดับ	รายละเอียด	ผลประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ	ค่าเฉลี่ย
1.	การออกแบบเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้าควรคำนึงถึงเรื่องใด		
	- ประโยชน์ใช้สอย	5, 5, 5, 5	5.00
	- ความสวยงาม	5, 5, 5, 5	5.00
	- การดูแลรักษาและทำความสะอาด	5, 4, 4, 5	4.50
2.	การออกแบบเครื่องแต่งกาย		
	- วัสดุและเพศ	5, 5, 5, 5	5.00
	- บุคลิกภาพ	5, 5, 5, 5	5.00
	- หน้าที่การงาน	4, 4, 4, 3	3.75
	- รูปร่างและสัดส่วน	5, 5, 5, 5	5.00
3.	การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอใหม่จากต้นทุนทางท้องถิ่น		
	- พัฒนาสินค้าสิ่งทอโดยพิจารณาจากรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย	5, 5, 5, 4	4.75
	- การปรับเปลี่ยนวัตถุดิบและลวดลายในรูปแบบดั้งเดิมไปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทันสมัย	5, 5, 5, 5	5.00
	- การใช้แนวคิดและออกแบบลายร่วมสมัยเหมาะสมกับพื้นที่	5, 4, 4, 4	4.25
	- การกำหนดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าและตลาด	5, 5, 5, 5	5.00

ลำดับ	รายละเอียด	ผลประเมินจาก ผู้เชี่ยวชาญ	ค่าเฉลี่ย
4.	การรับรู้และการสื่อความหมายของงานออกแบบสิ่งทอในครั้งนี้		
	- มีความร่วมสมัย	5, 4, 5, 4	4.50
	- มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นน่าสนใจ	5, 5, 5, 5	5.00
	- แสดงออกถึงความเป็น สถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับ เรื่องราวของคุ้ม	5, 4, 5, 3	4.25
	- มีการออกแบบที่สอดคล้องกับ บริบทของชุมชนและสังคมในการ ทอผ้าขึ้นมัดก่าน	5, 5, 5, 5	5.00
	- การออกแบบสอดคล้องพื้นที่ สร้างสรรค์ แสดงอัตลักษณ์ของภูมิ ปัญญาผ้าทอเมืองน่าน	5, 5, 5, 4	4.75
	- แสดงสัญลักษณ์ที่ถอดความมาจาก เรื่องราวของคุ้มอย่างได้เด่นชัด	5, 5, 5, 5	5.00
	- การใช้สีและลวดลายในการ ออกแบบเหมาะสมสอดคล้องกับ เทรนในปัจจุบัน	5, 5, 5, 5	5.00

สรุป จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและตัวแทนแต่ละช่วงอายุของกลุ่มประชากร ตัวอย่างเกี่ยวกับความเข้าใจของข้อมูลด้านการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย หลังการออกแบบต้นแบบสิ่งทอ พบว่า ค่าเฉลี่ยน้อยสุดอยู่ที่ 3.75 ในหัวข้อการออกแบบเครื่องแต่งกายให้เหมาะสมกับหน้าที่การทำงาน ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งทอร่วมสมัยในรูปแบบของเสื้อผ้า ความสวยงามและประโยชน์ใช้สอย มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับสูงสุด นอกเหนือจากนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 - 5.00 ทำให้เห็นว่าสิ่งทอร่วมสมัยในรูปแบบของเสื้อผ้าที่ผู้วิจัยได้ออกแบบนี้ มีความเหมาะสมและสามารถสวมใส่ได้จริงในสังคม อีกทั้งยังแฝงนัยยะของลวดลายที่เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพื้นที่ของคุ้มเจ้านายได้อย่างเด่นชัด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ทำแบบประเมินได้ศึกษาและเห็นวิธีการถอดอัตลักษณ์มาแล้ว เมื่อลวดลายอัตลักษณ์มาปรากฏบนเสื้อผ้าจึงทำให้ผู้ประเมินเกิดความเข้าใจครบในทุกด้านทั้งกรรมวิธีเทคนิคการทอ การออกแบบเสื้อผ้า และแนวทางการย้อมทอ จนกลายมาเป็นต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยนี้ได้อย่างเข้าใจ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการให้เกิดกระบวนการในการพัฒนารูปแบบสิ่งทอจากต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น โดยมีแนวความคิดมาจากการถอดอัตลักษณ์เรื่องราวของพื้นที่ พัฒนาออกมาเป็นลวดลายสิ่งทอ เพื่อเป็นการพัฒนาต่อยอดในรูปแบบสิ่งทอร่วมสมัยจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ได้มีจุดประสงค์ในการศึกษาถึงองค์ความรู้ วิถีชีวิต เรื่องราว และธรรมเนียมปฏิบัติในคุ้มเจ้านายเมืองน่านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการสวมใส่ผ้าซิ่น เพื่อใช้แนวคิดจากเรื่องราวดังกล่าว มาพัฒนาลวดลายในการออกแบบผ้ารูปแบบใหม่ ให้สอดคล้องกับเรื่องราวและพื้นที่ โดยใช้กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในการทอผ้าซิ่นเมืองน่าน เพื่อนำเสนอการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาผ้าซิ่นในคุ้มเจ้าราชบุตรฯ มาใช้ในการสื่อสารในรูปแบบต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย ให้เหมาะสมกับกับกลุ่มเป้าหมายตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจในการสิ่งทอ

ผู้วิจัยได้มีแนวทางการวิจัยโดยจากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่สำคัญ มุ่งเน้นศึกษาประวัติและความเป็นมาของคุ้มเจ้านายเมืองน่านและวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าซิ่นเมืองน่านจากกลุ่มชุมชน ทำให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประกอบกับการวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อใช้ในการพัฒนาการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ดังนี้

1. เรื่องราวที่เกี่ยวข้องคุ้มเจ้านายเมืองน่าน นับว่าเป็นเหมือนตัวแทนของเรื่องราวราวในอดีตที่ส่งผลมาถึงปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ที่ผ่านกาลเวลาของเมืองน่าน ซึ่งในการศึกษาวิจัยได้ทำการจำแนกคุ้มเจ้านายโดยคุ้มต่าง ๆ นั้นเป็นคุ้มที่เป็นญาติพี่น้องกันที่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ จึงวิเคราะห์หาคุ้มที่ใช้เป็นกรณีศึกษาและเลือกคุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน เหตุเพราะ

เป็นคຸ່ມที่เปື່ນผู้สืบสกุลเจ้าผู้ครองนครน่าน ทั้งก่อนและภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในประเทศไทย พ.ศ.2475 ที่เปື່นเชื้อสายของเจ้าผู้ครองเมือง ซึ่งจุดเด่นและลักษณะสำคัญ คือ สถาปัตยกรรมที่ใช้ในการก่อสร้างและตกแต่งคຸ່ม สัญลักษณ์ สิ่งของเครื่องใช้ และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับกับผืนผ้าของเจ้านายสตรี นำมาใช้เป็นข้อมูลพัฒนาการถอดอັດลักษณะทางวัฒนธรรมของพื้นที่ได้เป็นอย่างดี เพื่อใช้แบบแนวทางในการออกแบบลวดลายอັດลักษณะให้สอดคล้องกับเรื่องราวในท้องถิ่น

2. วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นเมืองน่าน เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นบ่งบอกความเป็นท้องถิ่นของภูมิปัญญาในการทอผ้าของพื้นที่จังหวัดน่านได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีการจำแนกประเภทลักษณะของผ้าขึ้นหรือลักษณะของการทอ โดยการเลือกพิจารณาลักษณะของการทอนี้เพื่อให้ทราบถึงเทคนิควิธีที่ใช้ในกระบวนการย้อมสีธรรมชาติและเทคนิคการทอ ที่มีการผสมผสานในหลากหลายเทคนิคไว้บนผ้าทอหนึ่งผืน ดังนั้นเมื่อภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นเมืองน่านสามารถบอกถึงเทคนิคการทอที่สะท้อนอັດลักษณะของพื้นที่ได้เป็นอย่างดีเด่นชัด การใช้เทคนิคและลักษณะของโครงสร้างของการมัดก้านมาใช้ประกอบการพิจารณาในการออกแบบ อีกทั้งบริบทของผ้าไทในสังคมจากอดีตให้สอดคล้องกับการใช้ผ้าของคนในสังคมปัจจุบัน

3. การพัฒนาอັດลักษณะทางวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่า อັດลักษณะนั้นมีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กล่าวคือ อັດลักษณะเกิดจากการรวมกลุ่มของกลุ่มชนในสังคมหรือในพื้นที่อาศัยใกล้เคียงในการทำกิจกรรมในวิถีของการดำเนินชีวิตร่วมกัน จนเกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมภูมิปัญญาทำให้มีวัฒนธรรมภูมิปัญญาเป็นของตนเองโดยอาศัยบริบทร่วมของสังคมใกล้เคียงมาใช้ประกอบ ทำให้เกิดเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งเอกลักษณ์ดังกล่าวก็คือ อັດลักษณะของพื้นที่ ที่ถูกหลอมรวมกันจนเกิดเป็น “ต้นทุนทางวัฒนธรรม” ที่สามารถนำมาถ่ายทอดอັດลักษณะทางวัฒนธรรมจากแนวคิด เรื่องราว หรือเหตุการณ์ในพื้นที่ของตนเอง ในการถอดสัถยูธะทางความหมายที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น พัฒนาให้ออกมาในรูปแบบของลวดลายที่ใช้งานสิ่งทอที่มีพื้นฐานแนวคิดมาจากภูมิปัญญาของท้องถิ่น

4. การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ในรูปแบบของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายกายมีข้อควรคำนึงในการออกแบบให้มีความเหมาะสมกับช่วงวัยของผู้สวมใส่ โดยควรออกแบบให้มีความสวยงาม สามารถใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย ช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพ กับการจัดองค์ประกอบทางศิลปะมาใช้เพื่อให้เกิดสุนทรียะทางความงานของเสื้อผ้า ซึ่งสิ่งทอท้องถิ่นที่ออกแบบให้เกิดความร่วมมือ ได้นำกระบวนการถอดอັດลักษณะจากพื้นที่ ที่แสดงเรื่องราวคຸ່มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน ผ่านลวดลายอັດลักษณะที่ใช้

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้ามัดก่านของเมืองน่าน โดยได้พัฒนาให้เกิดมูลค่าเพิ่มจากแนวทางการพัฒนาแนวโน้มไลฟ์สไตล์ของคนรักวัฒนธรรมที่ดึงลักษณะสิ่งทอท้องถิ่นมาใช้ อีกทั้งเทรนสิ่งทอและงานสิ่งทอตัวอย่างจากหน่วยงานรัฐหรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ มาปรับใช้ทั้งวัสดุเส้นใยและวิธีการย้อมสีธรรมชาติ การประยุกต์เทคนิคการทอ ที่มีแนวคิดและแรงบันดาลใจมาจากสิ่งทอตัวอย่างจากชุมชนต้นแบบ มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสิ่งทอในท้องถิ่นของตนเอง มีแผนการพัฒนาสินค้าสิ่งทอให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดสากลหรือกลุ่มเป้าหมายทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

อภิปรายผล

จากการสรุปข้อมูลและข้อค้นพบ ที่ผู้วิจัยได้ค้นพบ ในการศึกษาและออกแบบเรื่องภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย มีดังนี้

1. การถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากพื้นที่ของการศึกษาภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ในด้านของเรื่องราวของคุ้มเจ้าราชบุตร เพื่อดึงลักษณะสำคัญของเรื่องราวจากการศึกษาค้นคว้าและประเด็นจากการสัมภาษณ์มาใช้ในการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม วิเคราะห์และสร้างสรรคการออกแบบให้เกิดลวดลายอัตลักษณ์จากพื้นที่คุ้มราชบุตร ที่เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์เมืองน่านเพื่อใช้เป็นลวดลายที่นำไปใช้ในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

2. ในด้านของภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นเมืองน่านจากการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ได้ศึกษาจำแนกเอกลักษณ์การทอของผ้าขึ้นเมืองน่านและประเด็นจากการสัมภาษณ์ ในการเลือกเทคนิคการมัดก่าน ที่ต้องผูกปลายก่อนนำไปย้อมและทอมีความแตกต่างจากเทคนิคการทออื่น ๆ ซึ่งเทคนิคดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผ้าขึ้นของเจ้านายในคุ้มเจ้าราชบุตรในอดีต ดังนั้นเทคนิคการทอมัดก่านจึงถูกใช้เป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาสิ่งทอร่วมสมัย

3. จากการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในด้านเรื่องราวของคุ้มเจ้าราชบุตรและภูมิปัญญาในการทอผ้าขึ้นเมืองน่าน จึงเกิดลวดลายอัตลักษณ์โดยใช้ต้นทุนทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับเรื่องราวและพื้นที่ ทำให้เกิดการวางกรอบในการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมืองและแนวทางสำคัญในการออกแบบเพื่อทำให้สิ่งทอจากท้องถิ่นเกิดความร่วมมือ ซึ่งเมื่อพิจารณากรอบแนวคิดทั้ง 2 ส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกัน จึงเกิดนวัตกรรมที่ใช้ในการออกแบบสิ่งทอ (Innovations in textile design) ที่มี

2 ส่วนหลัก และ 1 ส่วนเสริม คือ 1.นวัตกรรมเกี่ยวกับเส้นใย 2.นวัตกรรมเกี่ยวกับการย้อมและทอ และส่วนเสริม คือ แนวทางพัฒนาธุรกิจให้สิ่งทอ ซึ่งแนวทางทั้งหมดจากการศึกษาทำให้ต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัยสามารถสื่อสารให้เกิดความน่าสนใจ เชื่อมโยงวิถีชีวิตท้องถิ่นผสมผสานกับวิถีที่ดำเนินไปในปัจจุบันได้อย่างลงตัว

4. ข้อค้นพบของผลการออกแบบต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย จากผลโดยรวมของแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มประชากรเป้าหมายและแบบประเมิน แสดงให้เห็นว่า กลุ่มกรณีศึกษามีความเข้าใจในข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผ้าขึ้นมัดก่านและเรือราวเกี่ยวกับคัมระดับกลาง ในข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์และการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยมีความคิดเห็นในระดับสูง โดยมีความเข้าใจและเห็นว่าแนวทางรูปแบบของเสื้อผ้าควรมีความสวยงาม มีประโยชน์หลายทางเหมาะสมกับบุคลิกภาพ แสดงลดลายอัตลักษณ์จากพื้นที่ได้อย่างเด่นชัดและเข้าใจในเรื่องราวของเมืองน่าน แนวทางการพัฒนาส่งเสริมสิ่งทอยังมีความสอดคล้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้า สามารถส่งเสริมและนำแนวทางต้นแบบการพัฒนาไปปรับใช้ส่งเสริม ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผสมผสานกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน ส่งผลต่องานออกแบบด้านการอนุรักษ์งานสิ่งทอแนวสร้างสรรค์ ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้อย่างลงตัวและเข้าใจ

ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1 จากผู้เชี่ยวชาญทางด้านภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าของน่าน จำนวน 1 ท่าน (ผู้ประเมินต้นแบบสิ่งทอหลังการสร้างต้นแบบตัวอย่างสิ่งทอร่วมสมัย)

1. ลดลายอัตลักษณ์จากพื้นที่คุ้มเจ้าราชบุตร ที่ผู้วิจัยได้ทำการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากพื้นที่ สื่อสารเรื่องราวของเมืองน่านได้พอสมควร สอดคล้องทั้งเรื่องราวและพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา แล้วเมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ศึกษาแนวทางการออกแบบลดลายสิ่งทอจากการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของงานวิจัยนี้ จึงทำให้สามารถเพิ่มความเข้าใจในเรื่องราวที่ถ่ายทอดได้มากยิ่งขึ้น

2. งานศึกษาวิจัยดังกล่าวนี้ เป็นอีกหนึ่งช่องทางในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง ให้สามารถเข้าถึงผู้ที่สนใจในวัฒนธรรมการทอผ้าขึ้นเมืองน่านหรือกลุ่มลูกค้าที่มีรสนิยมในความขึ้นขอบผ้าพื้นเมืองอีกทางหนึ่ง ในการเข้ามาศึกษาหรืออุดหนุนผลิตภัณฑ์สิ่งทอที่สร้างสรรค์โดยกลุ่มช่างทอท้องถิ่นจากพื้นที่ของจังหวัดน่าน

3.แนวทางการพัฒนาธุรกิจตัวอย่าง โมเดลตัวอย่างในรูปแบบ แปรนดัดตั้ง บรรจุภัณฑ์และการจัดวางในพื้นที่เพื่อส่งเสริมสิ่งทอและพัฒนาการทำงานร่วมกันขององค์กรในท้องถิ่น มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเข้ามาช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนากลุ่มชุมชนทอผ้าขององค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในพื้นที่ของจังหวัดน่าน อาจเพิ่มเติมในการลงรายละเอียดในแนวทางการพัฒนาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มชุมชนและกลุ่มลูกค้า เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สิ่งทอท้องถิ่นก้าวไกลในตลาดสากล

ส่วนที่ 2 จากตัวแทนกลุ่มประชากรเป้าหมายตัวอย่าง จำนวน 3 ท่าน

(ผู้ประเมินต้นแบบสิ่งทอหลังการสร้างต้นแบบตัวอย่างสิ่งทอร่วมสมัย)

- ตัวแทนจากช่วงอายุ 20-30 ปี

1. ในขั้นตอนของการถอดอัตลักษณ์ มีความน่าสนใจถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างเข้าใจ สามารถเป็นแนวทางตัวอย่างในการพัฒนาสิ่งทอให้ผู้ที่สนใจในการศึกษาและพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้

2. อาจเพิ่มเติมในด้านของการโฆษณาสร้างความสนใจในการสร้างคอนเทนต์ลงสื่อสังคมออนไลน์ของสิ่งทอในรูปแบบเสื้อผ้าไปพร้อมกับให้ความรู้ในการเล่าเรื่องราวจากแนวคิดในกระบวนการพัฒนาและออกแบบ โดยอาจเริ่มต้นจากผู้มีอิทธิพลที่มีชื่อเสียงในสังคม (influencer) เป็นตัวแทนของ Brand Ambassador ในการโฆษณาเพื่อการเป็นแรงกระตุ้นและกระจายข่าวสารให้ผู้ติดตามในเข้ามาเสฟสื่อจากสิ่งทอดังกล่าว

3. รูปแบบของตัวอย่างเสื้อผ้าสไตล์ Ready to wear มีความสุภาพเหมาะสมกับผู้คนในแต่ละช่วยวัย มีความคำนึงถึงลักษณะการใช้งานในแต่ละโอกาสของผู้สวมใส่ ควรเพิ่มเติมรายละเอียดของแรงบันดาลใจจากยุคสมัยเอ็ดเวิร์ดเตียน (Edwardian Era) มาตกแต่งเพิ่มเติมให้ปรากฏในส่วนเล็ก ๆ น้อย ๆ ในแต่ละจุดของเสื้อผ้าที่ได้ออกแบบ

- ตัวแทนจากช่วงอายุ 31-40 ปี

1. การศึกษาถึงโครงสร้างและองค์ประกอบของผ้าชิ้นมัดก่านตามค่านิยมของภูมิปัญญาดั้งเดิมในชุมชนท้องถิ่นก่อนทำการออกแบบให้เกิดความร่วมมือ ปรับเปลี่ยนเลือกเทคนิควิธีการที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในการออกแบบ โดยไม่ส่งผลกระทบต่อธรรมเนียมในวิธีการทอของชุมชน เป็นสิ่งที่สมควรและมีความเห็นด้วยกับผู้วิจัย ในวิธีการสร้างความเข้าใจร่วมกันของผู้วิจัยและช่างทอ

ในการให้ข้อมูล แนวคิด และแนวทางในการสร้างสรรค์งานออกแบบสิ่งทอให้เป็นที่ต้องการของตลาด ในปัจจุบัน โดยเทคนิควิธีการทอที่นำมาปรับใช้ สามารถบอกเล่าย้อนไปถึงภูมิปัญญาในการทอดั้งเดิม

2. ในรูปแบบของเสื้อผ้าที่ได้ออกแบบให้มีการใช้งานได้หลายหลายโดยเน้นไปที่ การ mix and match item จึงมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งกับงานออกแบบของผู้วิจัย เพราะ คำนึงถึง การสวมใส่ของกลุ่มเป้าหมายในการเลือกใช้ item ที่มีหลายชิ้นใน 1 ชุด ในการหยิบบาง item มา สวมเพื่อให้เหมาะสมกับโอกาสที่ต้องการ อาจมีความคิดเห็นเพิ่มเติมให้มีหลายชุดใน 1 คอลเลกชัน เพื่อเป็นทางเลือกที่หลากหลายให้ผู้สวมใส่

3. ในด้านของการออกแบบ แนวทางการพัฒนาสิ่งทอ หรือเทคนิควิธีการทอ ที่นำมาปรับใช้ ในการนำเสนอผลงานในรูปแบบของชุด มีความคิดเห็นว่า ไม่ใช่เรื่องที่ผิดแปลกแต่เป็นการตีความบาง จุดในศิลปวัฒนธรรมในเรื่องของภูมิปัญญาในการทอผ้า เพื่อนำเสนอความน่าสนใจที่มองเห็นเรื่องราว และสืบย้อนไปถึงต้นตอของภูมิปัญญาจากงานออกแบบต้นแบบสิ่งทอต้นแบบ

- ตัวแทนจากช่วงอายุ 41-50 ปี

1. รูปแบบของชุดที่ผู้วิจัยได้ทำการออกแบบนั้น มีความคิดเห็นส่วนตัวว่า รูปแบบของชุดใน แบบร่างเสื้อผ้าครั้งที่ 1 (Skate design 1) ในสไตล์ Ready to wear เหมาะสมและสามารถเป็น ทางเลือกในการสวมใส่ในแต่ละโอกาสของชีวิตประจำได้ แต่เมื่อพัฒนาแบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 2 (Skate design 2) ที่เสริมแรงบันดาลใจจากยุคเอ็ดเวิร์ดเดียน (Edwardian Era) มาใช้บนเสื้อผ้า ทำให้รูปแบบของเสื้อผ้ามีความพิเศษมากขึ้น มีแนวโน้มไปในงานออกแบบเสื้อผ้าแฟชั่นจากแรงบันดาลใจมากเกินไป ควรปรับให้มีความงดงามและมีความลงตัวของรูปแบบเสื้อผ้า ให้เข้ากับยุคสมัยกับกำ ดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

2. ในเรื่องของแนวโน้มสีด้วยวิธีย้อมสีธรรมชาติ ให้สอดคล้องกับเฉดสีจาก Thai Textiles Trend Book ที่นำมาใช้กับต้นแบบงานออกแบบสิ่งทอของผู้วิจัยที่มีแนวโน้มสีไปในโทนพาสเทล มีความคิดเห็นว่า การย้อมสีธรรมชาติอาจไม่ใช่ทางเลือกที่ดีเสมอไปกับเทคนิคการทอมัดก่าน เนื่อง ด้วยผ้าชิ้นมัดก่านอย่างโบราณมีโครงสร้างของผ้าและโครงสร้างของสี ที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวอยู่ แต่เดิมแล้ว การปรับเปลี่ยนสีตามเทรนด์จึงทำให้เทคนิคการมัดก่านมีลักษณะที่แปลกตาและมีความ คล้ายคลึงกับลักษณะของผ้าชิ้นจากภูมิภาคอื่น อีกทั้งการมัดก่านที่ย้อมจากวัสดุธรรมชาติจะให้สีที่ อ่อนหรือสีออกโทนพาสเทลอยู่แล้ว ซึ่งอาจจะไม่ค่อยตอบโจทย์กับการใช้งานของผู้คนในสังคม โดยตามค่านิยมในปกติของกลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจโดยทั่วกันว่า การย้อมสีธรรมชาติเมื่อใช้ไปหรือ

ซักไปในหลาย ๆ ครั้ง สีที่ข้อมจะยิ่งซีดลงไปทำให้ผ้าดูเก่าเร็วกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้นการข้อมสีจึงควรให้ค่าของสีที่ออกมามีความสด ไม่จืดหรือจางเกินไป แนวโน้มสีเหมือนหรือใกล้เคียงกับการข้อมสีสำเร็จอย่างค่านิยมในสมัยโบราณ

3. ในเรื่องของ การนำเสนอสิ่งทอร่วมสมัยในสื่อสังคมต่าง ๆ มีข้อคิดเห็นว่า กลุ่มประชากรเป้าหมายซึ่งก็คือ กลุ่มชมรมหรือกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิก งานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าชิ้นหรือผ้าพื้นเมือง โดยรวมแล้วมีการรับรู้ในเรื่องราวความเป็นมาของผ้าชิ้นหรือลักษณะประเภทผ้าชิ้นที่อยู่ในระดับมากพอสมควรอยู่แล้ว ดังนั้นการประชาสัมพันธ์หรือนำเสนอเพื่อดึงดูดกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความสนใจในงานสิ่งทอ ควรเป็นไปในหัวข้อหรือแนวทางที่แปลกใหม่ได้รับสาระจากองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการต่อยอดความรู้หรือความชื่นชอบของผู้เข้าร่วมโดยไม่ซ้ำจากที่มีคนเคยจัดทำแล้วจนมากเกินไป

ส่วนที่ 3 จากผู้วิจัย

1. ในกระบวนการของการหาทางเลือกเส้นใยใหม่ ๆ ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ควรมีการทดลองนำชนิดของเส้นใยที่เป็นแนวทางในแบบสอบถามลักษณะทั่วไปของเส้นใยและลักษณะเส้นใยที่นำมาใช้ในการทอ มาทดลองทอเพื่อให้ได้ผ้าพื้นตัวอย่างหรือผสมชนิดของเส้นใยบนวิธีการทอที่เหมือนกัน เพื่อให้ได้ลักษณะของพื้นผิวของสิ่งทอที่แปลกใหม่ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งขั้นตอนนี้จึงจะเป็นการเลือกแนวทางของเส้นใยได้อย่างมีคุณภาพและตรงตามความต้องการของผู้วิจัย แต่เนื่องด้วยการทดลองทออาจใช้ระยะเวลาอันนาน จึงใช้การประเมินจากแบบสอบถามและคำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเส้นใย แล้วจึงใช้เส้นใยที่มีค่าจำนวนความคิดเห็นมากที่สุด มาเป็นเส้นใยทางเลือกในกระบวนการทอสิ่งทอร่วมสมัย

2. ในผลงานการออกแบบของผู้วิจัยในขั้นตอนการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย (Contemporary textile design) จากแบบร่างรูปแบบเสื้อผ้าครั้งที่ 3 (Final skate design) โดย Fashion set นี้แบ่งออกเป็น 3 ชุด คือ ชุดราตรี (evening gown) ที่ใช้เป็นชุด Concept และอีก 2 ชุด ที่มีลักษณะการใช้งานเป็นชุดลำลอง (everyday) หรือชุดทำงาน (working) โดยผู้วิจัยได้เลือกตัดเย็บ 1 ใน 3 ชุดที่ได้ออกแบบ เนื่องจากระยะเวลาของโครงการวิจัยที่มีจำกัดและกระบวนการทอผ้าที่จะนำมาใช้ตัดเย็บต้องใช้ระยะเวลาในการทอ ทำให้ไม่สามารถทำงานออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยได้ครบตาม Final skate ซึ่งควรดำเนินการออกแบบและตัดเย็บให้ครบตามแนวทาง เพื่อความสมบูรณ์ของ Fashion set จาก

การออกแบบลายผ้าอัตลักษณ์จากพื้นที่ แล้วเมื่องานสมบูรณ์ตามแนวทางที่ตั้งใจ จึงนำเสนอให้เกิดความน่าสนใจในรูปแบบของ Photo Book ที่บอกเล่ารายละเอียดและขั้นตอนแนวทางในการออกแบบของงานวิจัย ในลักษณะที่ดึงส่วนสำคัญในแต่ละประเด็นจากวิทยานิพนธ์ที่มีเนื้อหาละเอียดมาแสดงในเล่ม Photo Book เพื่อความเข้าใจได้โดยง่ายและสะดวกต่อผู้ที่มีความสนใจในการศึกษา

3. ในส่วนของผลงานการออกแบบของผู้วิจัย ในหัวข้อนวัตกรรมที่ใช้ในการออกแบบสิ่งทอ (Innovations in textile design) ซึ่งมี 2 ส่วนหลัก และ 1 ส่วนเสริม ซึ่งก็คือ นวัตกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจ (BCG MODEL) โดยส่วนเสริมดังกล่าว เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยทำเป็นแนวทางเสนอแนะเพิ่มเติมให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อให้แนวทางการพัฒนาธุรกิจตัวอย่างสอดคล้องกับวิธีการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง

“BCG Economy Model” จากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยใช้แนวคิดจากการออกแบบลายอัตลักษณ์ของพื้นที่ ที่ใช้เส้นใยทางเลือกจากธรรมชาติชนิดใหม่ เพื่อให้ตอบสนองโมเดลธุรกิจดังกล่าวและงานสิ่งทอในรูปแบบเสื้อผ้า ที่จะกลายเป็นสิ่งเหลือใช้ในอนาคต ให้เห็นว่าสามารถนำกลับมาใช้ได้ใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยนำมาปรับขนาดลดลงให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง เป็นตัวอย่างแพลตฟอร์มขับเคลื่อน BCG Model ในรูปแบบจุดภาคขนาดย่อยสำหรับวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 BCG Economy Model ที่ถูกปรับตามการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวงและแนวความคิดในงานวิจัยของผู้ศึกษา อันประกอบไปด้วย

- B (Bioeconomy) เศรษฐกิจชีวภาพ ที่เน้นไปในเรื่องการย้อมสีเทรนด์ของสี วัสดุจากธรรมชาติ และผ้าทอจากวัสดุธรรมชาติ
- C (Circular Economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน ที่เน้นไปในเรื่องการเปลี่ยนแปลงขยะจากเศษผ้าที่เหลือใช้หรือการปรับเปลี่ยนเสื้อผ้าที่มีอยู่แล้ว (Fast Fashion)
- G (Green Economy) เศรษฐกิจสีเขียว ที่เน้นไปในเรื่องเส้นใยทางเลือกจากธรรมชาติ กระบวนการผลิตจากธรรมชาติ (natural production process) และสิ่งทอจากสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

3.2 ตัวอย่างแพลตฟอร์มขับเคลื่อน Sao Luang BCG Model ในรูปแบบจตุภาคขนาดย่อย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจสำหรับวิสาหกิจชุมชน ที่คำนึงการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานในพื้นที่ของชุมชนในการพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

ภาพที่ 71 แพลตฟอร์มขับเคลื่อน Sao Luang BCG Model (แก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

3.3 BCG model to Branding เป็นการพัฒนารูทิกให้ครบองค์ประกอบและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยมีแนวคิดการพัฒนาจากสิ่งทอต้นแบบของงานวิจัย โดยได้วิเคราะห์จากข้อมูลและการดำเนินงานของกลุ่มชุมชน เพื่อสร้างแบรนด์ชาวลอง น่าน ให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้โดยง่ายและทำให้สินค้าและบริการตรงตามความต้องการของของเทรนด์ในตลาดสากล โดยมีหัวข้อสำคัญในการพัฒนาแบรนด์ชาวลอง น่าน (SAO LUANG) ดังนี้

- ตราสัญลักษณ์ของแบรนด์ (logo)
- BRAND MISSION
- Customers and Target groups
- Differences from competitors
- Brand Personality
- Sub products
- Packaging
- Sales booth

ภาพที่ 72 หัวข้อหนึ่งใน BCG model to Branding
(แก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

การพัฒนา BCG model to Branding ดังกล่าว เป็นแนวทางตัวอย่างในการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลจากกลุ่มชุมชนท้องถิ่น เพื่อใช้ระบบการจัดทรัพยากรทางวัฒนธรรม ในการทดลองใช้วัฒนธรรมชาติและเส้นใยที่หลากหลาย ใช้เทคนิคการทอที่ผสมผสานของท้องถิ่นตนเองโดยมีแนวคิดการออกแบบสิ่งทอของหน่วยงานหรือนักออกแบบที่เข้ามาช่วย และการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าและคุณภาพมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งการนำเสนอโมเดลในรูปแบบแบรนด์ดั้ง บรรจภัณฑ์และการจัดวางในพื้นที่ในสวนเสริมนี้ ในส่วนของข้อมูลผลงานการนำเสนอที่ครบถ้วน ถูกกล่าวถึงไว้ในภาคผนวก ข ผลงานการออกแบบ

รายการอ้างอิง

กรกฎ แปงใจ. (2565). ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง. สัมภาษณ์, 12 มีนาคม.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์. (2564).

Donkoi Sakon Fashion Collection [ฉบับดิจิทัล]. ม.ป.ท.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์. (2565).

Young OTOP [ฉบับดิจิทัล]. ม.ป.ท.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, สภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์. (ม.ป.ป.).

Premium OTOP [ฉบับดิจิทัล]. ม.ป.ท.

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2564). **Donkoi Model** [ฉบับดิจิทัล]. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพฯ: บริษัท ไชเบอร์พริ้นท์กรุ๊ป จำกัด.

กรมที่ดิน. (2016). **ประวัติสำนักงานที่ดินจังหวัดน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม

2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.dol.go.th/nan/Pages/ประวัติสำนักงานที่ดินจังหวัดน่าน.aspx>

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). **โครงการพัฒนามรดกภูมิปัญญาทาง**

วัฒนธรรมผ้าไทยสู่สากล TAPROOT THAI TEXTILES. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). **สัมมนาโครงการพัฒนามรดกภูมิปัญญาทาง**

วัฒนธรรมผ้าไทยสู่สากล TAPROOT THAI TEXTILES : THE SEMINAR.

กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (ม.ป.ป.). **THAI TEXTILES TREND BOOK**

AUTUMN/WINTER 2022-2023 [ฉบับดิจิทัล]. ม.ป.ท.

- กิตติกรณ์ นพอุดมพันธุ์. (2556). **การออกแบบลายผ้ามัดหมี่ต้นแบบจากอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จังหวัดสระแก้ว**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก chrome:extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://fofa.swu.ac.th/th/images/FOFA/Research/Reseach_Ass_Prj_DR.kittikorn.pdf
- คามิน พงศาโรจนวิทย์. (2565). ผู้จัดการ บริษัทไทยนาโชคเท็กซ์ไทล์ จำกัด. สัมภาษณ์, 22 เมษายน.
- คุณหมุยอ. (2563). [CR] **น่าน #กรีนซีซั่น EP4 คุ่มเมืองน่าน - หอคำ/คุ่มเจ้าเทพมาลา/คุ่มเจ้าบัวเขียว/คุ่มเจ้าราชบุตร/โองเจ้าพองคำ**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://pantip.com/topic/40181608>
- จรรุวรรณ คูอินทร์. (2562). **ความเป็นมาของคุ่มเก่าเมืองน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/theoldtownofnan/khwam>
- จรรุวรรณ คูอินทร์. (2562). **ความสำคัญของคุ่มเก่าเมืองน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://sites.google.com/site/theoldtownofnan/khwam>
- เจนณรงค์ แผ่นทอง, อโณทัย สิงห์คำ. (2563). “การออกแบบผลิตภัณฑ์แฟชั่นร่วมสมัยจากเส้นใยต้นสาร.” **วารสารศิลปกรรมและการออกแบบแห่งเอเชีย 1**, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 79-94.
- ชนสรณ์ บุญจางค์. (2016). **อาคารคุ่มเจ้าราชบุตร**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <https://asaconservationaward.com/index.php/2016-06-13-15-22-54/home2554/303-chao-ratchabutr-house>
- เทิดศักดิ์ อินแสง. (2565). **เจ้าของธุรกิจผ้าพื้นเมืองน่าน ร้านฝ้ายเงิน**. สัมภาษณ์, 13 มีนาคม.

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2021). **ผ้าไทยวน ลื้อ ลาว จังหวัดน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.bot.or.th/Thai/MuseumAndLearningCenter/BOTMuseum/Northern/Pages/T-nan.aspx>
- นลินี ทองประเสริฐ, ปิยกนิษฐ์ โชติวณิช และสุภกัญญา เกษมสุข. (2563). “การพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ Premium OTOP ด้วยทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านหัวเมือง อ.มหาชนะชัย จ.ยโสธร.” **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ** 15, 1 (มกราคม-เมษายน): 95-108.
- ภาณุรังษี เตือนไธสง, วาณี อรรถนสาธิตคำ. (2557). “นครน่านเมืองเก่าที่มีชีวิต : พื้นที่วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอัตลักษณ์ในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.” วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการกีฬานันทนาการและการท่องเที่ยว คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ภูเดช แสนสา. (2020). **ประวัติศาสตร์เมืองน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://identitynann.com/wp-content/uploads/2020/05/academic-info-1.pdf>
- ระบบสารสนเทศศูนย์อนุรักษ์ผ้าไหม. (2553). **ขึ้นเมืองน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก https://qsds.go.th/silkcotton/k_27.php
- รัชโชค ทองเจริญ. (2565). ผู้จัดการแผนกพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่เชิงพาณิชย์ สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. สัมภาษณ์, 22 เมษายน.
- วงษา วรรณยางกูร. (2561). มอง ‘ผู้คน’ ผ่าน ‘ผ้า’ ถักทอความหลากหลายกลายเป็นฝัน. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/prachachuen-scoop/news_1105854

วิณี พานิชพันธ์. (2547). **ผ้าและสิ่งถักทอไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด
สำนักพิมพ์ซิลค์เวอร์ม.

ศูนย์ข้อมูลและดิจิทัลอุตสาหกรรม สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ. (2018). “แนวทางการ

ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอเพื่อเพิ่มมูลค่าภายใต้ โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่ง
ทอและเครื่องแต่งกายมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้เพื่อตอบสนองความต้องการของ
ตลาดอาเซียน (ระยะที่ 2).” **Thai Textile and Fashion Outlook**, no. 27
(กรกฎาคม-กันยายน): 4-11.

ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ TCDC. (2560). **MADE... From Thai Creativity**. พิมพ์ครั้งที่ 1.

นนทบุรี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ กระทรวงอุตสาหกรรม. (2563). **มัดทอใจ : มรดกผ้าไทยร่วม**

สมัย 3. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท สุนทรฟิล์ม จำกัด.

สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย. (2018). **ผ้าขึ้นลายน้ำไหล จังหวัดน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึง

เมื่อ 30 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก

<https://www.sacit.or.th/th/detail/2018-09-14-11-35-v-juP>

สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย. (2018). **ผ้าทอไทลื้อ**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม

2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.sacit.or.th/th/detail/2018-11-16-15-23-18>

สถาบันส่งเสริมศิลปหัตถกรรมไทย. (2018). **ผ้าไทลื้อขึ้นก่าน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ

24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก [https://www.sacit.or.th/th/detail/2019-12-](https://www.sacit.or.th/th/detail/2019-12-13-15-56-35)

[13-15-56-35](https://www.sacit.or.th/th/detail/2019-12-13-15-56-35)

สมปรารถนา ณ น่าน. (2565). เจ้าของและผู้ดูแลคุ้มเจ้าราชบุตร. สัมภาษณ์, 11 มีนาคม.

สำนักข่าวไทย อสมท. (2565). **ก.อุตุฯ ส่งผ้าไหมมัดหมี่บุกตลาด “Minimal Style”**. [ออนไลน์]

เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก

<https://tna.mcot.net/business883479?fbclid=IwAR2GXp07WsFqhsXpX4mxX6Fzhr0vhYndmUCiDVBG488E8s3Zsndgcjqls9I>

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดน่าน. (2018). **แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 27 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก https://www.silpamag.com/history/article_26173

อรัญ วานิชกร. (2557). “องค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทย: การออกแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย.” วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 15, 2 (มกราคม-มิถุนายน): 22-28.

एम มฤคทัต. (2565). **THAI TEXTILES TREND BOOK AUTUMN/WINTER 2022-2023**
เบื้องหลังเทรนด์บุ๊กผ้าไทยเล่มสอง ที่ชี้ให้เห็นความเป็นไปได้ของงานหัตถกรรมไทยบนเวทีแฟชั่นโลก. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 10 มีนาคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://readthecloud.co/thai-textiles-trend-book-autumn-winter-2022-2023/>

bangkokbiznews. (2562). 3 เส้นทางท่องเที่ยว "ผ้าทอ" ภูเขาพजर ซ้อป ซิม แชร้ จ.น่าน. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/980351>

bangkokbiznews. (2564). **ดอนกอยโมเดล บันทึกการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ความร่วมมือ มรดกแห่งภูมิปัญญา**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/974439>

chiangmainews. (2561). **คุ้มเจ้าหลวงในล้านนา**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/817281/>

longnann. (2013). **คุ้มเจ้าราชบุตร**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 26 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://longnanproject.wordpress.com/page/2/>

longnann. (2014). **คุ้มเจ้าเทพมาลา**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://longnanproject.wordpress.com/2014/07/18/คุ้มเจ้าเทพมาลา/>

NAN CREATIVE CITY. (2021). **ผ้าทอน่าน**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.nancreativecity.org/content/4693/ผ้าทอน่าน>

PIMPILAI BOONJONG. (2021). **'ดอนกอยโมเดล' บทบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ความร่วมมือ** [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก <https://lofficielthailand.com/2021/11/donkoi-model-book/>

springnews. (2564). **Fast Fashion คืออะไร เริ่มมาจากไหน ทำยังไงให้แฟชั่นยั่งยืน**.

[ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 31 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก

<https://www.springnews.co.th/spring-life/805941>

springnews. (2564). **ปัญหาของ Fast Fashion**. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 31 มกราคม 2565.

เข้าถึงได้จาก <https://www.springnews.co.th/spring-life/805941>

Susan Conway. (2002). **SILKEN THREADS LACQUER THRONES Lan Na Court Textiles**. 1st ed. Bangkok: River Books.

Vogue Thailand. (2565). **เปิดแค็ตตาล็อกฉบับดิจิทัลจากโครงการ 'Young OTOP' สำหรับ**

สายแฟ(ชั่น)ยุคใหม่ที่หลงรักผ้าไทยพื้นถิ่น. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 15 เมษายน 2565. เข้าถึงได้จาก <https://www.vogue.co.th/lifestyle/article/young-otop-catalog-2022>

Worramate Khamngeon. (2565). **สีเส้นมหนาวสู่ Thai Textiles Trend Book A/W 2022**

- 2023 โดยสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ

30 มกราคม 2565. เข้าถึงได้จาก [https://www.vogue.co.th/fashion/](https://www.vogue.co.th/fashion/article/trendbook-autumn-winter-2022-2023)

[article/trendbook-autumn-winter-2022-2023](https://www.vogue.co.th/fashion/article/trendbook-autumn-winter-2022-2023)

yaviaya. (2563). **fashion : costume Nan** น่านนคร นครแห่งหลากเรื่อง ร้อยลายในผ้า่าน.

[ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2562. เข้าถึงได้จาก

<https://identitynan.com/archives/803>.

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์คัมเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน)

เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านสู่การสร้างสรรคระบบ
 ในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย
 วันที่

แบบสัมภาษณ์บุคคลผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ดูแลคัมเจ้านาย (คัมเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน)
 เพื่อสอบถามข้อมูลวัฒนธรรมในการใช้ผ้าชิ้นของกลุ่มเจ้านายสตรี เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนา
 อัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรม

ในการค้นคว้า ข้อมูลและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคัมเจ้าราชบุตร (หมอกฟ้า ณ น่าน) เพื่อใช้ในการ
 การศึกษา ภูมิปัญญาพื้นบ้านสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการ
 ออกแบบสิ่งทอร่วมสมัยได้รับความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลจาก เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน ผู้เป็น
 ผู้ครอบครองคัมเจ้าราชบุตร ได้แบ่งออกแบบ 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับคัมเจ้าราชบุตร

- ประวัติและความเป็นมา
- อิทธิพลทางสถาปัตยกรรม
- จุดเด่นและสัญลักษณ์ประจำคัม

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และเครือญาติ

- ประวัติของเชื้อสายและวงศ์ตระกูล
- ลำดับศักดิ์ของเจ้านายในคัม

3. การใช้เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มของเจ้านายสตรีในคัม

- ผ้าชิ้นในกลุ่มเจ้านายฝ่ายสตรี
- ผ้าอื่น ๆ ที่ใช้ในวิถีประจำวัน
- สัญลักษณ์ที่บ่งบอกลำดับศักดิ์ของเจ้านาย

4. ข้าวของเครื่องใช้อื่น ๆ ของเจ้านายในคัม

- เครื่องใช้ประจำตัวของเจ้านาย

(ผลสรุปจากการลงพื้นที่)

Interviewees in the research

แบบแบบสัมภาษณ์ คู่มเจ้านายเมืองน่าน (คู่มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน)

- เจ้าของผู้สืบเชื้อสายเจ้าผู้ครองนครน่านหรือผู้ดูแล
คู่มเจ้าราชบุตร คือ เจ้าสมปรารถนา ณ น่าน

ข้อมูลเกี่ยวกับคู่มเจ้านายเมืองน่านแบบสัมภาษณ์
ได้ถอดคำสำคัญของการสัมภาษณ์เชิงลึกโดย
ได้แบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับคู่มเจ้าราชบุตร
2. ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์และเครือญาติ
3. การใช้เสื่อผ้าเครื่องนุ่งห่มของเจ้านายสตรีในคู่ม
4. ขาวของเครื่องใช้อื่น ๆ ของเจ้านายในคู่ม

ภาพที่ 73 การสัมภาษณ์เจ้าของผู้สืบเชื้อสาย เจ้าผู้ครองนครน่านหรือผู้ดูแลคู่มเจ้าราชบุตร
(แก่งอากตี กลิ่นเทศ, 2565)

แบบสัมภาษณ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการทอผ้าชิ้นเมืองน่าน
เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบ
ในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย
วันที่ ณ

แบบสัมภาษณ์บุคคลในท้องถิ่นผู้มีความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญ และมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผ้าชิ้นเมืองน่าน และวัฒนธรรมภูมิปัญญาในทอผ้าเมืองน่าน

ในการค้นคว้า ข้อมูลและเรื่องราวผ้าทอเมืองน่าน (ผ้าชิ้นมัดก่าน) เพื่อใช้ในการศึกษาภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ได้รับความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลจากเหล่าบรรดาผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าชิ้นเมืองน่าน

- ตัวแทนจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง ต.บ่อสวก อ.เมืองน่าน

คุณ กรรกฎ แปะใจ ศิลปิน OTOP ปี 2561 ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย และเด็กและเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ ปี 2561 สาขาศิลปวัฒนธรรม จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

- กลุ่มตัวอย่างเจ้าของธุรกิจผ้าพื้นเมืองน่าน

คุณ เทิดศักดิ์ อินแสง เจ้าของร้านฝ้ายเงิน เจ้าของร้านและนักสะสมผ้าโบราณของเมืองน่าน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวัฒนธรรมในด้านสิ่งทอพื้นเมืองน่าน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าชิ้นมัดก่าน
2. เส้นใยที่ใช้ในการทอและการย้อม
3. เทคนิคและวิธีการในการทอ
4. ความสัมพันธ์ของชิ้นมัดก่านกับคนเมืองน่าน
5. ความสัมพันธ์ของชิ้นมัดก่านกับเจ้านายเมืองน่าน
6. ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดก่านร่วมสมัยและผ้าพื้นเมืองอื่นๆ

Interviewees in the research

แบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรม
ภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน

ตัวแทนจากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง ต.บ่อสวก อ.เมืองน่าน จ.น่าน คือ **คุณ ทรกฎ แพงใจ**
กลุ่มตัวอย่างเจ้าของธุรกิจผ้าพื้นเมืองน่าน ร้านฝ้ายเงิน คือ **คุณ เกิดศักดิ์ อินแสง**

ข้อมูลเกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน โดยได้ถอดคำสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้แบ่งออกเป็น 6 หัวข้อ ดังนี้ 1. ข้อมูลเกี่ยวกับผ้าขึ้นมัดก้น 2. เส้นใยที่ใช้ในการทอและการย้อม 3. เทคนิคและวิธีการในการทอ 4. ความสัมพันธ์ของขึ้นมัดก้นกับคนเมืองน่าน 5. ความสัมพันธ์ของขึ้นมัดก้นกับเจ้านายเมืองน่าน 6. ผลิตภัณฑ์ผ้ามัดก้นร่วมสมัยและผ้าพื้นเมืองอื่น ๆ

ภาพที่ 74 การสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้มีความรู้ในวัฒนธรรมภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน

(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์
“ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบ
ในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย”
ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับทางเลือกเส้นใยใหม่ที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในการ
ออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ในงานวิจัยกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

1. เพื่อหาแนวทางให้กับเส้นใยที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในกระบวนการทอ จากผู้ทรงคุณวุฒิ
2. เพื่อศึกษาถึงลักษณะของเส้นใยแต่ละประเภท

ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินการเลือกใช้เส้นใย ได้แก่

1. คุณ คามิน พงศาโรจน์วิทย์ ผู้จัดการ บริษัท ไทยนำโชคเท็กซ์ไทล์ จำกัด
2. คุณ รับโชค ทองเจริญ ผู้จัดการแผนกพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่เชิงพาณิชย์

ผู้วิจัย นายเก่งภักดี กลิ่นเทศ

นักศึกษาปริญญามหาบัณฑิต คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายละเอียด แบบสอบถามส่วนนี้จะแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก

ระดับ 3 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง

ระดับ 2 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อย

ระดับ 1 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

โดยการเติมระดับตามความพึงพอใจในเส้นใยแต่ละประเภท

- เนื่องการลงพื้นที่ในกลุ่มช่างทอ ทำให้ทราบว่าผลิตภัณฑ์ผ้ามัดก้านในชุมชนทอด้วยฝ้ายเป็นส่วนมาก ดังนั้นแบบสอบถามเกี่ยวกับทางเลือกเส้นใยใหม่เพื่อสิ่งทอร่วมสมัยนี้ จึงยกเว้นเส้นใยฝ้าย

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของเส้นใย

ลำดับ	รายละเอียด	ไหม	สับปะรด	บัว	นุ่น	ไผ่
1.	ความแข็งแรง เหนียวแน่น ทนทาน					
2.	น้ำหนักเบาบาง					
3.	สามารถย่อยสลายได้ง่าย					
4.	ระบายอากาศ หรือ ความร้อนได้ดี					
5.	ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ					
6.	ไม่ระคายเคืองผิว					
7.	การดูดซับน้ำและความชื้น					
8.	ทนต่อความร้อนและสภาพอากาศ					
9.	ทนทานต่อจุลินทรีย์ เชื้อรา และแบคทีเรีย					
10.	ทนทานต่อการซักล้าง ไม่ยับง่าย มีความยืดหยุ่น					
	รวม					
	คิดเป็นร้อยละ					

เพิ่มเติม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของเส้นใย ในงานวิจัยกรณีศึกษาเพื่อพัฒนา
วิทยานิพนธ์ “ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการ
ออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย”

.....

.....

ส่วนที่ 2 ลักษณะเส้นใยที่นำมาใช้ในการทอ

ลำดับ	รายละเอียด	ไหม	สับปะรด	บัว	นุ่น	ไผ่
1.	ย้อมสีธรรมชาติติดง่าย ไม่หลุด					
2.	ลักษณะของเบอร์มีหลากหลายขนาด					
3.	สร้างพื้นผิวสัมผัสใหม่ให้กับพื้นผ้า					
4.	เข้ากระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่ได้					
5.	ต้นทุนไม่สูง ราคาสามารถจับต้องได้					
6.	เป็นทรัพยากรที่เป็นเหลือใช้จากภาค เกษตร					
7.	เป็นทางเลือกใหม่เป็นที่สนใจและต้องการ ของตลาดสากล					
8.	สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งทอท้องถิ่น					
9.	ซื้อหาได้ง่าย สะดวกสบายในการใช้งาน					
10.	ให้ความเงา แวววาว สร้างมิติให้กับ พื้นผ้า					
รวม						
คิดเป็นร้อยละ						

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์

“ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบ

ในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย”

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ ชาย หญิง ไม่ระบุ
2. อายุ.....ปี

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปในลักษณะนิสัยในความชื่นชอบผ้าพื้นเมือง โดยใช้กลุ่มประชากร ชมรมหรือกลุ่มบุคคลที่มีบุคลิก งานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าพื้นเมือง

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและความสนใจในภาพรวมที่เกี่ยวข้องกับผ้าพื้นเมือง
2. เพื่อศึกษามุมมองที่เกี่ยวข้องกับผ้าพื้นเมืองของกลุ่มประชากร

ผู้วิจัย นายเก่งศักดิ์ กลิ่นเทศ

นักศึกษาปริญญามหาบัณฑิต คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายละเอียด แบบสอบถามส่วนนี้จะแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก

ระดับ 3 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง

ระดับ 2 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อย

ระดับ 1 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านความสนใจภาพรวมทั่วไปเกี่ยวกับผ้าพื้นเมือง

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	ทำไมถึงมีความชื่นชอบในผ้าไทหรือผ้าพื้นเมือง					
	- เรื่องราวและที่มาของผืนผ้า					
	- ลวดลายและเทคนิควิธีการทอ					
	- เป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นในแต่ละพื้นที่					
	- เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของชาติ					
2.	การใช้ผ้าไทหรือผ้าพื้นเมืองในสังคมเมืองปัจจุบัน					
	- งาน กิจกรรมหรือโอกาสพิเศษเฉพาะ					
	- สวมใส่ในวิถีประจำวัน					
	- ในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน					
	- พิธีการที่เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม					
3.	ปัจจัยที่ผ้าไทไม่ได้รับความนิยมในสังคมปัจจุบัน					
	- ล้าสมัย ขั้นตอนการผลิตที่ยุ่งยาก					
	- ขาดการส่งเสริมพัฒนาช่วยเหลือ					
	- ต้นทุน ราคา วัสดุอุปกรณ์					
	- องค์กรความรู้วิธีการที่ซับซ้อน					
4.	ข้อดีของผ้าไท ผ้าพื้นเมือง ที่น่าสนใจ					
	- บอกอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์พื้นถิ่น					
	- เทคนิคการทอที่ประยุกต์ได้					
	- ทำให้เกิดรายได้ให้ท้องถิ่น					
	- นัยยะเรื่องราวทางสังคมประวัติศาสตร์					

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
5.	วิธีพัฒนาในเกิดความนิยมในสังคม					
	- ตัดทอนเทคนิคในการผลิต					
	- ปลุกฝังและให้ความรู้ ความสำคัญ					
	- สร้างกระแสนิยมและคอนเทนต์					
	- ถ่ายทอดแมงในผลงานแต่ละรูปแบบ					
6.	วิธีในการช่วยส่งเสริมผ้าทอพื้นเมืองของคุณ					
	- เป็นผู้ผลิต ต้นทางองค์ความรู้					
	- เป็นผู้บริโภคร ช่วยซื้อหา สะสม					
	- เป็นผู้ศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนา					
	- เป็นผู้กระจายและเผยแพร่เกร็ดความรู้					
7.	ทิศทาง อนาคตของสิ่งทอไทในความคิดของคุณ					
	- ร่วมสมัยปรับตามยุค					
	- ขั้นตอนการทอลดทอน ง่ายต่อการผลิต					
	- ถูกพัฒนาจากกลุ่มนักคิด ติดตลาดสากล					
	- ประชาสัมพันธ์ สร้างการเรียนรู้					
8.	ช่องทางในการเผยแพร่ ให้ความรู้ แก่ผู้คนที่ได้ง่าย					
	- หนังสือ วารสาร บทความ					
	- พิพิธภัณฑ์ แหล่งจัดเก็บ					
	- งานสัมมนา					
	- โซเชียลสื่อสังคมออนไลน์					
	- ทุกประเภท					
	- ภาครัฐและเอกชนในองค์กร					

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
9.	ช่องทางในการตอบสนองความขึ้นชอบ					
	- หนังสือ วารสาร บทความ					
	- พิพิธภัณฑน์ นักสะสม งานสัมมนา					
	- โซเชียลสื่อสังคมออนไลน์					
	- ทุกประเภท					
	- การซื้อ หรือสั่งทอ สวมใส่ โดยเฉพาะ					
10.	ความขึ้นชอบนี้ส่งผลต่อวิถีชีวิตอย่างไรบ้าง					
	- การแต่งกาย และจุดเด่นของตนเอง					
	- สะสมองค์ความรู้ พัฒนาสติปัญญา					
	- ขับเคลื่อนด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรม					
	- เป็นความสุขรูปแบบหนึ่งของชีวิต					

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านบริบทของผ้าไทผ้าพื้นเมือง (เปรียบเทียบกับในบริบทในสังคมปัจจุบัน)

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	ผ้าเป็นตัวกำหนดกิจกรรม และสถานภาพ ของชุมชนในสังคม					
2.	ผ้าเป็นตัวชี้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความผูกพันของเครือญาติ					
3.	ผ้าเป็นเครื่องหมายแสดงถึงระดับชนชั้นใน สังคม					
4.	ผ้าเป็นสิ่งแสดงฐานะ					
5.	ผ้าเป็นเครื่องหมายถึงความพร้อมของสตรี					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปในลักษณะนิสัยในความชื่นชอบผ้าพื้นเมือง เพื่อพัฒนา วิทยานิพนธ์ “ ภูมิปัญญาผืนผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอด ศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ”

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาเสียสละเวลาเพื่อตอบแบบสอบถาม
ผู้วิจัยจะนำข้อมูลของท่านไปใช้ในการออกแบบและปรับปรุงต่อไป

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์
 “ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรม
 เพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย”

ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
 คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชุดที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผ้าขึ้นเมืองน่าน โดยใช้กลุ่มประชากร ชมรมหรือกลุ่มบุคคล
 ที่มีบุคลิก งานอดิเรกหรือรสนิยมที่ชื่นชอบหรือสะสมผ้าขึ้นเมืองหรือผ้าพื้นเมือง

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและความสนใจในผ้าขึ้นพื้นเมืองน่านและเรื่องราวเกี่ยวกับคุ้มเจ้านายเมืองน่าน
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เพื่อนำมาวิเคราะห์สู่การสร้างสรรค์แนวทางการออกแบบ

ผู้วิจัย นายเก่งภักดี กลิ่นเทศ

นักศึกษาปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน

1.1 ท่านมีความรู้หรือความสนใจเกี่ยวกับผ้าขึ้นเมืองน่านประเภทใดบ้าง
 (เรียงลำดับตามความสนใจได้ 4 ลำดับ)

.....ขึ้นเชียงแสนขึ้นม่านขึ้นป่อง
.....ขึ้นมัดก่านขึ้นตีนจกขึ้นไทลาวคู่พงษ์
.....ขึ้นนาหมื่นขึ้นเมืองเงินอื่นๆ ระบุ.....

รายละเอียด แบบสอบถามส่วนนี้จะแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ คือ

- ระดับ 5 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
 ระดับ 4 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก
 ระดับ 3 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง
 ระดับ 2 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อย
 ระดับ 1 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

1.2 ข้อมูลด้านความเข้าใจภูมิปัญญาผ้าขึ้นเมืองน่าน

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	โครงสร้างของชิ้นมัดก่านที่เคยศึกษาหรือพบเห็น					
	- ก่านโครงสร้างม่าน					
	- ก่านโครงสร้างป่อง					
	- ก่านล้วนทั้งผืน					
	- ก่านเสริมในโครงสร้างชิ้นอื่นๆ					
2.	เทคนิคที่สามารถสังเกตพบเพิ่มเติมในชิ้นมัดก่าน					
	- เกาะล้วง					
	- ชิด					
	- มัดก่าน					
	- จก					
3.	กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความชำนาญในเทคนิคมัดก่าน					
	- ไทยวน					
	- ไทลื้อ					
	- ไทลาว					
4.	อิทธิพลของชาติพันธุ์ใกล้เคียงที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมการมัดก่าน (มัดหมี่) ใน จ.น่าน					
	- ไทยวน					
	- ไทลื้อ					
	- ไทลาว					
5.	กลุ่มอำเภอที่โดดเด่นในการใช้เทคนิคมัดก่าน					
	- อำเภอเมือง เวียงสา นาน้อย นาหมื่น					
	- อำเภอเชียงกลาง ปัว ท่าวังผา					
	- อำเภอทุ่งช้าง เถลิมพระเกียรติ					

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
6.	เส้นใยที่นิยมนำทอผ้าชิ้นมัดก่าน					
	- ฝ้าย					
	- ไหม					
	- ฝ้ายแถมไหม					
	- เส้นใยสังเคราะห์					
8.	ข้อมูลหลักฐานตามความสนใจ ในผ้าชิ้นมัดก่านที่พบ					
	- จิตรกรรมฝาผนัง					
	- ความรู้พิพิธภัณฑ					
	- คลังผ้าโบราณของนักสะสม					
	- งานสัมมนาให้ความรู้					
	- สื่อสังคมออนไลน์					
9.	ความเข้าใจในลักษณะชื่อลายก่าน					
	- ลายเครือจ่าย					
	- ลายดอกหับ					
	- ลายขอ					
	- ลายดอกบ่าง					
10.	อัตลักษณ์ของผ้าชิ้นมัดก่าน ในภูมิปัญญาผ้า่านาน					
	- มีความเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือน พื้นที่อื่น					
	- มีความคล้ายกับภูมิภาคใกล้เคียง					
	- สังเกตแล้วรู้ได้เลยทันที					

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านเรื่องราวเกี่ยวกับคุ้มเจ้านายเมืองน่าน

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	ยุคสมัยของประวัติศาสตร์น่านที่รู้จักมากที่สุด					
	- ยุคการสร้างเมืองวรนคร-เวียงน่าน (ปลายพุทธศตวรรษที่ 18 - พ.ศ. 1992)					
	- ยุคขึ้นกับอาณาจักรล้านนา (พ.ศ. 1993-พ.ศ. 2101)					
	- ยุคตกเป็นเมืองขึ้นของพม่า (พ.ศ. 2103-พ.ศ. 2328)					
	- ยุคขึ้นกับกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2331-พ.ศ. 2474)					
2.	ความหมายของคุ้มตามความเข้าใจ					
	- เขตที่อยู่อาศัยของเจ้านาย 13 ชั้นยศ					
	- วังหรือที่ประทับของ พระมหากษัตริย์					
	- ที่อยู่ของเจ้านายฝ่ายเหนือทั่วไป					
3.	คุ้มเจ้านายเมืองน่านที่รู้จักมากที่สุด					
	- คุ้มหลวง (หอคำ)					
	- คุ้มเจ้าราชบุตร					
	- คุ้มเจ้าเทพมालา					
	- คุ้มเจ้าเมฆวดี					
	- โสงเจ้าฟองคำ					
	- คุ้มอื่น ๆ					
4.	ลักษณะของคุ้มที่สังเกตได้มากที่สุด					
	- รูปแบบของสถาปัตยกรรม					
	- สัญลักษณ์เฉพาะที่ใช้ตกแต่ง					
	- ความกว้างขวางของพื้นที่โดยรอบ					

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
5.	ความแตกต่างของผ้าที่ใช้ในคุ้มเจ้านาย					
	- ลวดลายการทอ					
	- ดิ้นโลหะที่ใช้ทอ					
	- วัสดุที่ใช้ทอ เช่น ฝ้ายหรือไหม					
	- สีสันทเฉพาะตัว					
	- โอกาสในการใส่					
6.	ประเภทของผ้าขึ้นเจ้านาย					
	- ขึ้นม่าน ขึ้นป้อง					
	- ขึ้นคำเคียบ					
	- ขึ้นมัดก่าน					
	- ขึ้นน้ำไหล					
7.	เรื่องราวของเจ้านายที่ส่งผลต่อตนเอง					
	- เป็นองค์ความรู้ประกอบความขึ้นชอบ					
	- เป็นแรงบันดาลใจในการสะสมผ้า					
	- เป็นเกร็ดความรู้เชิงประวัติศาสตร์					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลด้านความสนใจในผ้าชิ้นพื้นเมืองน่านและเรื่องราวเกี่ยวกับคัมเจ้านายเมืองน่าน เพื่อพัฒนา วิทยานิพนธ์ “ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ”

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาเสียสละเวลาเพื่อตอบแบบสอบถาม
ผู้วิจัยจะนำข้อมูลของท่านไปใช้ในการออกแบบและปรับปรุงต่อไป

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์
 “ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรม
 เพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย”
 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
 คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชุดที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มประชากร ที่มีต่อการพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจาก
 เรื่องราวของคัมเจ้านายและภูมิปัญญาเรื่องผ้าเมืองน่าน เพื่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ใน
 วิทยานิพนธ์ “ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการ
 ออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ”

วัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม

1. เพื่อศึกษาให้ทราบการรับรู้ ความเข้าใจถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์จาก
 กรณีศึกษาตัวอย่าง

รายละเอียด แบบสอบถามส่วนนี้จะแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ คือ

- ระดับ 5 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
- ระดับ 4 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก
- ระดับ 3 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง
- ระดับ 2 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อย
- ระดับ 1 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	อัตลักษณ์ของผ้า่านานที่โดดเด่นมากที่สุด					
	- เป็นผ้าที่บอกชาติพันธุ์ตามพื้นที่					
	- รูปแบบและประเภทของผ้า เช่น ซิ่นม่าน ซิ่นป้อง					
	- ลักษณะและเทคนิคการทอ เช่น เกาะลัวง ชิด มัดก่าน					
2.	กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาที่เหมาะสมมากที่สุด					
	- การสร้างแรงบันดาลใจจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น					
	- การร่างภาพเพื่อศึกษาสัญลักษณ์ รูปทรงจากมุมมองต่างๆ					
	- การตัดทอนรายละเอียด พื้นผิว ลวดลายของรูปทรง ให้เข้าสู่ โครงสร้างรูปทรงที่มีความเรียบง่าย					
	- การถ่ายทอดสัญลักษณ์รูปทรงสู่การ จัดการรูปทรงองค์ประกอบต่าง ๆ					
	- การออกแบบเพื่อประสาน พฤติกรรมและประโยชน์ใช้สอยใน รูปแบบใหม่					

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
3.	การพัฒนาต้นทุนทางวัฒนธรรมรูปแบบใดเหมาะสมที่สุด					
	- ทุนประวัติศาสตร์ เช่น มรดกทางภูมิปัญญาของชาวบ้าน					
	- ทุนทางประดิษฐ์กรรม เช่น สิ่งก่อสร้าง สิ่งประดิษฐ์ ชิ้นงานต่าง ๆ ที่เกิดจากชุมชน					
	- ทุนบุคคล เช่น บุคคลผู้ที่มีความสำคัญในชุมชน ทรงความรู้ มีความสามารถ					
4.	ทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตชุมชน ข้อใดที่สอดคล้องกับชีวิตมากที่สุด					
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการอยู่อาศัย					
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน					
	- ส่วนที่เกี่ยวกับการแต่งกายและการ ประดับตกแต่ง					
5.	ประโยชน์ของทุนทางวัฒนธรรมใดเหมาะสมในการพัฒนาสิ่งทอร่วมสมัย					
	- เป็นที่รวมแห่งองค์ความรู้ที่มีใน อดีตทั้งหมด					
	- เป็นที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์พิเศษ และภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น					
	- เป็นที่ก่อให้เกิดความรัก ความ สามัคคี ศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจ ของชุมชน					

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลด้านแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอัตลักษณ์ เพื่อพัฒนา
วิทยานิพนธ์ “ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการ
ออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย”

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาเสียสละเวลาเพื่อตอบแบบสอบถาม
ผู้วิจัยจะนำข้อมูลของท่านไปใช้ในการออกแบบและปรับปรุงต่อไป

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์
 “ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรม
 เพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย”
 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
 คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชุดที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ในวิทยานิพนธ์ “ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย ”

รายละเอียด แบบสอบถามส่วนนี้จะแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก

ระดับ 3 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง

ระดับ 2 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อย

ระดับ 1 = มีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 1 การออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
1.	การออกแบบเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้าควรคำนึงถึงเรื่องใด					
	- ประโยชน์ใช้สอย					
	- ความสวยงาม					
	- การดูแลรักษาและทำความสะอาด					
2.	การออกแบบเครื่องแต่งกาย					
	- วยและเพศ					
	- บุคลิกภาพ					
	- หน้าที่การงาน					
	- รูปร่างและสัดส่วน					

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
3.	การพัฒนาผลิตภัณฑ์สิ่งทอใหม่จากต้นทุนทางท้องถิ่น					
	- พัฒนาสินค้าสิ่งทอโดยพิจารณาจากรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย					
	- การปรับเปลี่ยนวัตถุดิบและลวดลายในรูปแบบดั้งเดิมไปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ทันสมัย					
	- การใช้แนวคิดและออกแบบลายร่วมสมัยเหมาะสมกับพื้นที่					
	- การกำหนดเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าและตลาด					

ลำดับ	รายละเอียด	5	4	3	2	1
4.	การรับรู้และการสื่อความหมายของงานออกแบบสิ่งทอในครั้งนี้					
	- มีความร่วมสมัย					
	- มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นน่าสนใจ					
	- แสดงออกถึงความเป็น สถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับ เรื่องราวของคุ้ม					
	- มีการออกแบบที่สอดคล้องกับ บริบทของชุมชนและสังคมในการ ทอผ้าขึ้นมัดกาน					
	- การออกแบบสอดคล้องพื้นที่ สร้างสรรค์ แสดงอัตลักษณ์ของภูมิ ปัญญาผ้าทอเมืองน่าน					
	- แสดงสัญลักษณ์ที่ถอดความมาจาก เรื่องราวของคุ้มอย่างได้เด่นชัด					
	- การใช้สีและลวดลายในการ ออกแบบเหมาะสมสอดคล้องกับ เทรนด์ในปัจจุบัน					

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อมูลด้านการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย เพื่อพัฒนาวิทยานิพนธ์
“ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรค์ระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่ง
ทอร่วมสมัย”

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณที่กรุณาเสียสละเวลาเพื่อตอบแบบสอบถาม
ผู้วิจัยจะนำข้อมูลของท่านไปใช้ในการออกแบบและปรับปรุงต่อไป

*แบบประเมินต้นแบบตัวอย่างสิ่งทอร่วมสมัย ทางผู้วิจัยใช้แบบสอบถามชุดเดียวกันคือ ชุดที่ 3 และชุดที่ 4 ในการประเมิน โดยมีผู้ประเมินคือ

- ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอผ้าของจังหวัดน่าน จำนวน 1 ท่าน
คุณ กรกฎ แปงใจ จากวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง
- ตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างในแต่ละช่วงอายุ จำนวน 3 ท่าน
จากช่วงอายุ 20-30 ปี, ช่วงอายุ 31-40 ปี และช่วงอายุ 41-50 ปี

Assessment from target group

ช่วงอายุ 20 - 30 ปี

ช่วงอายุ 31 - 40 ปี

ช่วงอายุ 41 - 50 ปี

แบบประเมินจากตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่าง ที่ใช้ในการประเมินงานสิ่งทอต้นแบบ

ตัวแทนจากช่วงอายุ 20 - 30 ปี

- คุณ ศิวดา วงษ์อุทร อายุ 24 ปี
จากเพจ Facebook ร้านตัดเสื้อแถวเต็ง
Siwarissara

อาชีพ ช่างตัดเย็บผ้าเสื้อโบราณ

ตัวแทนจากช่วงอายุ 31 - 40 ปี

- คุณ ธัญญฉัตร กุ์เจริญ อายุ 34 ปี
อาชีพ ช่างจัดดอกไม้ไทย

ตัวแทนจากช่วงอายุ 41 - 50 ปี

- คุณ รวีวรรณ ตำน้อย อายุ 42 ปี
อาชีพ ช่างเย็บผ้าโบราณและผ้าพื้นเมือง

ภาพที่ 75 ตัวแทนกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ประเมินต้นแบบสิ่งทอร่วมสมัย
(แก่งอ๊กดี กลีนเทศ, 2565)

ภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรม

เพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

Thai Wisdom to Creative System in Dimension of Knowledge
Base on Abstract to Design the Contemporary Textile

เป็นที่ทราบกันดีว่าในปัจจุบัน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมกำลังเป็นประเด็นที่สำคัญที่ควรส่งเสริม และต่อยอดให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง วัฒนธรรมจึงเป็นคำที่ความหมายรวมกันของพฤติกรรมของคนในสังคมอันเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่โดดเด่นเฉพาะตัว เป็นวิถีชีวิตของสังคมที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ วัฒนธรรมเกิดจากความรู้ ความคิด ภูมิปัญญา ความเชื่อที่สั่งสมมายาวนาน และยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดำรงไว้ รวมทั้งได้รับการยอมรับยึดถือปฏิบัติสืบต่อกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง (datsakron, 2556) จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาวัฒนธรรมถือเป็นการสร้างความมั่นคงของชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมา รวมถึงแสดงถึงเกียรติและความภาคภูมิใจของคนในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งจังหวัดน่าน นับว่าเป็นดินแดนทางภาคเหนือที่สั่งสมความเป็น "ตัวตน" ผ่านประเพณี ความเชื่อ ความรุ่งเรือง ซึ่งนับได้ว่าเมืองล้านนาตะวันออกเมืองนี้ เป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจและต้องการความเข้าใจ ไตร่ตรองถึงการเปลี่ยนแปลงไปในภายภาคหน้า ที่ยังคงต้องรองรับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปทุก ๆ วันและส่งผลกระทบต่อ "อดีต" อันมีคุณค่าจึงจำเป็นต้องรักษาจากแห่งชีวิตตน ผ่านการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น จากผู้เฒ่าซึ่งจะนำความภาคภูมิใจมาสู่ชาวเมืองทุก ๆ คน (คมสัน ธรรมาพงศ์, 2559)

เมืองน่าน หรือ นันทบุรีศรีนครน่าน เป็นเมืองที่ประกอบไปด้วยการรวมกลุ่มของกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทโยน ไทลื้อ ไทลาว ทำให้ความหลากหลายทางชาติพันธุ์นี้ กลายเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของเมืองน่านที่ถูกผสมผสานและอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน ไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และหนึ่งในความหลากหลายที่น่าสนใจก็คือ "ผ้าไหม" สำหรับผ้าทอพื้นเมืองน่านนั้น มีลักษณะเป็นการรวมเอากรรมผสมผสานศิลปะและวัฒนธรรมในการทอผ้าของชาวไทโยน ไทลื้อ และไทลาว มีการใช้เทคนิคการทอผ้าที่หลากหลาย ได้แก่ เทคนิคเกาะลิ่ว เทคนิคมัดหมี่หรือมัดก้าน เทคนิคการจก และเทคนิคขัด ซึ่งชาวเมืองน่านเรียกว่า เทคนิคนุก โดยมักเรียกชื่อผ้าขึ้นตามเทคนิคที่ทอ สามารถแยกออกเป็นชิ้นก้นป่อง ซิ่น ก้นม่าน และซิ่นก้นลิ้น นอกจากนี้ยังพบว่าในกลุ่มผ้าไหมอายุประมาณราว 50 - 100 ปีที่แล้ว มีความนิยมใช้เส้นไหม เส้นไหมหรือตัดกระดาษเงินกระดาษทองพันแทนเส้นไหม ทอสอดเข้าไปกับตัวซิ่นหรือตัวจก เพื่อให้มีความระยิบระยับแวววาว จึงเรียกกันว่า ซิ่นคำเค็มหรือซิ่นเค็ม สำหรับเจ้านายและคนดีได้สวมใส่ (Bank of Thailand, 2021) ซึ่งเมืองน่านแห่งนี้ เป็นเมืองประวัติศาสตร์เมืองหนึ่งซึ่งในอดีตเป็นนครรัฐขนาดเล็กริมแม่น้ำน่าน มีระบบในการปกครองเป็นแบบเจ้าผู้ครองนครเหมือนกับเมืองต่าง ๆ ในดินแดนล้านนาแถบนี้ โดยผ้าซิ่นน่านก็ได้เข้าไปมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของเจ้านายสตรีตามคุ้มต่าง ๆ ซึ่ง คุ้ม โยง หรือที่อยู่ของเจ้านายเมืองน่านส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณรอบคุ้มหลวง ซึ่งเป็นประทับของเจ้าผู้ครองนครน่าน โดยที่เจ้านายสตรีจะมีธรรมเนียมปฏิบัติในการสวมใส่ผ้าซิ่น เครื่องนุ่งห่ม แตกต่างกันไปตามลำดับชั้นในแต่ละคุ้ม และส่งอิทธิพลมาสู่ชนชั้นสูง พ่อค้าคนดีและบุคคลธรรมดาในเวลาต่อมา ดังนั้น อัตลักษณ์เฉพาะตัวของผ้าซิ่นน่านนี้ได้ถูกสืบทอดต่อกันจนมีลักษณะแบบแผนชัดเจน ทำให้เกิดเสน่ห์ทางภูมิปัญญาที่นำพลังไหลและควรได้รับการพัฒนาต่อยอดให้ยังคงอยู่ร่วมกับบริบทของสังคมในปัจจุบันได้ต่อไป

จากสิ่งที่กล่าวข้างต้น ความเป็นตัวตนของเมืองน่านในคุ้มเจ้านาย ที่ถูกถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านผ้า ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นท้องถิ่นได้อย่างแข็งแรง จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการนำมาศึกษาและต่อยอด เพื่อให้รูปแบบผ้าซิ่นของเมืองน่านแบบดั้งเดิมที่มีการอนุรักษ์รูปแบบลายหรือวิธีการทออย่างโบราณซึ่งยังเป็นการอนุรักษ์รักษานัยแบบเดิมอยู่ แต่ยังคงความเป็นตัวตนของตนเองได้อย่างเด่นชัด สามารถเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรมในรูปแบบใหม่ ที่เข้าใจและมีแนวทางที่พัฒนาให้เกิดความร่วมสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของสังคมในปัจจุบัน จึงมีแนวคิดที่จะศึกษาภูมิปัญญาพื้นผ้าสู่การสร้างสรรคระบบในมิติการรับรู้เชิงนามธรรมเพื่อต่อยอดศิลปะการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย โดยใช้เรื่องราวของการใช้เครื่องนุ่งห่มของสตรีในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน มาค้นหารูปร่างนาลใจเพื่อพัฒนาและออกแบบลวดลายผ้ารูปแบบใหม่ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเจ้านายเมืองน่าน โดยยังคงภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมการทอผ้าและองค์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับผ้าซิ่นเมืองน่านเอาไว้ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่านให้กับคุ้มเจ้านายในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพื้นที่และเพิ่มมูลค่าให้กับผ้าท้องถิ่น ให้สามารถเดินทางกลับสู่ภาคอุตสาหกรรมได้อย่างสร้างสรรค์ และพัฒนาส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผสมผสานกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน มองเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมที่เข้าถึงได้ง่าย สามารถนำแนวทางในการเผยแพร่และเรียนรู้ ไปปรับใช้หรือพัฒนา เผยแพร่รูปแบบสื่อการออกแบบอื่น ๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้เข้าใจถึงจุดประสงค์และมีผลต่อยางนอกแบบด้านการอนุรักษ์แนวสร้างสรรค์แต่ภายนอกที่สนใจเข้ามาศึกษาและค้นคว้าต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ วิถีชีวิต เรื่องราว และธรรมเนียมปฏิบัติในคุ้มเจ้านายเมืองน่านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมการสวมใส่ผ้าซิ่น
2. เพื่อใช้แนวคิดจากเรื่องราวของคุ้มเจ้านายเมืองน่านมาพัฒนาลวดลายในการออกแบบผ้ารูปแบบใหม่ ให้สอดคล้องกับเรื่องราวและพื้นที่ โดยใช้กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในการทอผ้าซิ่นเมืองน่าน
3. เพื่อนำเสนอ การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากภูมิปัญญาผ้าซิ่นในคุ้มเจ้านายเมืองน่าน มาใช้ในการสื่อสารในรูปแบบสิ่งทอร่วมสมัย ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตท้องถิ่นผสมผสานกับวิถีที่ดำเนินไปในปัจจุบัน ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมได้อย่างลงตัวและเข้าใจ

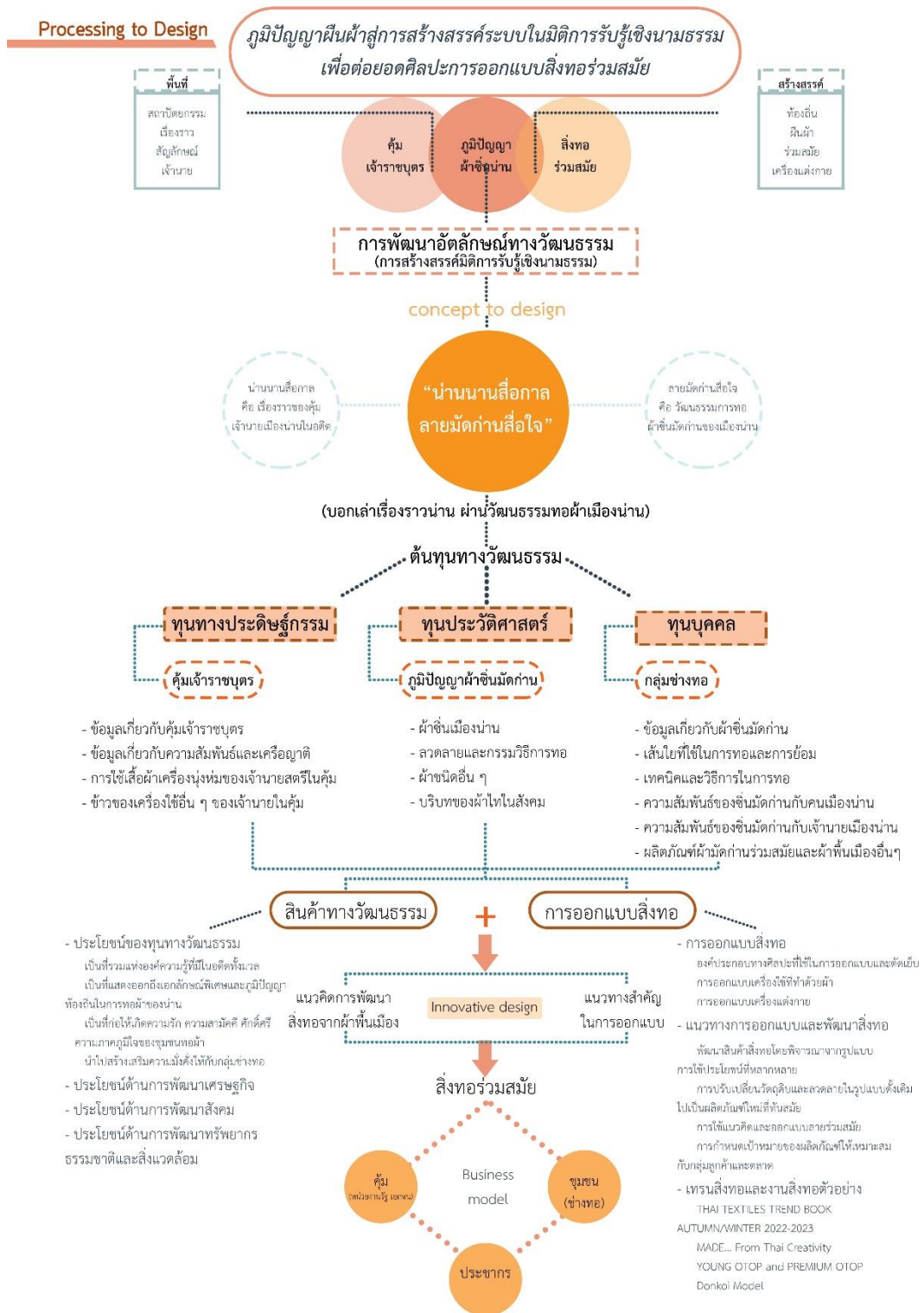
สมมุติฐานของการศึกษา

ภูมิปัญญาผ้าซิ่นในคุ้มเจ้านายเมืองน่านสู่การพัฒนาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย จะส่งผลทำให้เกิดกระบวนการในการพัฒนารูปแบบสิ่งทอจากต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 76 ผลงานการออกแบบ 1

(แก่งลักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ภาพที่ 78 ผลงานการออกแบบ 3 (เก่งลักดี กลิ่นเทศ, 2565)

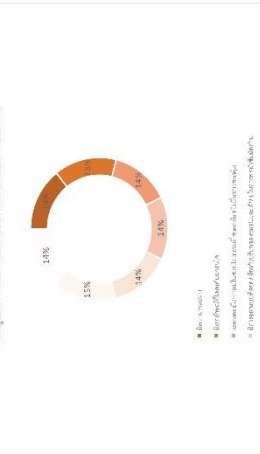
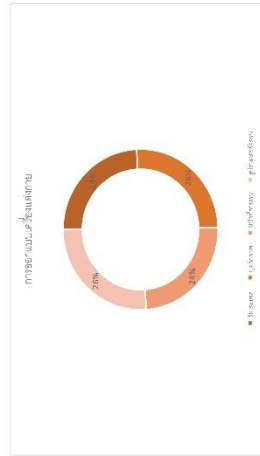
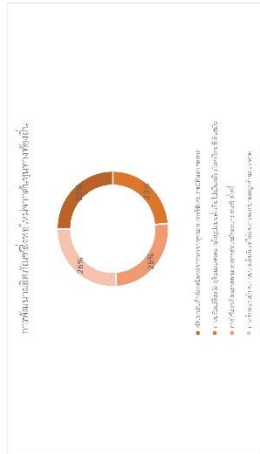
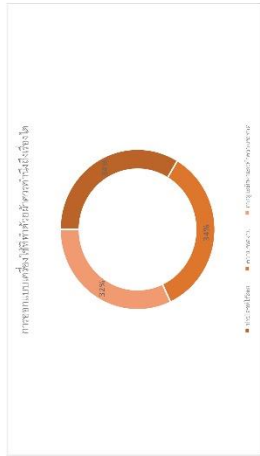
ชุดที่ 1 ข้อมูลด้านความสนใจการรวมตัวไปศึกษากันในเมือง

Questionnaire

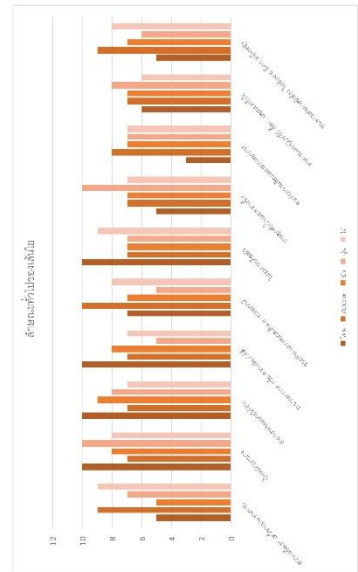

ภาพที่ 79 ผลงานการออกแบบ 4 (แก๊งรักดี กลิ่นเทศ, 2565)

แบบประเมินความพึงพอใจต่อการออกแบบสิ่งทอร่วมสมัย

แบบสอบถามเรื่องเส้นใย

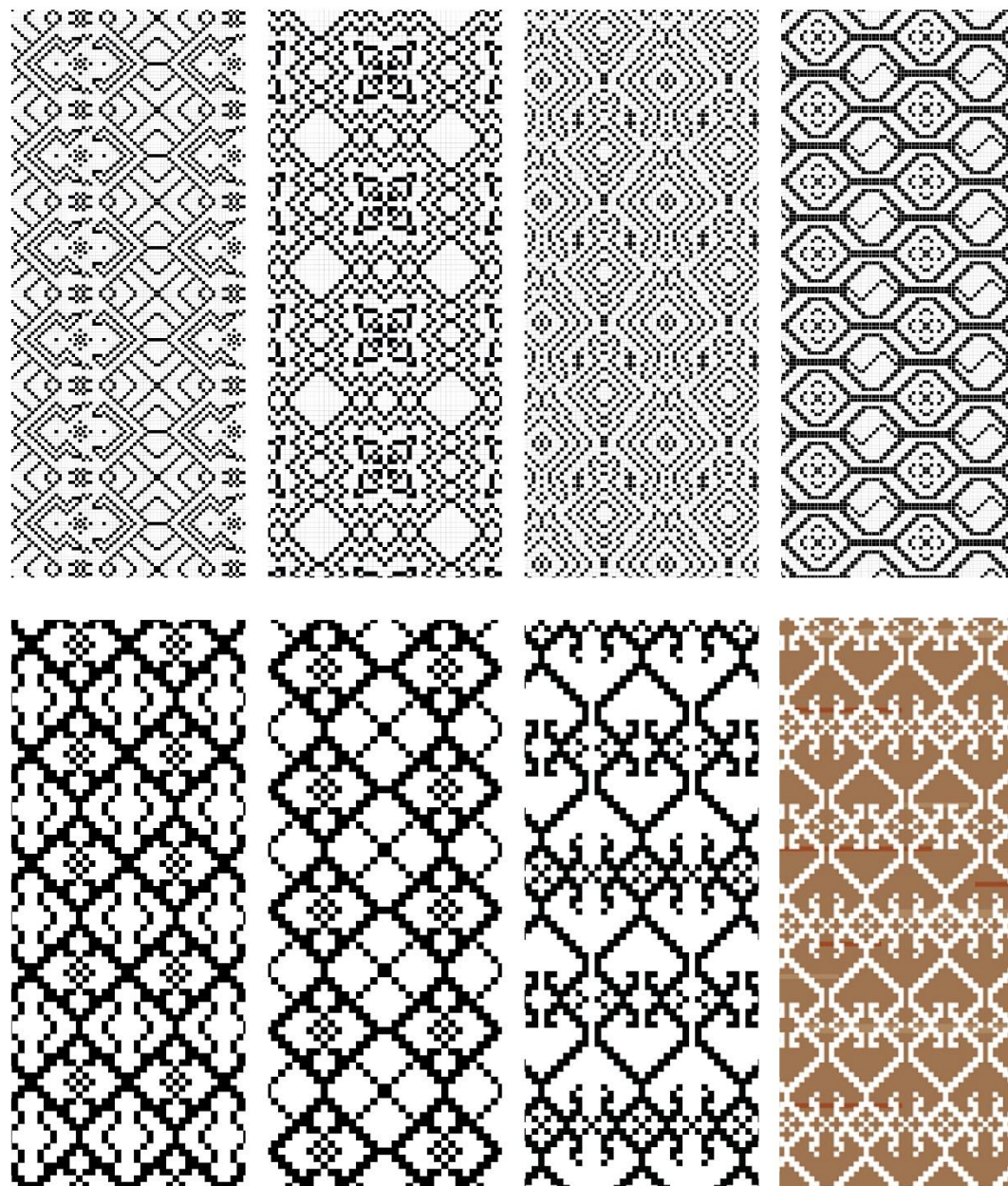

ภาพที่ 82 ผลงานการออกแบบ 7 (เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

ภาพที่ 83 ผลงานการออกแบบ 8
(แก่งอ๊กดี กิ่งนเทศ, 2565)

Identity of Nan

ภาพที่ 84 ผลงานการออกแบบ 9
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Identity of Nan

ภาพที่ 85 ผลงานการออกแบบ 10
(แก่งักดี กิ่งนคร, 2565)

-โครงสร้างของชิ้นมัดกาน (ก่านสวด)
-การกำหนดลายก่อนทอ

-องค์ประกอบโครงสร้าง
หรือเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของผ้าทอ
ความเป็นท้องถิ่นหรือความเป็นไทย
Cultural & Identity

-ผ้าฝ้ายลายพื้นสีเรียบ
การจัดกับของเส้นพุ่ง
และเส้นยืนบนละสี
-เทคนิคมัดกานเส้นพุ่ง

-ด้านวัสดุ
ด้านเทคนิค
การเพิ่มมูลค่า
Function & Technology

แนวคิดการพัฒนาสิ่งทอจากผ้าพื้นเมือง

การผลิตเทคนิค / การย้อมสี
Techniques
-คู่มือธรรมชาติ
-พรรณสี

-พรรณสี Thai Textiles
Trend Book A/W 2022 - 2023
สีธรรมชาติ
-ผ้าฝ้ายทอมือลายก่าน

ตลาดของกลุ่มเป้าหมาย
Marketing
-กลุ่มลูกค้า
-กลุ่มตัวอย่าง

-แบบสอบถามที่ออกแบบ
เกี่ยวกับผ้าเมืองบ้าน
และความพึงพอใจ
-กลุ่มบุคคลที่มีผลิตภัณฑ์
รายการหรือสร้อยนิยม
ที่ชื่นชอบหรือสะสม
ผ้าชิ้นหรือผ้าพื้นเมือง

แนวทางสำคัญในการออกแบบ

-ค้นหาแรงบันดาลใจ
-อัตลักษณ์วัฒนธรรมของผ้า
ของเจ้านายในคุ้มเจ้าราชบุตร

ดึงอัตลักษณ์

-กลุ่มโอบสี
กำหนดสีหลัก / สีรอง
การย้อมสีธรรมชาติ

ทิศทางสี

ลายผ้าทันสมัย

-มัดกานลายขนาดเล็ก
-ลายของเรขาคณิต
-ช่วยงามกลมกลืน
ลายเชิงตัว

รูปแบบชุด

-เรียบง่าย
-แสดงบุคลิกชัดเจน
-ตอบโจทย์ตลาด
-กลุ่มเป้าหมาย

รูปแบบชุด

ภาพที่ 86 ผลงานการออกแบบ 11
(แก่งักดี กิ่งนเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

SAO LUANG

"งานออกแบบสิ่งทอรวมสมัย ในครั้งนี้คือ การเปลี่ยนวัสดุที่แปลกใหม่บนเทคนิคการทอและย้อมของท้องถิ่น"

Fiber . เส้นใย

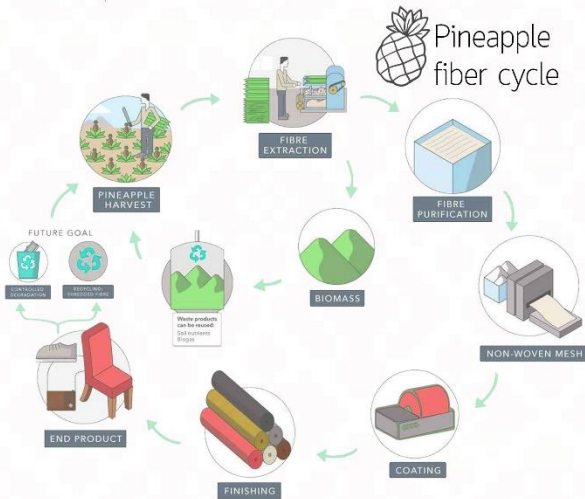
การใช้เส้นใยเพื่อสร้างพื้นผิวใหม่ ๆ ให้กับสิ่งทอ โดยการคัดเลือกเส้นใยที่นำมาใช้ก่อให้เกิดเหมาะสมกับความต้องการในงานจากเส้นใยธรรมชาติของตลาดสากล

- ในการใช้เป็นเส้นยืน

ใช้เส้นใยฝ้าย เป็นเส้นใยเบอร์ปกติที่ใช้ เนื่องจากทางชุมชนมีความชำนาญในการใช้เส้นใยฝ้ายเป็นเส้นยืน เพราะ คงทนและแข็งแรงในการยืดอายุในขั้นตอนการทอ จะมีเพียงบางช่วงในรอบหนึ่งรอบปีที่ใช้เส้นใยฝ้ายเป็นมือ

- ในการใช้เป็นเส้นพุ่ง

ใช้เส้นใยสีปรีดเนอ NES/1 65% Cotton/35% Pineapple เป็นเส้นใยทางเลือก จากวิเคราะห์และสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ โดยของเหลือจากภาคเกษตรมีความแข็งแรงและเชิงแรงสามารถสร้างพื้นผิวใหม่ให้กับสิ่งทอ

ลักษณะของเส้นใย

เพื่อให้สอดคล้องกับ BCG Model จึงใช้เส้นใยธรรมชาติและเส้นใยทางเลือก เพื่อเป็นการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมอย่างคุ้มค่า ลดมลพิษและจัดการของเสียให้เกิดประโยชน์อย่างมากที่สุด เป็นทางเลือกตัวอย่างในการเลือกใช้

ลักษณะตัวอย่างที่ต้องการของพื้นผิว

ลักษณะพื้นผิวของผ้าลายมัดดำน

ลักษณะพื้นผิวของผ้าสีพื้นผสมเทคนิคขัด

ภาพที่ 87 ผลงานการออกแบบ 12

(เก่งลักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

SAO LUANG

"งานออกแบบสิ่งทอรุ่นสมัย ในครั้งนี้คือ การเปลี่ยนวัสดุที่แปลกใหม่บนเทคนิคการทอและย้อมของท้องถิ่น"

Dyeing . การย้อม

การย้อมเส้นใยจากธรรมชาติ โดยใช้วัสดุในท้องถิ่นให้มีแนวโน้มใกล้เคียงกับเทรนด์ใน Thai TextilesTrend Book A/W 2022 - 2023 เพื่อให้สีที่ได้จากการย้อมมีลักษณะใกล้เคียงกับเทรนด์ของสีให้มากที่สุด

-วัสดุในการย้อม เปลือกต้นประดู่ ต้นสารเงิน (กระถิน)
-เรซิน HEAVEN on EARTH

ประดู่+สารส้ม = น้ำตาลที่ใช้ย้อมผ้าลาย

ประดู่+สารเงิน+น้ำตาล = น้ำตาลที่ใช้ย้อมผ้าพื้น

*สีแดงเล็กน้อยจากครั้ง ใช้ยกสายผ้าพื้น

ประดู่ (Burma Padauk)

Pterocarpus macrocarpus Kurz

ส่วนของพืช : เปลือก

สีที่ได้ : น้ำตาลอมแดง

สารช่วยติดสี : เกลือแกง

ค่าความคงทนสีต่อการซัก : 4

Used Part : Bark

Color : Red-brown

Mordant : Sodium Chloride

Color Fastness : 4

กระถิน (River Tamarind)

Leucaena leucocephala (Lam.) de Wit

ส่วนของพืช : เปลือก

สีที่ได้ : น้ำตาลอมแดง

สารช่วยติดสี : เกลือแกง

ค่าความคงทนสีต่อการซัก : 4

Used Part : Bark

Color : Red-brown

Mordant : Sodium Chloride

Color Fastness : 4

HEAVEN ON EARTH

Mood ของโทนสี

- PANTONE. 16-1336
เปลือกมะขาม
- PANTONE. 15-1334
ปูนแดง
- PANTONE. 16-1448
สีย้อมเมย์
- PANTONE. 18-1346
ไวน์แดง
- PANTONE. 18-4728
ดินเผาจากมริเยน
- PANTONE. 17-1330
น้ำตาลอ้อย
- PANTONE. 19-1317
น้ำตาลโตน
- PANTONE. 19-1110
ลูกท้ออ่อนกว่า

ชื่อของคู่สีใน Thai TextilesTrend Book

เพื่อให้สอดคล้องกับ BCG Model จึงใช้เส้นใยธรรมชาติและการย้อมสีธรรมชาติ จากวัสดุทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นการจับคู่ของสีที่สามารถสร้างสรรคดีได้ โดยไม่ก่อให้เกิดมลพิษ เป็นตัวอย่างของชุมชนต้นแบบ ในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ทันยุค

ลักษณะของผ้าลายและผ้าพื้นจากเทคนิคการทอ

Weaving . การทอ

ในขั้นตอนของการทอ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

- ผ้าลาย ด้วยเทคนิคการมัดก้น ด้วยลายจากการดัดอัตลักษณ์ ในเส้นพุ่งของผ้าลาย
- ผ้าพื้น ด้วยเทคนิคการขัดลาย ด้วยรูปทรงเรขาคณิตเล็ก ๆ เป็นระยะ ๆ ในผ้าพื้น

ลักษณะของผ้าลายและผ้าพื้นจากเทคนิคภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภาพที่ 88 ผลงานการออกแบบ 13

(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

SAO LUANG

"งานออกแบบสิ่งทอรุ่นสมัย ในครั้งนี้คือ การเปลี่ยนวัสดุที่แปลกใหม่บนเทคนิคการทอและย้อมของท้องถิ่น"

Dyeing and Weaving process

ขึ้นท่าง

นำเส้นใยมาเตรียมบนอุปกรณ์ โดยใช้เครื่องมือที่เรียกว่า ท่างวินท่าง (ภาษาเมืองน่าน) นำมาซึ่งบนท่างให้ตั้งพอดีเรียงบนท่าง จากบนลงล่าง

มัดท่าง

การมัดลาย โดยเริ่มต้นด้วยการมัดเก็บสีขาวเป็นลวดลายเล็ก ๆ จากนั้นจึงมัดลายหมี่ข้อเป็นระยะ ๆ ข้อดีของการมัดหมี่ด้วยเส้นพุ่งคือผู้ทอจะสามารถสร้างลายได้ไม่จำกัดความยาวของผ้า

ย้อมสี

นำออกจากหลักและไปย้อมสี ต้มในน้ำเดือด ใส่เกลือ 1 กำมือเพื่อให้สีติดทน ต้มทิ้งไว้ 1 ชั่วโมง ใส่น้ำปูนขาวต้มทิ้งไว้ 10 นาที สังเกตว่าสีน้ำจืดจางลง แสดงว่าเส้นใยดูดสีไปจนได้ที่แล้ว

ซักตาก

นำขึ้นหมักทิ้งไว้ 1 คืน แล้วนำไปซักน้ำสารส้ม 1 น้ำ แล้วซักน้ำเปล่าให้สะอาดจนสีส่วนเกินละลายออกหมด แล้วตากให้แห้ง จะได้เส้นใยที่สลับสีขึ้นลายตามต้องการ

ปั่นหลอด

แล้วนำเส้นใยที่ย้อมแล้ว ไปปั่นใส่หลอด โดยเรียงลำดับก่อนหลัง ตามลวดลาย จัดเก็บใส่ถุงเป็นชุด ๆ เพื่อนำไปทอผ้าต่อไป ในใส่กระสวยเพื่อใช้เป็นเส้นพุ่ง

ทอผ้า

เริ่มทอผ้าเก็บตะกอบแบบแนวตั้ง ซึ่งใช้กระบวนการสำคัญของทอผ้าก็คือการนำเส้นใยมาขัดกันให้เป็นลายกับเส้นยืนที่ทำไว้เป็นหลัก อาจใช้วิธีทอผูกหรือการขัดเพื่อเพิ่มความสวยงามบนพื้นผ้า หรือใช้วิธีทอลายมัดท่างนั้งพื้น

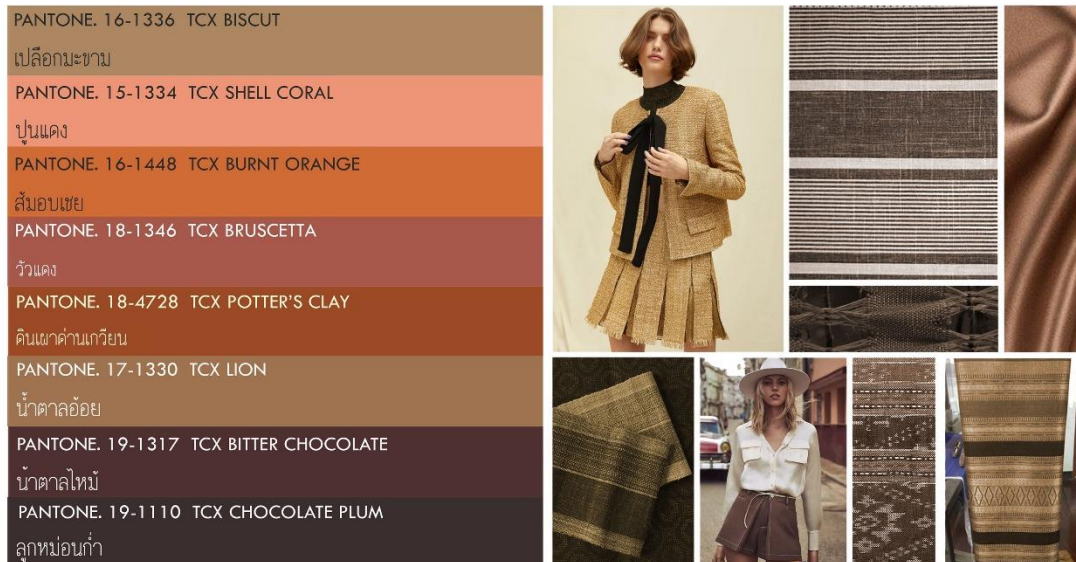
ภาพที่ 89 ผลงานการออกแบบ 14

(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

ภาพที่ 90 ผลงานการออกแบบ 15
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

PANTONE.
16-1336 TCX
BISCUIT

เปลือกมะขาม

PANTONE.
15-1334 TCX
SHELL CORAL

ปูนแดง

PANTONE.
16-1448 TCX
BURNT ORANGE

ส้มอบเชย

ความมหัศจรรย์จากผืนดิน
บุคลิกของกลุ่มคนที่เชื่อในแนวคิดของบริบทความสัมพันธ์
ระหว่างมนุษย์และบรรดทางอารยธรรม สะท้อนสู่ทัศนคติ
การใช้ชีวิตที่เคารพในบริบทจากคนรุ่นก่อนความหยาบทาง
อารยธรรมที่ถูกฟื้นคืนด้วยการมองหาสิ่งทำกายอื่นๆ ตก
ตะกอน เกิดตระหนักและเห็นคุณค่าความงดงามของสิ่งเก่า
เพื่อสืบสานและต่อยอดองค์ความรู้ จนกลายเป็นผู้นำชุมชน
ที่มีแนวคิดแบบคนรุ่นใหม่ มีความจริงใจ เห็นอกเห็นใจ ให้
ความสำคัญกับความเท่าเทียม มีความเชื่อและความศรัทธา
ชีวิตในอุดมคติเป็นผู้ที่เชื่อในดินแดนแห่งความนิ่งคั่งและอุดม
สมบูรณ์ ที่เต็มไปด้วยทรัพยากรที่รังสรรค์โดยมนุษย์ในผืน
ดินและร่องรอยจากอารยธรรม

READY
TO
WEAR

PANTONE.
18-1346 TCX
BRUSCETTA

วัวแดง

PANTONE.
18-4728 TCX
POTTER'S CLAY

ดินเผาด่านเกวียน

MATERIALS
คนรุ่นใหม่ที่ใช้ใจอารยธรรมของตนเอง อาจแปลงเป็นเส้นใย
ธรรมชาติที่ไม่จำเป็นเชิงสมบูร์น อาจเป็นวัสดุรีไซเคิลหรือ
เส้นใยโลหะที่ไม่เผา เกิดผิวสัมผัสที่ไม่คาดคิด แต่ขณะเดียว
กันก็มีความเย็บเย็บในกรอบแบบ แฟงด้วยรายละเอียดที่
นบถกถึงความใส่ใจในชุมชนและสิ่งแวดล้อม

PANTONE.
17-1330 TCX
LION

น้ำตาลอ้อย

PANTONE.
19-1317 TCX
BITTER CHOCOLATE

น้ำตาลไหม้

PANTONE.
19-1110 TCX
CHOCOLATE PLUM

ลูกหม่อนดำ

รูปทรงหลวม สวมใส่สบาย แต่มีความโดดเด่นและแปลก
ประหลาด เมื่อนำหมักของวัสดุก่อให้เกิดรูปทรงไม่ว่าจะเป็น
การตก การพับ หัก หรืออ เช่นเดียวกับ เทคนิคการผลิต
DETAILS
การใส่รายละเอียดต่างๆ เช่น ลวดลายอิสระนอกถึงความ
คิดสร้างสรรค์แต่เป็นผิวสัมผัสจากความเป็นธรรมชาติ งาน
ทอผสมผสานระหว่างวัสดุ งานสานที่เรียบง่ายแต่มีความ
ประณีต ลวดลายตัดกันลูกผสมระหว่างวัฒนธรรมของ
ชาติพันธุ์กับความทันสมัย ไปจนถึงการย้อมที่มีการไล่เฉด
สีจากเข้ไปอ่อน การตกแต่งด้วยผลิต

ภาพที่ 91 ผลงานการออกแบบ 16
(เก่งศักดิ์ กลิ่นเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

Skate

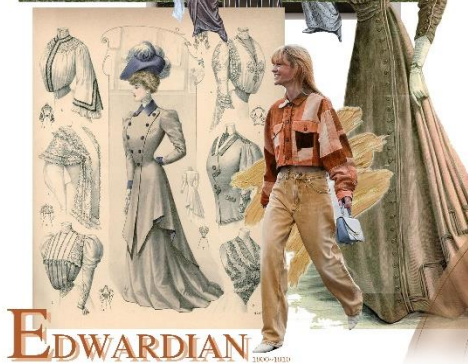
Dr. Pramit and Young STCP

Skate+Inspiration

Contemporary Textile design

Final skate

ภาพที่ 92 ผลงานการออกแบบ 17

(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

Contemporary Textile design

ภาพที่ 93 ผลงานการออกแบบ 18
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

Skate details

Contemporary Textile design

Mix&Match items

ภาพที่ 94 ผลงานการออกแบบ 19

(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

STORY — Of NAN THE — LOCAL WOVEN CLOTH

SAO LAUNG NAN

ผ้าลายมัดก่าน หนึ่งในอัตลักษณ์อันโดดเด่นของเมืองน่าน โดยได้ใช้การถอดอัตลักษณ์เชิงวัฒนธรรมมาใช้ในการออกแบบลวดลายของผืนผ้า โดยใช้การถอดลายอัตลักษณ์จากพื้นที่ที่ใช้เป็นกรณีศึกษา คือ คุ้มเจ้าราชบุตร หมอกฟ้า ณ น่าน และเรื่องราวชิ้นเจ้านายมาออกแบบ

โดยได้ประสานการใช้เส้นใยทางเลือกคือ เส้นใยสัปปะรดมาร่วมใช้ออกแบบสิ่งทอ เพื่อให้สอดคล้องในกระแสนุรักษ์นิยม ที่นิยมในการใช้สินค้าที่ทอและย้อมจากวัสดุธรรมชาติ และตอบโจทย์การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

the detail that belong to the land.
the detail that reflect to the local.

SAO LAUNG NAN

ภาพที่ 95 ผลงานการออกแบบ 20
(แก่งักดี กลิ่นเทศ, 2565)

Details

สองสายที่เกี่ยวพันเกิดจากการ
พิถีพิถันการวางตัวขององคิณ
เดีวกับ ที่มีโครงร่างจำพวก
หรืองานชิ้น โดยใช้การตัดเย็บ
ไร้ขอบเขตสักเล็กน้อยของง่าย
สบายตา ลายที่มันนุ่มนวลกับ
อ่อนสีธรรมชาติจากผ้าสีลาของ
ต้นตระกูลสีลาเงิน สีที่โ
ออกมาในแวดวงสีที่ที่สามารถ
เข้าได้กับทุกวัยวัย ใช้กระบวนการ
การทอที่ตัดกัน สั้นหุง
ไม่ฉ่ำลาย และใช้เทคนิคของ
รูปเรขาคณิต ออกเป็นวงจ
ในผ้าพื้น เพื่อให้เกิดพ
สัมพันธ์ของผ้าสีลาและ
ที่แปลเป็น ความเป็น
สายและผ้าสีลา ใช้ สั้น
ของสเปซเป็น สั้นหุง
และใช้สีของผ้า
เป็นเส้นสี เป็นการ
สร้างสรรที่ซึ่งก่อให้เกิด
ความงามในกายซึ่งขึ้น
สำคัญรูปแบบของชุด
ออกมา ต่อมาให้ลูก
เป็นชุด Ready to
wear ที่สวยใช้ได้ง่าย
ในทุกโอกาส จึงทำจน
เป็นที่จดจำด้วย และ
ดูว่าเปรียบเสมือนเป็น
ความเป็นผู้หญิงในหัว
และมีแรงใจที่ใจขององค
นิณมาใช้ในการออกแบบ
ตามเชิงรับและขององค

STORY AND BOUNDARIES.

การสอดสีจากเงาจากพื้นสีที่ผู้เขารายบุตร หมอกฟ้า ณ นำ ใช้การ
รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ผ้าอันของเจ้านายสตรีในคุ้ม สิ่งของใช้
และสถาปัตยกรรมโดยรอบ ทำให้เกิดลวดลายภาพที่แว่ ที่มีเรื่องราว
เกี่ยวข้องกับเจ้าวงคุ้ม

ภาพที่ 96 ผลงานการออกแบบ 21
(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

แรงบันดาลใจที่ใช้ในการออกแบบตกแต่งรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ของชุด ได้แนวคิดมาจากยุคสมัยของเสื้อผ้าในอดีต คือ ยุค Edwardian ซึ่งมีรายละเอียด คือการจับพีกของผ้า ลูกไม้ระบายตกแต่ง แลการ์ ดูที่ออกเขียนแบบจากชุดผู้ชาย ซึ่งดึงบางส่วนมาใช้ในการออกแบบ อีกทั้งยุคนี้ยังอยู่ร่วมช่วงเวลาเดียวกับเจ้าของคฤหาสน์ขุนทร

STORY AND BOUNDARIES.

SAO LAUNG NAN

การออกแบบ & การผลิต
ลวดลายผ้า : คฤหาสน์ขุนทร
วัสดุ : ผ้าแพรและผ้าฝ้าย
อินดิโกธรรมชาติ ประณีตและละเอียด
การผลิต : เทคนิคปักถักและยัด

เทคนิคที่ใช้ในการก่อสร้าง การตัดทอนและยัด (ลวดลายที่เล็ก ๆ) ซึ่งสายตะเข็บทางในสุดที่ประกอบคือ... เขาใช้ในการวางลาย (ใส่สายงาน) เหนือส่วนที่ช่วยดูแลทิศทางสีบนชุดสวยใส... เหนือกับการสวมใส่ได้ในทุกโอกาสที่ต้องการ

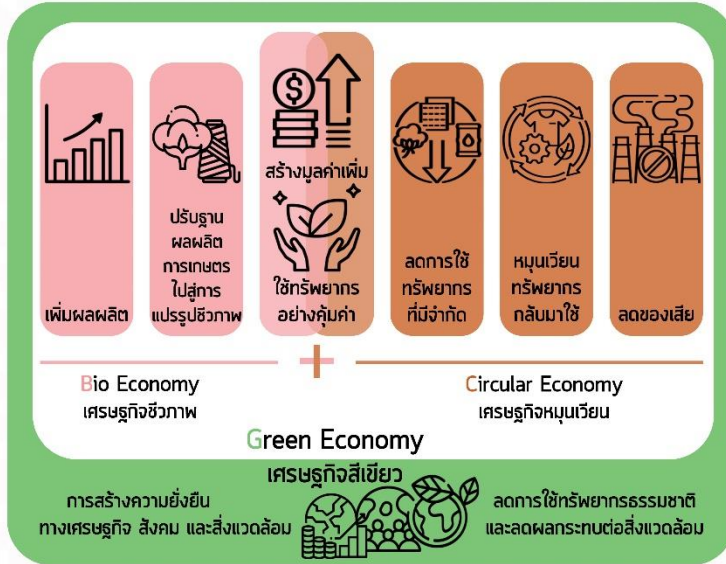

the detail that belong to the land.
the detail that reflect to the local.

ภาพที่ 97 ผลงานการออกแบบ 22

(เก่งศักดิ์ กลิ่นเทศ, 2565)

SAO LUANG NAN

Bio Economy เศรษฐกิจชีวภาพ
 มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพิ่มผลผลิตภาพ และการสร้างมูลค่าเพิ่ม

Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียน
 มุ่งเน้นการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด และลดของเสีย

Green Economy เศรษฐกิจสีเขียว
 มุ่งเน้นให้กิจการพัฒนาที่สมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

SAO LUANG NAN

ตัวอย่างแพลตฟอร์มขับเคลื่อน BCG Model ในรูปแบบจากภาคเอกชนสำหรับวิสาหกิจชุมชน

งานออกแบบ: ส.สารพร.เอช. ในครั้งนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากแบบต้นฉบับการนำเสนอของท้องถิ่น

ภาพที่ 98 ผลงานการออกแบบ 23 (แก่งลักดี กลิ่นเทศ, 2565)

SAO LUANG

B Bio Economy ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ

อุตสาหกรรมเป้าหมาย
อุตสาหกรรมสิ่งทอท้องถิ่น

- การย้อมสีธรรมชาติ
- วัสดุจากธรรมชาติ
- ผ้าทอจากวัสดุธรรมชาติ

เป้าหมายการขับเคลื่อน

1. สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

- สร้างรายได้ให้กับกลุ่มคนในชุมชน
- ตอบสนองความต้องการของตลาด

2. สร้างความมั่นคงทางสังคม

- เป็นจุดขายของกลุ่มชนท้องถิ่น
- เพิ่มการรวมกลุ่มในการสร้างสรรค์

3. สร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

- เป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
- สร้างแนวคู่มือจากวัสดุธรรมชาติ

กลไกขับเคลื่อน

วัสดุธรรมชาติ
Natural material

ความหลากหลายของ
ทรัพยากรธรรมชาติ
ในพื้นที่ ที่สามารถให้
แนวทางของสีที่ใช้ใน
การย้อม

คู่สีจากธรรมชาติ
Natural color pairs

สีที่สามารถให้โทนของสี
ได้อย่างหลากหลายเฉด
โดยการผสมสารที่ช่วย
ให้สามารถย้อมติดและ
ให้ค่าความอ่อนเข้มได้
หลายระดับ

เทรนด์ของสี
Color trend

การศึกษาเทรนด์ของสี
ที่กำลังเป็นที่นิยมของ
สังคมโลก เพื่อให้ตอบ
โจทย์ของกลุ่มลูกค้าที่
มีความต้องการในผ้า
ย้อมสีธรรมชาติ

HEAVEN on EARTH

Cr. THAI TEXTILES TREND BOOK S 2022

กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้
Learning activities

การจัดกิจกรรมเสริมให้
กับผู้สนใจในการย้อมสี
ธรรมชาติ จะส่งผลให้
กลุ่มชุมชนนั้นเป็นที่รู้จัก
ได้รับความสนใจ อย่าง
การจัด workshop

ภาพที่ 99 ผลงานการออกแบบ 24

(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

SAO LUANG

C Circular Economy ระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

อุตสาหกรรมเป้าหมาย
อุตสาหกรรมสิ่งทอท้องถิ่น

- แปลงขยะเศษผ้า (Fast Fashion)
- Textile Recycling

เป้าหมายการขับเคลื่อน

1. สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
 - ผลิตสินค้าที่ลดมลพิษเพื่อสิ่งแวดล้อม
 - แนวทางในการเลือกใช้สินค้าและบริการ
2. สร้างความมั่นคงทางสังคม
 - สร้างความกินดีอยู่ดีไม่กวดงวยทรัพย์สิน
 - กำจัดของเสียจากโมเดลธุรกิจของชุมชน
3. สร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม
 - ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดอย่างคุ้มค่า
 - ผลิตจากอินเทอร์เน็ตง่ายต่อการหมุนเวียน

กลไกขับเคลื่อน

นำเสื้อผ้ามาใส่ซ้ำ
Reuse clothes

Slow Down Fast Fashion
ลดการซื้อและเน้นเสื้อผ้าที่มีคุณภาพ นำมาใส่ซ้ำได้ไม่เบื่อหรือ mix&match กับเสื้อผ้าที่มีอยู่ให้ได้เยอะมากที่สุด

เสื้อผ้ามือสอง
Second hand clothes

การซื้อเสื้อผ้ามือสองนั้นมีราคาไม่แพง คุณภาพดี ช่วยสนับสนุนรายย่อย และยังช่วยลดขยะได้ แต่จะซื้อก็ต้องตรวจเช็คร้านค้าและคุณภาพ

แฟชันต่อสิ่งแวดล้อม
Eco Friendly

แฟชันที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งธรรมชาติ สัตว์ และมนุษย์ ทำให้คนในสังคมใส่ใจในสิ่งแวดล้อมกันมากขึ้น ซึ่งควรสนับสนุนงานที่ทำจากธรรมชาติหรือช่างฝีมือท้องถิ่น

กระบวนการรีไซเคิล
Recycling process

นำของเสียและวัตถุดิบเหลือใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ แฟชันเสื้อผ้าเก่าและใยธรรมชาติต่าง ๆ มาคัดแยกเจดสีเพื่อเข้าสู่กระบวนการแปลงสภาพของเส้นด้าย เศษผ้า เสื้อผ้าเก่าให้กลายเป็นเส้นใยรีไซเคิล เพื่อนำไปผลิตเป็นเส้นใยใหม่

ภาพที่ 100 ผลงานการออกแบบ 25

(เก่งลักดี กลิ่นเทศ, 2565)

SAO LUANG

G Green Economy ระบบเศรษฐกิจสีเขียว

อุตสาหกรรมเป้าหมาย
อุตสาหกรรมสิ่งทอท้องถิ่น

- เส้นใยทางเลือกจากธรรมชาติ
- natural production process
- สิ่งทอจากสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

เป้าหมายการขับเคลื่อน

1. สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

- ขั้นตอน เรื่องราวของสินค้าจากธรรมชาติ
- ตอบสนองการรณรงค์ในตลาดโลก

2. สร้างความมั่นคงทางสังคม

- สร้างความรู้และความยั่งยืนให้กลุ่มชุมชน
- เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่อง green products

3. สร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

- ลดมลพิษและจัดการของเสียได้อย่างดี
- ลดการใช้ทรัพยากร เพิ่มทางเลือกใหม่

กลไกขับเคลื่อน

เส้นใยธรรมชาติ
Natural fiber

การใช้เส้นใยทางเลือกในงานสิ่งทอท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้สนใจในเส้นใยจากธรรมชาติ เช่น เส้นใยจากพืชพันธุ์เกษตร เส้นใยที่ปลูกแบบ organic

ผลิตภัณฑ์สีเขียว
Green products

ผลจากการผลิตเส้นใย ย้อมเกิดเศษจากวัตถุดิบ วัสดุจากธรรมชาติ ที่นำมาสร้างผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ ได้ทั้งเส้นใยสีเขียว และสินค้าอื่นอีกมากมาย

ท้องถิ่นต้นแบบ
Local model

ชุมชนต้นแบบเป็นแบบอย่างที่ดีในขั้นตอนของการผลิตสิ่งทอ สามารถเป็นกรณีศึกษา ในการพัฒนาในกลุ่มชุมชนทอผ้าให้มั่นคงและยั่งยืน

หมุนเวียนทรัพยากร
Circulate resources

การจัดสรรทรัพยากรในพื้นที่ให้สอดคล้องกับ ฤดู ภูมิภาค ผลิตผลก็แปรรูปเป็นสินค้าที่อยู่ในกรอบสิ่งแวดล้อมที่ได้มาจากธรรมชาติ

ภาพที่ 101 ผลงานการออกแบบ 26

(เก่งภักดี กลิ่นเทศ, 2565)

SAO LUANG

ภาพที่ 102 ผลงานการออกแบบ 27 (แก่งลักดี กลิ่นเทศ, 2565)

BCG model to Branding

SAO LUANG

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวง

ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 บ้านชาวหลวง ต.บ่อสวก อ.เมืองน่าน จ.น่าน แต่เดิมมีการทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มและใช้สอยภายในครัวเรือนมาแต่ดั้งเดิม ลักษณะของผ้าที่ทอจะมีลายที่หลากหลาย เช่น ลายปออง ลายบ้าน เป็นต้น สตรีในหมู่บ้านเห็นว่าการทอผ้าจะช่วยเสริมสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว จึงเริ่มมีการทอผ้าเพื่อจำหน่าย ต่อมาเกิดความนิยมในการใช้ผ้าทอมากขึ้น ทำให้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า ขยายผลให้กับผู้มีความสนใจ ทำให้มีผู้มีความสามารถในการทอผ้า ในหมู่บ้านชาวหลวงจำนวนมากขึ้นและในปัจจุบันได้มีการคิดค้นลายผ้าทอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพิ่มขึ้น เช่น ลายบ่อสวก เป็นต้น ในปี พ.ศ.2527 จึงได้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวงขึ้น ปัจจุบันมีสมาชิก 46 คน สมาชิกมีความสามารถการออกแบบลวดลายผ้าทอหลายโบราณ มีการประยุกต์ลวดลายตามความต้องการของลูกค้าในการประกวดคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย ได้รับรางวัลระดับ 4 ดาว และ 5 ดาว ในปี 2546 และ 2555

โดยปัจจุบันเน้นการย้อมสีผ้าจากธรรมชาติ กลุ่มทอผ้าบ้านชาวหลวงเป็นจุดหนึ่งของการท่องเที่ยวชุมชนตำบลบ่อสวก นอกเหนือจากเขาเผ่าเครื่องปั้นดินเผาบ่อสวก สำหรับผู้ที่สนใจ สามารถติดต่อเข้าไปดูหรือทดลองทอ ปั่น ซี ย้อม และทอผ้าเย็บเองได้ โดยลายผ้าที่ได้รับค่านิยมของกลุ่มคือ ผ้าลายบ่อสวก ที่เชื่อกันว่าหากสวมใส่แล้ว จะนำมาซึ่งความมั่งคั่งเจริญรุ่งเรืองแก่ผู้สวมใส่ และกลุ่มนี้ยังมีการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีโฮมสเตย์ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบหมู่บ้านที่น่าสนใจอีกด้วย

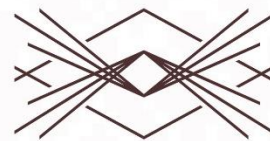

แบรนด์ชาวหลวง น่าน

แบรนด์ชาวหลวง น่าน ถูกสร้างขึ้นเป็นกรณีศึกษาในรูปแบบโมเดลธุรกิจตัวอย่าง เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศิลปการออกแบบ ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยได้มีแนวทางในการพัฒนาภูมิปัญญาของพื้นที่ในการหยิบยกเรื่องราวของ จ.น่าน มาเล่าผ่านลวดลายของสิ่งทอผ่านผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือด้วยสีย้อมจากธรรมชาติ และกรรมวิธีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับ BCG model ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) โดยได้วางกรอบให้สอดคล้องกับกลุ่มชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพของเส้นใย ย้อมทอ และการออกแบบลวดลาย จากการถอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ให้มีความร่วมสมัยเพื่อเป็นแนวทางตัวอย่างในการสร้างผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ตลาดสากล เพื่อวิถีชุมชนที่มั่นคงและยั่งยืน

ต้นแบบตราสัญลักษณ์ชาวหลวง

แบรนด์ชาวหลวง น่าน ในกรณีการศึกษาในครั้งนี้ ได้พัฒนาสิ่งทอร่วมสมัยจากการถอดอัตลักษณ์ในพื้นที่คืนเจ้าราชบุตร(หนองผาง ณ น่าน) โดยได้เลือกเทคนิคการทอ คือ บิดท่อน มาใช้ในการออกแบบสิ่งทอ ซึ่งวิธีบิดท่อนนั้น คือ การกำหนดลายก่อนทำการย้อมและทอ จึงได้ดึงลักษณะของการบิด การพันที่เกี่ยวกันของเส้นใย อยู่ในกรอบรูปทรงข้าวหลามตัด ซึ่งก็คือ โคม เป็นรูปทรงที่ปรากฏบนตึกเจดีย์เมืองน่าน อีกทั้งการมาบิดพันเกี่ยวรวบกัน จึงเปรียบได้กับการรวมกลุ่มกันของช่างทอในชุมชน ในการสร้างสรรค์งานสิ่งทอ จึงได้นำมาออกแบบ เป็นตราสัญลักษณ์เพื่อใช้เป็นตัวแทนของวิสาหกิจชุมชน ในการพัฒนาสิ่งทอร่วมสมัย

SAO LUANG
NAN

ตราสัญลักษณ์

ภาพถ่ายเส้นเส้นใยที่พันเกี่ยวกันในโคม แสดงถึงการรวบกันของช่างทอเพื่อสร้างสรรคสิ่งทอจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีความร่วมสมัยอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ภาพที่ 103 ผลงานการออกแบบ 28

(แก่งลึกดี กลิ่นเทศ, 2565)

BCG model to Branding

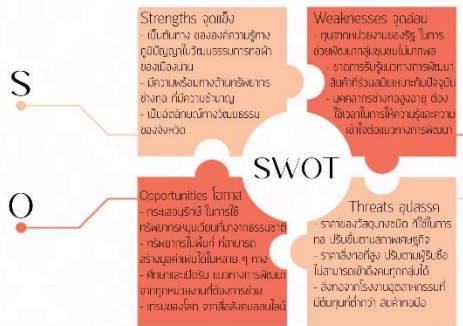
SAO LUANG

BRAND MISSION

“ การแปรรูปผ้าทอ ออกใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ขยายตลาดสู่สากล สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีปัญญา ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เสริมรายได้ให้กับชุมชนอย่างเป็นคงและยั่งยืน ”

Customers and Target groups

“ การแปรรูปผ้าทอ ออกใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ขยายตลาดสู่สากล สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีปัญญา ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เสริมรายได้ให้กับชุมชนอย่างเป็นคงและยั่งยืน ”

Differences from competitors

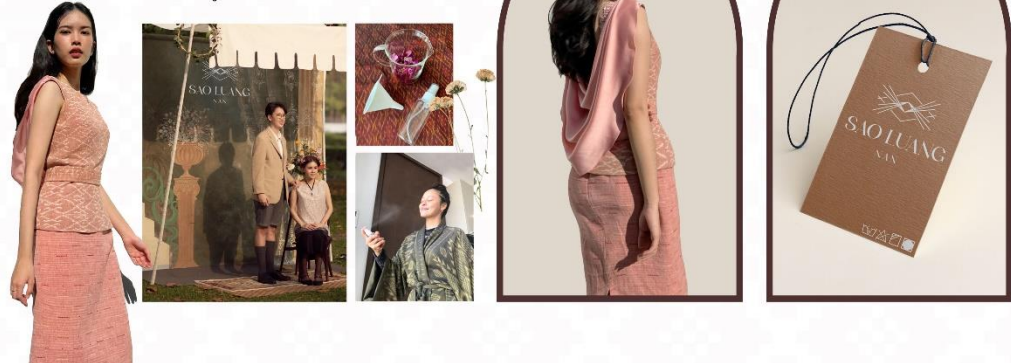
แบรนด์ชาวลอง น่าน มีชื่อแตกต่างจากคู่แข่งคือ สิ้นค้าและบริการ

สิ้นค้า - ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดการหมุนเวียน ที่เกิดจากผลิตภัณฑ์สิ่งทอ ทั้งผลิตภัณฑ์หลักและรอง ตอบรับกระแสบูรีรักษ์นิยมในสิ่งแวดล้อม

บริการ - บูรีจำหน่ายสิ้นค้า เป็นจุด checkpoint ให้ลูกค้าใช้บริการในการถ่ายภาพเพื่อเป็นการโปรโมทร้านสู่โลก social media และกิจกรรมสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้

Brand Personality

Sincerity มีความตั้งใจที่จะ ดูแล ใส่ใจ ห่วงใยลูกค้าดูัญชาติมิตร ให้ได้สิ่งที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมกลับไป มอบความจริงใจเพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ให้กลับมาใช้บริการอีกครั้ง จากลูกค้าทั่วไปเป็นลูกค้าประจำ

ภาพที่ 104 ผลงานการออกแบบ 29 (เก่งลักดี กลิ่นเทศ, 2565)

BCG model to Branding

SAO LUANG

Sub products

สินค้าอยู่ใน collection “บ้านบนสีน้ำตาล ลายมัดท่งสีใจ” เพื่อเป็นอีกทางเลือกสำหรับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยวในการใช้บริการ เพื่อตอบสนองสำหรับหรือผู้ที่ชอบของที่เป็น item ชิ้นเล็กน้อย ๆ เหมาะสำหรับพกพา

Handbag . กระเป๋าถือ

กระเป๋าถือสำหรับผ้าลายมัดท่ง และลายผ้าพื้นยกทศทิศชิด สำหรับพกพาและใส่สิ่งของ เหมาะกับชีวิตประจำวัน

Card pocket . กระเป๋าการ์ด

กระเป๋าถือการ์ด สำหรับทุก ๆ คนในสังคมปัจจุบัน ที่ต้องพกบัตรสมนาคุณบัตรที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

Keychain . พวงกุญแจ

พวงกุญแจ ลายขัดจากผ้าสีพื้น เศษผ้าที่เหลือจากการตัดเย็บ ปักลายโลโก้แบรนด์ขาวหลวง น่าน สำหรับเป็นของขวัญระลึก

Face mask . หน้ากากอนามัย

ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งโรคภัย มลพิษ มลภาวะต่าง ๆ mask จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพกพาติดตัวไปในสถานที่ต่าง ๆ แผลจากเศษผ้าทอ จึงเหมาะสมที่สุดที่จะใช้ติดกระเป๋าสำหรับทุกท่าน

ภาพที่ 105 ผลงานการออกแบบ 30

(แก่งักดี กิ่งเทศ, 2565)

BCG model to Branding

SAO LUANG

Packaging

บรรจุภัณฑ์ใน collection “บ้านบนสื่อกลาง ลายมัดท่อนสื่อใจ” เพื่อเสริมส่งให้ทัศนภาพที่ดูดีให้กับแบรนด์ เป็นการใส่ใจในรายละเอียด แสดงความใส่ใจเอาใจใส่ในสินค้าทุกชิ้น สำหรับลูกค้าคนสำคัญ

Wrapping paper . กระดาษห่อ

ใช้กระดาษสีขาวเนื้อบาง ออกแบบโดยการจัดวางตราสัญลักษณ์ของแบรนด์ ชาวหลวง น่าน ขนาดเล็ก กระดาษไว้ทั่วทั้งแผ่น ที่ไม่ว่าจะห่อหรือพับอย่างไรก็สามารถมองเห็นตราสัญลักษณ์ได้ชัดเจน

Product tags . ป้ายแท็กสินค้า

ด้านหน้าออกแบบให้เป็นเวดสีอิ๊กโทนธรรมชาติ วางตราสัญลักษณ์แบรนด์ ชาวหลวง น่าน อันหนึ่งตรงกึ่งกลางด้านหลังจัดวางตราสัญลักษณ์อย่างเดียวย่อ อีกอันหนึ่งจัดวางตราสัญลักษณ์พร้อมเครื่องหมายมงขี้กรูดเสไฟฟ้า และคำพูดชวนให้นึกถึงแบรนด์ว่า “...Daily textile for you...”

Product tags . ป้ายแท็กสินค้า

สติ๊กเกอร์รูปทรงกลมประดับตราสัญลักษณ์ ชาวหลวง น่านสำหรับปิดผนึกปากถุงและติดบนกระดาษห่อเสื้อและถุงต่าง ๆ

Clothes box . กล่องใส่เสื้อผ้า

กล่องพับแยกชิ้นฝาและฐาน กล่องออกแบบเป็นเวดสีขาวออฟไวท์ จัดวางตราสัญลักษณ์แบรนด์ ชาวหลวง น่าน ที่กลางกล่อง

Paper bag . ถุงกระดาษ

ถุงใบใหญ่และเล็กออกแบบเป็นเวดสีขาวออฟไวท์ จัดวางตราสัญลักษณ์ของแบรนด์ชาวหลวงน่าน ด้านหน้าและด้านหลังถุงอย่างชัดเจน ใช้ใส่สินค้าและกล่อง

ภาพที่ 106 ผลงานการออกแบบ 31

(แก่งักดี กิ่งเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

SAO LUANG

"Pop-up sales booths promoting business models"

ภาพที่ 107 ผลงานการออกแบบ 32
(แก่งอ๊กตี กลิ่นเทศ, 2565)

Contemporary Textile design

SAO LUANG

"Pop-up sales booths promoting business models"

ภาพที่ 108 ผลงานการออกแบบ 33
(แก่งอ๊กตี กลิ่นเทศ, 2565)

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายเก่งศักดิ์ กลิ่นเทศ
วัน เดือน ปี เกิด	22 มีนาคม พ.ศ.2539
สถานที่เกิด	จ.เพชรบูรณ์
วุฒิการศึกษา	ปี 2546-2551 ระดับประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนเซนต์กาเบรียลสันติพัฒนา ปี 2552-2557 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนลาซาลโชติรวินครสวรรค์ ปี 2558-2561 ระดับปริญญาบัณฑิต สาขาศิลปะประยุกต์และการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ ภาควิชาเทคโนโลยีศิลปอุตสาหกรรม คณะสถาปัตยกรรมและการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปี 2563-ปัจจุบัน ระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปะการออกแบบ คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	455 หมู่ 2 ต.บ่อไร่ อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์ 67130
รางวัลที่ได้รับ	แสดงงานศิลปนิพนธ์ ระดับปริญญาบัณฑิต ณ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 14 - 16 มิถุนายน 2562